

KULTURHISTORISKT VÄRDEFULLA BEBYGGELSEMILJÖER I FLISERYD OCH FINSJÖ

2 INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING.....	4
Syfte och målgrupp.....	4
Metod och genomförande.....	4

VAD INNEBÄR DETTA FÖR MIG SOM FASTIGHETSÄGARE?.....	7
--	----------

FLISERYDS OCH FINSJÖS FRAMVÄXT.....	8
Landskapet i Fliseryd och Finsjö.....	8
Samhällen grundas och växer, Fliseryd socken.....	8
Fliseryd - Finsjöområdet.....	9
Industrialiseringen.....	12
Fliseryd samhälles framväxt.....	12
Finsjö samhälles framväxt.....	21

DELOMRÅDE A - KYRKSAMHÄLLET.....	24
Områdets viktigaste karaktärsdrag.....	25
Fördjupad karaktärsbeskrivning.....	26
Kulturhistoriska värden.....	30
Kulturmiljöskydd.....	30
Riktlinjer.....	31

DELOMRÅDE B - ÖVRE ÅBY, LÄGGEVI, KVILLEGÄRDE.....	32
Områdets viktigaste karaktärsdrag.....	33
Fördjupad karaktärsbeskrivning.....	34
Kulturhistoriska värden.....	40
Kulturmiljöskydd.....	40
Riktlinjer.....	41

Projektet har samfinansierats mellan Mönsterås kommun och
Länsstyrelsen i Kalmar län.

Arbetsgrupp:

Emma Bensköld, planarkitekt, landskapsarkitekt, Mönsterås kommun
Henrik Eriksson, samhällsbyggnadsschef, Mönsterås kommun
Katja Meissner, byggnadsantikvarie, Byggkult
Maja Glans, byggnadsantikvarie, Ankdammen konsult
Demi Thor, byggnadsantikvarie, Ankdammen konsult

Länsstyrelsen
Kalmar län

DELOMRÅDE C - GRUPPHUSBEBYGGELSE..... 42

Områdets viktigaste karaktärsdrag.....	43
Fördjupad karaktärsbeskrivning.....	43
Kulturhistoriska värden.....	45
Kulturmiljöskydd.....	46
Riktlinjer.....	46

DELOMRÅDE D - FINSJÖ SAMHÄLLE..... 47

Områdets viktigaste karaktärsdrag.....	48
Fördjupad karaktärsbeskrivning.....	49
Kulturhistoriska värden.....	53
Kulturmiljöskydd.....	53
Riktlinjer.....	54

BEDÖMNINGSKRITERIER OCH URVALSPROCESSEN..... 55

KULTURHISTORISKT INTRESSANTA BYGGNADER..... 58

Kulturhistoriskt särskilt värdefulla byggnader i Fliseryd.....	59
Kulturhistoriskt särskilt värdefulla byggnader i Finsjö.....	103
Kulturhistoriskt värdefulla byggnader i Fliseryd.....	115
Kulturhistoriskt värdefulla byggnader i Finsjö.....	143

UNDERLAG OCH KÄLLOR..... 161

INLEDNING

SYFTE OCH MÅLGRUPP

Detta arbete syftar till att underlätta ett bevarande och utvecklande av den värdefulla bebyggelsemiljön i Fliseryd tätort och Finsjö samhälle. Arbetet ska fungera som underlag till kommunens arbete med bygglovshantering, förhandsbesked, detaljplaner och fastighetsbildningar, samt kunna användas av övrig offentlig förvaltning, fastighetsägare och allmänhet.

Rapporten syftar också till att Fliseryds och Finsjöes kulturmiljöer tas tillvara och utvecklas på ett hållbart sätt. Vi har alla ett ansvar för att förvalta och föra vidare våra kulturmiljöer till kommande generationer då våra kulturmiljöer tillhör oss alla. Rapporten riktar sig därför till såväl politiker och tjänstemän, som fastighetsägare, boende och verksamma inom utredningsområdet, samt alla andra som har ett intresse av områdets bebyggelsemiljöer. Det är viktigt att varje enskild fastighetsägare får tillgång till vilka kulturvärden som finns på fastigheten. Det underlaget kommer att vara viktigt för hur fastighetsägaren sedan väljer hur exempelvis renoveringar eller tillbyggnader sker. Det kommer därför vara viktigt att denna information om miljöerna sprids till de som lever, vistas och arbetar i Fliseryd och Finsjö.

Det är viktigt att påpeka att kulturhistoria är en kvalitet och utgångspunkt för utveckling när det finns ett behov av förändring. Kulturhistoria ska inte ses som ett hinder för framtida utveckling. Fliseryd och Finsjö har utvecklats och omformats sedan samhällena grundlades. Avtryck från olika tider inverkar på helhetsbilden. För att de tillägg som görs i den befintliga miljön ska berika och inte motverka värden, är det viktigt att det finns kunskap om vilka gemensamma karaktärsdrag den byggda miljön har. På så sätt kan tillägg utveckla bebyggelse i samma anda. Likaså är det viktigt att det finns kunskap om vilka karaktärsdrag som är väsentliga att bevara på enskilda byggnader när de ska renoveras eller byggas till.

Den nu gällande byggnadslagstiftningen, Plan- och bygglagen, föreskriver att kulturhistoriskt särskilt värdefulla byggnader och bebyggelseområden får förändras, men inte förvanskas. Detta arbete har till stor del inriktats på att identifiera dessa byggnader och områden.

METOD OCH GENOMFÖRANDE

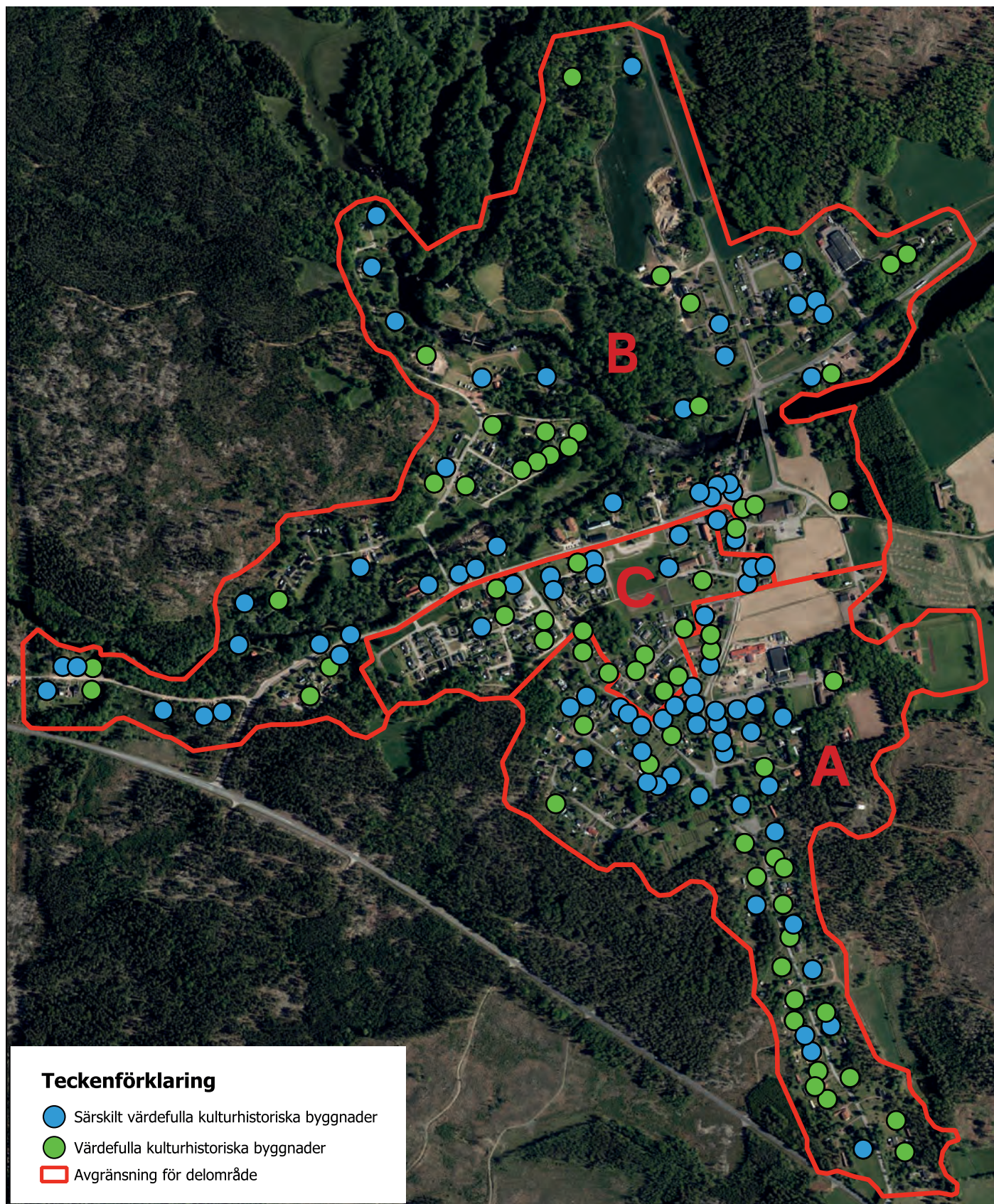
Rapporten har tagits fram genom fältinventering och arkiv-/litteraturstudier. Inventeringen har skett maj-juni 2024. Till skillnad mot Mönsterås kommuns tidigare kulturmiljöinventeringar, som genomförts i Mönsterås köping, Timmernabben, Ålems kyrkby och Pataholm, saknas för Fliseryd-Finsjöområdet äldre kulturhistoriska analyser och inventeringar. Utgångspunkt för inventeringen var därför 2003 års Kulturminnesvårdsprogram för Mönsterås kommun, där Fliseryd-Finsjö är utpekad som en av kommunens kulturhistoriskt värdefulla miljöer. Utifrån fältinventeringen samt kompletterande studier av litteratur, historiska kartor och fotografier samt lokalhistorisk information har ett område med mycket höga kulturmiljövärden avgränsats. Utredningsområdet motsvarar i stort sett kulturmiljöområdets utsträckning i kommunens Kulturminnesvårdsprogram, men har utvidgats något och inkluderar nu hela Fliseryd och Finsjö samhälle. Området har vidare delats in i fyra delområden som genom sin historik och utveckling utgör miljöer med en kulturhistorisk karaktär. Inom dessa områden har ett antal fastigheter med höga kulturmiljövärden pekats ut. Dessa fastigheter har indelats i två värdeklasser: fastigheter med kulturhistoriskt särskilt värdefulla byggnader och fastigheter med kulturhistoriskt värdefulla byggnader.

Det praktiska arbetet med att ta fram kulturmiljöunderlaget har gjorts av byggnadsantikvarie Katja Meissner från Byggkult AB samt byggnadsantikvarierna Maja Glans och Demi Thor på Ankdammen konsult. Emma Bensköld, planarkitekt och landskapsarkitekt vid Mönsterås kommun, har skrivit textavsnitten om landskapet och hur landskapet har påverkat förutsättningarna i utredningsområdet. Fliseryds hembygdsförening har bidragit med de fördjupande faktarutor i blått som finns i anslutning till några av de utpekade byggnaderna och de har även lämnat synpunkter på texten i stort. Det avslutande arbetet, att redigera ihop de olika textavsnitten, har gjorts av Emma Bensköld. Mönsterås kommun har efter emottagandet av kulturmiljöunderlaget från byggnadsantikvarie valt att utelämna en fastighet i rapporten.

Arbetet har inriktats på en kulturhistorisk värdebedömning av bebyggelsemiljön och byggnaderna enligt en inventeringsmetod som utarbetats av Kalmar läns museum. Metoden kännetecknas av en ”snabbinventering” som framför allt fokuserar på det värderande momentet.

Många byggnader kan då bedömas på kort tid genom en snabb exteriör besiktning. Traditionella byggnadsinventeringar är ofta mer dokumenterande genom exempelvis arkivstudier och detaljerad faktafångst i fält om varje byggnad, dess material och arkitektur, men kan helt sakna värdering. En konsekvens av en ”snabbinventering” av detta slag är

en ökad risk att förbise kulturhistoriska kvaliteter och/eller fastigheter som borde varit med i urvalet. För att minska risken har arbetsgången utformats så att flera byggnadsantikvarier genomfört ”snabbinventeringen” tillsammans och materialet har därefter granskats internt samt av olika personer på kommunen och länsstyrelsen samt av Fliseryds hembygdsförening.

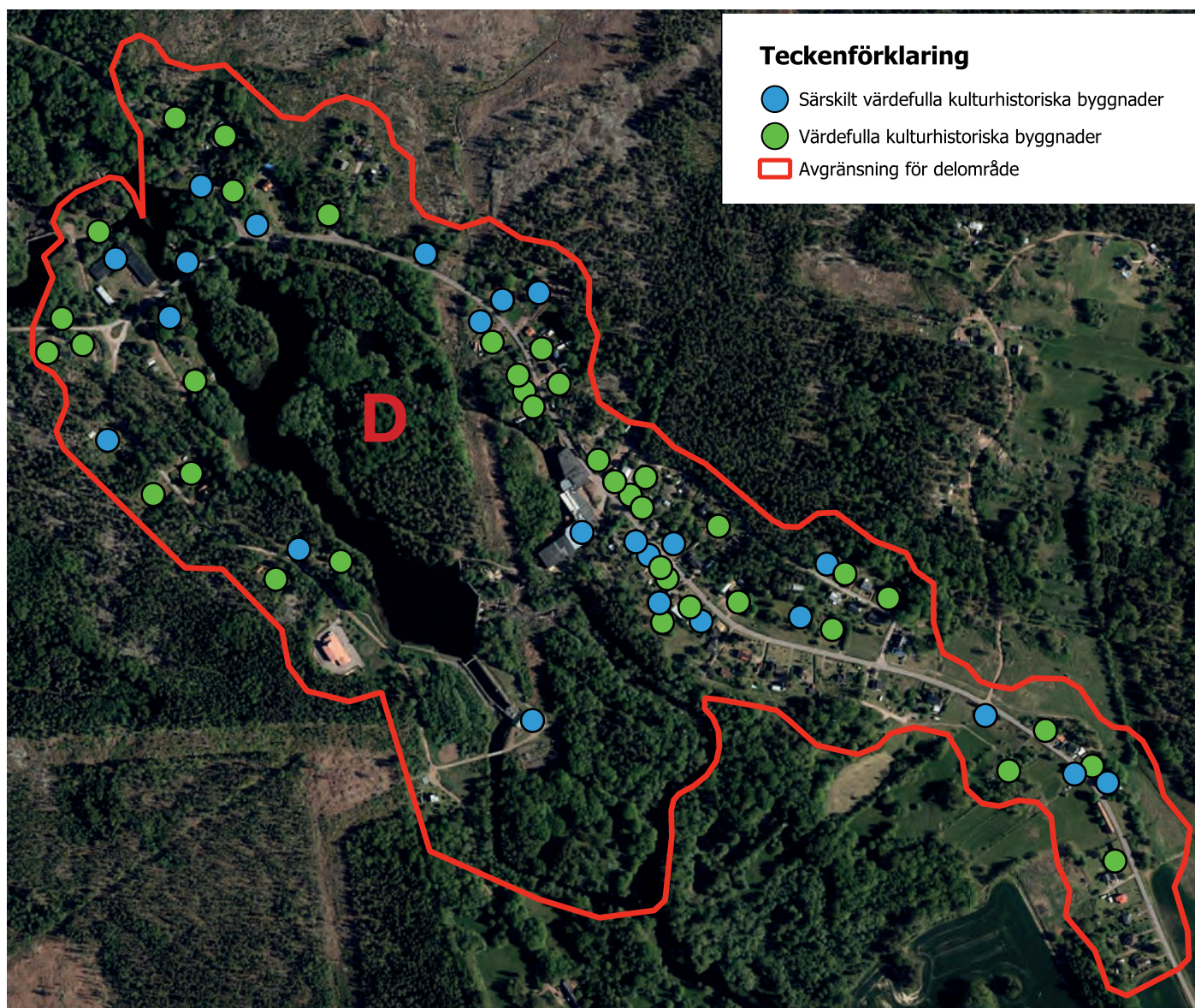

Fliseryd med delområden samt utpekade byggnader inom respektive område.

På grund av arbetets översiktliga karaktär har en samlad bedömning av byggnaderna på varje fastighet gjorts. För varje fastighet finns en kortfattad motivering av vilken betydelse de enskilda byggnaderna har för fastighetens sammantagna kulturhistoriska värde. Fastigheterna har normalt endast besiktigats från gatan och bedömningarna grundar sig på det som kan uppfattas därifrån. I de flesta fall gäller bedömningen huvudbyggnaden. I vissa fall, där fastigheterna inrymmer flera större byggnader, har en sammanvägd värdebedömning gjorts. Den högsta byggnadsåldern har registrerats, vilket i normalfallet gäller huvudbyggnaden. Eftersom det fram till 1940- och 50-talet i stort sett saknas historiska kartor och bilder, som visar bebyggelseutvecklingen i Fliseryd och Finsjö, var det inte möjligt att med säkerhet fastslå byggnadsåldern för samtliga byggnader i utredningsområdet. Information om byggnadernas ålder kunde i viss utsträckning inhämtas från kommunens fastighetsregister och bygglovsarkiv.

Dessutom anges byggnadsåldern till en del äldre byggnader i Sigurd Erixons bok "Sveriges Bebyggelse - Kalmar län Del II" 1958. Enskilda byggnader avbildas och beskrivs även i Martin Tärnfors "Historik över Fliseryds socken" 1976. I de fall där det saknades information kring byggnadens ålder har den uppskattats utifrån husets tidstypiska karaktärsdrag samt kontrollerats, om möjligt, mot historiska flygfoton från 1930-60-talet.

I kapitlet om kulturhistoriskt värdefulla byggnader visualiseras bebyggelseutvecklingen i Fliseryd-Finsjö med hjälp av översiktskartor. Här finns även mer detaljerade uppgifter om samtliga utpekade kulturhistoriskt värdefulla byggnader. För varje utpekad fastighet anges en sammanfattande värdebeskrivning. Värdebeskrivningarna består dels av en punktlista med de centrala konstituerande värdeaspekterna, dels av en kortfattad beskrivning i löptext.

Finsjö delområde samt utpekade byggnader inom området.

VAD INNEBÄR DETTA FÖR MIG SOM FASTIGHETSÄGARE?

Detta dokument är ett kunskapsunderlag och inte ett juridiskt skydd. Det är först vid en juridisk prövning som det ställs på sin spets huruvida den miljö eller byggnad kommunen pekat ut som särskild värdefull är just detta. Vid ärenden som prövats juridiskt har dock dokument som detta visat sig vara viktiga underlag för sådana bedömningar.

Som fastighetsägare bör du vara uppmärksam på att:

- Även icke bygglovspliktiga ändringar kan vara ovarsamma eller förvanska byggnaden. Särskilt värdefulla miljöer får enligt lag förändras men inte förvanskas. För att säkerställa att detta inte sker uppmanas fastighetsägare att ta kontakt med Mönsterås kommun för godkännande av alla exteriöra ändringar (ex kulörförändringar, byte av yttertak, fasader, dörrar eller fönster, samt uppsättning av skyltar) på särskilt värdefulla byggnader. Vill fastighetsägaren ändå göra ändringar som bedöms vara ovarsamma eller förvanskar byggnaden kan det provas i ett frivilligt bygglov för att inte hamna i en situation där det blir ett tillsynsärende i efterhand.
- Vid höga kulturhistoriska värden kombinerat med planer på stora förändringar kan krav på kulturhistorisk utredning från antikvarisk expertis krävas vid bygglovsansökan.
- Utpekade särskilt värdefulla byggnader bör inte rivas eller flyttas.
- Den 1 juli år 2017 gjordes ändringar i PBL (Plan och bygglagen) som bland annat innebär att vissa åtgärder inte längre kräver bygglov. Dessa undantag gäller inte för områden utpekade som särskilt värdefulla. Exempel på dessa åtgärder är små tillbyggnader som exempelvis balkong, takkupor, solceller, vissa typer av skyltar m.m.
- Enskilda personer, kommuner, stiftelser och bolag kan ansöka hos Länsstyrelsen om ett statligt bidrag för att vårda kulturhistoriskt värdefull bebyggelse, ett så kallat byggnadsvårdsbidrag. Upprustning som blir dyrare än normalt kan delvis finansieras genom bidraget, länsstyrelsen kan eventuellt ge 50–90 procent av den överkostnad som är kulturhistoriskt motiverad.
- Att äga en byggnad som pekas ut som kulturhistorisk värdefull kan innebära att värdet på fastigheten ökar. I studier från Halland 2005–2012 som omfattar ca 40 000 fastighetsöverlåtelser visade det sig att det förväntade marknadsvärdet (köpesumman/taxeringsvärdet) i medel ligger 7% högre för kulturhistoriskt värdefulla byggnader än övrig bebyggelse. (Källa: Kulturmiljö Halland)
- Utöver ovan nämnda konsekvenser nämner även rapporten för varje delområde vilka kulturmiljöskydd som finns, samt vilka riktlinjer som ska följas.

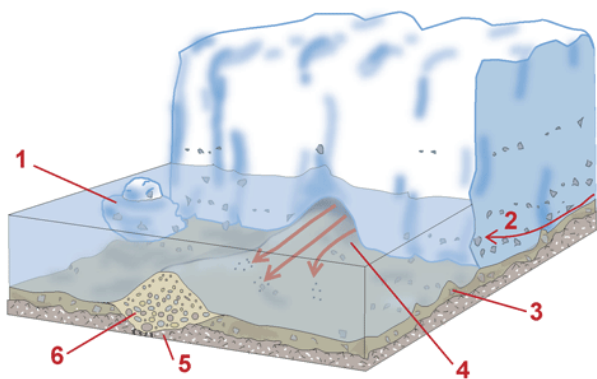

Läggevi bro.

8 FLISERYDS OCH FINSJÖS FRAMVÄXT

LANDSKAPET I FLISERYD OCH FINSJÖ

Fliseryd och Finsjö ligger till stora delar på Fliserydsåsen, en rullstensås som uppstod under istiden. Åsbebyggelsen är karaktäristisk för Mönsterås kommun med omgivningar. Rullstensåsarna är torra, hållfasta och lättframkomliga och utgör bra naturliga landvägar som underlättar orienteringen för den som rör sig genom landskapet. Många vägar som idag följer åsrygggar kan sannolikt ha ett ursprung som förhistoriska stigar. Åsen sträcker sig från kusten vid Kronobäck söder om Mönsterås, längs Timmernabbsvägen, Stubbemålavägen, Koverhultsvägen, Fliserydsvägen, Örnebäcksvägen, Kyrkvägen och vidare norrut längs Finsjövägen och in i södra delen av Kristdala. Åsen har sträckvis en vacker ryggform och på andra ställen är den utplattad och framträder knappt i terrängen.

*Inlandsisens avsmältning i ett område som täcks av vatten.
1) Isberg som brutits loss från den smältande isen, 2) Isens rörelseriktning, 3) Morän, 4) Isälva som bildas av smältvatten från isen, 5) Dalgång i berggrunden, 6) Isälvsediment som i detta fall bildar en rullstensås.*

Illustration: Anna Åberg." © Sveriges geologiska undersökning.

Landskapet är varierat mellan slätter och mer kuperade områden, där istidens spår kan visa sig genom flera väldiga stenblock eller bergsvägggar som formats av isen eller förflyttats med den. Trakten utgörs av skogslandskap, men eftersom Emån flyter genom samhället finns det en hel del odlingsmark i åns dalgång. Markförhållandena kan delas in i söder och norr om Emån. Landskapet söder om kännetecknas av en jämn terräng med en avsaknad av sjöar. Landskapet norr om Emån är däremot småbergigt och sjörikt. Skogen upptar den största delen av markytan i orterna, med inslag av jordbruksmark och ängar.

Berggrunden i Fliseryd och Finsjö består av magmatiska bergarter. Framför allt granit som är en djupbergart, samt längs Emån och Kvillen av den vulkaniska bergarten ryolit som trängt in i och stelnat i eller på jordskorpan som gångar eller massiv. Ryoliten sträcker sig som ett stråk i samma riktning som Oskarshamnsvägen, Åbyvägen och Emåvägen. Stråkets bredd täcker området från ca 200-300 meter söder om Åbyvägen och upp halvvägs in i Finsjö.

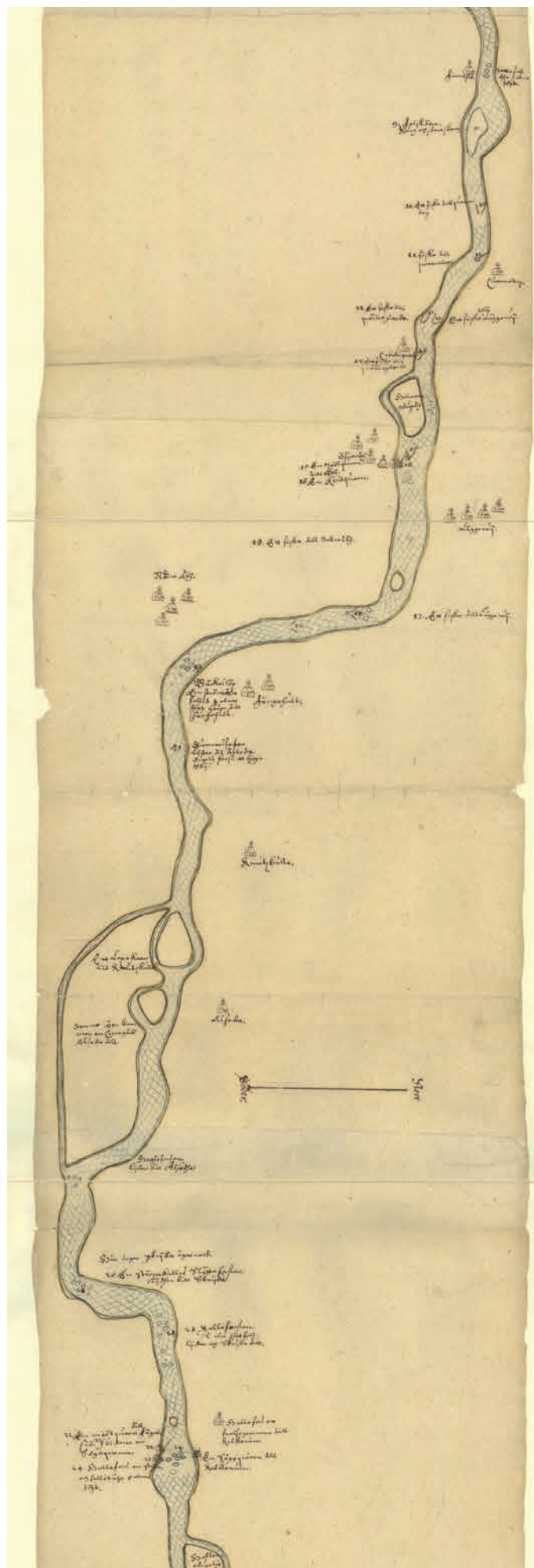
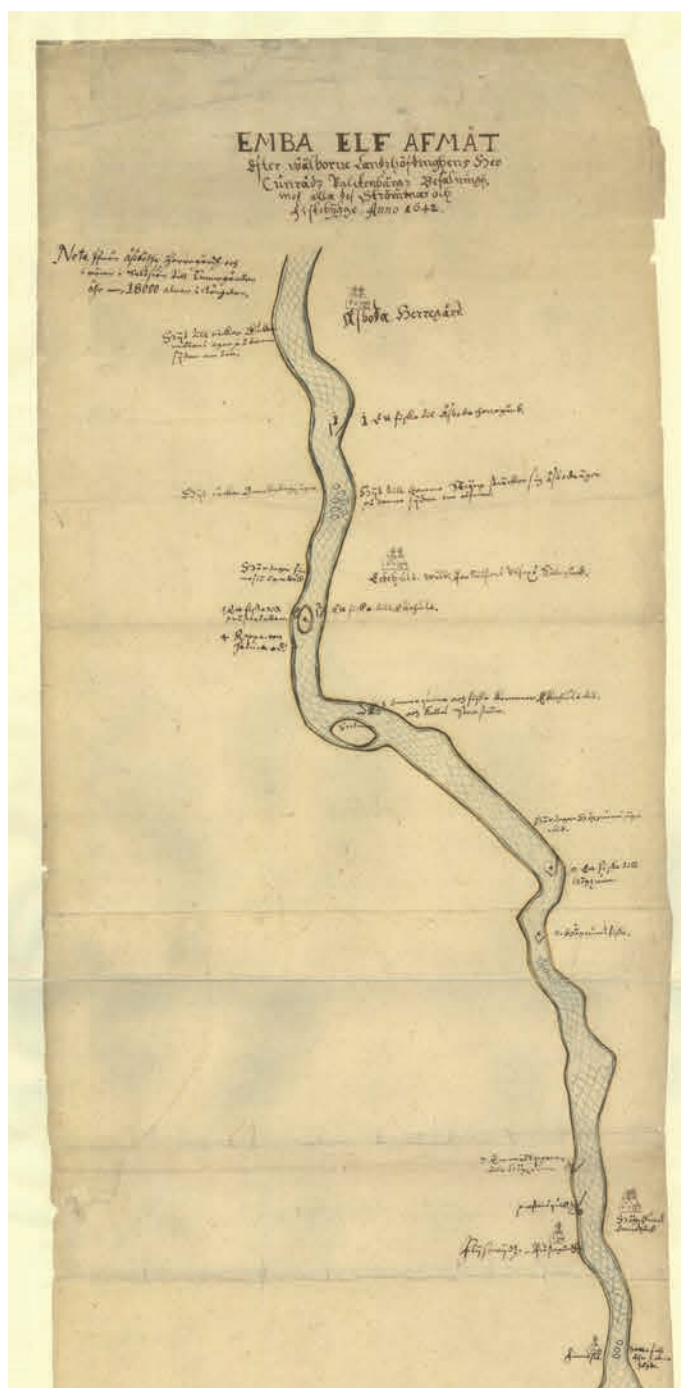
SAMHÄLLEN GRUNDAS OCH VÄXER FLISERYD SOCKEN

Finsjö och Fliseryd samhällen ligger i Fliseryd socken ca 1,5 mil nordväst om Mönsterås. Socknens historia sträcker sig långt tillbaka i tiden. Redan på medeltiden, år 1311 finns Fliseryd omnämnt som Flisurydh. Fliserydsbygden har dock varit befolkat betydligt längre. Bygdens historia och framväxt är tätt knuten till Emåns historiska roll som både viktig transport- och färdväg genom dalgången och som källa för vattenkraft. Ån har sedan mycket lång tid tillbaka styrt bebyggelsens placering och odlingslandskapets framväxt. Området kring Emåns dalgång var troligtvis ett av de första områden som befolkades efter istiden och här finns lämningar som gravrösen och stensättningar från både bronsåldern och järnåldern.

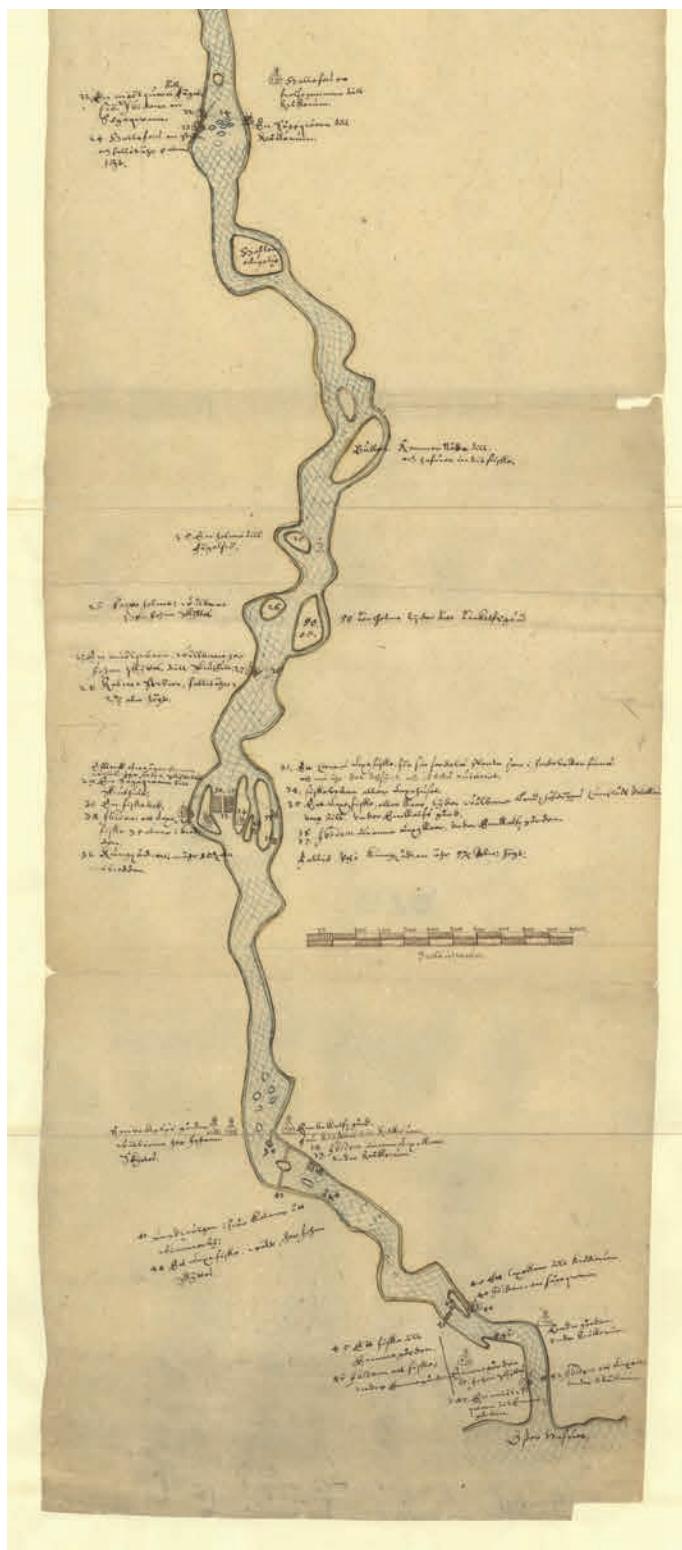
Under medeltiden hade Emåns dalgång en stark dragningskraft på dåtidens mäktiga män. Fliserydstrakten är därför rik på stora egendomar som till exempel Fliseryds gård, Bankeberg, Ekhult, Högsrum, Grönskog, Läggevi och Kvillegärde. Herrgårdarna påminner om tiden då adelssläkter som Ehrenstrål, Weidenhjelm, Nordenankar, Svinhufvud, Ulf sax, Billingberg och Marks von Würtemberg satte sin prägel på bygden. Herresäten gav i sin tur upphov till en mängd torp som under århundraden präglade kulturlandskapet och mycket av det kulturhistoriska värdet i Emådalen är knutet till detta landskap. Under 1600- och 1700-talet anlades järnbruk, som drevs av vattenkraft varför bebyggelsen ytterligare koncentrerades längs Emån. Med tiden inriktades industriverksamheten i området mer åt skogsindustri, vilket definierar bygden än idag med sågverk och träförädlingsindustrier.

FLISERYD-FINSJÖ OMRÅDET

Finsjö och Fliseryd samhällen är framvuxna av vad som från början var flera medeltida byar och gårdar i Emåns dalgång, och båda samhällens utveckling är direkt kopplad till Emån som under alla tider har utgjort en kraftkälla för kvarnar och fabriker som placerats längs med ån. Båda Finsjö och Fliseryd har vuxit upp omkring dessa verksamheter och under 1700- och 1800-talen utgjorde Fliseryd-Finsjöområdet ett tidigt "industriellt" centrum med ett stort antal vattendrivna verk. Vid sidan av ett flertal kvarnar och sågar fanns här bland annat pappersbruk, spikhammare, benstampar, vadmalsstamper, limkokerier och pottasketillverkning.

Utsnitt ur karta över Emån 1642.

Utsnitt ur karta över Emån 1642.

Det var Finsjö som blev traktens första industrisamhälle. Här fanns redan på 1800-talet handpappersbruk, snickerifabrik, träsliperi, tegelbruk, såg mm. Här byggdes även i början av 1900-talet Emåns första kraftstation som utvecklades till det kraftföretag som kom att svara för elektrifieringen av norra delen av Kalmar län. På 1900-talet kom Fliseryd att ta över Finsjös roll som bostads- och centralort.

Uppströms Fliseryd delar sig Emån i två grenar. Huvudfåran gör en båge norröver, medan Kvillen tar en genväg i söder och återförenas med huvudfåran i Fliseryd. Vattenkraften i Kvillen kan med fog sägas vara upphov till Fliserydstraktens näringsliv och till samhället Fliseryds uppkomst. Kvillen och dess stränder rymmer Mönsterås kommunens äldsta och mest koncentrerade industrihistoriska lämningar.

Där Emåns och Kvillens ågrenar möts strömmar huvudfåran runt några holmar, som i äldre tid kallades Läggeviholmar efter gården och byn Läggevi på Emåns norra strand. Det finns historiska noteringar om att det redan omkring år 1570 funnits en krutkvarn i området, och här på Läggeviholmarna upprättades omkring år 1740 Fliseryds krutbruk. Holmarna kom därför att byta namn till Krutholmarna. Se karta över Läggevi ägor från 1769 på nästa sida.

Krutbruket i Fliseryd är nog den mest anmärkningsvärda av traktens industrier. Det var en av sex liknande anläggningar i landet som tillhörde Kronan. Bruket hade 30-40 arbetare och bestod av ett tjugotal byggnader under 1800-talet. Krutanläggningen var en farlig arbetsplats. Explosioner med dödlig utgång var inte ovanliga. Brukets byggnader låg därför av säkerhetsskäl utspridda på flera holmar i ån. Tillverkningen fanns kvar i Kronans regi fram till år 1872. Tillverkningen av krut fortsatte dock på platsen fram till omkring 1890 och drevs då av Läggevigårds ägare. Idag kan kruttillverkningens epok skönjas genom ett kvarvarande krutmagasin norr om Läggevigård och några husgrunder på holmarna.

INDUSTRIALISERINGEN

Omkring sekelskiftet 1900 börjar i Kalmar län det egentliga industriella genombrottet. Vid denna tid hade de äldre förindustriella anläggningarna i Fliseryd-Finsjöområdet spelat ut sin roll. På många platser ersattes de av nya verksamheter som snickerifabriker, pappersindustrier eller verkstadsindustrier som utnyttjade vattenkraften för sina behov. Flera av områdets större och mer långlivade industrier etablerades nu: Jungnerverkens ackumulatorfabrik, Finsjö pappersbruk och Finsjö snickerifabrik (senare spikfabrik). I samma takt som industrialiseringsprocessen framskrider växer även samhällena fram i både Finsjö och Fliseryd.

Finsjö 1897.

Då den smalspåriga järnvägen invigdes år 1907 tog industrialiseringen i Finsjö-Fliseryd ytterligare fart. Järnvägslinjen sträckte sig mellan Ruda och Oskarshamn med stationer vid Grönskog, Fliseryd, Finsjö och Ekhult. Samma år som järnvägen kom etablerades även Jungnerverkens ackumulatorfabrik på Krutholmarna i Fliseryd, den största industrisatsningen någonsin i Fliseryds socken, och det är nu Fliseryd tar över Finsjöns roll som bygdens industricentrum. Etableringen skedde på initiativ av ägaren till Kvillegärdegård, den driftige Patron Gustav Johansson på Bankeberg, som fått kontakt med civilingenjör Waldemar Jungner. Jungner hade uppfunnit en ackumulator, dvs. ett återuppladdningsbart batteri, som han fick världspatent på år 1899. NiFe-ackumulatören blev snabbt en exportframgång och Jungnerbolaget kan räknas till de svenska "snilleindustrierna".

Produktionen startade i en ladugårdslänga på platsen, och etablerade sig sedan även på Krutholmarna där krutfabriken legat. Holmarna fick ytterligare en gång byta namn, denna gång till Jungnerholmarna som de kallas än idag. 1908-09 uppförde Jungnerbolaget Kvillegärde kraftverk och 1916 utökades

verksamheten och en fabrik öppnades i Oskarshamn. Batterifabriken i Fliseryd övergick till att producera råmaterial medan monteringen i stället skedde i Oskarshamn. Som mest hade fabriken i Fliseryd 200 anställda, och under 1940-talet nyttjades ca 40 000 kvadratmeter av holmarna till produktion.

Fliseryd efter 1910.

Produktionen i Fliseryd pågick fram till 1974 då hela verksamheten flyttade till Oskarshamnsfabriken. Kvar blev de stora miljöproblem som främst orsakades av tungmetaller. Jungnerbolaget genomförde en första sanering av området år 1976. 1992 köpte Mönsterås kommun Jungnerholmarna och ett stort utredningsarbete påbörjades, för att kartlägga föroreningsnivåerna och utbredningen i markområdet, i byggnaderna och i Emån. Saneringsarbetet påbörjades 1999 och avslutades i september 2002. Idag är Jungnerholmarna ett mycket populärt fritids- och rekreationsområde.

FLISERYD SAMHÄLLES FRAMVÄXT

Fliseryd samhälle, som idag är traktens centralort, ligger till övervägande del söder om Emån och Kvillen, på mark som en gång i tiden tillhörde byarna Övre och Yttre Åby. På Kvillens respektive Emåns norra strand ingår ett område som tillhörde Kvillegärde och Läggevi gårdar. I samhällets västra utkant, på Kvillens södra strand, ingår även ett litet område som tidigare tillhörde Skorpatorp, en gård i Finsjö by.

Fliseryd samhälle började växa fram under 1800-talet söder om byn Övre Åby. Övre Åby är belagd sedan 1320 och bestod fram till lagaskifte 1851 av fyra gårdar. Gårdarna låg samlade i klunga vid Emåns södra strand där Kvillen återförenas med huvudfåran. I Övre Åby fanns sedan lång tid tillbaka en bro över Emån och här korsades även vägarna till Mönsterås,

Fliseryds kyrka 1848.

Oskarshamn, Finsjö och Ruda. Detta strategiskt mycket bra läge vid korsande landsvägar vid ett vattendrag med fallhöjder och en bro kom att spela en avgörande roll i Fliseryds utveckling till bygdens centralort. En av de viktigaste milstenarna i denna utveckling blev bygget av Fliseryds nya kyrka som stod klar år 1818.

Fliseryd sockens första kyrka uppfördes omkring 1300 vid Fliseryds gård som ligger i socknens västra del,

cirka sex kilometer från Fliseryd samhälle. Då den medeltida kyrkan vid Fliseryds gård och den så kallade Kyrkebyn brann ner till grunden år 1811, var det snart avgjort att Fliseryds nya kyrka skulle uppföras på en ny plats med ett mer centralt läge. Sockenborna hade sedan länge ansett att den gamla kyrkan låg för långt i utkanten av socknen. Sockenstämmans val föll på den så kallade Allmännebacken som låg på Övre och Yttre Åbys utmarker invid Mönsteråsvägen, en knapp kilometer söder om bron över Emån.

Yttre Åby lagaskifte 1856.

Övre Åby lagaskifte 1859.

En bit söder om Allmännebacken, utmed båda sidor av Mönsteråsvägen fanns sedan tidigare flera torp. I övrigt bestod området av ängs- och skogsmark. Norr om Allmännebacken delade sig landsvägen i två vägar: Den västra vägen följde Kvillen uppströms och vidare till Ruda. Den östra vägen fortsatte norrut över bron där den delade sig en gång till i två landsvägar, varav den ena förde till Finsjö, medan den andra följde Emån nerströms till Oskarshamn.

Den nya kyrkan invigdes år 1818 och i anslutning till kyrkan utvecklades så småningom det samhälle som idag utgör Fliseryd tätort. Redan i början av 1800-talet drevs en marknadsliknande handel med skogs- och jordbruksprodukter vid Allmännebacken och den nya kyrkan. I och med näringsfrihetsförordningen år 1864 tilläts fri handel utanför städernas gränser och från början av 1870-talet hölls i Fliseryd officiella torgdagar söder om kyrkan. Dessutom flyttar allt fler köpmän och hantverkare ut sin verksamhet till sockencentret och kring sekelskiftet 1900 finns det norr om kyrkan, på båda sidor av landsvägarna, en sluten bebyggelse av bostadshus, verkstäder, handelsbodas och ett

kommunhus med banklokal samt två skolor. Även söder om kyrkan och kring de ursprungliga torpen utmed landsvägen börjar bostadsbebyggelsen bli tätare.

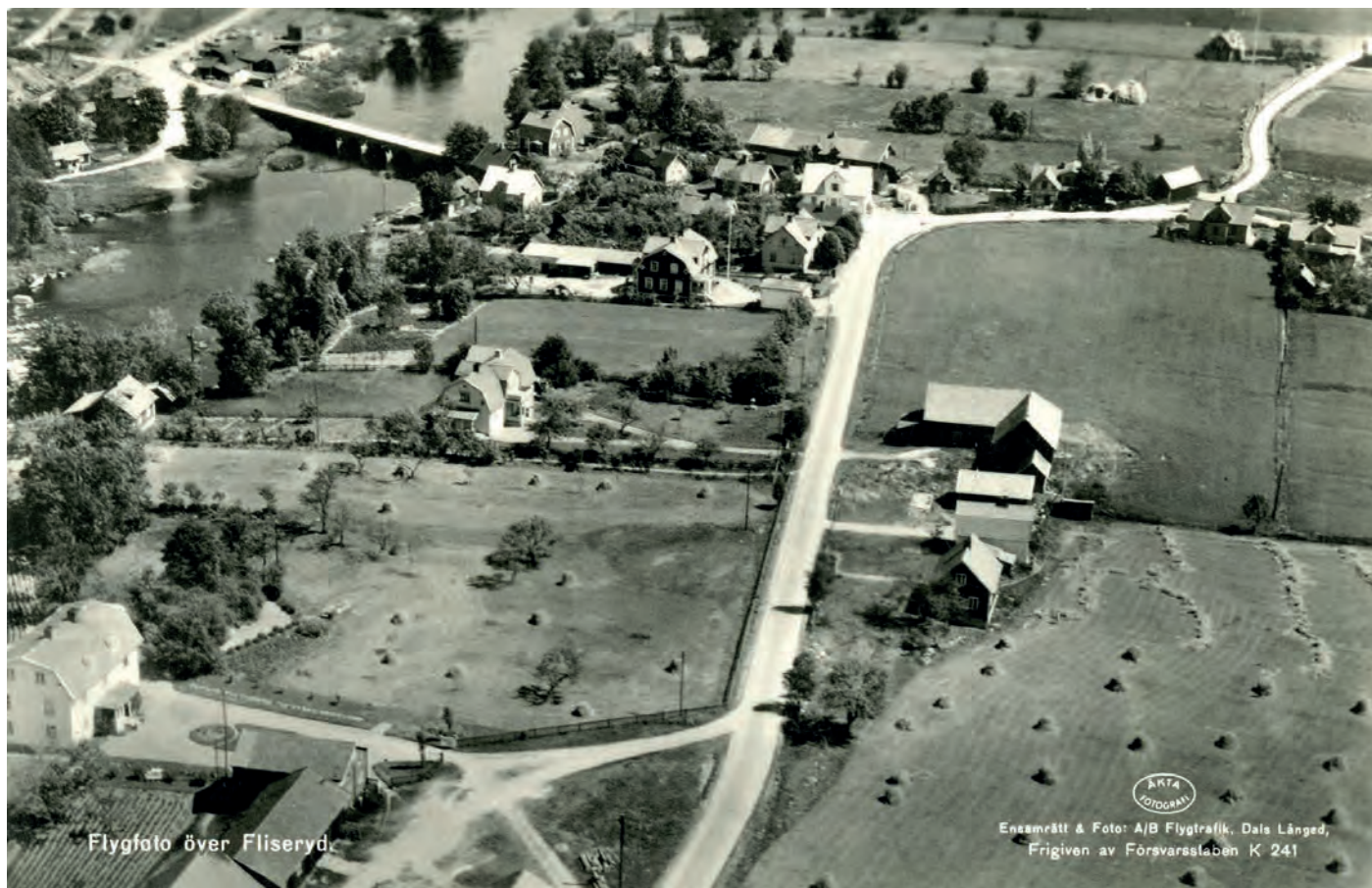
Med 1900-talets industrialisering ökade även efterfrågan på arbetskraft i trakten. Befolkningen ökar påtagligt och på 1920- och 30-talet tar byggnationen i Fliseryds kyrksamhälle ytterligare fart. Nya tomter avstyckas från Åbys stora jordbruksenheter och villor uppförs i anslutning till de äldre fastigheterna. Kyrksamhället växer huvudsakligen på bredden väster om vägskälet men även söder om kyrkan, utmed nuvarande Örnebäcksvägen. Öster om vägskälet etablerar sig så småningom kyrksamhällets administrativa centrum. Här låg sedan tidigt 1900-tal Fliseryds skola och år 1912 byggdes ålderdomshemmet Ekåsa, som då ersatte den gamla fattigstugan vid kyrkan. 1924 uppfördes i anslutning till skolan även Fliseryds nya prästgård. Den gamla prästgården, som tidigare låg i Pilö norr om Finsjö, hade därmed spelat ut sin roll. Till kyrkomiljön hörde även flera kyrkstallar som dock inte är bevarade.

Fliseryd 1935.

Fliseryd 1935.

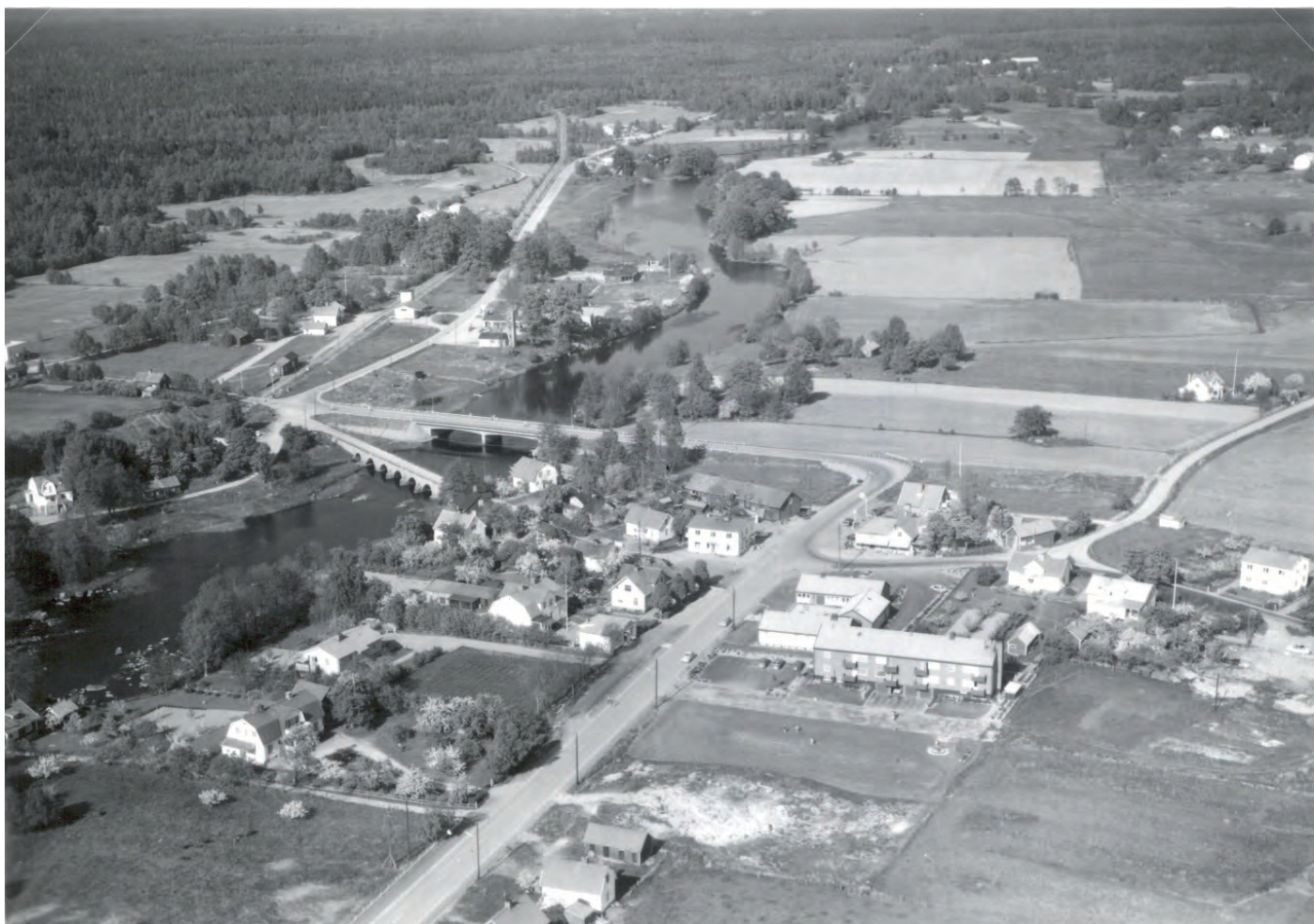

Flygfoto över Fliseryd.

AKTA
FOTOGRAF

Ensamrätt & Foto: A/B Flygtrafik, Dals Långed,
Frigiven av Försvarsläben K 241

Flygfoto Övre Åby, bron 1947.

Fliseryd 1964.

Samtidigt som kyrksamhället växer fram kring Fliseryds nya kyrka utbreder sig även en bebyggelsemiljö i anslutning till Övre Åbys utskiftade gårdar. Hur byn såg ut exakt efter lagaskiftet 1851 och en bit in på 1900-talet vet vi inte. Det är först med flygfotografierna från 1930-talet och framåt samt ekonomiska kartan från 1951 som vi kan få en mer detaljerad bild över områdets bebyggelseutveckling. På flygfotografier från 1935 går det att urskilja flera gårdsmiljöer som ligger längs med Kvillen och Rudavägen. Även de många industrimiljöerna vid Kvillens södra strand syns väl.

I anslutning till industrierna har det vuxit fram en gles bostadsbebyggelse som främst är placerad på södra sidan av landsvägen. Här ligger mer representativa större villor sida vid sida med enkla stugor samt några mindre gårdar. En större sammanhängande bebyggelseansamling fanns på 1930-talet vid bron över Emån och liksom i kyrksamhället finns även här en liten centrumbildning med olika verksamheter, bland annat en lanthandel och ett bageri.

På 1950-talet ser man en tydlig förskjutning av både Fliseryds kommersiella och administrativa centrum från kyrksamhället till samhället vid bron där det nu bland annat finns varuhus, bageri och charkuteriaffär. 1961 uppförs även Fliseryds nya kommunhus vid vägskälet mellan Mönsteråsvägen och Rudavägen. Byggnaden inrymde utöver kommunkontor även bank, poliskontor, bibliotek samt bostäder. Den gamla byggnaden vid kyrkan, som i slutet av 1800-talet uppfördes som sockenstuga och sparbank såldes då till hembygdsföreningen.

1952 beslutades om en centralisering av skolväsendet i Fliseryd och 1963 stod en ny och modern skolbyggnad färdig på en tidigare åker norr om den gamla Röda skolan och prästgården. Området har sedan dess utökats ytterligare med nya byggnader och är idag den enda skolan i Fliseryds socken. Även ålderdomshemmet Ekåsa fick på 1960-talet en modern tillbyggnad samt ytterligare tillbyggnader under 1900-talets senare del.

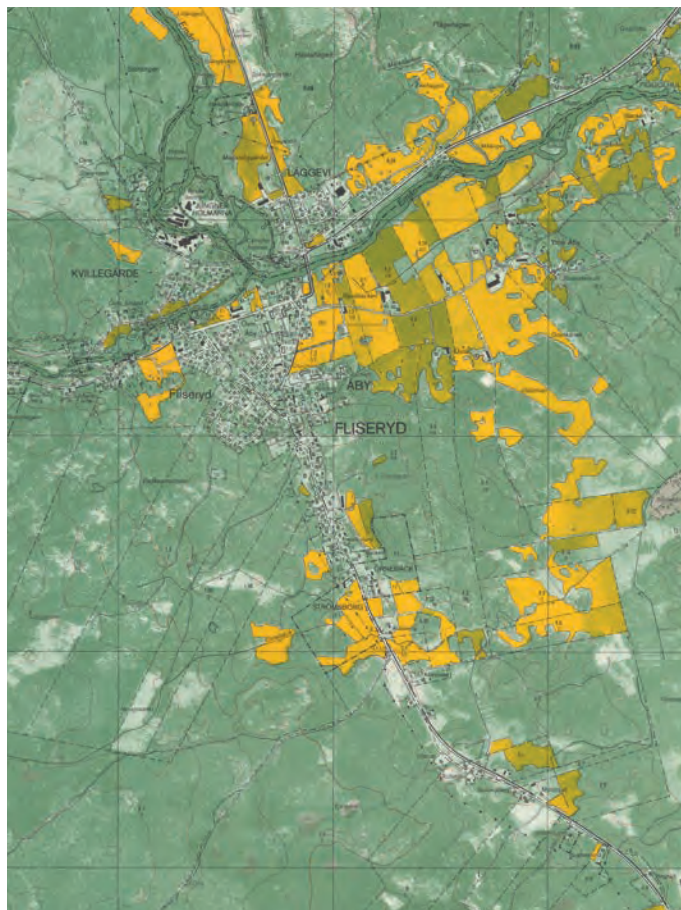

Ekonomiska kartan över Fliseryd 1951.

Av Åbys tidigare jordbruk finns idag endast en gård kvar, Åby gård, som ligger ungefär där den gamla bytomten låg före lagaskiftet. På åkermarken mellan Åby gård och kyrksamhället uppfördes på 1970- och -80-talet ett större grupphusområde med både fristående enplanshus och flerbostadshus. Det är först nu kyrksamhället och samhället vid bron vuxit ihop till ett geografiskt sammanhängande område.

I Kvillegärde på norra sidan av Kvillen och Läggevi norr om Emån blev utvecklingen från by till samhälle mycket mindre påtaglig än i Övre Åby och Fliseryds kyrksamhälle. Båda byar ligger dock idag inom Fliseryds tätortsgränser. Kvillegärde, som ligger på en ö mellan Emån och Kvillen, var på 1500-talet ett kyrkogods, som beslagtogs av Gustav Vasa. Även reduktionen under Karl XI ska enligt källorna ha drabbat Kvillegärde. Det finns en lång ägarlängd med ofta prominenta namn fram till sekelskiftet 1900, tills gården slutligen år 1906 såldes till brukspatron Gustav Johansson. Johansson ägde vid 1800-talets slut flera herrgårdar och gårdar i Fliseryds socken, men år 1899 sålde han de flesta av sina ägor och började engagera sig som industriman.

Gustav Johansson hade storslagna planer för Fliseryd och hans engagemang bidrog starkt till

Ekonomiska kartan över Fliseryd 1981.

att Jungnerfabriken etablerade sig i området. Han försökte även få andra stora industriföretag att flytta sina verksamheter till Fliseryd, dock utan framgång. Johanssons stora vision var även att Kvillegärde skulle växa till en stad. 1907 gav han därför civilingenjör Nils Gellerstedt i Stockholm i uppdrag att upprätta en byggnadsplan för Kvillegärde. Planen täckte ett område som sträckte sig från Kvillegärde till Finsjö och omfattade utöver 520 byggnadstomter för en- och flerbostadshus och även flera industriområden, torg och affärscentra.

Trots Johanssons storslagna stadsdrömmar och trots att Jungnerverken blev traktens största arbetsgivare har bebyggelsen på Kvillegärde bara vuxit i begränsad skala. En äldre torp- och villabebyggelse från omkring sekelskiftet 1900 finns glest utspridd utmed Kvillegärdevägen samt den gamla järnvägsbanken, nuvarande Trollius väg. Den enda sammanhållna kvartersbebyggelsen på Kvillegärde planades 1951 söder om Jungnerverken. Inom området fanns vid planläggningen redan några villatomter med bebyggelse från omkring 1940. Övriga tomter i de båda kvarteren bebyggdes mellan 1950- och 70-talet. Även i anslutning till de äldre tomterna tillkom fram till 1980-talet ett fåtal nya hus.

Karta över Kvillegårde 1716 renoverad 1780.

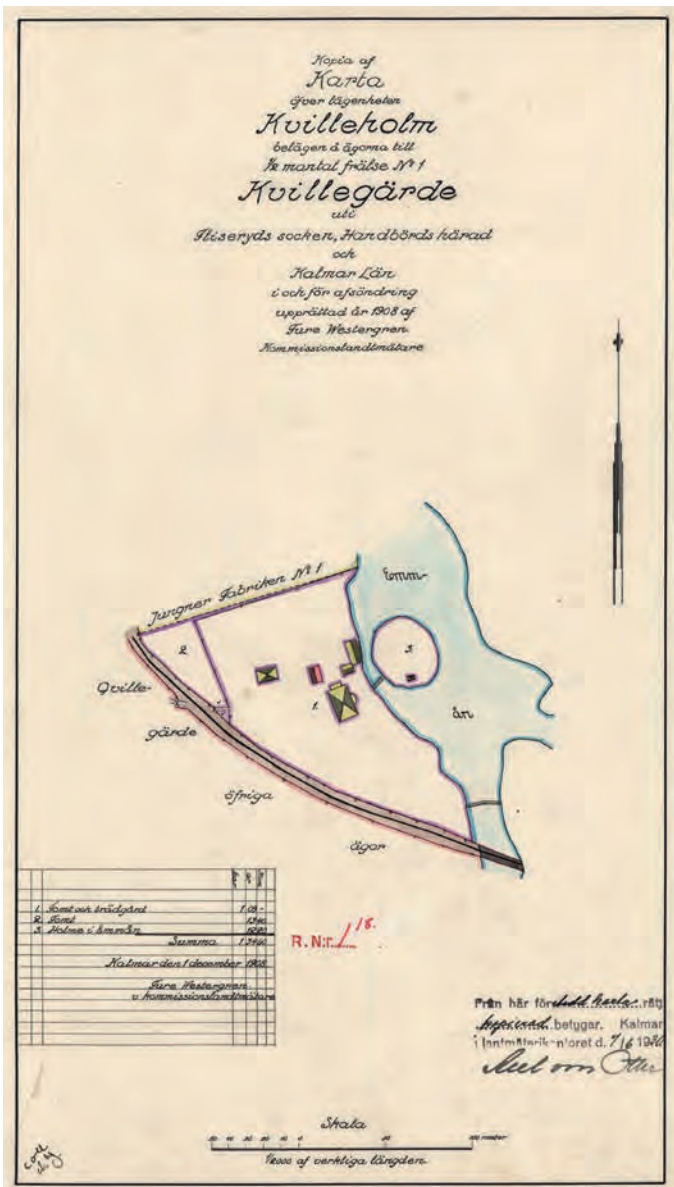
Av Kvillegårde gård, som låg i direkt anslutning till Jungnerverken, finns idag endast en äldre bagarstuga bevarad. Den ligger i Patron Gustavs Trädgård som anlades i början på 1900-talet där det planterades ca 400 fruktträd. Gustav Johansson uppförde även ett stort boningshus i trädgården, men huset brann ner 1908. Ett år senare såldes stora delar av Kvillegårdes mark till Finsjö kraftaktiebolag respektive Jungnerverken. Fram till sin död 1939 levde Patron Gustav utfattig i en flygel till gården. Patron Gustavs Trädgård sköts idag av en samhällsförening som även tar hand om bagarstugan. På bostadshusets fundament har samhällsföreningen uppfört en paviljong.

På en höjd på andra sidan Jungnerholmarna ligger Läggevi herrgård. Byn Läggevi är belagd från år 1312 och bestod ursprungligen av flera gårdar. Det saknas uppgifter om när exakt Läggevi by slogs samman till en enda enhet och blev herrgård, men troligen skedde det i mitten av 1700-talet då även herrgården

Läggevi herrgård, flygel 1926.

uppfördes. Herrgårdsbyggnaden, som var i två ståtliga våningar, brann ner 1905, och då byggdes en av flygelbyggnaderna om till ny mangård. Den andra flygeln, som då inrymde stall och vagnsbod, finns inte kvar idag.

Kvilegärde 1909.

Läggevi har gett namn åt den gamla valvbron över Emån som 1882 ersatte en äldre träbro. Läggevibron var den viktiga länken mellan de stora landsvägarna utmed Emån och socknens norra del. I Kvillen, som inte var så vattenförande som Storån, fanns flera vadställen, men skulle man färdas med vagn så var det bron från Åby till Läggevi som var det mest centrala övergångsstället. Då Fliseryd fick sitt eget mejeri i mitten av 1800-talet byggdes den på Läggevis mark, väster om bron. Även mejeriet utnyttjade vattenkraften till sin verksamhet. Både kärnan och vattenpumpen drevs av en vattenturbin under mejerigolvet. Vattnet till turbinen leddes fram i en grävd och sprängd kanal från en slinga av Emån. Då mejeriverksamheten upphörde 1950 inköptes byggnaden av Åby bryggeri och bryggeriverksamheten fortsatte där.

1907 kom Ruda-Oskarshamns-järnvägen som följde Emåns lopp utmed norra stranden. Fliseryds station kom därför att placeras på Läggevisidan.

Läggevibro 1930.

Öster om bron och i anslutning till stationen etablerade sig mindre industrier. Även brandstationen placerades söder om stationen. Till skillnad från andra järnvägsanläggningar i trakten växte dock inget stationssamhälle fram i Läggevi. Så sent som på 1950-talet planlades ett första villaområde vid Fliseryds station och de följande åren uppfördes där enskilda bostadshus.

I och med bilismens framfart på 1940- och 50-talet höjdes rösterna att ersätta den gamla valvbron över Emån med en ny. 1960 påbörjas arbetet med den nya bron som uppfördes öster om den gamla. Nya bron invigdes 1962, den gamla bron är bevarad som gång och cykelbro och klassades av Riksantikvarieämbetet som kulturhistoriskt synnerligen värdefull och räknas till en av Sveriges främsta stenvalvsbroar.

1966 lades Ruda-Oskarshamns-järnvägen ner och utvecklingen av ett stationssamhälle på Läggevisidan avstannade. En viss exploatering av området skedde dock på slutet av 1970-talet då ett bostadsområde med grupphusbebyggelse uppfördes norr om före detta stationshuset. 1974 flyttade Jungerverken sin verksamhet till Oskarshamnsfabriken och därmed försvann traktens största arbetsgivare. Samma år sammanslogs Fliseryds kommun och Ålem med Mönsterås kommun. Att allt fler av Fliseryds invånare fick arbetspendla till Oskarshamn eller Mönsterås vilket fick stor påverkan på Fliseryd samhälles affärsliv. Även den nya förbifarten väster om Fliseryds samhälle har påverkat affärslivet. Av de många affärer som en gång fanns i samhället är det idag endast en stor matvarubutik kvar. Det tidigare kommunhuset på andra sidan vägen är idag uthyrt till privat verksamhet.

Lagaskifte Kvarntorp 1831.

FINSJÖ SAMHÄLLES FRAMVÄXT

Finsjö samhälle ligger några kilometer uppströms om Fliseryd. Samhällets bebyggelse har huvudsakligen vuxit fram på Emåns östra sida, på den mark som en gång i tiden tillhörde Kvarntorp by. Finsjös södra spets ligger på Läggevis tidigare mark. Byn Finsjö, som har gett namn till samhället, ligger på Emåns sydvästra strand.

Både Kvarntorp och Finsjö är gamla kulturbygder med medeltida rötter. Finsjö som redan nämns i slutet av 1300-talet utgjordes då av tre gårdar. Ägarlängden omfattar många kända namn, bland andra Bo Jonsson Grip på Berka-Säby, ätten Slatte, Drake, Ehrenström och Marks von Würtemberg. Under 1800-talet hörde Stora Finsjö (gård nr. 1) till Högsrum säteri och Lilla Finsjö (gård nr. 2 och 3) till Fliseryds säteri. Kvarntorp bestod under medeltiden av två gårdar, men delades under tid upp i flera mindre gårdar och lägenheter och vid lagaskiftet 1831 nämns sju tomter som flyttas ut. En av gårdarna ägs då av släkten Marks von Würtemberg. Se karta över lagaskifte på nästa sida.

Både i Finsjö och i Kvarntorp etablerade sig redan i förindustriell tid olika vattendrivna verksamheter. 1880 nämns i Finsjö både mjölkvarn och såg. I övrigt bestod bebyggelsen i Finsjö i slutet av 1800-talet av bondgårdar, mjölnarstuga, sågarestuga och ett par hus till. I Kvarntorp fanns på 1800-talet bland annat såg, benstamp, handpappersbruk och pottaskefabrik. Kvarntorps handpappersbruk som varit i drift sedan 1868 brann ner år 1880 och återuppfördes inte. I stället köpte fabrikör A. Westelius Kvarntorps såg och sågplan, som låg en liten bit uppströms. Sågen lades ner samma år och Westelius startade i stället Finsjös pappersbruk som var i drift fram till 1970.

Finsjö ca 1910.

1894 köper brukspatron Gustav Johansson Högsrum gård och blir därmed även ägare till Finsjö. Liksom några år senare i Kvillegärde blir Gustav Johansson även i Finsjö den drivande kraften vid etableringen av nya verksamheter. År 1892 startades Finsjös snickerifabrik med huvudsaklig tillverkning av dörrar, där 40 procent gick till export. Produktionen låg vid minst 25 000 dörrar per år. 1903 uppfördes Finsjös nedre kraftstation som genererade kraft till områdets industriverksamhet och som är ett av landets äldsta vattenkraftverk. Samma år uppfördes i anslutning till snickerifabriken Finsjös träsliperi, en fabrik där granstockar slipades ner till pappersmassa.

I början av 1900-talet hade Finsjö och Kvarntorp förvandlats från obetydliga bondbyar till en blomstrande industribygd som tävlade med centralorten Åby. Industrierna skapade många nya arbetstillfällen och under 1900-talets första decennier ökade befolkningen påtagligt. Befolkningsökningen speglas i de många bostadshus som uppfördes både i anslutning till den glesa 1800-talsbebyggelsen och till de nya industrierna. Som mest växte samhället kring Finsjö pappersbruk, men även söder om pappersbruket mot Läggevi och vid bron till Finsjö uppstod nya klungor av bostadshus. Även flera kaserner uppfördes för att ge bostad åt industriarbetarna, vid bron byggdes 1905 Finsjös första fasta skola och handeln etablerade sig i det lilla samhället där det tidvis fanns tre lanthandlare.

Finsjö 1935.

År 1907 öppnade Ruda-Oskarshamns-järnvägen och etableringen fick stor betydelse för samhället. Nu behövde varorna inte längre fraktas en mil med häst och vagn till och från Bohult, som var närmaste hållplats på Nässjö-Oskarshamns-järnvägen. Ruda-Oskarshamns-järnvägen gick på Finsjösidan av Emån och stationshuset uppfördes ca 200 meter söder om snickerifabriken. I anslutning till järnvägen byggdes även lokstall, diverse lagerbyggnader samt banvaktarstuga och några få bostadshus.

Industrierna i Finsjö visade sig dock inte vara särskilt långlivade. Snickerifabriken lades ner 1910 och träsliperiets verksamhet slutade 1919. 1917 startades Finsjös spikfabrik och tråddrageri i den gamla snickerifabriken, men även den driften lades ner efter bara 15 år. Finsjö pappersbruk på Kvarntorpssidan däremot mångdubblade sin produktion de kommande årtionden och fabriken utvidgades flera gånger fram till 1950-talet. Eftersom bostadsbebyggelsen ligger så nära inpå fabriken var utvidgningsmöjligheterna begränsade. Även den trånga och krokiga vägen genom samhället var föga lämpade för den allt

tyngre industritrafiken. 1960 upprättades ett förslag om en byggnadsplan över området Kvarntorps samhälle. Planen redovisar ett utvidgningsområde för pappersbruket, ett område för småindustri samt nya bostadstomtplatser nordöst om samhället. Dessutom innehöll planen ett förslag på en ny genomfartsväg nordost om samhället.

På 1960-talet utvidgas pappersbruket ytterligare en gång och även det nya bostadsområdet bebyggs snart med nya enplanshus. Pappersbrukets disponent Oskar Halle ser med optimismen in i framtiden när han yttrar sig 1966: "Vårt fabrikat är välkänt över hela världen och även om vi skulle förlora någon marknad, så hittar vi säkert någon annan i stället. Det har vi gjort tidigare. Jag tror därför på en ljus och sysselsättningsfull framtid för AB Finsjö pappersbruk" (Tärnfors 1979, s. 452). Bara fyra år senare kom dock beskedet att pappersbruket skulle lägga ner driften. Den 30 november 1970 var brukets sista dag och därmed slutade även Finsjös tid som industrisamhälle, även om företaget Skoinlägg och Staketfabriken fortsatte med tillverkning fram till 1980-talet.

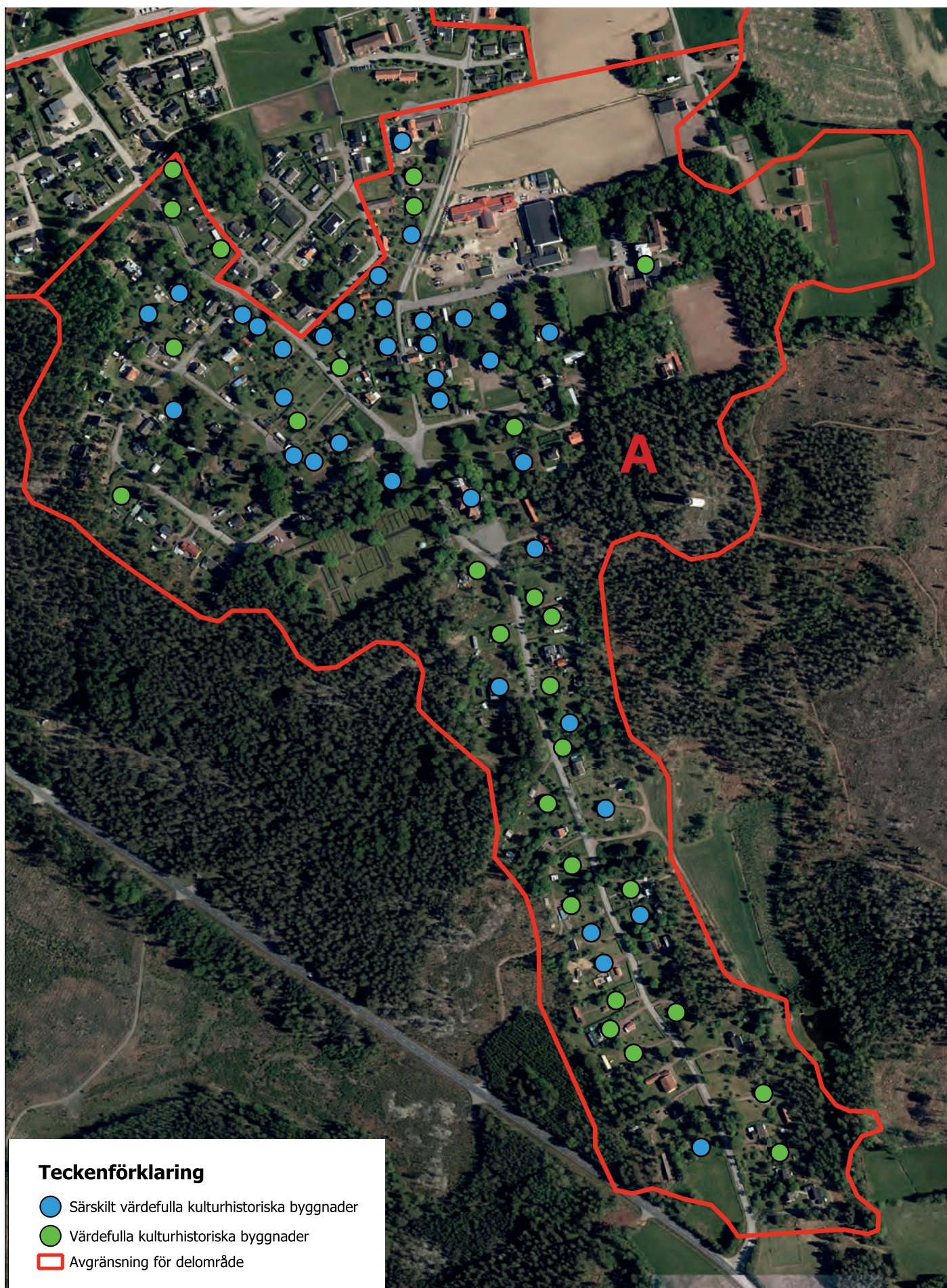

Finsjö 1947.

Finsjö 1957.

DELOMRÅDE A KYRKSAMHÄLLET

Teckenförklaring

- Särskilt värdefulla kulturhistoriska byggnader
- Värdefulla kulturhistoriska byggnader
- Avgränsning för delområde

Inledning

Delområde A omfattar det område som på 1800-talet vuxit fram kring Fliseryds kyrka. Delområdet består huvudsakligen av bebyggelse uppförd under 1800-talets slut och fram till 1950-talet. Några enstaka byggnader är bevarade från tiden före laga skifte 1859. Några få byggnader tillkom på 1960- och 70-talet. Bebyggelsen i kyrksamhället ligger koncentrerad på båda sidor av vägskalet norr om kyrkan och kyrkogården samt söder om kyrkan, utmed Mönsteråsvägen, den gamla landsvägen som delar sig vid vägskalet vid kyrkan. Landsvägarna i området är av mycket hög ålder och har haft samma sträckning åtminstone sedan 1690-talet, troligen mycket längre än så.

Till området hör kyrkan och kyrkogården, inklusive utvidgningen från 1980-talet, samt flera byggnader med koppling till kyrkans verksamhet, så som församlingshemmet, prästgården och Röda skolan. Öster om prästgården och Röda skolan ligger dessutom Ekåsa, ett äldreboende uppfört 1912. I området ligger även byggnaderna efter Odelrots lanthandel och Franzéns cementvarufabrik, Fliseryds missionshus, gästgivargården och den så kallade Vita skolan. I övrigt är det främst bostadshus med tillhörande uthusbebyggelse som uppfördes kring sekelskiftet 1900 samt villor från 1920-/30-talet. Några få byggnader tillkom på 1950- till 1970-talet. Flera av bostadshusen präglas idag i större eller mindre grad av ombyggnader gjorda omkring 1900-talets mitt eller senare. Trots detta besitter en stor andel äldre byggnader en tydligt bevarad historisk karaktär.

OMRÅDETS VIKTIGASTE KARAKTÄRSDRAG

Placeringen i landskapet

- Kyrkomiljön på kyrkbacken, kyrkogården och allén som fondmotiv från infartsvägen till Fliseryd
- Platsbildningen framför kyrkan och kyrkogården
- Koncentration av bebyggelse norr om kyrkan på båda sidor av Kyrkvägen och Hantverkarvägen
- Något glesare bebyggelse på båda sidor av Örnebäcksvägen
- Tomter i direkt anslutning till byns gamla vägsystem
- Bebyggelsen på de tidigare utmarkerna är omgiven av skog. Bebyggelsen i norra delen, på Övre Åbys inägor, angränsar till det öppna odlingslandskapet
- Äldre vägsystem som följer terrängen

Bebyggelsestruktur

- Bebyggelsen huvudsakligen från 1800-talets senare del och fram till 1950-talet
- Få byggnader bevarade från tiden före laga skifte 1859
- Sammanhållen tät bebyggelse
- Äldre trädgårdar med uppvuxna fruktträd, gångar och rabatter
- Inhägnader med låga häckar och staket och grindar i smide
- Bostadshusen placerade mitt på tomten
- Uthusbebyggelse i bakre tomthälft, ofta utmed tomtgränsen

Byggnader

- Bostadshus och villor i 1-1,5 våningar ofta med välbevarad äldre uthusbebyggelse
- Kyrkan och det gamla ålderdomshemmet som sticker ut genom sina stora volymer
- Stor variation i utformning, ofta med senare om- och tillbyggnader
- Byggnader huvudsakligen av enkel karaktär med få dekorativa detaljer
- Påkostade granitstenssocklar, senare byggnader med putsad sockel
- Bostadshusen med locklistpanel ofta rödfärgade, sekelskiftets panelarkitektur och 1920-tals villor i ljusa kulör. Bostadshus från 1940-60-talet även med ljusa putsfasader
- Uthus och ekonomibyggnader panelade, målade med röd slamfärg
- Småskalig bebyggelse och funktionsbyggnader med sadeltak
- Större villor med brutet tak, då även med frontespis, takkupor och balkong
- Rött lertegel som traditionellt taktäckningsmaterial
- Spröjsade tvåluftsfönster och korspostfönster, efter 1930-talet ospröjsade en-, två- och treluftsfönster
- Pardörrar eller enkla paneldörrar i trä, efter 1930-talet enkeldörrar i karosseripanel eller fernissad ek
- Låga stentrappor, ofta utan räcke
- Högre trappor av sten eller betong med enkelt smidesräcke

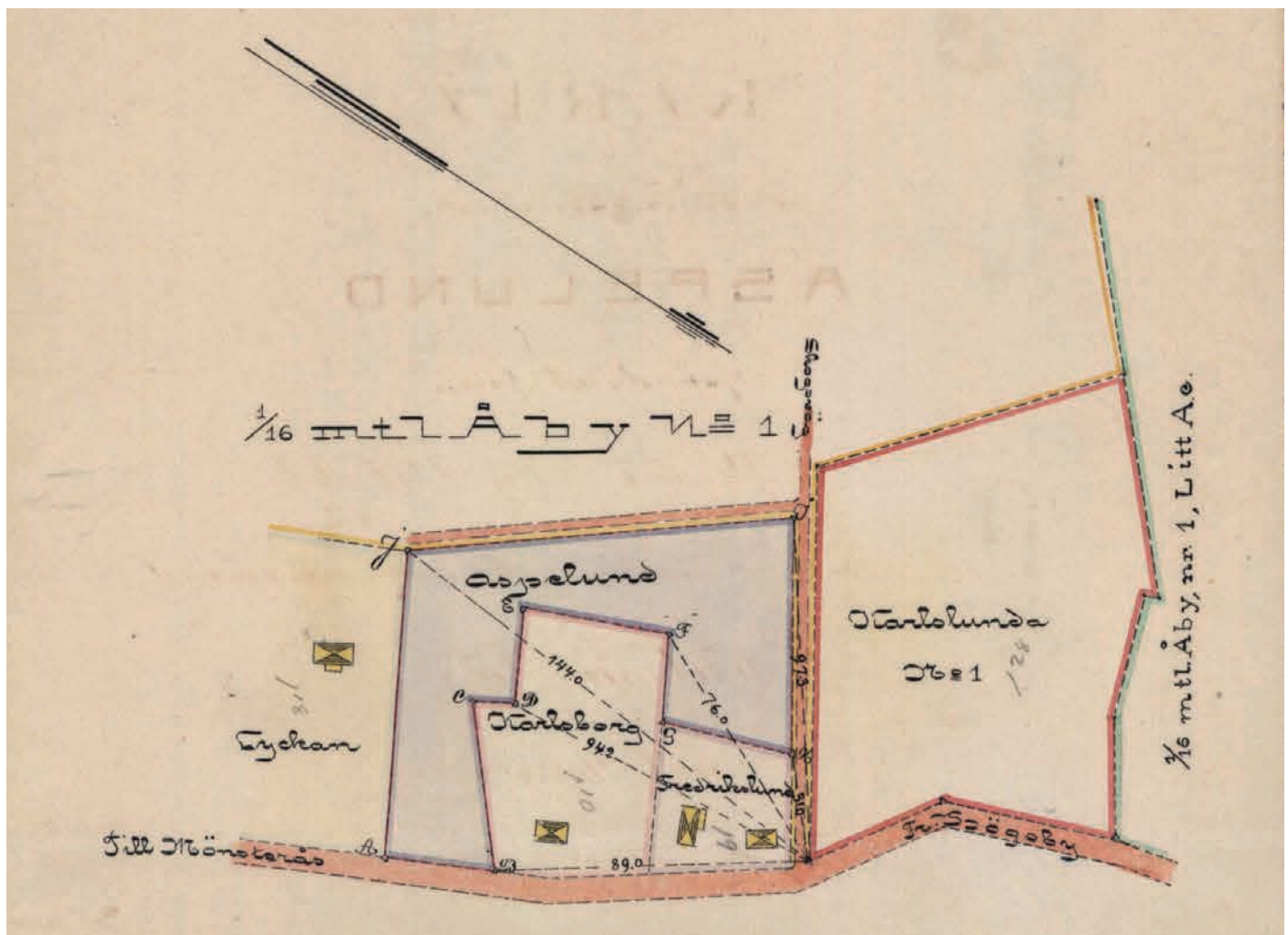
Gatunät

Gatunätet i delområdet består dels av två äldre landsvägar, som möts vid vägskälet norr om Fliseryds kyrka, dels av ett småskaligt vägsystem med matargator, som har vuxit fram i takt med att bebyggelsen kring kyrkan växte fram. Landsvägarna är mycket gamla och har idag i stort sett samma sträckning som på en uppmätningsskarta från 1692. De antas dock vara betydligt äldre än så. Den ena vägen är Mönsteråsvägen, som leder från vägkorsningen vid Läggevibron söderut till Mönsterås. Vägen markerar den gamla gränsen mellan Övre och Yttre Åby. Landsvägens norra del heter idag Kyrkvägen, vid vägskälet vid kyrkbacken byter den namn till Örnebäcksvägen. Den andra historiska landsvägen är den gamla Rudavägen som följer Kvillens södra strand till Övre Åby där den svänger av mot söder (nuvarande Hantverkarvägen) för att möta Mönsteråsvägen vid vägskälet.

De gamla landsvägarna är smala och krokiga, utan trottoar och kantas på båda sidor av en sammanhållen

bebyggelse, delvis med enskilda byggnader direkt i fastighetsgränsen. Vägarnas karaktär liknar därför inte huvudgator i en tätort utan beskrivs bäst som bygator. Söder om vägskälet breddar sig gaturummet och vägen blir här till en dubbelsidig allé som kantas av kyrkogårdens och kyrkotomtens vällagda stenmurar. Kyrkan ligger något upphöjd på kyrkbacken, som med sina stora uppvuxna träd har en parkliknande karaktär. Söder om kyrkan finns en platsbildning i form av en större asfalterad yta som fungerar som parkering. En stor yta av området upptas av kyrkogården som i sina äldsta delar är från 1819, med flera utvidgningar från 1800-talet och 1900-talet. Kyrkogårdens gångar ansluter i norr till bostadsområdet som ligger sydväst om Hantverkarvägen.

I övrigt består gatusystemet i delområdet av ett flertal mindre matargator. I anslutning till 1800-talets bebyggelse kan delar av dessa gator ursprungligen ha tillhört äldre stigar eller vägar som tidigare ledde till en gård eller åker som låg längre in i skogen. Ett sådant exempel är Masugnsvägen som idag i stort sett har samma sträckning som en väg som finns med på 1850-talets skifteskarta.

Karta över Aspelund (Åby 1:30) upprättad 1913, anstuckad 1915.

Fastighetsmönster

Fastigheterna i området är anpassade efter landskapets förutsättningar och det är svårt att utläsa ett tydligt mönster. De gamla landsvägarna, skogen och terrängen skapade förutsättningar för placeringen av bostadsbebyggelsen. Gemensamt för alla äldre fastigheter i delområdet är den oregelbundna formen som är anpassad efter terrängen. Fastigheternas storlek varierar dock starkt.

Nuvarande fastighetsindelning har huvudsakligen skapats på 1900-talet. Många av de äldre bostadshusen har troligen uppförts på ofri mark och många fastigheter i delområdet ser ut att kommit till på 1900-talet genom friköp i enlighet med ensittarlagen. Ensittarlagen gällde 1918-76 och bestämde att den som ägde ett eget hem på mark som ägdes av någon annan fick rätt att friköpa marken under vissa förutsättningar, även om markägaren motsatte sig detta. På 1920-talet och senare blir det vanligt att fastigheten skapas i samband med uppförandet av bostadshuset. Dessa tomter kännetecknas av en mer regelbunden form och jämnare storlek.

Väster om Hantverkarvägen, i vägskälet samt öster om Kyrkvägen ligger några av kyrksamhällets äldsta fastigheter och här ser man tydligt att större tomter i efterhand har delats upp i flera mindre fastigheter. Framför allt väster om Hantverkarvägen har dessa fastigheter ofta en mycket oregelbunden form som tyder på att fastighetsgränsen dragits kring redan befintliga byggnader. Se exempel, karta över Aspelund från 1913 på föregående sida. Många av de större äldre fastigheterna har ytterligare avstyckats och bebyggts på 1950-1970-talet. Kyrktomten är den enda fastigheten som idag i stort sett har samma form och avgränsning som på laga skifteskartan 1859.

Bebyggelse

Områdets kärna utgörs av sockenkyrkan med kyrkogården som är kyrksamhällets centrum. Innan kyrkan byggdes 1818 fanns förutom några enstaka torp ingen bostadsbebyggelse i delområdet. Torpen låg utmed vägarna på byarnas utmark. I anslutning till kyrkan har sedan kyrksamhällets bebyggelse vuxit upp längs vägarna. Områdets äldsta bevarade bostadsbyggnader ligger på Åby 1:23 och Åby 1:65 vid nuvarande Masugnsvägen. Båda antas tillhöra en äldre gårdsbebyggelse från tiden före lagaskifte 1859. Även missionshuset mitt emot kyrkan är i grunden mycket gammalt. Det uppfördes 1855 och har senare byggts till och om.

Ungefär hälften av alla byggnader i området är uppförda före 1920, varav de flesta mellan 1880 och 1910. Ett tjugotal bostadshus tillkom på 1920- och 30-talet och ungefär lika många mellan 1940 och 1965. Bara några få hus byggdes efter 1960-talet. De flesta byggnaderna har genomgått flera moderniseringar sedan de uppfördes och det är framför allt vid den äldsta bebyggelsen ofta svårt att avgöra byggnadernas exakta ålder. En del fasader präglas idag av ombyggnader gjorda på 1900-talets mitt, men många har också genomgått förändringar på senare år. Genom byggnadernas skala och proportioner kan man ändå ofta ana deras ålder. Grund, takfot och skorstenar är byggnadsdelar som ofta bevarats och kan ge ledning om byggnadshistorien.

Bebyggelsen i området representerar den karakteristiska utvecklingen i en by som på 1900-talet växt till ett mindre samhälle. Fastighetsstrukturen och den stora mängden äldre uthus och ekonomibyggnader är typiska för den typen framvuxna landsbygdsorter. Byggnaderna i området är småskaliga med bostadshus i 1 eller 1,5 våningar. Enbart kyrkan och det gamla ålderdomshemmet bryter mot denna skala. Även två flerbostadshus i två våningar från 1950 respektive 1960 sticker ut.

De flesta bostadshusen är klädda med locklistpanel, som målats i ljusa kulörer eller rödfärgats. Några få hus i området har putsade ljusa fasader. 1970-talets kataloghus har tidstypiska fasader av tegel som kombinerats med mörka trädetaljer. De äldre byggnaderna och bebyggelsen från 1940-70-talet har sadeltak, villorna från 1900-talets första decennier har brutet tak och då förekommer även frontespiser, takkupor och balkonger. En del byggnader har byggts till och i många fall har fönster och dörrar bytts ut, liksom takmaterialet som traditionellt var av rött

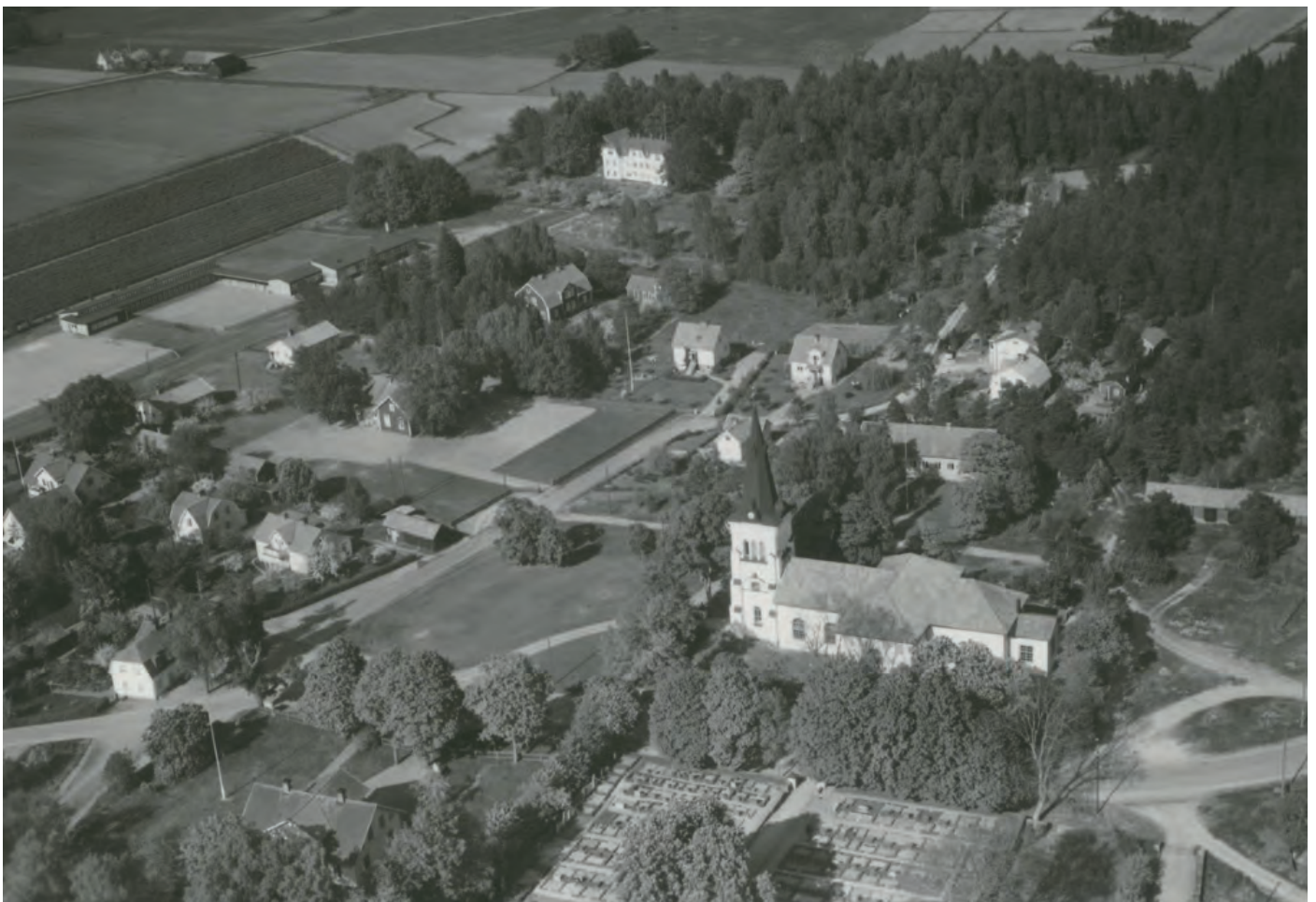
lertegel. Trots vissa förändringar har majoriteten av byggnaderna ändå behållit sin skala och form ut mot vägen. Byggnaderna ligger generellt placerade en bit in på tomten, omgärdade av större trädgårdar.

Majoriteten av fastigheterna har äldre uthus och mindre ekonomibyggnader placerade på den bakre delen av fastigheten, ofta direkt utmed fastighetsgränsen. Dessa är i många fall mycket välbevarade och har oftast rödfärgade fasader av locklistpanel eller lockpanel. Taken är ofta klädda med äldre lertegel, plåt eller papp. På en del uthus är dessutom gamla cementpannor bevarade, troligen lokalt tillverkade, möjligen vid Franzéns cementvaruindustri vid Kyrkvägen. Uthusen är mycket viktiga för fastigheternas karaktär.

Bebyggelsen i delområdet är genomgående tidstypisk. Flertalet bostadshus är enkla och utan särskilt framträdande stiltypiska detaljer. Den mer påkostade bostadsbebyggelsen är ofta från tiden kring sekelskiftet 1900 och kännetecknas bland annat av de smäckra taken med dekorerade taktassar och en dekorativ panelarkitektur. Flera av dessa byggnader ligger nära kyrkan, bland annat Odelrots före detta lanthandel och den gamla sockenstugan,

det senare kommunkontoret, som även inrymde Fliseryds sparbank. Från 1950-talet finns flera mycket välbevarade funkishus i området med tidstypiska ljusa putsade fasader, bevarade ursprungliga fönster och dörrar samt balkonger i plåt och räcken i smide.

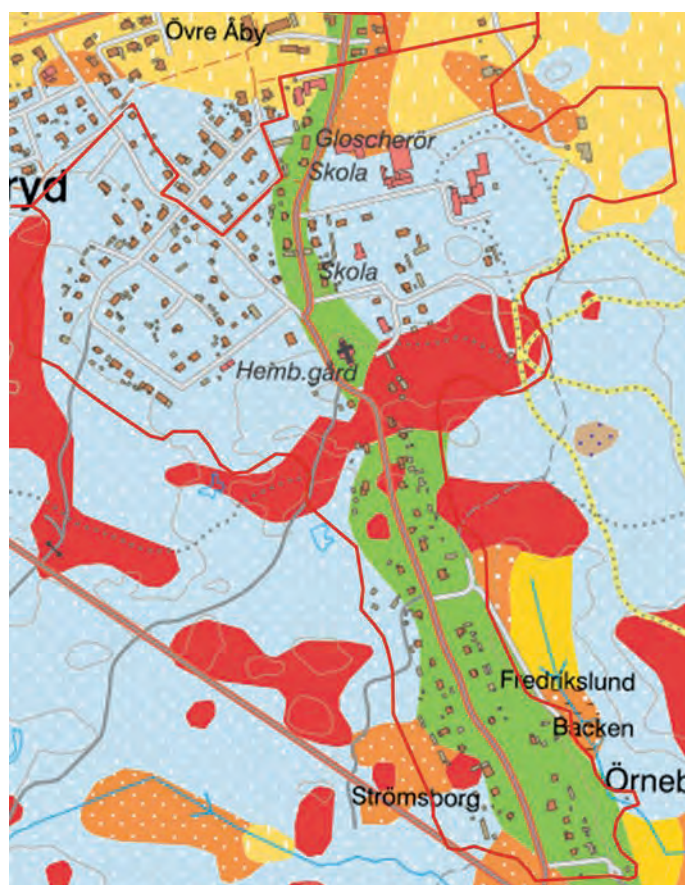
Den centrala byggnaden i området är kyrkan, uppförd 1818 i klassicistisk stil. Det höga tornet med plåttäckt tornspira och det tegeltäckta långhuset syns från långt håll. Nordöst om kyrkan ligger prästgården från 1923, en påkostad villa med högre brutet tak, stor frontespis och ett representativt läge i en stor trädgård med central infartsväg, rundel och stora uppvuxna träd. Bredvid prästgården ligger Röda skolan, en välbevarad och tidstypisk, typitad skolbyggnad från tidigt 1900-tal. Till kyrkomiljön hör även ålderdomshemmet Ekåsa som 1912 ersatte det gamla fattighuset vid kyrkan. Ålderdomshemmet är efter kyrkan områdets näst största historiska byggnad med två fulla våningar på en hög sockel och med inredd takvåning. Byggnadens formspråk är mycket tidstypiskt för 1910-talets institutionsbyggnader. Öster om kyrkan ligger församlingshemmet uppfört på 1950-talet med ett för folkhemstiden mycket karakteristiskt formspråk.

Fliseryd 1964.

Landskap och arkeologi

Fastigheterna i delområdet är anpassade efter landskapets förutsättningar, bebyggelsen är framförallt lokaliserad längs Örnebäcksvägen och Kyrkvägen, på Fliserydsåsen, en rullstensås som uppstod under istiden. Söder om kyrkan är landskapet skogsbeklätt och åsen delas av urberget som går upp i dagen. Den mer kuperade skogsbeklädda marken omfattar bebyggelsen även i väst. Även här med en hel del berg i dagen. Norr om kyrkan ligger bebyggelsen mer låglänt. Jordarten består främst av sandig morän och har till stor del tidigare brukats som jordbruksmark. Norr om Fliseryds skola övergår jordarten till postglacial sand och silt som har avsatts då marken låg under vatten.

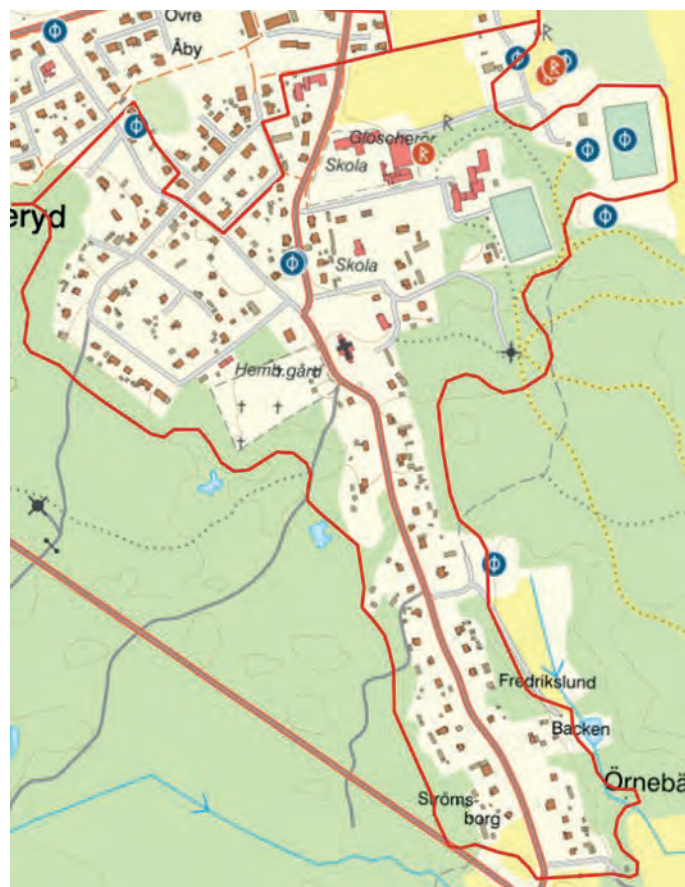
Jordartskarta från SGU. Grön färg = isälsediment, gul färg = lera, röd färg = urberg, blå vitprickig färg = sandig morän, orange vitprickig färg = postglacial sand, gul vitprickig färg = postglacial silt.

Inom område A återfinns endast en fornlämning (L1959:5951) enligt Riksantikvarieämbetet. Fornlämningen noterades 1979 öst om Fliseryds sporthall och utgörs av ett röse från bronsåldern som har fått namnet Gloscherör. Röset är en förhistorisk gravanläggning med en rund form på ca 25 meter i diameter och 3-3,5 meter hög. Stenarna är mestadels utav röd grani och i norr och väst kan resterna av en kantkedja av stenar skönjas. På krönet av röset är ytan omplockad och har 5 gropar, 2-5 meter i diameter och

0,5-1 meter djupa. Krönet har till följd av detta fått en mer avplanad form. Röset var vid tiden för fyndet beväxt med vegetation.

Utöver fornlämningen finns även ett antal ”övriga kulturhistoriska lämningar” inom delområdet. Bland annat fyndplatser med slagg, en sägenomspunnen plats (Åby 6:14) där fyndet utgörs av ett stenblock, ca 0,5 meter hög och 0,5 meter bred. Här har även en stenxyxa av okänd ålder hittats. En brevskrivare, Hugo Mattson, rapporterade 1915 här om flera sägner som berörde platsen. En plats för tradition där enligt en sägen en rysk överste är begravd vid ryssarnas härjningar år 1700. En annan sägen säger att ryssarna här blivit tillbakaslagna när de ville upptränga till den närbelägna Fliseryds Kyrka (Kyrkan byggdes dock först år 1811). En tredje sägen tror att stenen är en meteorsten. Brevskrivarens mormor (död 1914) berättade en fjärde sägen om att varje juldagsmorgon brann ett ljus i 5 minuter mellan klockan 2-3 på morgonen. Ytterligare fynd som indikerar på möjlig bosättning återfinns i delområdets östra del, bland annat härd och smideslämning. Det finns även en industrilämning från ett Tegelbruk i nordväst.

Beskrivningen av dessa lämningar är inte kvalitetssäkrad och kan vara felaktig.

Karta över fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar från Fornsök, Riksantikvarieämbetet. Utdrag hämtat 2025-02-14.

KULTURHISTORISKA VÄRDEN

Sammanfattande beskrivning

Stora delar av delområdet ligger inom kulturmiljön 16.21 – Fliseryds tätort med Finsjö, som utpekats som värdefullt i Mönsterås kommuns kulturmiljöprogram 2003. I delområdet finns således synnerligen höga kulturhistoriska värden i såväl planstruktur som bebyggelse. Det allmänna intresset av en försvarad kulturmiljö skall därmed väga tungt i beslut gällande planläggning och lovgivning.

Områdets topografi har sedan årtusenden skapat förutsättningarna för hur människan rör sig i och använt landskapet. De gamla vägarna följde terrängen, och hus och gårdar byggdes på den icke produktiva marken utmed vägarna. De delar av Fliseryds kyrksamhälle som ligger på Övre och Yttre Åbys utmarker omges huvudsakligen av skog. Den norra delen av kyrksamhället, som ligger på Övre Åbys tidigare inägor, angränsar till öppen jordbruksmark. Detta historiska markutnyttjande avspeglar sig än idag i kulturlandskapet kring kyrksamhället och delområdets bebyggelsemönster, som naturligt är anpassat till detsamma.

Det som är utmärkande för Fliseryds kyrksamhälle är de historiskt sett något ovanliga förutsättningar som skapades 1818 då Fliseryds kyrka uppfördes på en plats i utmarken, utanför byarna och utan nämnvärd befintlig bebyggelse att förhålla sig till. Tittar man på bebyggelsens ålder så lär kyrkan under de första årtionden ha stått ganska ensligt i landskapet. Det centrala läget i socknen med korsande landsvägar och bron över Emån gjorde dock kyrkplatsen från början till en attraktiv handelsplats. Vid Allmänbacken och den nya kyrkan drevs redan i början av 1800-talet en marknadsliknande handel med skogs- och jordbruksprodukter. Så snart näringsfriheten lättades i mitten av 1800-talet började hantverkare och handelsmän bosätta sig nära kyrkan och under en mycket kort period hade området utvecklats till en mötesplats för handel och samhällsfunktioner med såväl sockenstuga och butiker som skola och ålderdomshem.

Området har än idag ett stort tidsdjup som bland annat avspeglas i dagens bebyggelse som huvudsakligen är uppförd under 1800-talets andra hälft och fram till 1950-talet. Jämför man det samhälle som vid sekelskiftet vuxit fram kring Fliseryds kyrka med till exempel Ålems kyrkby, som har medeltida rötter, ser man anmärkningsvärt få skillnader i varken struktur eller bebyggelseutveckling. Både fastighetsstrukturen, vägarna och de enskilda byggnaderna bär därför på höga byggnadshistoriska, samhällshistoriska och miljöskapande värden. Områdets främsta kulturhistoriska värde ligger dock i att byggnaderna i ett samlat område och med tydlig utgångspunkt i platsens topografi och historia på ett pedagogiskt vis speglar hur området vid kyrkan i slutet av 1800-talet förvandlades till ett samhälle.

Det kulturhistoriska värdet av bebyggelsen i området överstiger således summan av de enskilda byggnadernas kulturhistoriska värden.

Fliseryds sockencentrum vid kyrkan förlorade sin roll som handels- och samhällscentrum i samband med att samhället vid bron växte fram under 1900-talets första del. Fliseryds kyrka med kyrkogården och platsbildningen vid vägskalet och den framvuxna bebyggelsen längs de gamla vägarna upplevs dock fortfarande som en typ av centrum, om än mer av kulturella och historiska skäl än funktionella. Socknens allmänna byggnader, såsom skola, ålderdomshem, prästgård och tidigare sockenstuga, är dock bevarade liksom hantverksgårdar, verkstäder och handelsbod. Bebyggelsen i sockencentret vittnar än idag om kyrkans viktiga roll inom samhället samt de många sociala reformerna som genomfördes främst på 1800-talet, då fattigvården byggdes ut och kvalitén på skolundervisningen höjdes, vilket resulterade i flera av de byggnader som är bevarade än idag.

Kyrkan och kyrkogården bidrar dessutom med sina byggnader, gravvårdar, de noggrant lagda stenmurarna, liksom de uppvuxna träden i allén, på kyrkbacken, samt i kyrkogårdens trädkrans, med mycket höga kulturhistoriska värden. Den mycket välbevarade kyrkmiljön förmedlar på ett pedagogiskt sätt sockencentrets utveckling och viktigaste funktioner. Av stor betydelse i detta sammanhang är även att både Röda skolan och Ekåsa än idag har allmän funktion. Fliseryds kyrkmiljö har därför utöver särskilt höga arkitektoniska värden och betydande miljöskapande värden även mycket höga samhälls- och socialhistoriska värden. Förutom bebyggelsen och bebyggelsestrukturen besitter också delområdets vägar ett högt kulturhistoriskt värde. Örnebäcksvägen, Kyrkvägen och Hantverkarvägen är de vägar som har längst historia i området, och som haft en avgörande betydelse till den bebyggelsestruktur som vi ser idag. Dessa är en viktig del av områdets historia.

KULTURMILJÖSKYDD

- Fliseryds kyrka och begravningsplats skyddas av Kulturmiljölagen (KML 4 kap). Kyrkan och begravningsplatsen får inte ändras utan tillstånd från länsstyrelsen, samt skall vårdas och underhållas så att de inte förvanskas.
- I stort sett hela delområdet regleras med detaljplaner.
- Soldattorpet på fastighet Strömsborg 2:1 skyddas i gällande detaljplan 0861-P113 med varsamhetsbestämmelser ”k”.
- Området och byggnaderna får förändras, men inte förvanskas. Berörda fastighetsägare bör informeras om detta och vad det innebär. Vid lovgivning och planläggning bör antikvarisk hänsyn tas, vilket motiverar att särskilda antikvariska kunskapsunderlag upprättas.

- De kulturhistoriskt särskilt värdefulla byggnaderna inom delområdet får inte förvanskas (PBL 8 kap 13 §). Underhåll av kulturhistoriskt särskilt värdefulla byggnader ska utföras så att de särskilda värdena bevaras (PBL 8 kap 14 §).
- Inom detaljplanlagt område krävs det rivningslov för att riva en byggnad eller en del av en byggnad (PBL 9 kap 10 §). Kulturhistoriskt särskilt värdefulla eller värdefulla byggnader bör inte rivas eller flyttas (PBL 9 kap 34 §).
- Alla byggnader omfattas av varsamhetskravet i Plan- och Bygglagen (PBL 8 kap 17 §). Detta innebär att ändring av en byggnad alltid ska utföras varsamt, så att man tar hänsyn till byggnadens karaktärsdrag och tar tillvara dess kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden. Även underhållet av en byggnad ska anpassas till dessa värden och till omgivningens karaktär (PBL 8 kap 14 §).
- Altaner och permanenta uteplatser eller andra utbyggnader bör inte tillåtas på byggnadernas gatusida. Dessa bör förläggas på fastigheternas baksidor. Altaner i anslutning till huset bör hållas i marknivå för att inte dominera fasaden.
- Tillbyggnader bör placeras på husets trädgårdssida och tydligt underordnas byggnadens huvudvolym, inte överstiga 1 våningsplan och vara indragna från huvudbyggnadens fasad.
- Bostadshusens träfasader bör ha ljus oljefärgsmålad eller rödslammad panel. Putsade fasader bör ha en ljus färgsättning.
- Fönster och dörrar bör – gällande material, form, proportion, dimension och kulör – vara utformade med hänsyn till byggnadens ålder, arkitektur och uttryck samt områdets karaktär.
- Balkong-, trapp- och terrasseräcken bör utföras med hänsyn till byggnadens ålder, arkitektur och uttryck samt områdets karaktär.
- Komplementbyggnadernas yttertak bör utformas som sadeltak eller pulpettak. Yttertaken bör beläggas med ofalsade, röda lertegelpannor, papp eller plåt.
- Komplementbyggnadernas fasader bör ha rödslammad träpanel.
- Solpaneler och värmepumpar bör utformas eller placeras så att de inte stör upplevelsen av den kulturhistoriskt värdefulla miljön.

RIKTLINJER

Detaljplanering

- Nya detaljplaner inom delområdet bör beakta och skydda bebyggelsens kulturhistoriska värden, exempelvis genom bestämmelser av byggrätten, utökad lovpålag, rivningsförbud och/eller särskilda varsamhets- eller skyddsbestämmelser.
- Delområdets gatu- och fastighetsstruktur bör bevaras. Fastighetsavstyckning bör motverkas.
- Nya huvudbyggnader bör placeras mitt på tomten.
- Nya komplementbyggnader bör placeras längre bak på fastigheten än huvudbyggnaden, med fördel direkt i fastighetsgräns.
- Huvudbyggnader bör ej överstiga 1,5 våningsplan.
- Komplementbyggnader bör ej överstiga 1 våning och bör alltid underordnas huvudbyggnaden gällande skala.
- Prickmark kan med fördel användas ut med gatan.

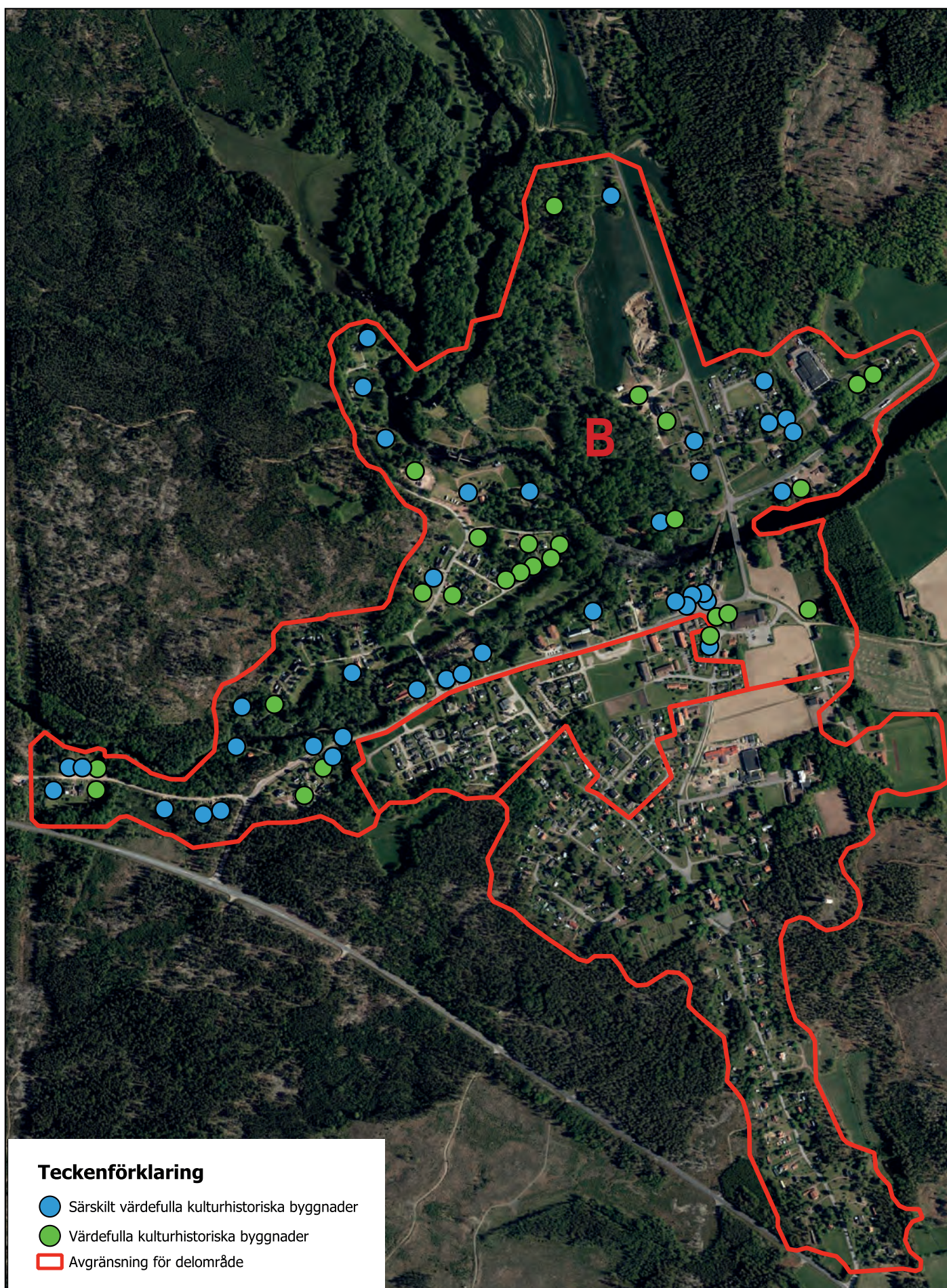
Byggnadernas utformning

- Nya byggnader bör anpassas till den befintliga bebyggelsens skala i fråga om byggnadernas höjd, bredd och djup.
- Byggnadernas utformning bör följa områdets karaktär gällande materialval och färgsättning. Entréer bör vändas mot gatan.
- Huvudbyggnadernas yttertak bör utföras som sadeltak eller som brutna tak. Yttertak bör beläggas med ofalsade röda lertegelpannor, såvida taket inte av tradition haft ett annat material, som falsad plåt eller papp, vilket då kan vara att föredra.
- Fasader som vetter ut mot vägarna bör ha en i huvudsak obruten takfot. Takkupor, större takfönster, frontespiser och balkonger bör undvikas, om detta inte är originaldetaljer som alltid funnits på byggnaden.

Områdets struktur och grönska

- Den nära relationen mellan samhället, skog och odlingslandskapet bör värnas och framhävas.
- Platsbildningen framför kyrkan bör behållas som öppen yta så att upplevelsen av den historiska kyrkomiljön med kyrka och kyrkogård inte förvanskas.
- Fastigheterna bör mot Kyrkvägen och Hantverkarvägen avgränsas med låga häckar eller låga spjälstaket. Värna om äldre staket, grindar och grindstolpar. Undvik om möjligt plank och höga häckar.
- Äldre trädgårdsanläggningar med fruktträd, grusgångar, kalkstensgångar, bersåer och andra äldre växter bör bevaras.
- Befintliga gårdsbeläggningar i natursten bör bevaras. Vid nyanläggning bör användande av natursten uppmuntras och övervägas. Hårdgjorda ytor eller modern marksten bör undvikas.

DELOMRÅDE B ÖVRE ÅBY, LÄGGEVI, KVILLEGÄRDE

Inledning

Delområde B utgör ett vidsträckt område som ligger på båda sidor av Kvillen och Emån. Delområdet sträcker sig i norr till Emågårdsparken, i väst till Skorpetorp och i öst till Yttre Åby. I söder är det dels öppen jordbruksmark, dels större områden med sentida bostadsområden. Bebyggelsen i området följer vattendragens och vägarnas krokiga sträckning. Vägarna i området är av mycket hög ålder och flera har troligen haft samma sträckning så länge människor rört sig längs Emådalen. Området omfattar den gamla bykärnan i Övre Åby, industrimiljöerna och bostadsbebyggelse utmed Kvillen och Emån samt samhällets centrum i anslutning till bron och vägkorsningarna. I området ingår även stora delar av Kvillegärdes tidigare ägor samt en mindre del av Läggevi herrgårds tidigare ägor, främst området som ligger mellan Emån och Finsjövägen samt kring Fliseryds station. I delområdet ingår bland annat Läggevi gård och Åby gård med tillhörande ekonomibyggnader, Åbyfors kvarn, Kvillsfors kvarn, Gökhuults snickerifabrik, Fliseryds mejeri, Läggevis krutmagasin, Jungnerholmarna, Patron Gustavs trädgård, den gamla stenvalvsbron över Emån samt flera äldre affärslokaler. I övrigt består bebyggelsen främst av bostadshus med tillhörande uthusbebyggelse som uppfördes under 1800-talet fram till ca 1970. Det är dock få byggnader som är bevarade från tiden före laga skifte 1851 respektive 1859. Flera av bostadshusen präglas idag i större eller mindre grad av ombyggnader gjorda omkring 1900-talets mitt eller senare. Trots detta besitter en stor andel äldre byggnader en tydligt bevarad historisk karaktär. Inom området förekommer även modern bebyggelse av hög kvalitet från 1900-talets andra hälft.

OMRÅDETS VIKTIGASTE KARAKTÄRSDRAG

Placering i landskapet

- Äldre vägsystem som följer de slingrande vattendragen och terrängen
- Framvuxet affärs- och handelscentrum vid vägskalet söder om bron
- Vattendrivna verksamheter i strategiskt bra läge vid Emån och Kvillen samt de medeltida landsvägarna och bron
- Bebyggelse samlad i grupper längs gamla vägar och i anslutning till äldre gårdar och torp
- Något glesare bebyggelse i Kvillegärdes norra del
- Oregelbunden tomtstruktur
- Tomter i direkt anslutning till områdets gamla vägsystem

- Bebyggelsen på de tidigare utmarkerna är omgiven av skog. Bebyggelsen på byarnas inägor angränsar till det öppna odlingslandskapet eller sentida grupphusbebyggelse

Bebyggelsestruktur

- Oregelbunden bebyggelsestruktur med stor geografisk och åldersmässig spridning
- Bebyggelsen utmed de gamla vägarna huvudsakligen från 1800-talet och fram till 1910
- Få byggnader bevarade från tiden före laga skifte 1851 respektive 1859
- Planlagda bostadsområden från 1900-talets senare del på tidigare jordbruksmark
- Äldre trädgårdar med uppvuxna fruktträd, gångar och rabatter
- Inhägnader med låga häckar och spjälstaket, grindar i smide
- Bostadshusen placerade mitt på tomten
- Uthusbebyggelse i bakre tomt hälft, ofta i, eller vid tomtgräns

Byggnader

- Mindre bostadshus och villor i 1-1,5 våningar
- Stor variation i utformning, ofta med senare om- och tillbyggnader
- Mindre bostadshus ofta av enkel karaktär med få dekorativa detaljer
- Större villor och mangårdsbyggnader med delvis höga arkitekturvärden
- Mer representativa byggnader, så som Tornvillan, mangårdsbyggnaderna på Läggevi och Åby gård, Jungnerverkens brukskontor och Läggevi krutmagasin sticker ut, både gällande volym och gestaltning
- Jordbrukens ekonomibyggnader och kvarnmiljöerna som bryter mot områdets småskalighet
- På äldre fastigheter ofta välbevarad äldre uthusbebyggelse
- Påkostade granitstenssocklar, senare byggnader med putsad sockel
- Bostadshusen med locklistpanel ofta rödfärgade, sekelskiftets panelarkitektur och 1920-tals villor i ljusa kulörer
- Bostadshusen med locklistpanel ofta rödfärgade, sekelskiftets panelarkitektur och 1920-tals villor i ljusa kulörer
- Reveterade eller eternitklädda fasader från 1940-60-talet
- Mangårdsbyggnader på Åby och Läggevi gård med putsade fasader

- 1960-talets folkhemsarkitektur med gula tegelfasader och omsorgsfullt gestaltade detaljer i ädelträ och smide
- Egnahemshus från 1970-talet med kombination av tegel och träpanel som fasadmateriäl
- Uthus, ekonomibyggnader och industribyggnader panelade, målade i röd slamfärg
- Småskalig bebyggelse och funktionsbyggnader med sadeltak
- Större villor med brutet tak, då även med frontespis, takkupor och balkong
- Rött lertegel som traditionellt taktäckningsmaterial, på sekelskiftsvillor även plåt eller papp
- Spröjsade tvåluftsfönster och korspostfönster, efter 1930-talet ospröjsade en-, två- och treluftsfönster
- Pardörrar eller enkla paneldörrar i trä, efter 1930-talet enkeldörrar i karosseripanel eller fernissad ek
- Låga stentrappor, ofta utan räcke
- Högre trappor av sten eller betong med enkelt smidesräcke

FÖRDJUPAD KARAKTÄRSBESKRIVNING

Gatunät

Gatunätet i delområdet består av flera äldre landsvägar, som möts söder om Läggevibron, den gamla stenvalvsbron över Emån. På 1960-talet byggdes en ny bro öster om den gamla och i samband med det har även vägdragningen i anslutning till bron delvis förändrats. De flesta vägarna i området har dock fortfarande i stort sett samma sträckning som på 1700-talets kartor och de flesta vägar är med stor säkerhet mycket äldre än så.

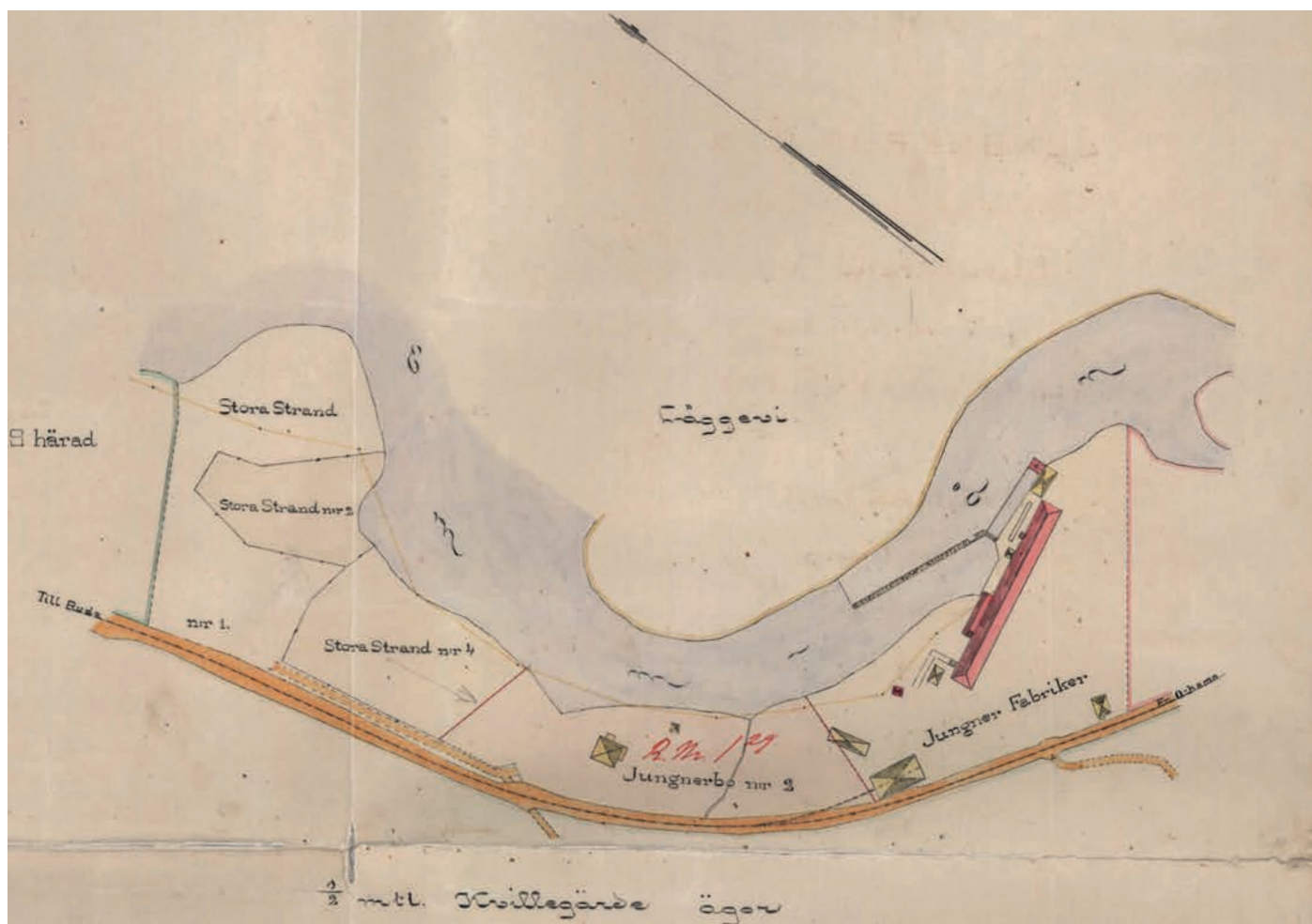
Utmed Kvillens södra strand går Åbyvägen. Den utgörs dels av den gamla landsvägen från Ruda, dels av Övre Åbys tidigare bygata. På lagaskifteskartan 1851 ser man att den gamla Rudavägens västra del ursprungligen gick närmare Kvillen. Vägen har dock lagts om i samband med att den nya förbifarten söder om Fliseryd byggdes. Rudavägens västra del blev då en återvändsgränd som idag heter Slobrogatan. På lagaskifteskartan ser man även hur Rudavägen svänger av mot söder vid Åbyfors kvarn, in mot nuvarande Hantverkarvägen, medan bygatan fortsätter österut till vägkorsningen söder om bron. Här vid korsningen möter Övre Åbys bygata två andra gamla vägar: Yttre Åbys bygata, som kommer österifrån, och landsvägen från Mönsterås, som i sin tur fortsätter norrut över Läggevibron och vidare mot Finsjö respektive Oskarshamn.

I och med att den nya bron stod klar år 1961 drogs en ny väg från gamla korsningen till nya bron. Den gamla stenvalvsbron omvandlades till en gång- och cykelbana och den gamla centrala färdvägen mellan bron och korsningen blev matargata till bebyggelsen mellan Åbyvägen och Kvillen. Idag heter detta vägavsnitt Ryssebacken. I början av 1980-talet byggdes Fliseryds stora matbutik och delar av bygatan gjordes om till infart till butikens parkering. I samband med byggnationen fick även Yttre Åbys bygata en ändrad dragning.

På Läggevisidan av Emån finns utöver de äldre landsvägarna mot Finsjö och Oskarshamn ytterligare en gammal väg, nuvarande Krutkvarnsvägen, som idag leder från bron till mejeriet. Denna väg är det som kvarstår av en gammal väg eller stig som syns på en karta från 1737 och som då passerade Läggevi gård i väst och förde vidare till Krutholmarna. En nyare väg i området är Emåvägen som tillkom på 1900-talet och som går parallellt med den gamla Oskarshamnsvägen (nuvarande västra och östra Läggevivägen) tills de möts strax utanför tätortsgränsen. Övriga vägar i området är matargator till den bebyggelse som kom till under 1900-talets senare del.

För Kvillegärde på Kvillens norra strand saknas tillgängligt kartmaterial för tiden mellan 1716 och 1951 och därför kan vägarnas äldre historia inte redovisas. Inom området finns idag en huvudväg som i västra delen heter Kvillegärdevägen, i mitten Patron Gustafs väg och i norra delen Trolliusväg. Vägen lär ha haft samma dragning åtminstone sedan sekelskiftet 1900, eftersom det då i områdets västra del byggdes en träbro över Kvillen. Även flera av områdets äldsta bevarade hus utmed vägen är från tiden kring år 1900.

I början av 1960-talet var träbron över Kvillen bristfällig samtidigt som Ruda-Oskarshamns-järnvägen var beredd att lägga ner driften varmed de tunga transporterna från Jungnerholmarna fick flyttas från räls till allmän väg. 1964-65 ersattes därför den äldre träbron med en modern plattrambro som placerades en bit nerströms den gamla bron. I samband med brobyggnationen anlades även nya tillfartsvägar och vägen fram till Jungnerfabriken breddades och asfalterades. Den gamla järnvägsbanken inom området är idag gång- och cykelväg. I övrigt består gatusystemet i delområdet av några få matargator till bostadsområdet väster om holmarna.

Karta över Jungnerbro N:r 2 (Kvillegärde 1:11) avstyckad 1915.

Fastighetsmönster

Fastigheterna i området är anpassade efter landskapets förutsättningar och det är svårt att utläsa ett tydligt mönster. Vattendragen och de gamla landsvägarna skapade förutsättningarna för placeringen av bebyggelsen. Bostadsbebyggelsen ligger på den torra upphöjda sand- och moränmarken utmed vägarna. Verksamheterna som utnyttjade vattenkraften ligger i den ofta sankna marken utmed Kvillens strand. Gemensamt för flertalet fastigheter i delområdet är den oregelbundna formen som är anpassad efter terrängen. Fastigheternas storlek varierar dock starkt.

Nuvarande fastighetsindelning har huvudsakligen skapats på 1900-talet. Många av de äldre bostadshusen har troligen uppförts på ofri mark och många fastigheter i delområdet ser ut att ha tillkommit på 1900-talet genom friköp i enlighet med ensittarlagen. Ensittarlagen gällde 1918-76 och bestämde att den som ägde ett eget hem på mark som ägdes av någon annan fick rätt att friköpa marken under vissa förutsättningar, även om markägaren motsatte sig detta.

De största fastigheterna i området utgörs av Läggevi och Kvillegärde gårds tidigare ägor. Kvillegärdes ägor avstyckades redan i början av 1900-talet för att säljas till kraftverksbolagen. Läggevis ägor däremot var närmast oförändrade fram till åtminstone mitten av 1900-talet då mindre delar styckades av. Övre Åbys äldsta fastigheter är Åby gård som är Övre Åbys enda jordbruksfastighet på samma plats som före laga skifte 1851. Utmed Åbyvägen ligger även flera fastigheter som skapades på tidigt 1900-tal och här ser man tydligt att större tomter i efterhand har delats upp i flera mindre fastigheter. Dessa fastigheter har ofta en mycket oregelbunden form som tyder på att fastighetsgränsen dragits kring redan befintliga byggnader. Många av de större äldre fastigheterna har avstyckats på 1950-1970-talet för att uppföra ytterligare bostadshus.

På 1920-talet och senare blir det vanligt att fastigheten skapas i samband med uppförandet av bostadshuset. Dessa tomter kännetecknas av en mer regelbunden form och jämnare storlek. Tre enhetligt planlagda bostadsområden från 1940-, 1950- respektive 1970-talet finns i Kvillegärde, Skorpatorp och Läggevi. Dessa kännetecknas av en för respektive tid typisk fastighets- och gatustruktur samt jämnstora tomter.

Bebyggelse

Som helhet är delområdets bebyggelse något brokig, med en både åldersmässig och geografisk stor spridning samt många olika typer av byggnader, där allt från industri-, verkstads- och affärslokaler, jordbruksbyggnader, representativa villor och herrgårdsbyggnader samt enklare bostadshus och sentida flerfamiljshus ingår. Bebyggelsen ligger uppradad utmed Kvillens och Emåns stränder samt längs de gamla landsvägarna. Flertalet byggnader är i trä, men det finns även vissa inslag av reveterade byggnader som ofta har sitt ursprung i de om- eller nybyggnader som genomfördes omkring 1900-talets mitt. På 1960- till 1980-talet uppfördes även ett 30-tal tidstypiska kataloghus varav de flesta ligger samlade som grupphusbebyggelse i Läggevi. Enskilda bostadshus från den perioden har dock även uppförts i anslutning till den äldre bostadsbebyggelsen i både Åby och Kvillegärde. Områdets yngsta bebyggelse består av flerbostadshus uppförda omkring 1990.

De flesta äldre byggnaderna har genomgått flera moderniseringar sedan de uppfördes och det är framför allt vid den äldsta bebyggelsen ofta svårt att avgöra byggnadernas exakta ålder. En del fasader präglas idag av ombyggnader gjorda på 1900-talets mitt, men många har också genomgått förändringar på senare år. Genom byggnadernas skala och proportioner kan man ändå ofta ana deras ålder. Grund, takfot och skorstenar är byggnadsdelar som ofta bevarats och kan ge ledning om byggnadshistorien. Inom hela delområdet finns emellertid även ett antal exteriört välbevarade representanter för olika tider och stilideal. Det finns dessutom många byggnader som genom att de haft en speciell funktion i lokalsamhället besitter särskilda kulturhistoriska kvaliteter.

Bebyggelsen i området representerar den karakteristiska utvecklingen i en by som på 1900-talet växt till ett mindre samhälle. Områdets äldsta bevarade byggnader är Läggevi gårds nuvarande mangårdsbyggnad samt Läggevi krutmagasin som båda är från 1700-talet. En större grupp av 1800-tals byggnader är bevarad i Övre Åby varav flera i samma läge som på lagaskifteskartan 1851 respektive 1859. 1800-talsbebyggelse är det som kvarstår av Övre Åby by och de många torp som fanns i mitten av 1800-talet kring Skorpetorp i byns västra utmarker. Åby gård på Åby 8:1 är det enda bevarade jordbruket i området som inte utskiftades år 1851. Gårdens mangårdsbyggnad är troligen från tiden före 1851, medan ekonomibyggnaderna tillkom senare. Samtliga

är dock uppförda före 1950-talet. Av Kvillegärde gårds ursprungliga gårdsbebyggelse är bagarstugan i Patron Gustavs trädgård den enda bevarade.

En annan grupp av delområdets äldsta byggnader utgörs av de förindustriella vattendrivna verksamheter som främst ligger på Kvillens södra strand; bland dessa Åbyfors kvarn, Kvillsfors kvarn, Gökhufts snickerifabrik och bostadshuset på Åby 7:10, som tillhörde Åby/Oskarsfors garveri. På Läggevisidan ligger Fliseryds mejeri från 1884, som även det utnyttjade vattenkraften i sin verksamhet. Från Jungnerverkens tid kvarstår endast det representativa brukskontoret i klassicistisk stil som uppfördes i början av 1900-talet.

I slutet av 1800-talet och fram till 1910-talet sker en succesiv förtätning i delområdet där nya bostadshus tillkommer både söder om bron och i anslutning till verksamheterna vid Kvillen. De äldsta bostadshusen på Kvillegärdes mark är från den perioden och uppfördes dels på de gamla torparställena som låg i Kvillegärdes västra del, vid den numera rivna träbron över Kvillen, dels nordväst om holmarna där flera större sekelskiftsvillor tillkom kring år 1900.

Medan kyrksamhället i söder under 1920- och 30-talet fortsätter att expandera är det bara få byggnader i delområde B som tillkommer under den perioden. Till dessa hör bland annat gamla pensionatet på Åby 6:32 och de äldsta delarna av bageriet vid bron på fastighet Åby 1:92. Några få villor uppfördes dessutom i delområdets västra del både på Övre Åbys och Kvillegärdes mark.

På 1940-talet upplevde Fliseryd-Finsjötrakten ett reellt industriellt uppsving. Jungnerverken hade vid den tiden omkring 200 anställda och arbetarna och deras familjer behövde bostäder. Bebyggelsemönstret i området förändrade nu sin karaktär från en typisk succesivt framvuxen jordbruksbygd till ett samhälle med planlagda sammanhållna bostadsområden med en samtida bebyggelse. Villaområdet sydväst om Jungnerholmarna bebyggdes huvudsakligen på 1940- och 50-talet och vid Skorpetorp i delområdets västra del uppförs 1950 ett enhetligt bostadsområde med åtta egnahemshus. Samtidigt med bostadsökningen i delområdet utvecklar sig på 1950-talet även ett nytt kommersiellt och administrativt centrum, söder om bron, med bland annat varuhus, bageri och charkuteriaffär.

Bostadsbebyggelsen i delområdet är huvudsakligen småskalig med bostadshus i 1 eller 1,5 våningar. Enbart mangårdsbyggnaderna på Åby och Läggevi gård samt den pampiga så kallade Tornvillan på Åby 8:2, som byggdes 1906 av Kvillegårdes tidigare ägare Karl-Otto Jonsson, bryter mot denna skala. Även flerbostadshusen i två våningar från 1980- och 90-talet sticker ut.

De äldre bostadshusen är traditionellt klädda med locklistpanel som rödfärgats. Sekelskiftets och 1920-/30-talets bostadshus har ofta ljust målade träfasader. Från 1940-talet blir det i delområdet vanligare med putsade ljusa fasader som är typiska för det rådande funktionalistiska och modernistiska stilidealet. 1960-talets folkhemsarkitektur kännetecknas av gula tegelfasader och omsorgsfullt gestaltade detaljer i ädelträ och smide, medan 1970-talets kataloghus har tidstypiska fasader av tegel som kombinerats med mörka trädetaljer.

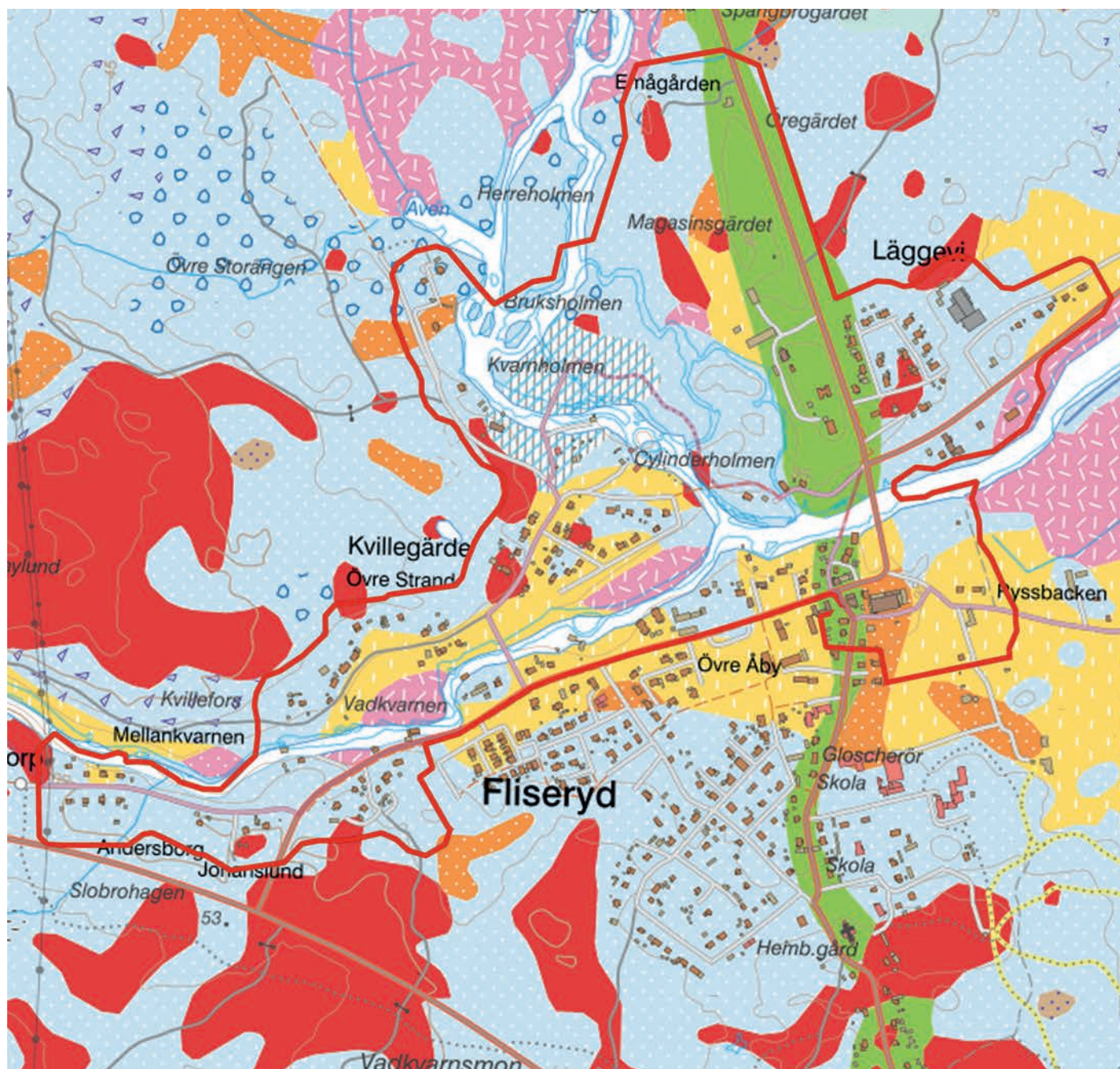
De äldre byggnaderna och bebyggelsen från 1940-70-talet har sadeltak, villorna från 1900-talets första decennier har brutet tak och då förekommer även frontespiser, takkupor och balkonger. En del byggnader har byggts till och i många fall har fönster och dörrar bytts ut, liksom takmaterialet som traditionellt med få undantag var av rött lertegel. Trots vissa ombyggnader har majoriteten av byggnaderna ändå behållit sin skala och form ut mot vägen. Byggnaderna ligger generellt placerade en bit in på tomten, omgärdade av större trädgårdar.

Många av de äldre fastigheterna har äldre uthus eller mindre ekonomibyggnader placerade på den bakre delen av fastigheten, ofta direkt utmed fastighetsgränsen. Dessa är i många fall mycket välbevarade och har oftast rödfärgade fasader av locklistpanel eller lockpanel. Taken är ofta klädda med äldre lertegel, plåt eller papp. Uthusen är mycket viktiga för fastigheternas karaktär.

Bebyggelsen i delområdet är genomgående tidstypisk. Flertalet bostadshus är enkla och utan särskilt framträdande stiltypiska detaljer. Några få hus från 1800-talet har dock utsmyckningar i form av bland annat klassicistiska dörromfattningar. Den mer påkostade bostadsbebyggelsen är ofta från tiden kring sekelskiftet 1900 och kännetecknas bland annat av de smäckra, ursprungligen plåt- eller papptäckta taken med dekorerade taktassar och en dekorativ panelarkitektur. Den mest iögonfallande villan från den stilepoken är Karl-Otto Jonssons tornvilla med den välbevarade glasverandan och sina två mycket dekorativa torn. Från 1950-talet och fram till 1970-talet finns flera välbevarade egnahemshus i området, de äldre med tidstypiska putsade fasader, bevarade ursprungliga fönster och dörrar samt balkonger i plåt och räcken i smide, de senare med för folkhemmet och miljonprogrammet tidstypiska tegelfasader.

Nutida fotografi av Tornvillan från 1907 (Åby 8:2).

Jordartskarta från SGU. Grön färg = isälvsediment, röd färg = urberg, blå vitprickig färg = sandig morän, orange vitprickig färg = postglacial sand, gul vitprickig färg = postglacial silt, rosa vitskafferad färg = Svämsediment, ler - silt, nätskafferad färg = fyllning.

Landskap och arkeologi

Delområdet utgör ett vidsträckt område som ligger på båda sidor av Kvillen och Emån. Här möts åter Kvillen med huvudfåran, Emån, och flera mindre sidofåror meandrar fram i detta delområde. Miljön kring vattendraget och åsen präglar här landskapets förutsättningar. Längs ån kan man se hur svämsediment av ler och silt har avsatts som ett resultat av vattnets framfart. Denna finkorniga jordart medför ökade risker för skred och erosion. I anslutning till ån återfinns även postglacial sand och silt som avsatts då vattnenytan har stått högre och bildat en sjö i ådalen. Dessa jordarter ger goda förutsättningar för en bördig jordbruksmark, vilket även marken används till i delområdets sydöstra

hörn. I samma läge som Kyrkvägen och Finsjövägen återfinns Fliserydåsen med isälvssediment, en lämning sedan istiden. I övrigt består jordlagret även i detta delområde främst av sandig morän med en del inslag av urberg. Området kring Jungnerholmarna avviker ifrån den naturliga jordarten med ett ytligt jordlager av fyllmaterial efter saneringen som genomfördes under åren 1998 till 2001.

I delområdet korsar flera naturliga färdvägar varandra och man kan lätt förstå att det här har varit en attraktiv plats att leva på under lång tid. Bebyggelsen i området följer vattendragens och vägarnas krokiga sträckning. Vägarna i området är av mycket hög ålder och flera har troligen haft samma sträckning så länge människor

Karta över fornlämningar och övriga kulturbeskrivningar från Fornsök, Riksantikvarieämbetet. Utdrag hämtat 2025-02-14.

rört sig längs Emådalen. Inom område B återfinns flera fornlämningar, bland annat en boplats utan synlig anläggning samt slaggförekomst på jordbruksmark sydöst om Finsjövägen och Emån. (L1959:5628) Här ligger även ett gravfält i anslutning (L1959:5948) enligt Riksantikvarieämbetet. Strax söder om infarten till Emågården återfinns ytterligare en fornlämning i form av en rund stensättning (L1959:5528) på ca 7 meter i diameter. Stensättningen ligger på krönet av en ca 25 meter i diameter och 2 meter hög moränkulle, till vilken odlingssten och schaktmassor påförts.

Delområdet har även ett antal övriga kulturbeskrivningar i form av husgrunder, krutmagasinet (Se Läggevi 12:1, särskilt värdefulla byggnader) och andra industriella lämningar som tjärfabrik, möbelfabrik, mejeri, färgeri, garveri, snickerifabrik, sädeskvarn, bykplats och andra mer ospecificerade husgrunder, stenmurar och dammvallar och brofundament med rester av träbroar längs vattnet. Även den äldre Läggevi bron, stenvalvsbron, samt något fynd av stenyx. Beskrivningen av dessa lämningar är inte kvalitetssäkrad och kan vara felaktig.

KULTURHISTORISKA VÄRDEN

Sammanfattande värdebeskrivning

Stora delar av delområdet ligger inom kulturmiljön 16.21 – Fliseryds tätort med Finsjö, som utpekats som värdefullt i Mönsterås kommuns kulturmiljöprogram 2003. I delområdet finns således synnerligen höga kulturhistoriska värden i såväl planstruktur som bebyggelse. Det allmänna intresset av en försvarad kulturmiljö skall därmed väga tungt i beslut gällande planläggning och lovgivning.

Områdets topografi har sedan årtusenden skapat förutsättningarna för hur människan rör sig i och använder landskapet. De gamla vägarna följde vattendragen och terrängen, och hus och gårdar byggdes på den icke produktiva marken utmed vägarna. Delar av delområdet som ligger på Övre Åbys utmarker och i Kvillegärde omges huvudsakligen av skog. Bebyggelsen i Läggevi och på Övre Åbys tidigare inägor angränsar till öppen jordbruksmark. Detta historiska markutnyttjande avspeglar sig än idag i det omgivande kulturlandskapet och delområdets bebyggelsemönster som naturligt är anpassat till detsamma.

Här vid Kvillen och Emån har medeltidens makthavare byggt sina herrgårdar och här vid vattendragen har vattenkraften i århundraden nyttjats av människor för att driva kvarnar, sågar och annan industriell verksamhet. Dessa verksamheter har skapat förutsättningarna för Fliseryds samhälles framväxt, och det är än idag de förindustriella miljöerna längs Kvillen och Emån, Läggevi och Åby gårds mangårdsbyggnader och stora ladugårdar samt lämningarna efter Fliseryds industriella storhetstid på holmarna som dominerar området och ger det såväl höga upplevelsevärden som samhällshistoriska värden.

Området har ett stort tidsdjup som bland annat avspeglas i dagens bebyggelse som huvudsakligen är uppförd under 1800-talet och fram till 1970-talet. Den bevarade strukturen och bebyggelsen skildrar tillsammans hur Läggevi herrgård, Kvillegärde gård och Övre Åby by har utvecklats från jordbrukssamhällen till ett industrisamhälle. Denna historia synliggörs av delområdets mycket blandade bebyggelse där både påkostade mangårdar och bostadshus, enkla torpstugor, industrimiljöer och 1900-talets egnahem ingår. Förutom bebyggelsen och bebyggelsestrukturen besitter också delområdets

vägar ett högt kulturhistoriskt värde. De flesta vägarna i området har med stor sannolikhet använts sedan forntiden och har haft en avgörande betydelse till den bebyggelsestruktur som vi ser idag. Dessa är en viktig del av områdets historia.

Både fastighetsstrukturen, vägarna och de enskilda byggnaderna bär därför på höga byggnadshistoriska, samhälls- och socialhistoriska samt miljöskapande värden. Områdets främsta kulturhistoriska värde ligger dock i att byggnaderna i ett samlat område, med tydlig utgångspunkt i platsens topografi och historia speglar hur 1800- och 1900-talets sociala förhållanden förändrades med traktens industriella uppsving. Det kulturhistoriska värdet av bebyggelsen i området överstiger således summan av de enskilda byggnadernas kulturhistoriska värden. I denna helhet är de enkla bostadshusen utmed Åbyvägen och Kvillegärdevägen lika viktiga som områdets representativa brukspatrons- och gårdsbyggnader. De stora ladugårdarna och välbevarade förindustriella miljöerna är lika viktiga som områdets affärscentrum vid bron. Tillsammans tydliggör de delområdets historia och ger kulturmiljön dess speciella atmosfär.

KULTURMILJÖSKYDD

- I stort sett hela delområdet regleras med detaljplaner.
- Området och byggnaderna får förändras, men inte förvanskas. Berörda fastighetsägare bör informeras om detta och vad det innebär. Vid lovgivning och planläggning bör antikvarisk hänsyn tas, vilket motiverar att särskilda antikvariska kunskapsunderlag upprättas.
- De kulturhistoriskt särskilt värdefulla byggnaderna inom delområdet får inte förvanskas (PBL 8 kap 13 §). Underhåll av kulturhistoriskt särskilt värdefulla byggnader ska utföras så att de särskilda värdena bevaras (PBL 8 kap 14 §).
- Inom detaljplanelagt område krävs det rivningslov för att riva en byggnad eller en del av en byggnad (PBL 9 kap 10 §). Kulturhistoriskt särskilt värdefulla eller värdefulla byggnader bör inte rivas eller flyttas (PBL 9 kap 34 §).
- Alla byggnader omfattas av varsamhetskravet i Plan- och Bygglagen (PBL 8 kap 17 §). Detta innebär att ändring av en byggnad alltid ska utföras varsamt, så att man tar hänsyn till byggnadens karaktärsdrag och tar tillvara dess kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden. Även underhållet av en byggnad ska anpassas till dessa värden och till omgivningens karaktär (PBL 8 kap 14 §).

RIKTLINJER

Detaljplanering

- Nya detaljplaner inom delområdet bör beakta och skydda bebyggelsens kulturhistoriska värden, exempelvis genom bestämmelser av byggrätten, utökad lovplikt, rivningsförbud och/eller särskilda varsamhets- eller skyddsbestämmelser.
- Delområdets gatu- och fastighetsstruktur bör bevaras. Fastighetsavstyckning bör motverkas.
- Nya huvudbyggnader bör placeras mitt på tomt.
- Nya komplementbyggnader bör placeras längre bak på fastigheten än huvudbyggnaden, med fördel direkt i fastighetsgräns.
- Huvudbyggnader bör ej överstiga 1,5 våningsplan.
- Komplementbyggnader bör ej överstiga 1 våning och bör alltid underordnas huvudbyggnaden gällande skala.
- Prickmark kan med fördel användas ut med gatan.

Byggnaders utformning

- Nya byggnader bör anpassas till den befintliga bebyggelsens skala i fråga om byggnadernas höjd, bredd och djup.
- Byggnadernas utformning bör följa områdets karaktär gällande materialval och färgsättning. Entréer bör vändas mot gatan.
- Huvudbyggnadernas yttertak bör utföras som sadeltak eller som brutna tak. Yttertak bör beläggas med ofalsade röda lertegelpannor, såvida taket inte av tradition haft ett annat material, som falsad plåt eller papp, vilket då kan vara att föredra.
- Fasader som vetter ut mot vägarna bör ha en i huvudsak obruten takfot. Takkupor, större takfönster, frontespiser och balkonger bör undvikas, om detta inte är originaldetaljer som alltid funnits på byggnaden.
- Altaner och permanenta uteplatser eller andra utbyggnader bör inte tillåtas på byggnadernas gatusida. Dessa bör förläggas på fastigheternas baksidor. Altaner i anslutning till huset bör hållas i marknivå för att inte dominera fasaden.
- Tillbyggnader bör placeras på husets trädgårdssida och tydligt underordnas byggnadens huvudvolym, inte överstiga 1 våningsplan och vara indragna från huvudbyggnadens fasad.

- Bostadshusens träfasader bör ha ljust oljefärgsmålade eller rödslammade panel. Putsade fasader bör ha en ljus färgsättning.
- Fönster och dörrar bör – gällande material, form, proportion, dimension och kulör – vara utformade med hänsyn till byggnadens ålder, arkitektur och uttryck samt områdets karaktär.
- Balkong-, trapp- och terrassräcken bör utföras med hänsyn till byggnadens ålder, arkitektur och uttryck samt områdets karaktär.
- Komplementbyggnadernas yttertak bör utformas som sadeltak eller pulpettak. Yttertaken bör beläggas med ofalsade, röda lertegelpannor, papp eller plåt.
- Komplementbyggnadernas fasader bör ha rödslammad träpanel.
- Solpaneler och värmepumpar bör utformas eller placeras så att de inte stör upplevelsen av den kulturhistoriskt värdefulla miljön.

Områdets struktur och grönska

- Den nära relationen mellan samhället och vattendragen bör värnas och framhållas.
- Fastigheterna bör avgränsas med häckar eller låga spjälstaket. Värna om äldre staket, grindar och grindstolpar. Undvik om möjligt plank.
- Äldre trädgårdsanläggningar med fruktträd, grusgångar, kalkstensgångar, bersåer och andra äldre växter bör bevaras.
- Befintliga gårdsbeläggningar i natursten bör bevaras. Vid nyanläggning bör användande av natursten uppmuntras och övervägas. Hårdgjorda ytor eller modern marksten bör undvikas.

DELOMRÅDE C

GRUPPHUSBEBYGGELSE

Inledning

Delområde C omfattar ett sammanhållet bostadsområde söder om Åbyvägen. Delområdet planlades för första gången 1951 i samband med framtagande av en byggnadsplan för Fliseryd kyrkotrakt. Området bestod då huvudsakligen av åkermark och mindre skogsdungar samt två mindre gårdsmiljöer och några ekonomibyggnader. Den äldre bebyggelsen har dock succesivt rivits i samband med exploateringen av området. Stora delar av byggnadsplanen 1951 har reviderats i omgångar framför allt på 1970 och 80-talet. I de äldsta planerna var området uteslutande avsett för småhusbebyggelse, i de senare planerna gjordes östra delen om till tomter för flerbostadshus, som uppfördes i omgångar mellan 1961 och 1992. I övrigt består delområdets bebyggelse av grupphusbebyggelse med enplansvillor och kedjehus från 1960 till 1980-talet. Fyra villor i delområdet är uppförda i slutet av 40-talet respektive början av 1950-talet. Till området hör Fliseryds tidigare kommunhus från 1961 samt flera välbevarade bostadshus från både folkhemmet och miljonprogrammet. Många bostadshus präglas idag i större eller mindre grad av sentida ändringar, oftast gjorda på 2000-talet. Området upplevs dock trots dessa ändringar fortfarande som enhetligt och tidstypiskt.

OMRÅDETS VIKTIGASTE KARAKTÄRSDRAG

Placering i landskapet

- Samlad småhusbebyggelse fördelad på flera mindre något oregelbundna kvarter
- Lamellhus samlade i en grupp
- Småskaligt vägsystem, biltrafik delvis separerad från bostadsmiljöerna
- Grönska, vegetation och naturmark mellan och kring kvarteren som skapar ett grönt upplevelserikt grönstråk och gaturum

Bebyggelsestruktur

- Sammanhållna grupper av småhus- och kedjehusbebyggelse med likartad, dock inbördes varierad gestaltning, uppförda vid samma tidpunkt
- Flerbostadshus med luftigt placerade byggnadsvolymer, utsträckta på längden
- Små, smala gång- och cykelvägar förbi husen och genom kvarteren
- Biltrafik separerad från bostadsmiljöerna
- Småhus med mindre trädgårdar och bostadshuset placerat mitt på tomten
- Inhägnader med låga häckar eller staket

Byggnader

- Småhus i 1 våning med flackt sadeltak eller valmat tak, vanligtvis tillbyggt med garage
- Kedjehus i 1 våning med flackt sadeltak, hoplänkade med en carport
- Flerbostadshus i 2 våningar med sadeltak
- Småhus med låg betongsockel, flerbostadshus med hög sockelvåning som delvis inrymmer garage
- 1960-talets folkhemsarkitektur med röda eller gula tegelfasader och omsorgsfullt gestaltade detaljer i tegel och smide. Dörrar i ädelträ. Trappor av betong. Stora en- eller tvåluftsfönster i trä, ofta med smal vädringsbåge vid sidan. Taktäckning med rött tegel.
- 1970-talets miljonprogram med fasader av tegel eller mexitegel som kombinerats med partier av mörk träpanel. Indragna entréer med dörrar av teak eller ek med sidoljus av ogenomskinligt, tonat dekorationsglas. Trappor av betong. Stora enluftsfönster, ofta pivåhängda eller med en smal vädringsbåge vid sidan. Taktäckning med svarta betongpannor.
- 1980-talets postmodernism med fasader i trä. Målade i rött med vita knutar eller i ljusa blåa, gråa eller gröna färger. Taktäckning med svarta eller röda betongpannor. Stor variation av dörrar- och fönstertyper, ofta i allmogestil.

FÖRDJUPAD KARAKTÄRSBESKRIVNING

Gatunät

Delområdet delas av Hantverkarvägen i en östra och en västra del. Hantverkarvägen är en del av den gamla landsvägen mot Ruda. I övrigt består gatusystemet i delområdet av matargator och mindre entrégator som är samtida med bostadskvarteren och som ansluter till Åbyvägen, Hantverkarvägen och Kyrkvägen. I östra delen av delområdet, där flerbostadshusen ligger, är biltrafiken separerad från bostadsområdet. Här finns en större parkeringsyta centralt placerad mellan husen. Centralt i delområdet finns en stor parkyta med lekplats och andra aktivitetsytor. Genom parkområdet går gång- och cykelvägar som följer den lätt kuperade terrängen. Norr om grönytan ligger Fliseryds bussterminal med en stor bussficka som ansluter till Åbyvägen.

Fastighetsmönster

Delområdets östra del består av flera stora fastigheter med ett lamellhus respektive radhus per fastighet. Tomterna utgörs av grönytor och avgränsas av gång- och cykelvägar. Västra delen av delområdet består av mindre kvarter med bebyggelsen uppdelad

i smågrupper kring korta entrégator. Kvarteren har en något oregelbunden form eftersom det vid tomtgrupperingen har tagits hänsyn till att bevara skogsbryn, lövdungar och äldre stenmurar i området. Tomterna från 1960- och 70-talet är relativt jämnstora. Vid de yngsta kvarteren i väster är tomterna smalare med en liten gårdsbildning runt en gräsyta i kvarterets centrum. Mellan flerbostadshusområdet och småhuskvarteren finns ett öst-västligt parkstråk med en äldre lövskogskulle som bevarats från tiden då området bestod av jordbruksmark.

Bebyggelse

Bebyggelsen i delområdet är förutom få undantag uppfört mellan 1960 och 1992. Tre hus uppfördes redan mellan 1945 och 1951. I västra delen består bebyggelsen av sammanhållna grupper av småhus- och kedjehus med likartad, dock inbördes varierad gestaltning, uppförda i etapper. Byggnaderna ligger generellt placerade något indragna på tomten, omgärdade av mindre trädgårdar som avgränsas av låga häckar eller staket. De äldsta småhusen i området är från 1960-talet, ligger väster om Hantverkargatan och är typiska folkhemsvillor med fasader i gult eller rött tegel, flackt sadeltak träfönster och dörrar i ädelträ. 1970-talets enplansvillor ansluter till folkhemsbebyggelsen i både öst och väst och här består flertalet byggnader av miljonprogrammets kataloghus med fasader av tegel eller mexitegel som kombinerats med partier av vanligtvis mörk träpanel. Längst mot väster ligger en byggnadsgrupp från 1980-talet med postmodernistiska fasader i trä målade i pastellblå, ljusa gråa och gröna kulörer eller falurött och ockragult med vita knutar. En del villor har byggts till och i många fall har fönster och dörrar bytts ut, liksom takmaterialet. Trots dessa omgestaltningar har majoriteten av byggnaderna dock behållit sin tidstypiska skala och form och bidrar till upplevelsen av delområdets enhetliga karaktär.

I östra delen av delområdet finns en grupp av fyra lamellhus från 1961, 1965, 1973 och 1992. Söder om lamellhusen ligger ett radhus från 1970-talet. Det äldsta lamellhuset i området är hopbyggd med ett byggnadskomplex i en våning som uppfördes 1961 som Fliseryds nya kommunhus som även inrymde bank, polisstation och bibliotek. Kommunhuset liksom lamellhusen från 1961 respektive 1965 är i rött tegel och har en för folkhemmets arkitektur mycket karakteristisk fasadgestaltning med omsorgsfullt utformade detaljer, vita enlufts-fönster och dörrar i ädelträ. Även de andra två lamellhusen är i rött tegel och mycket tidstypiska för miljonprogrammets

respektive postmodernismens arkitektur som präglas av prefabricerade byggelement och moderna material som aluminium och plåt.

Landskap och arkeologi

Delområde C omfattar ett sammanhållet bostadsområde söder om Åbyvägen. Jordarten präglas i nordöst av postglacial silt och i sydväst av sandig morän. Även inslag av postglacial sand förekommer liksom isälvsediment där området berör Fliserydåsen i öst. Framförallt postglacial sand och silt utgör god jordbruksmark vilket marken också har använts som innan den bebyggdes.

Jordartskarta från SGU. Grön färg = isälvsediment, blå vitprickig färg = sandig morän, orange vitprickig färg = postglacial sand, gul vitprickig färg = postglacial silt.

I delområdet finns inga fynd av fornlämningar, dock ett par övriga kulturhistoriska lämningar i form av en industrilämning, ett nedlagt bryggeri i den östra delen i ett reverterat trähus, samt en industrilämning bestående av en smedja.

Beskrivningen av dessa lämningar är inte kvalitetssäkrad och kan vara felaktig.

Karta över kulturhistoriska lämningar från Fornsök, Riksantikvarieämbetet. Utdrag hämtat 2025-02-14.

KULTURHISTORISKA VÄRDEN

Sammanfattande värdebeskrivning

Stora delar av delområdet ligger inom kulturmiljön 16.21 – Fliseryds tätort med Finsjö, som utpekats som värdefullt i Mönsterås kommuns kulturmiljöprogram 2003. Delområdet omfattar en stor yta av Övre Åbys tidigare inägor som fram till 1960-talet bestod av öppen åkermark. Inom området finns bevarade spår från det gamla odlingslandskapet i form av gamla landsvägar, lövträdkullar, skogsbryn och äldre stenmurar. Inom området finns även flera registrerade industrilämningar efter bl.a. Åbys tegelbruk, Åbys smide och Åbys bryggeri. I norr angränsar området till delområde B, där flera av Övre Åby bys äldsta bevarade byggnader finns, samt några av traktens kulturhistoriskt mest värdefulla förindustriella miljöer.

I och med den omfattande exploateringen på 1960-80-talet har delområdet förvandlats från ett kulturlandskap till ett för ett mindre svenskt samhälle mycket karakteristiskt bostadsområde med både grupphusbebyggelse och hyreshus från tre epoker: folkhemmet, miljonprogrammet och postmodernismen. Bebyggelsen i delområdet, som uppfördes under en kort och expansiv period, har på ett avgörande sätt bidragit till att kyrksamhället i söder och samhället vid bron vuxit ihop till det geografiskt sammanhängande område som idag utgör Fliseryd tätort.

Delområdet planlades första gången 1951, mitt i efterkrigstidens folkhemsbygge, där villan blev en bostadsform för alla, oavsett samhällsskikt. Barn och barnfamiljers behov sattes i fokus inom både arkitektur och samhällsplanering vilket var något helt nytt. Egnahems- och kataloghusbygget fick ett reellt uppsving och den moderna villaträdgården med plats för rekreation och lek tog form. Nya småskaliga bostadsområden för flerbostadshus planerades som så kallade grannskapsenheter, med inspiration från USA. Tanken var att alla funktioner för det dagliga livet skulle finnas inom nära räckhåll.

1964 tog Sveriges riksdag beslut om miljonprogrammet med syftet att tillgodose Sveriges befolkning med prisvärda bostäder med god standard. I och med miljonprogrammet blir den prefabricerade villan standard. Flertalet villor i delområdet uppfördes under denna period. Miljonprogrammets villabebyggelse skiljer sig från folkhemmets genom ett förenklat modernistiskt

formspråk. Utsmyckningarna är få eller subtila. Tack vare masstillverkning och prefabricering av allt från fönster och dörrar till hela väggsektioner blev det enklare och billigare att bygga. Eftersom arkitekturen till stor del utformades med hänsyn till rationalitet, industriell produktion och ekonomi är den nationellt sett också mycket likriktad och karaktäristisk som grupp. Det centrala parkstråket i delområdet, med lek- och bollplan samt tennisbanor mm ger liksom trafiksepareringen uttryck för miljonprogrammets stadsplaneringsideal, som hade stor fokus på att skapa aktiva och rekreativa utomhusmiljöer som skulle underlätta sociala möten mellan människor.

På 1970-talet ökar kritiken på modernismens enformighet som bland annat yttrade sig i en ändrad arkitektur som kallas postmodernismen. Postmodernismen hittade bland annat inspiration i de äldre, historiska stilarna. En stor skillnad var dock att nu producerades alla detaljer och arkitektoniska element helt på byggindustrins villkor. Kataloghusen från 1980-talet i delområdets västra del har en tidstypisk traditionellt klassicerande stil med stående träpanel, målade i pastellkulör eller traditionell faluröd med vita knutar, som skiljer sig tydligt från miljonprogrammets bebyggelse. Även den mer slutna grupperingen av tomterna kring en liten central gårds- eller platsbildning är typisk för den tidens ideal som går tillbaka till mer privata, slutna gaturum.

Även om det finns lämningar värda att bevara från jordbrukstiden kvar i delområdet så är det just utvecklingen under 1900-talets andra hälft som präglar och karakteriserar delområdet idag. Områdets främsta kulturhistoriska värden är därför kopplade till den tidstypiska bebyggelsen och de rådande stadsplaneringsidealen från den tiden. Delområdet bär på viktiga samhällshistoriska som miljöskapande värden som får sitt uttryck just i områdets repetitiva struktur med en bebyggelse av likartat utformade typhus, placerade i grupp. Inom delområdet finns flera välbevarade representanter för både folkhemmets och miljonprogrammets bostadsbebyggelse som i denna rapport har pekats ut som särskilt värdefulla eller värdefulla byggnader. Postmodernismens bebyggelse representeras inte i denna grupp eftersom tidsgränsen i denna inventering är satt till 1979. Byggnader uppförda efter 1979 har därför ej värderats. För att bevara delområdets tidstypiska karaktär är det dock avgörande att även den senare bebyggelsen hanteras varsamt.

KULTURMILJÖSKYDD

- I stort sett hela delområdet regleras med detaljplaner.
- Området och byggnaderna får förändras, men inte förvanskas. Berörda fastighetsägare bör informeras om detta och vad det innebär. Vid lovgivning och planläggning bör antikvarisk hänsyn tas, vilket motiverar att särskilda antikvariska kunskapsunderlag upprättas.
- De kulturhistoriskt särskilt värdefulla byggnaderna inom delområdet får inte förvanskas (PBL 8 kap 13 §). Underhåll av kulturhistoriskt särskilt värdefulla byggnader ska utföras så att de särskilda värdena bevaras (PBL 8 kap 14 §).
- Alla byggnader omfattas av varsamhetskravet i Plan- och Bygglagen (PBL 8 kap 17 §). Detta innebär att ändring av en byggnad alltid ska utföras varsamt, så att man tar hänsyn till byggnadens karaktärsdrag och tar tillvara dess kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden. Även underhållet av en byggnad ska anpassas till dessa värden och till omgivningens karaktär (PBL 8 kap 14 §).

- Bebyggelsens värdebärande karaktärsdrag bör värnas. Detta gäller byggnadernas ursprungliga form och volym, färgsättning, fasad- och takmaterial, fönstrens och dörrarnas utformning, dimension, material, kulör och placering samt färgsättning av övriga detaljer och snickerier.
- Tillbyggnader bör placeras på husets baksida och i material och form underordnas husets huvudvolym.
- Befintliga uteplatser bör inte förses med permanenta tak, uteplatser och balkonger bör inte glasas i.

Områdets struktur och grönska

- De värdebärande karaktärsdragen för delområdets grönstruktur bör värnas.
- Värna om parkstråkets utformning som en aktiv men rekreativ miljö samt grönstrukturerna med uppvuxna trädbestånd, buskage liksom solitärträd i området. Förutom attraktiva rekreationsmiljöer bidrar de till biologisk mångfald, stadsnära odling och är ett steg mot mer hållbara städer.
- I villaområden bör avgränsningar mot gatan vara låga häckar eller låga spjälstaket. Befintliga stenmurar bevaras och kompletteras. Undvik om möjligt plank.

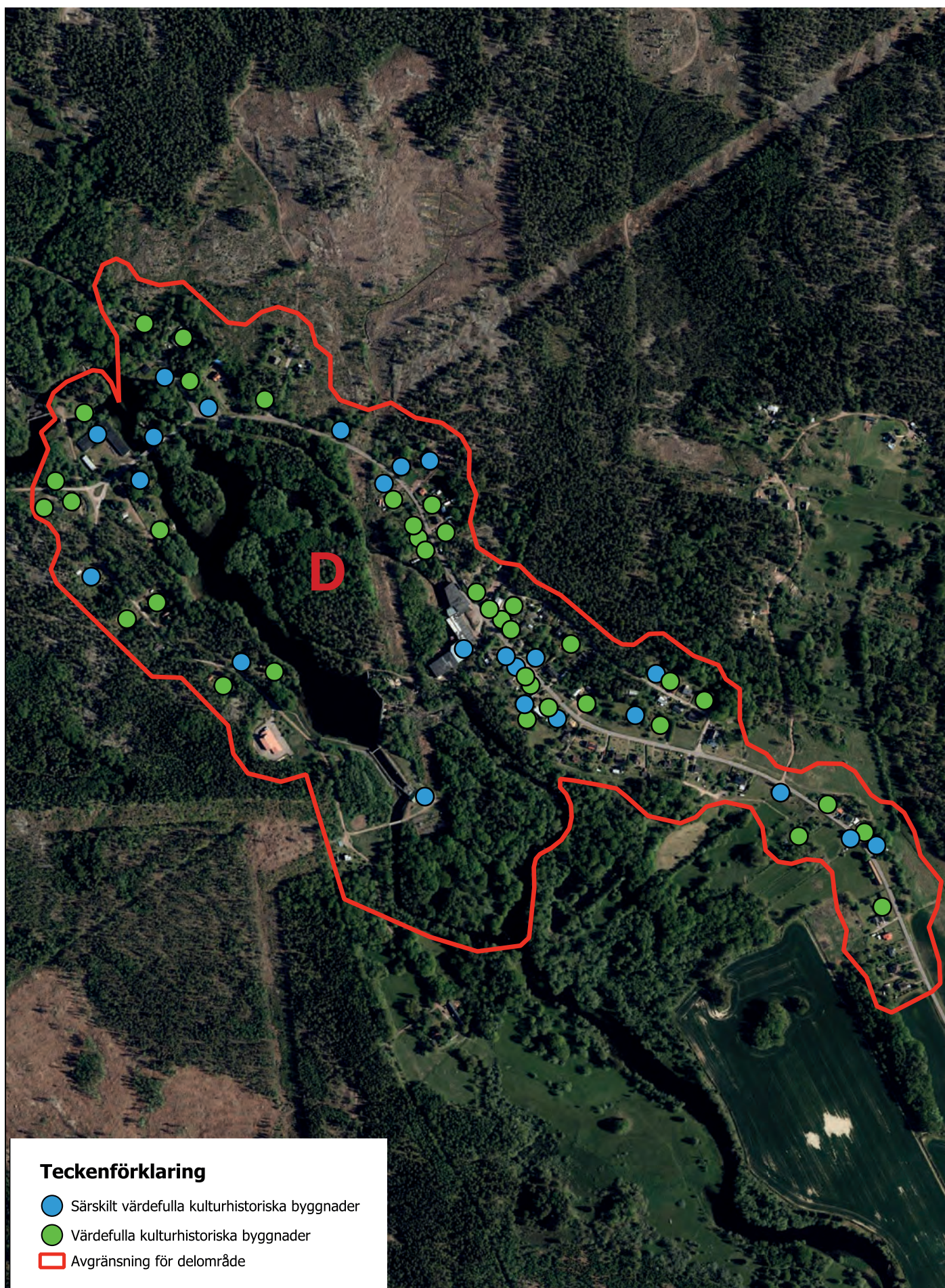
RIKTLINJER

Detaljplanering

- Vid framtagandet av nya detaljplaner inom området ska dessa särskilt beakta att det finns kulturvärden att ta hänsyn till.
- Inga komplementbyggnader bör tillåtas på entrésidorna.
- Prickmark kan med fördel användas ut med gatan.

Byggnadernas utformning

- Nya byggnader bör anpassas till den befintliga bebyggelsens skala i fråga om byggnadernas höjd, bredd och djup. Utformningen bör följa områdets karaktär gällande placering på fastigheten, orientering, materialval och färgsättning.
- Befintliga byggnader ska underhållas så att delområdets värdebärande karaktärsdrag bevaras, liksom de enskilda byggnadernas ursprungliga karaktär.
- Bebyggelsens enhetlighet bör värnas och inbördes variation i byggnadernas utformning bör undvikas.

Teckenförklaring

- Särskilt värdefulla kulturhistoriska byggnader
- Värdefulla kulturhistoriska byggnader
- Avgränsning för delområde

Inledning

Delområde D omfattar Finsjö samhälle med Laneholmen, Stenön och Kalvholmen. Området motsvarar i stort det industrisamhälle som vuxit fram mellan slutet av 1800-talet och 1900-talets mitt. Delområdet består huvudsakligen av bebyggelse uppförd under 1900-talets första decennier samt några enstaka byggnader från 1800-talets senare del. Några få byggnader tillkom på 1960- och 70-talet. Bebyggelsen i Finsjö samhälle ligger huvudsakligen koncentrerad på Emåns östra sida, på den marken som tidigare tillhörde byn Kvarntorpet. Husen är placerade på båda sidor av den gamla landsvägen från Fliseryd till Högsrum. Flertalet byggnader ligger samlade i anslutning till Finsjö Pappersbruk som ligger centralt i samhället. Även i delområdets norra del finns en samlad bebyggelse som etablerade sig i anslutning till Finsjö snickerifabrik och bron över Emån. Fabriken ligger på Emåns västra sida på Finsjö bys tidigare mark, medan bostadshusen huvudsakligen ligger samlade som grupp öster om bron. På västra sidan av Emån är bebyggelsen glesare och ligger utmed med den gamla järnvägsbanken. I delområdets södra del, på Emåns västra sida, finns en utspridd bostadsbebyggelse utmed landsvägen samt några äldre ekonomibyggnader som vittnar om områdets ursprungliga jordbrukskaraktär.

Till delområdet hör Finsjö Pappersbruk, Finsjö spikfabrik, Finsjö övre och nedre kraftverk samt byggnader med koppling till dessa verksamheter. Samtliga industrier är idag nedlagda. I Finsjö's norra del ligger Finsjö's missionshus och Finsjö skola, och på Emåns västra sida Finsjö station och banvaktarstuga. I övrigt är det främst bostadshus, ofta med tillhörande uthus, som uppfördes som bostäder till arbetare och hantverkare. Inom samhället fanns tidigare flera butiker som dock idag är ombyggda till bostäder. Samtliga byggnader i området är uppförda efter laga skiftet. Flertalet bostadshus präglas idag i större eller mindre grad av ombyggnader gjorda efter 1900-talets mitt. Trots detta besitter en stor andel äldre byggnader en tydligt bevarad historisk karaktär.

OMRÅDETS VIKTIGASTE KARAKTÄRSDRAG

Placering i landskapet

- Äldre vägsystem som följer de slingrande vattendragen och terrängen
- Vattendrivna verksamheter i strategiskt bra läge mellan Emån och landsvägenarna
- Bebyggelse samlad i grupper i anslutning till industrianläggningarna
- Något glesare bebyggelse i delområdets södra del och utmed järnvägsbanken
- Oregelbunden tomtstruktur
- Tomter i direkt anslutning till områdets gamla vägsystem
- Bebyggelsen på de tidigare utmarkerna är omgiven av skog. Bebyggelsen på byarnas inägor angränsar till det öppna odlingslandskapet

Bebyggelsestruktur

- Oregelbunden bebyggelsestruktur med stor geografisk spridning
- Bebyggelsen huvudsakligen från sekelskiftet 1900 och fram till 1950-talet
- Inga byggnader bevarade från tiden före laga skifte 1831
- Äldre trädgårdar med uppvuxna fruktträd, gångar och rabatter
- Inhägnader med låga häckar, smide- eller spjälstaket och grindar i smide
- Bostadshusen placerade mitt på tomten
- Uthusbebyggelse i bakre tomthälft, ofta i eller vid tomtgräns
- Stora industrifastigheter centralt i samhället
- Verkstadsbyggnader och jordbruksbebyggelse placerade utmed vägarna

Byggnader

- Mindre bostadshus och villor i 1-1,5 våningar
- Stor variation i utformning, ofta med senare om- och tillbyggnader
- Mindre bostadshus ofta av enkel karaktär med få dekorativa detaljer
- Större villor med delvis höga arkitekturvärden
- Industrimiljöerna, jordbrukens ekonomibyggnader samt kraftstationerna vid Emån som bryter mot områdets småskalighet
- På äldre fastigheter ofta välbevarad äldre uthusbebyggelse
- Påkostade granitstenssocklar, senare byggnader med putsad sockel
- Bostadshusen med locklistpanel ofta rödfärgade, sekelskiftets panelarkitektur och 1920-tals villor i ljusa kulörer.

bostadshus uppfördes både i anslutning till den glesa 1800-talsbebyggelsen och till de nya industrierna. Flera av de äldsta bostadshusen i området har troligen uppförts på ofri mark och en del fastigheter i delområdet ser ut att kommit till på 1900-talet genom friköp i enlighet med ensittarlagen. Ensittarlagen gällde 1918-76 och bestämde att den som ägde ett eget hem på mark som ägdes av någon annan fick rätt att friköpa marken under vissa förutsättningar, även om markägaren motsatte sig detta. På 1920-talet och senare blir det vanligt att fastigheten skapas i samband med uppförandet av bostadshuset. Dessa tomter kännetecknas av en mer regelbunden form och jämnare storlek. På 1950-talet planläggs Kvarntorps samhälle, som området som vuxit fram kring Finsjö pappersbruk kallades då. Syftet med planläggningen var att tillgodose behovet av nya byggnadstomter. Planen möjliggjorde för ett större sammanhängande grupphusområde norr om den befintliga bebyggelsen. I enlighet med tidens stadsplaneringsideal har området delats in i mindre kvarter med bebyggelsen uppdelad i smågrupper. I och med industriernas nedgång på 1960-talet sjönk bostadsbehovet och därför togs endast ett litet område utmed Bruksgatan i anspråk som grupphusområde.

Bebyggelse

Bebyggelsen i delområdet har en både åldersmässig och geografisk stor spridning samt många olika typer av byggnader, där allt från industri-, verkstads- och affärslokaler, jordbruksbyggnader, representativa disponentvillor och enklare arbetarbostäder ingår. Inga byggnader i området verkar vara bevarade från tiden före lagaskiftet 1831 och endast två byggnader har kunnat dateras till tiden före 1874 då en karta upprättades över pappersbruksområdet i Kvarntorp. Dessa två hus ligger på fastigheterna Kvarntorp 2:59 respektive Kvarntorp 2:60 och är de enda byggnaderna som är bevarade från den bebyggelsemiljö som låg i anslutning till Kvarntorps pappersbruk (1868-1880). Finsjö snickerifabrik vid bron över Emån uppfördes 1892 och i anslutning till fabriken är några bostadshus från samma tid bevarade. Flertalet byggnader i delområdet tillkom kring sekelskiftet 1900 och fram till 1950-talet. På 1960- och 1970-talet uppfördes ett 10-tal tidstypiska kataloghus i delområdet varav de flesta ligger samlade som grupphusbebyggelse vid Bruksvägen. Enskilda bostadshus från den perioden har dock även uppförts i anslutning till den äldre bostadsbebyggelsen. Efter 1970-talet har inga nya hus uppförts i delområdet.

De flesta äldre byggnaderna har genomgått flera moderniseringar sedan de uppfördes och det är

framför allt vid den äldsta bebyggelsen ofta svårt att avgöra byggnadernas exakta ålder. En del fasader präglas idag av ombyggnader gjorda på 1900-talets mitt, men många har också genomgått förändringar på senare år. Genom byggnadernas skala och proportioner kan man ändå ofta ana deras ålder. Grund, takfot och skorstenar är byggnadsdelar som ofta bevarats och kan ge ledning om byggnadshistorien. Inom hela delområdet finns emellertid även ett antal exteriört välbevarade representanter för olika tider och stilideal. Det finns dessutom många byggnader som genom att de haft en speciell funktion i lokalsamhället besitter särskilda kulturhistoriska kvaliteter. Missionshuset och Finsjö skola men även tidigare butikslokaler är exempel på den typen av byggnader.

Bebyggelsen i området representerar den karakteristiska utvecklingen i en by som på 1900-talet växt till ett mindre industrisamhälle. Det öppna jordbrukslandskapet i delområdets södra del, fastighetsstrukturen och den stora mängden äldre uthus och ekonomibyggnader är typiska för den typen framvuxna landsbygdsorter. Byggnaderna i området är småskaliga med bostadshus i 1 eller 1,5 våningar. Enbart industrianläggningarna, Finsjö's nedre kraftstation, arbetarkasernerna och mer representativa villor bryter mot denna skala.

Bebyggelsen i delområdet är genomgående tidstypisk. Bostadshusen från sekelskiftet 1900 kännetecknas bland annat av de smäckra taken med dekorerade taktassar och en ofta dekorativ panelarkitektur. Flertalet bostadshus är dock enkla och utan särskilt framträdande stiltypiska detaljer. De flesta bostadshusen är klädda med locklistpanel, som målats i ljusa kulörer eller rödfärgats, men det finns även vissa inslag av reveterade byggnader som ofta har sitt ursprung i de om- eller nybyggnader som genomfördes omkring 1900-talets mitt. Under efterkrigstiden blev det dessutom populärt att klä husens fasader med eternitplattor eller fasadtegel i samband med att huset moderniserades. Från 1940- och 50-talet finns en liten grupp av mycket välbevarade hus i funktionalistisk stil bevarade som utmärker sig genom höga arkitektoniska kvaliteter, bl.a. disponentvillan på Kvarntorp 2:92. Kataloghusen från 1960- och 70-talet har fasader av gult och rött tegel eller mexitegel. Finsjö snickerifabrik och Finsjö's Nedre kraftstation är i tegel, Finsjö pappersbruk i sentida material som ytongsten, betong och plåt.

De äldre byggnaderna och bebyggelsen från 1940-70-talet har sadeltak, villorna från 1900-talets

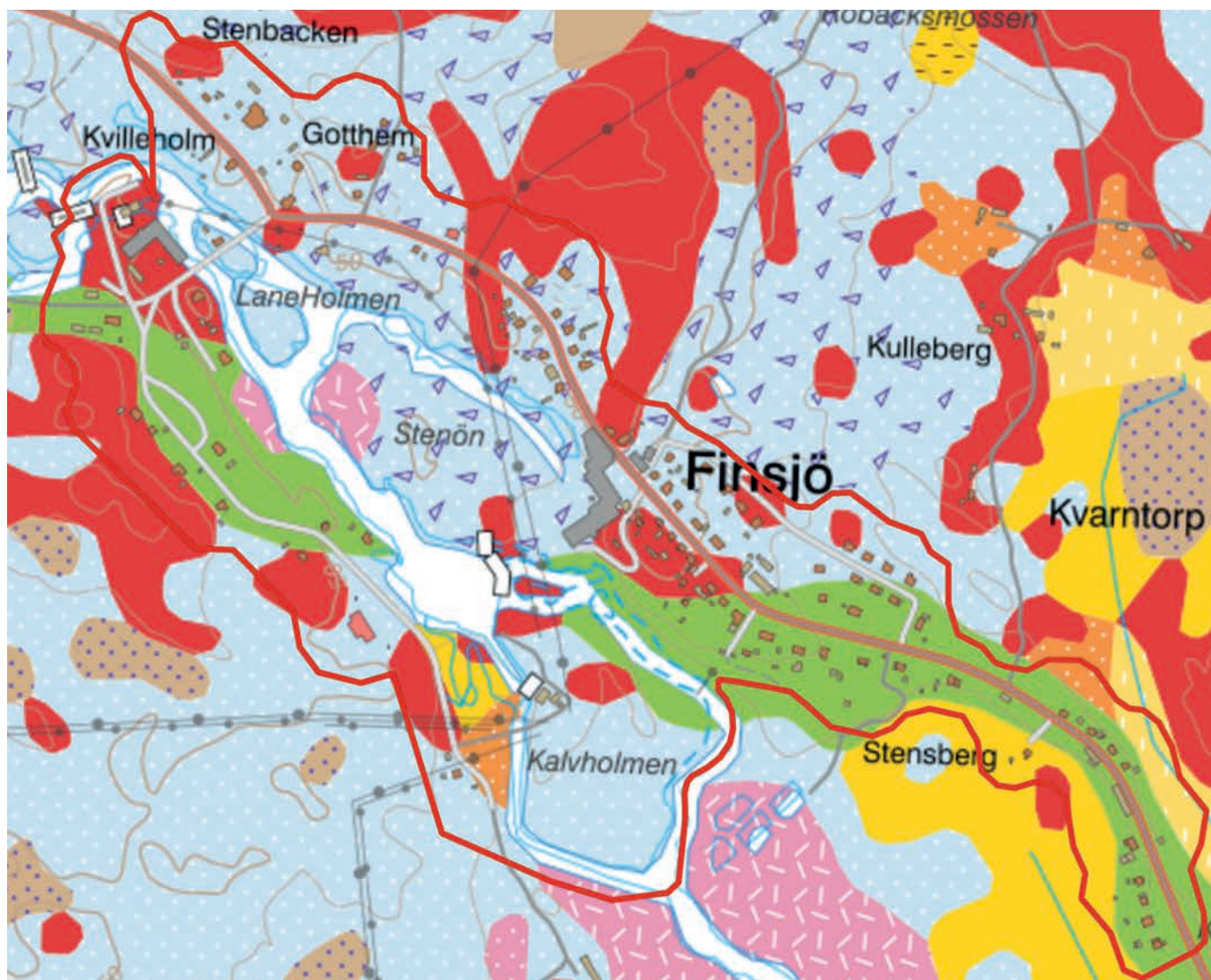
första decennier har brutet tak och då förekommer även frontespiser, takkupor och balkonger. Balkonger är även vanligt förekommande vid funktionalismens bostadshus från 1940- och 50-talet. En del byggnader i delområdet har byggts till, ofta mot gårdssidan, och i många fall har fönster och dörrar bytts ut, liksom takmaterialet som ofta var av rött lertegel men även papp- och plåttak förekom, inte minst på verkstads- och industribyggnader. Trots vissa förändringar har majoriteten av byggnaderna ändå behållit sin skala och form ut mot vägen. Byggnaderna ligger generellt placerade en bit in på tomten, omgärdade av större trädgårdar med gångar och fruktträd.

Majoriteten av fastigheterna har äldre uthus och mindre ekonomibyggnader placerade på den bakre delen av fastigheten. Dessa är i ofta mycket välbevarade och har oftast rödfärgade fasader av locklistpanel eller lockpanel. Taken är ofta klädda med lertegel. Uthusen är viktiga för fastigheternas karaktär. I delområdets södra del, utmed landsvägen finns flera större ladugårdar som alla är från tid en före 1945.

I anslutning till Finsjö gamla snickerifabrik finns bevarade magasinsbyggnader som antas ha haft en koppling till järnvägen.

Landskap och arkeologi

Delområde D omfattar Finsjö samhälle med Laneholmen, Stenön och Kalvholmen. Finsjö följer Fliserydåsen och Emån och är mestadels samlat kring Finsjövägen, som i söder ligger på Fliserydåsen. Ungefär i höjd med Finsjö pappersbruk (Kvarntorp 4:1) byter åsen och ån plats, där lämnar Finsjövägen åsens isälvssediment för att istället löpa öst om ån, bitvis över berg i dagen, men framförallt över sandig morän i det blockrikt landskap. Laneholmen, Stenön och Kalvholmen består mestadels av sandig morän. Men det finns även inslag av berg i dagen, isälvssediment vid åsen och svämsediment av ler och silt intill ån. Det finns även inslag av postglacial sand och glacial lera längs åns västra strand i höjd med Kalvholmen. Längs ån medför de finare jordarterna i kombination med vattnet ökade risker för skred och erosion.

Jordartskarta från SGU. Grön färg = isälvssediment, röd färg = urberg, blå vitprickig färg = sandig morän, orange vitprickig färg = postglacial sand, gul vitprickig färg = postglacial silt, gul färg = glacial lera, rosa vitskrafärd färg = svämsediment, ler - silt, blå trekanter = blockrik yta

Inom delområdet finns inga fornlämningar, bara övriga kulturhistoriska lämningar eller möjliga fornlämningar. Här finner vi industrilämningen efter Högsrums tegelbruk. Ett område på ca 50 gånger 80 meter stort område där tegel har framställts.

Något längre norrut, även det väst om ån, finns två stensättningar i nära anslutning till varandra. Den norra (L1959:5371) är oregelbunden, 4-5 meter i diameter och 0,2-0,25 meter hög. Stensättningen är övertorvad med enstaka i ytan synliga 0,1-0,2 meter stora stenar. Profilen är gropig och något ojämn och grus är ställvis påfört. Anläggningen är som fornlämning osäker. Den andra stensättningen (L1959:5296), söder om den redan nämnda, är oval 3,5 meter lång och 2 meter bred och 0,05 meter hög, i riktningen nordväst till sydöst. Även den är övertorvad med enstaka 0,1-0,2 meter stora rundade stenar synliga. Stensättningen har en kantkedja och stensättningens yta är något konkv. Utanför

stensättningens nordvästra och sydöstra ändar finns ”skeppsättningsliknande stävstenar”. Anläggningarna är som fornlämning osäker. I området kan dock finnas flera liknande anläggningar. Området har störts av senare aktiviteter.

Utöver dessa finns ytterligare två fyndplatser öster om ån. Det ena fyndet består av en fragmentarisk retuscherad kvartsspets funnen på åkermark. Platsen bedömdes vid fyndtillfället utgöra ett bra boplatsläge. En eventuell boplat har möjligen sin förlängning söderut men denna åker låg i vall vid besiktningstillfället. Fynden påträffades och tillvaratogs i samband med besiktning av Kalmar läns museum, dnr 2562/92. Det andra fyndet öster om ån utgörs av en stenxya. Yxan förvaras i Fliseryds Hembygds museum.

Beskrivningen av dessa lämningar är inte kvalitetssäkrad och kan vara felaktig.

KULTURHISTORISKA VÄRDEN

Sammanfattande värdebeskrivning

Stora delar av delområdet ligger inom kulturmiljön 16.21 – Fliseryds tätort med Finsjö, som utpekats som värdefullt i Mönsterås kommuns kulturmiljöprogram 2003. I delområdet finns således synnerligen höga kulturhistoriska värden i såväl planstruktur som bebyggelse. Det allmänna intresset av en försvarad kulturmiljö skall därmed väga tungt i beslut gällande planläggning och lovgivning.

Områdets topografi har sedan årtusenden skapat förutsättningarna för hur människan rört sig i och använt landskapet. De gamla vägarna följde vattendragen och terrängen, och hus och gårdar byggdes på den icke produktiva marken utmed vägarna. Detta historiska markutnyttjande avspeglar sig än idag i det omgivande kulturlandskapet och delområdets bebyggelsemönster som naturligt är anpassat till detsamma. I norra delen av området domineras landskapet av skog, medan bebyggelsen i delområdets södra del angränsar till det öppna jordbrukslandskapet som idag har i princip samma utsträckning som på Kvarntorpets lagaskifteskarta från 1831.

Emåns vattenkraft har i århundraden nyttjats av människor för att driva kvarnar, sågar och annan industriell verksamhet och både i Finsjö och i Kvarntorp etablerade sig redan i förindustriell tid olika vattendrivna verksamheter, bland dessa såg, benstamp, handpappersbruk och pottaskefabrik. I Kalmar läns museets industriarvsinventering (Lotta Lamke, 2008) finns inte mindre än 17 tidigare verksamheter registrerade i delområdet. Dessa verksamheter skapade förutsättningarna för att Kvarntorp och Finsjö utvecklade sig på 1800-talet till ett tidigt industriellt centrum och på 1900-talet till en blomstrande industribygd. Lämningarna efter de vattendrivna verksamheterna dominerar än idag området och ger det såväl höga miljöskapande som samhällshistoriska värden.

Området har ett stort tidsdjup som bland annat avspeglas i dagens bebyggelse som huvudsakligen är uppförd från sekelskiftet 1900 och fram till 1970-talet. Den bevarade strukturen och bebyggelsen skildrar tillsammans hur Finsjö och Kvarntorp har utvecklats från jordbrukssamhällen till ett industrisamhälle. Denna historia synliggörs av delområdets mycket blandade bebyggelse där både enkla arbetarbostäder och påkostade disponentvillor,

jordbruksbyggnader och industrimiljöer ingår. Förutom bebyggelsen och bebyggelsestrukturen besitter också delområdets vägar ett högt kulturhistoriskt värde. De flesta vägarna i området har med stor sannolikhet använts sedan forntiden och har haft en avgörande betydelse till den bebyggelsestruktur som vi ser idag. Dessa är en viktig del av områdets historia.

Både fastighetsstrukturen, vägar och de enskilda byggnaderna bär därför på höga byggnadshistoriska, samhälls- och socialhistoriska samt miljöskapande värden. Områdets främsta kulturhistoriska värde ligger dock i att byggnaderna i ett samlat område, med tydlig utgångspunkt i platsens topografi och historia speglar hur 1800- och 1900-talets sociala förhållanden förändrades med traktens industriella uppsving. Det kulturhistoriska värdet av bebyggelsen i området överstiger således summan av de enskilda byggnadernas kulturhistoriska värden. I denna helhet är de enkla bostadshusen utmed Finsjövägen lika viktiga som gamla skolan, missionshuset och tidigare butikslokaler. Det stora kraftverket och de bevarade industrimiljöerna är lika viktiga som lämningar efter den nedlagda järnvägen, med järnvägsbank, stationshus och banvaktarstuga. Tillsammans tydliggör de delområdets historia och ger kulturmiljön dess speciella atmosfär.

KULTURMILJÖSKYDD

- Inom den mer tätbebyggda delen av delområdet gäller detaljplan 08-FLI-588 Kvarntorps samhälle (Finsjö) från 1960. Resterande del är inte detaljplanerad.
- Området och byggnaderna får förändras, men inte förvanskas. Berörda fastighetsägare bör informeras om detta och vad det innebär. Vid lovgivning och planläggning bör antikvarisk hänsyn tas, vilket motiverar att särskilda antikvariska kunskapsunderlag upprättas.
- De kulturhistoriskt särskilt värdefulla byggnaderna inom delområdet får inte förvanskas (PBL 8 kap 13 §). Underhåll av kulturhistoriskt särskilt värdefulla byggnader ska utföras så att de särskilda värdena bevaras (PBL 8 kap 14 §).
- Kulturhistoriskt särskilt värdefulla eller värdefulla byggnader bör inte rivas eller flyttas (PBL 9 kap 34 §).

- Alla byggnader omfattas av varsamhetskravet i Plan- och Bygglagen (PBL 8 kap 17 §). Detta innebär att ändring av en byggnad alltid ska utföras varsamt, så att man tar hänsyn till byggnadens karaktärsdrag och tar tillvara dess kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden. Även underhållet av en byggnad ska anpassas till dessa värden och till omgivningens karaktär (PBL 8 kap 14 §).

RIKTLINJER

Detaljplanering

- Nya detaljplaner inom delområdet bör beakta och skydda bebyggelsens kulturhistoriska värden, exempelvis genom bestämmelser av byggrätten, utökad lovplikt, rivningsförbud och/eller särskilda varsamhets- eller skyddsbestämmelser.
- Delområdets gatu- och fastighetsstruktur bör bevaras. Fastighetsavstyckning bör motverkas.
- Nya huvudbyggnader bör placeras mitt på tomten.
- Nya komplementbyggnader bör placeras längre bak på fastigheten än huvudbyggnaden, med fördel direkt i fastighetsgräns.
- Huvudbyggnader bör ej överstiga 1,5 våningsplan.
- Komplementbyggnader bör ej överstiga 1 våning och bör alltid underordnas huvudbyggnaden gällande skala.
- Prickmark kan med fördel användas ut med gatan.

Byggnadernas utformning

- Nya byggnader bör anpassas till den befintliga bebyggelsens skala i fråga om byggnadernas höjd, bredd och djup.
- Byggnadernas utformning bör följa områdets karaktär gällande materialval och färgsättning. Entréer bör vändas mot gatan.
- Huvudbyggnadernas yttertak bör utföras som sadeltak eller som brutna tak. Yttertak bör beläggas med ofalsade röda lertegelpannor, såvida taket inte av tradition haft ett annat material, som falsad plåt eller papp, vilket då kan vara att föredra.
- Fasader som vetter ut mot vägarna bör ha en i huvudsak obruten takfot. Takkupor, större takfönster, frontespiser och balkonger bör undvikas, om detta inte är originaldetaljer som alltid funnits på byggnaden.
- Altaner och permanenta uteplatser eller andra utbyggnader bör inte tillåtas på byggnadernas

gatusida. Dessa bör förläggas på fastigheternas baksidor. Altaner i anslutning till huset bör hållas i marknivå för att inte dominera fasaden.

- Tillbyggnader bör placeras på husets trädgårdssida och tydligt underordnas byggnadens huvudvolym, inte överstiga 1 våningsplan och vara indragna från huvudbyggnadens fasad.
- Bostadshusens träfasader bör ha ljus oljefärgsmålade eller rödslammade panel. Putsade fasader bör ha en ljus färgsättning.
- Fönster och dörrar bör – gällande material, form, proportion, dimension och kulör – vara utformade med hänsyn till byggnadens ålder, arkitektur och uttryck samt områdets karaktär.
- Balkong-, trapp- och terrasseräcken bör utföras med hänsyn till byggnadens ålder, arkitektur och uttryck samt områdets karaktär.
- Komplementbyggnadernas yttertak bör utformas som sadeltak eller pulpettak. Yttertaken bör beläggas med ofalsade, röda lertegelpannor, papp eller plåt.
- Komplementbyggnadernas fasader bör ha rödslammad träpanel.
- Solpaneler och värmepumpar bör utformas eller placeras så att de inte stör upplevelsen av den kulturhistoriskt värdefulla miljön.

Områdets struktur och grönska

- Den nära relationen mellan samhället, vattendragen och odlingslandskapet bör värnas och framhävas.
- Fastigheterna bör avgränsas med häckar eller låga spjälstaket. Värna om äldre staket, grindar och grindstolpar. Undvik om möjligt plank.
- Äldre trädgårdsanläggningar med fruktträd, grusgångar, kalkstensgångar, bersåer och andra äldre växter bör bevaras.
- Befintliga gårdsbeläggningar i natursten bör bevaras. Vid nyanläggning bör användande av natursten uppmuntras och övervägas. Hårdgjorda ytor eller modern marksten bör undvikas.

BEDÖMNINGSKRITERIER OCH URVALSPROCESSEN

Riksantikvarieämbetet ger följande definition av ”kulturhistoriskt värde”, som inte gäller byggnader specifikt, utan är mer generell och utan skala:

Kulturhistoriskt värde består i de möjligheter materiella och immateriella företeelser kan ge vad gäller att inhämta och förmedla kunskaper om och förståelse av olika skeenden och sammanhang - samt därigenom människors livsvillkor i skilda tider, inklusive de förhållanden som råder idag.

Applicerat på byggnader, och med ett vardagligare språk, kan en byggnads kulturhistoriska värde sägas bero av den historiska kunskap som finns ”lagrad” i byggnaden, både sådant som är synligt och sådant som man inte kan se. Ju bättre byggnaden bidrar till möjligheterna att upptäcka, utvinna, avläsa och förstå en bredd av kulturhistorisk kunskap desto högre är dess kulturhistoriska värde. Det kulturhistoriska värdet av en byggnad eller bebyggelsemiljö är ett sammansatt värde som består av olika värdeaspekter, vilka dessutom ofta överlappar varandra. Värdet vilar både på byggnadens historiska innehåll och på dess befintliga skick. Det historiska innehållet utgörs dels av de större sammanhang som byggnaden kan sägas spegla, dels av byggnadens specifika historia.

Komplexiteten i begreppet ”kulturhistoriskt värde” gör att värdet kan beskrivas på många olika sätt. Riksantikvarieämbetet har utarbetat ett system för kulturhistorisk värdering av bebyggelse (Unnerbäck, 2002). I denna modell arbetas med ett tiotal dokumentvärden, som beskriver byggnadernas historiska egenskaper, och ett tiotal upplevelsevärden, som beskriver estetiskt och socialt engagerande egenskaper hos desamma. Till detta kan en handfull förstärkande motiv kopplas. Värdet bedöms nationellt, regionalt och lokalt. Riksantikvarieämbetets system är bra, inte minst eftersom det tydliggör så många aspekter av det kulturhistoriska värdet. Det har dock ansetts för detaljerat och komplicerat för detta arbete, där snabbhet och överblickbarhet både i själva arbetet och i den färdiga produkten satts i centrum. Begreppsapparaten har här reducerats till fem värdestermer som kortfattat förmedlar de viktigaste kulturhistoriska värdeaspekterna hos de utpekade fastigheterna:

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Arkitekturvärde
- Samhällshistoriskt värde
- Miljöskapande värde

Det bör understrykas att det är de centrala kulturhistoriska värdeaspekterna hos varje utvald fastighet som beskrivs i en punktlista med dessa termer. Den ska ge de främsta motiven för utpekandet och syftar inte till en heltäckande beskrivning av byggnadernas kulturhistoriska värde. Utöver punktlistan finns en kortfattad beskrivning av fastighetens främsta kulturhistoriska värden. Det bör även påpekas att antalet värdepunkter i en utpekad byggnads punktlista inte säger något om hur högt det kulturhistoriska värdet av byggnaden är. En byggnad med en enda värdepunkt kan alltså ha ett mycket högt kulturhistoriskt värde, t.o.m. högre än ett annat objekt som har en värdelista om fem punkter.

Åldersvärde

I Mönsterås kommuns inventeringar för centrala Mönsterås samhälle, Timmernabbens samhälle samt Ålems kyrkby och Pataholm har åldersvärdet använts för byggnader som är uppförda före 1875. I detta arbete har åldersvärdet utvidgats i enlighet med Boverkets definition, som det går att läsa mer om under avsnittet ”Reflektioner kring urvalsprocessen”. Detta innebär att alla byggnader som är uppförda före 1920-talets bebyggelseexpansion, d.v.s. äldre än cirka 100 år, tillskrivits detta värde. Gamla byggnader, oavsett om de är välbevarade, lätt eller kraftigt ändrade, har alltid en form av historiskt äkthetsvärde, samt ett värde som historiska källor. Husen har kanske legat på samma plats i ett par hundra år. Det finns ett värde i att de är genuint gamla och inte historiska pastischer, det vill säga kopior av äldre byggnader. Jämför ”det här huset har legat här sedan 1700-talet” med ”det här huset ser precis ut som ett hus som låg här tidigare som var från 1700-talet”. Gamla, ändrade byggnader med låga exteriöra kulturhistoriska värden bidrar vanligen till den historiska upplevelsen av en miljö, genom att de uttrycker sin ålder exempelvis genom skala, form och placering. De har även ett källvärde, som stiger med byggnadernas ålder, eftersom de innehåller fakta om historiska förhållanden som vi inte är så bekanta med. Den information som finns lagrad i byggnadsdelar som inte är direkt synliga som i stommen, i dolda historiska ytskikt etcetera berättar inte bara om det enskilda huset och om dem som använt det, utan också om en mer allmän utveckling. Byggnader som tillskrivits detta värde bör inte rivas eller flyttas. Värdet kan inte återskapas.

Äkthetsvärde

Äkthetsvärde innebär i detta arbete att byggnaden är exteriört välbevarat ur antikvarisk synvinkel, d.v.s. att många av husets ytskikt och yttre delar är i original eller i ett utförande som motsvarar original. Det gör att byggnaden förmedlar ”sin” tid på ett bra och trovärdigt sätt. Ofta är byggnaden samtidigt en bra representant för den rådande byggtekniken och den rådande arkitekturstilen vid tillkomsttiden. Den är med andra ord tidstypisk. Eftersom äldre generationer av hus genomgått fler renoveringar och ombyggnader än yngre generationer av hus, är det rimligt att ställa mycket högre krav på yngre hus avseende graden av originalskick för att de ska tillskrivas äkthetsvärde. Värdet kan vara svårt att återskapa, eftersom det kräver särskilda resurser (som kunskap, handlag och/eller byggnadsmaterial).

Arkitekturvärde

Med detta värdebegrepp avses i detta sammanhang att byggnaden har någonting ”extra” i sin exteriöra utformning - en särpräglad form, uttrycksfulla fasader, vackra material eller omsorgsfullt utformade detaljer. Termen har använts för att beskriva de byggnader som har en så avvikande eller speciell arkitektur att de flesta känner igen dem, varmed de även fyller en funktion som ”landmärken” i det att de förknippas med platsen och orten. Många skulle troligen reagera om dessa byggnader förändrades eller försvann. Värdet kan i viss mån återskapas genom historiska kopior/liknande nybyggnader.

Samhällshistoriskt värde

Alla byggnader kan sägas besitta samhällshistoriska värden eftersom de i olika avseenden speglar samhällets historia, exempelvis genom sin byggnadsteknik, sin funktion eller sitt läge. I detta arbete har värdet dock främst tillskrivits byggnader som förmedlar en tydligt historisk dimension utöver det att de är tidstypiska till sin arkitektur. Det gör de vanligen genom att de kan knytas till en specifik historisk aktivitet eller genom att de tydligt speglar ålderdomliga förhållanden på den plats de befinner sig. De kan spegla större, generella skeenden typiska för samhällsutvecklingen i stort eller förmedla något om lokalhistoriska förhållanden, ofta både och. Många gånger rör det sig om byggnader som har eller har haft någon form av offentlig funktion. De utmärker sig därför ofta även genom att ha en speciell utformning d.v.s. ”Arkitekturvärde” Ibland rör det sig om byggnader som framstår som ålderdomliga i sin miljö, som en kvarvarande rest av ett äldre sammanhang. Byggnader som tillskrivits detta värde bör inte rivas eller flyttas. Värdet kan inte återskapas.

Miljöskapande värde

Denna term betyder i detta arbete att byggnaden ingår i en miljö av en viss karaktär och att den förstärker denna karaktär. Det finns alltså liknande eller likåldriga byggnader i den omgivande miljön. En samlad karaktär ses som något positivt och ett område som är tidsmässigt och/eller gestaltningsmässigt enhetligt som bevarandevärt. Det är alltså endast de byggnader som på något sätt stärker områdets övergripande karaktär som tillskrivs detta värde, även om alla byggnader på något sätt bidrar till sin omgivning. Värdet kan i viss mån återskapas genom historiska kopior/liknande nybyggnader.

Faktarutor med immateriella värden

Utöver de fem värdekategorierna finns även blå faktarutor för vissa av de utpekade fastigheterna med information om händelser, eller om personer som är förknippade med platsen. Informationen kommer från Fliseryds hembygdsförening och syftar till att återge historiska fakta som kan vara av intresse.

Reflektioner kring urvalsprocessen

Kulturhistoriskt värde är ett sammansatt begrepp. Eftersom alla byggnader har ett kulturhistoriskt sammanhang, har de även någon form av kulturhistoriskt värde. I detta arbete pekas ett antal byggnader ut på grundval av graden av sitt kulturhistoriska värde, trots att kulturhistoriskt värde inte är något kvantitativt mätbart värde. Den kulturhistoriska värderingen utgör en bedömning och som sådan är den alltid i någon mån subjektiv. Det är därför inte helt enkelt att besvara frågan om vad som krävs av en byggnad för att den ska betecknas som en ”särskilt värdefull byggnad” ur kulturhistorisk synpunkt. I Boverkets byggregler (BBR 1:2213) preciseras genom ett s.k. allmänt råd begreppet ”särskilt värdefull byggnad” som en byggnad vars värde är så stort att dess bevarande kan sägas utgöra ett verkligt allmänt intresse. Det kan vara byggnader som:

- tydliggör tidigare samhällsförhållanden.
- tydliggör samhällsutvecklingen.
- utgör en källa till kunskap om äldre material och teknik.
- uppvisar särskilda estetiska kvaliteter eller har en hög ambitionsnivå med avseende på arkitektonisk gestaltning.
- värderas högt i ett lokalt sammanhang, då den ex. haft stor betydelse i ortens sociala liv eller för ortens identitet eller i lokala traditioner.

Där sägs även att i begreppet särskilt värdefull byggnad ligger att byggnaden särskilt väl ska belysa ett visst förhållande eller i sitt sammanhang ha få motsvarigheter som kan belysa samma förhållande. Detta gäller enligt Boverket inte bara enskilda byggnader av monumental karaktär eller stort historiskt värde, utan också byggnader och bebyggelsemiljöer som representerar olika tidsepoker eller något karaktäristiskt från skilda sociala miljöer. Bestämmelsen gäller också enskilda byggnader som i sig kanske inte är så värdefulla men som blir det genom samhörigheten i en grupp, ett kvarter, en fasadräcka eller liknande.

På grund av de högt ställda kraven på de kulturhistoriskt ”särskilt värdefulla byggnaderna” pekas i detta arbete även byggnader i en lägre värdegrad ut, de ”värdefulla”. Det kan exempelvis röra sig om delvis förvanskade byggnader som relativt enkelt kan återfå höga originalvärden (ex. genom att man tar bort en utvändig tilläggsisolering) eller byggnader som, trots att de delvis förvanskats, har ett starkt tidsuttryck eller ett starkt arkitektoniskt uttryck och som har en stor betydelse för miljön och stadsbilden. Det kan även handla om äldre byggnader som är välbevarade, men har ett svagare formmässigt uttryck.

De värderingar som gjorts baseras i hög grad på bedömningar av byggnadernas ålder och yttre skick. Med detta som utgångspunkt har därefter en samlad bedömning gjorts som även tar hänsyn till övriga värdekriterier och förhållanden. Bebyggelsens ålder utgör i sig inget argument för att en byggnad ska anses vara särskilt värdefull. Boverket påpekar dock att byggnader tillkomna före 1920-talets bebyggelseexpansion idag utgör en mycket begränsad del av dagens byggnadsbestånd, färre än vad som har byggts under 2000-talet. Av dessa har många genomgått genomgripande förändringar. Boverket har därför förtydligat att en till sin karaktär någorlunda välbevarad byggnad tillkommen före 1920-talets bebyggelseexpansion bör betraktas som särskilt värdefulla om man inte kan motivera varför den inte ska anses vara det.

I Mönsterås kommuns inventeringar för centrala Mönsterås samhälle, Timmernabbens samhälle samt Ålems kyrkby och Pataholm har åldersvärdet använts för byggnader som är uppförda före 1875. Eftersom byggnadernas ålder genom Boverkets förtydligande får ett tungt vikt för den kulturhistoriska bedömningen har vi i detta arbete valt att följa

Boverkets definition av åldersvärde. Åldersvärdet tilldelas därför någorlunda välbevarade byggnader som är uppförda före 1920. Äldre byggnader som genomgått mer omfattande ändringar återfinns i den lägre värdeklassen ”Värdefull byggnad” medan välbevarade äldre byggnader tilldelas värdeklassen ”Särskilt värdefull byggnad”.

Kulturhistoriska bedömningar kräver – i likhet med andra historiska ställningstagande – ett visst avstånd i tiden. Vi behöver få distans till en händelse för att förstå dess betydelse och värde för framtiden. Därför sätter man i en inventering alltid en tidsgräns. För bebyggelse som är yngre än så är det framtiden som får avgöra huruvida dessa byggnader utgör en viktig del av vårt kulturarv. Tidsgränsen i en inventering är därmed inte statisk utan flyttas i takt med att vi själv framskrida i tiden. Vid Mönsterås kommuns tidigare inventeringar har tidsgränsen satts till 1969 som innebar att byggnader från 1960-talet eller äldre kunde pekas ut som kulturhistoriskt värdefulla. I detta arbete har vi valt att utöka tidsgränsen med 10 år och inventeringen inkluderar därför även byggnader uppförda på 1970-talet. Dessa byggnader är mer än 40 år gamla och vi anser att detta är tillräckligt långt avstånd för en objektiv historisk bedömning.

Slutligen måste läsare vara medvetna om att denna inventering, liksom inventeringar i allmänhet, beskriver tillståndet vid en viss tidpunkt. Den är att betrakta som en färskvara och kommer att behöva uppdateras, eftersom både verkligheten och våra värderingar förändras. Vid revideringar kan det komma att vara särskilt relevant att se över gruppen av kulturhistoriskt värdefulla byggnader (s. 115).

KULTURHISTORISKT INTRESSANTA BYGGNADER

I detta kapitel listas alla fastigheter där kulturhistoriskt särskilt värdefulla byggnader, och kulturhistoriskt värdefulla byggnader pekats ut. För varje fastighet finns ett antal uppgifter såsom nybyggnadsår, användningsområde, vilka av de fem värden som bebyggelsen besitter, samt en sammanfattande löptext som beskriver fastigheten.

I kapitlet listas först de särskilt värdefulla byggnaderna, sedan de värdefulla byggnaderna. Ordningen är efter delområde och sedan efter fastighetsbeteckningen

För varje fastighet har även en ålder för huvudbyggnaden uppskattats, i vissa fall även för komplementbyggnader. Denna uppskattning är baserad på okulär besiktning av byggnadsantikvarie och i efterhand kontrollerad mot historiska kartor och fotografier. I vissa fall har dateringar kunnat hämtas från Sigurd Erixons bok "Sveriges bebyggelse. Kalmar län, del II" (1958). Då flertalet av de utpekade byggnaderna är så pass gamla finns i de allra flesta fall inga exakta år dokumenterade för uppförandet. Men genom att jämföra med historiska kartor (och se om byggnaden stod där då) samt okulär besiktning (byggnadsstil) kan en uppskattad ålder erhållas.

Kvillegärde 1:4 samt Kvillegärde 1:34

Bostadshus, ca 1906

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus från omkring 1906. Byggnaden har genomgått en del ändringar som förtagit delar av dess ursprungliga karaktär, såsom exempelvis tak och fönsterbyte. Trots dessa förändringar är byggnaden i sin form och volym fortfarande tidstypisk för den enklare bostadsbebyggelsen kring sekelskiftet 1900 och har genom detta både höga miljöskapande värden och åldersvärden.

Värna om den putsade sockeln, den äldre källardörren, fasadens locklistpanel, takets murade skorsten, verandatillbyggnaden och dess äldre fönster samt byggnadens form och volym. Byggnadens kulturhistoriska värde skulle gynnas ytterligare om takets nuvarande plåttäckning vid nästa omläggning byttes till rött lertegel.

Kvillegärde 1:5

Jungnerfabrikens brukskontor, ca 1910

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Arkitekturvärde
- Miljöskapande värde
- Samhällshistoriskt värde

Fastighet med kontorslokal tillhörande Jungnerfabriken som anlades 1910. Kontoret är troligtvis från samma tid. Byggnaden är uppförd i nyklassicistisk arkitektur och är till sin karaktär mycket väl bevarad och har utöver ett högt åldersvärde även mycket höga äkthets- och arkitekturvärden. Brukskontoret är en av få byggnader som kvarstår av den stora industrianläggningen på Jungnerholmarna som var avgörande för Fliseryds framväxt som industrisamhälle. Kontoret har därför mycket höga samhällshistoriska värden.

Som en del av rekreationsområdet på Jungnerholmarna och genom kopplingen till de äldre industrimiljöerna utmed ån, bidrar Jungners huvudkontor med betydande miljöskapande värden till upplevelsen av Fliseryds industrihistoria.

Värna byggnadens form och volym, stensockeln, den representativa huvudentrén med ursprunglig pardörr i trä, klassicistisk dörromfattning och stentrappa, de ursprungliga fönstren i trä, fasadmaterialet i locklistpanel, färgsättningen och övriga klassicistiska detaljer.

Kvillegärde 1:18

Bagarstuga, 1800-tal

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde
- Samhällshistoriskt värde

Fastighet med äldre bagarstuga, uppförd någon gång under 1800-talet i traditionell, timrad stil. Byggnaden är den enda som kvarstår från Kvillegärde gård. Den ligger inbäddad i Patron Gustavs Trädgård som anlades i början på 1900-talet där det planterades ca 400 fruktträd. Gustav Johansson, som var drivande bakom etableringen av Jungnerverken, uppförde även ett stort boningshus i trädgården, men huset brann ner 1908. Bagarstugan bidrar utöver höga ålders- och äkthetsvärden med betydande miljöskapande värden till Kvillegärdes äldsta bebyggelsemiljö. Byggnaden och trädgården har även höga samhällshistoriska värden som en del i områdets utveckling från gårdsmiljö till industriområde. På tomten ligger även en jordkällare av murad natursten med tegeltak, som också är ett värdefullt inslag i miljön.

Värna de äldre träfönstren, dörrens utformning som dubbeldörr, fasadmaterialet av rödslammat liggande timmer, takmaterialet av rött lertegel, den oinklädda, murade skorstenen samt form och volym.

Kvillegärde 1:19

Bostadshus, omkring 1900

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus, uppfört omkring år 1900. Byggnaden är en tidstypisk sekelskiftsvilla, ursprungligen troligen i schweizerstilens panelarkitektur, men har under mitten av 1900-talet genomgått förändringar, bland annat genom att fasaderna reveterades och några av de ursprungliga träfönstren byttes ut. På husets baksida tillkom även en för 1950-talet typisk entré med tegelomfattning, skärmtak och smidesräcke. Trots dessa ändringar är byggnadens ursprungliga karaktär tydligt avläsbar, bland annat i den symmetriska fasadgestaltningen, det smäckra taket med profilerade taktassar, frontespisen och fönstrens indelning. Byggnaden ingår i en särskilt värdefull miljö med flera samtida hus som uppfördes runt sekelskiftet, norr om Kvillegärde gård, i samband med att gårdens mark successivt styckades av. Bostadshuset bidrar utöver högt åldersvärde med betydande miljöskapande värden till upplevelsen av områdets sekelskiftskaraktär.

Värna särskilt byggnadens form och volym, granitsockeln, de äldre träfönstren, äldre dörrar, de murade skorstenarna och det röda tegeltäckta taket med profilerade taktassar. Värna även trädgårdens struktur, med trappor och gångar samt det äldre uthuset som tillhör tomten.

Kvillegärde 1:20

Bostadshus, troligtvis uppfört i slutet av 1800-talet

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med mycket välbevarat bostadshus, troligtvis uppfört i slutet av 1800-talet. Byggnaden är en tidstypisk sekelskiftsvilla med putsad fasad, detaljrik glasveranda och många välbevarade detaljer. Putsfasaden upplevs som stiltypisk, även om det är oklart om den är ursprunglig. Fasadgestaltningen har mycket höga kvaliteter i sitt traditionella utförande och detaljriktighet, där spritputsade ytor kombinerats med profilerade fönsteromfattningar i slätputs. Även om putsfasaden eventuellt inte är ursprunglig, upplevs den inte som förvanskande. Byggnaden ingår i en särskilt värdefull miljö med flera samtida hus som uppfördes runt sekelskiftet, norr om Kvillegärde gård, i samband med att gårdens mark successivt styckades av. Bostadshuset bidrar utöver högt åldersvärde med betydande miljöskapande värden till upplevelsen av områdets sekelskiftskaraktär.

Värna byggnadens form och volym, den huggna granitsockeln, den karakteristiska putsfasaden, de ursprungliga träfönstren, glasverandan, övriga snickeridetalljer, de smäckra tegeltäckta taken med profilerade taktassar och skorstenarna. Värna även trädgårdens struktur med terrasserings i natursten.

Kvillegärde 1:29

Bostadshus, tidigt 1900-tal

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med välbevarat bostadshus, troligen uppfört i början av 1900-talet. Huset har med sin kompakta volym och de halvvalmade plåttäckta brutna taken tydliga drag av jugendstil. Byggnaden ingår i en särskilt värdefull miljö med flera samtida hus som uppfördes runt sekelskiftet, norr om Kvillegärde gård, i samband med att gårdens mark successivt styckades av. Med sin placering på den tidstypiska naturtomten som inhägnas av stenmurar bidrar bostadshuset utöver högt åldersvärde med betydelsefulla miljöskapande värden till upplevelsen av områdets sekelskiftskaraktär.

Värna byggnadens karakteristiska form och volym, den huggna granitsockeln, träfönstren, fasadmaterialet i träpanel, plåttäckningen, de dubbla skorstenarna samt trädgårdens stenmurar och grindar. Även de välbevarade komplementbyggnaderna, som har höga miljöskapande värden, bör värnas.

Kvillegärde 1:32

Bostadshus, 1934

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med mycket välbevarat bostadshus uppfört 1934, med kvarvarande drag från 20-talsklassicismen. Byggnaden är oförvanskad, bortsett från entrédörren som har ersatts med en modern variant samt balkongens räcke. Med sin tidstypiska och välbevarade exteriör bidrar byggnaden med mycket höga äkthetsvärden och är miljöskapande i sin omgivning.

Värna om byggnadens karaktäristiska form och volym, med en kompakt och mindre byggnadskropp samt branta sadeltak med en liten takkupa. Bevara även de välbevarade detaljerna, såsom fasadens locklistpanel, takets röda lertegelpannor och murade skorsten, de gjutna trapporna samt de spröjsade träfönstren och den enkla takfotsgesimsen. Dessa detaljer utgör tydliga drag från 20-talsklassicismen och bidrar starkt till byggnadens tidstypiska uttryck.

Kvillegärde 1:58

Bostadshus, omkring 1900

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus, ursprungligen uppfört omkring 1900 i schweizerstil men senare renoverat i folkhemsarkitektur. Byggnaden har ett högt åldersvärde och trots att byggnaden har genomgått stora förändringar, med bland annat byte av fasadmaterial, fönster och dörr, har den höga äkthetsvärden i folkhemsrenoveringens gestaltning. Renoveringen har lämnat en tydlig och välbevarad årsring från efterkrigstiden och berättar även om landsbygdsbefolkningens ökade ekonomiska ställning under denna period. Tillsammans med fastighetens flera värdefulla komplementbyggnader, som i flera fall har välbevarade ursprungliga material och detaljer, bidrar bostadshuset även med viktiga miljöskapande värden.

Värna om byggnadens form och volym, den murade skorstenen, de tidstypiska träfönstren med två lufter och den panelade dörren som tillsammans ger en tydlig bild av folkhemmets gestaltning. Värna även takets takfotstassar som tillsammans med byggnadens enkla form vittnar om husets ursprungliga utformning.

Läggevi 8:25

Brandstation, 1945

Bostadshus, 1950-tal

- Äktetsvärde
- Arkitekturvärde
- Miljöskapande värde
- Samhällshistoriskt värde

Fastighet med mycket välbevarad brandstation uppförd 1945. På fastigheten finns även ett bostadshus från 1950-talet. Värdebeskrivningen nedan avser i första hand brandstationen som är oförvanskad bortsett från bytet av takmaterialet. Byggnaden har en mycket karaktäristisk form för brandstationer från denna period med ett torn för upphängning av slangar. Genom dess utmärkande gestaltning har byggnaden både ett högt arkitekturvärde och miljöskapande värde i orten där den fungerar som ett landmärke. Som tidigare brandstation har byggnaden ett högt samhällshistoriskt värde, då den uppfyllde en viktig samhällsfunktion innan den nuvarande brandstationen byggdes på andra sidan Emån.

Värna om byggnadens utmärkande form och volym, den rödfärgade lockläktpanelen, de bevarade dörrarna och portarna med liggande panel samt de ursprungliga småspröjsade träfönstren. Om byggnadens nuvarande taktäckning av korrugerad plåt vid nästa omläggning anpassas bättre till byggnadens ursprungliga gestaltning, skulle byggnadens kulturhistoriska värde gynnas. Värna även om bostadshusets funktionalistiska form och volym och de ljusa, enkla, putsade fasaderna, bevarade träfönster, skärmtaken samt den kvarvarande entrédörren med karosseripanel.

Läggevi 8:28

Bostadshus, 1865

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus, uppfört 1865 i traditionell stil. Byggnaden har genomgått flera förändringar som har förtagit delar av dess ursprungliga uttryck. Exempelvis har en altanutbyggnad och förstukvist tillkommit, dörren bytts och fasaden tilläggsisolerats. Fönstren är inte ursprungliga, men de har anpassats till byggnadens äldre karaktär och påverkar därför inte byggnaden negativt. Trots förändringarna upplevs bostadshuset fortfarande som välbevarat och tidstypiskt för 1800-talets enklare bostadsbebyggelse. Byggnaden är ett av få bevarade torp på Läggevi gårds tidigare ägor och bidrar därför, utöver sitt höga åldersvärde, med betydande miljöskapande värden till upplevelsen av områdets äldsta historia, som annars främst präglas av bebyggelse från 1900-talets senare del.

Värna om byggnadens typiska form och mindre skala, sadeltaket och dess täckning med rött lertegel och fasadens locklistpanel. På fastigheten finns även flera äldre uthus som har viktiga miljöskapande värden och bör värnas.

Läggevi 8:39

Bostadshus, 1976

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med mycket välbevarat bostadshus, uppfört 1976 i miljonprogrammets arkitektur. Byggnaden är mycket karaktäristisk och tidstypisk för 1970-talets bebyggelse i både gestaltning och materialval och besitter mycket höga äkthetsvärden i fasaden som är oförvanskad bortsett från ett modernt skärmtak och utbytt garageport. Byggnaden ingår i ett område med bostadsbebyggelse från 1970-1980-talen där den starkt bidrar med miljöskapande värde till den sammanhållna karaktären.

Värna om byggnadens form och volym, takmaterial, fasadens karaktäristiska kombination av vitt mexitegel och liggande panel, de ospröjsade fönstren av trä samt entrén med gjuten trappa och dörr av ädelträ.

Läggevi 8:40

Bostadshus, 1977

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med mycket välbevarat bostadshus, uppfört 1977 i miljonprogrammets arkitektur. Byggnaden är mycket karaktäristisk och tidstypisk för 1970-talets bebyggelse i både gestaltning och materialval och besitter mycket höga äkthetsvärden i fasaden som är oförvanskad bortsett från en modern dörr i garaget.

Byggnaden ingår i ett område med bostadsbebyggelse från 1970-1980-talen där den starkt bidrar med miljöskapande värde till den sammanhållna karaktären. Värna om byggnadens typiska form och volym, det branta sadeltaket och dess betongpannor, fasadens mexitegel, de mörka, panelade gavelspetsarna, de mörka, ospröjsade fönstren, det indragna entrépartiet med bevarad, mörk entrédörr samt garagebyggnaden.

Läggevi 8:43

Bostadshus, 1979

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med oförvanskat bostadshus uppfört 1979 i modernistisk bungalowstil efter internationella förebilder. Den välbevarade exteriören är mycket karaktäristisk och tidstypisk för 1970-talets bebyggelse i både gestaltning och materialval och besitter mycket höga äkthetsvärden. Byggnaden ingår i ett område med bostadsbebyggelse från 1970-1980-talen där den starkt bidrar med miljöskapande värde till den sammanhållna karaktären. Värna om byggnadens typiska form och volym som en låg bungalow med stort valmat tak, takets betongpannor, fasadens kombination av vitt mexitegel och mörk träpanel, de mörka, ospröjsade träfönstren samt entrén med bevarad trappa och entrédörr.

Läggevi 8:50

Bostadshus, 1700-tal

- Åldersvärde
- Arkitekturvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus i nyklassicism med anor från 1700-talet. Byggnaden uppfördes ursprungligen som en flygel till Läggevi herrgård och ombyggdes under 1930-talet för att ersätta den gamla mangårdsbyggnaden, som brunnit ned år 1905. Byggnaden har genomgått förändringar som har påverkat delar av dess ursprungliga karaktär, såsom tillbyggnader, fönsterbyte och dörrbyte. Trots dessa förändringar är byggnaden välbevarad och bibehåller ett högt ålders- och arkitekturvärde. Byggnaden är en av de äldsta bevarade byggnaderna i Fliseryd och vittnar om Läggevi gårds tidigare roll som storgods. Den bidrar utöver ålders- och äkthetsvärde med betydande miljöskapande värden till upplevelsen av den tidigare herrgårdsmiljön. Med sin nyklassicistiska gestaltning och utmärkande form har byggnaden även höga arkitekturvärden.

Värna om byggnadens karakteristiska form och volym, den symmetriska placeringen av fönster och dörrar, de smäckra skivtäckta plåttaken och den ljusa, putsade fasaden. Om husets fönster i framtiden återställdes till sidohängda träfönster med äkta spröjs, skulle byggnadens ursprungliga karaktär stärkas.

Läggevi 8:54

Bostadshus, sent 1970-tal

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med mycket välbevarat bostadshus, uppfört i slutet av 1970-talet i sen modernistisk stil. Byggnadens exteriör är mycket tidstypisk för periodens arkitektur, oförvanskad och med höga äkthetsvärden. Genom sin gestaltning och bevarade detaljer utgör byggnaden ett framstående exempel på den modernistiska, arkitektritade villabebyggelsen som existerade samtidigt som miljonprogrammets prefabricerade kataloghus. Byggnaden har också betydande miljöskapande värden i samspel med den tidstypiska trädgården, vilket tillsammans skapar en karaktäristisk 1970-talsmiljö.

Värna byggnadens låga form och volym, det stora, särpräglade taket med mörka takpannor, de murade skorstenarna, fasadens vita mexitegel, de ursprungliga mörka fönstren samt den indragna entrén med dörr av ädelträ. Värna även den typiska garagebyggnaden och trädgården.

Läggevi 10:1

Fliseryds mejeri, 1884

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde
- Samhällshistoriskt värde

Fastighet med välbevarad byggnad, ursprungligen uppfört 1884 i nystil. Byggnaden ingår i den särskilt värdefulla kulturhistoriska miljön längs ån, där industrier, verksamheter och bostadshus växte fram under 1800-talet. Mejeriet har genomgått förändringar som har förtagit delar av dess ursprungliga karaktär, såsom en tillbyggnad med modernt balkongräcke. Dessutom har den ursprungliga röda tegelfasaden slammats vit. Trots förändringarna har byggnaden en välbevarad, tidstypisk karaktär. Byggnaden har ett högt åldersvärde, och placeringen intill ån, tillsammans med den exteriöra utformningen, bidrar med betydande miljöskapande värden. Byggnaden berättar även om tidigare verksamheter i Fliseryds samhälle och har därför ett samhällshistoriskt värde.

Värna om byggnadens form och volym, det smäckra plåttaket med profilerade taktassar, tegelfasaden med dekorativt murade fönster- och dörrömfattningar, snickeridetaljer i form av taktassar samt äldre träfönster och dörrar.

Immateriellt värde:

Ursprungligen Fliseryds andelsmejeri, byggt 1884 i rött tegel som nu är vitmålat. Efter det att andelsmejeriet lagts ner bedrevs här 1950-1960 bryggeriverksamhet. Numera är byggnaden renoverad till bostad och fönsterrenoveringsverkstad.

Läggevi 12:1

Krutmagasin, 1799

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Arkitekturvärde
- Miljöskapande värde
- Samhällshistoriskt värde

Fastighet med mycket välbevarat krutmagasin, uppfört år 1799. Byggnaden har med tiden byggts till och försetts med fönster och fler dörrar i samband med ändrad funktion. År 1930 blev den samlingslokal för Fliseryds nationella ungdomsförening och har därefter även använts som fest- och biolokal, då den fick namnet Emågården. I anslutning till kruthuset ligger den s.k. Emågårdsparken med dansbana från 1950-talet. Trots vissa förändringar har kruthuset en mycket välbevarad helhet med årsringar från 1930-talet och besitter höga äkthetsvärden. Byggnaden har dessutom ett mycket högt åldersvärde som en av de äldsta bevarade byggnaderna i Fliseryd. Den har en utmärkande arkitektur som skiljer sig från ortens övriga bebyggelse och är karaktäristisk för kruthus med sina tjocka fasader och ålderdomliga gestaltning.

Genom sin välbevarade och karaktärsgivande exteriör har byggnaden arkitekturvärde och bidrar med positiva miljöskapande värden i sin omgivning. Därutöver har den även mycket höga samhällshistoriska värden, dels i sin ursprungliga funktion som krutmagasin och som en del av krutbrukets historia, men även genom sin senare funktion som biograf och samlingslokal.

Värna byggnadens volym och form, takets röda lertegelpannor och murade skorstenar, den putsade ljusa fasaden med listverk och dekorativa ankarslut, de äldre småspröjsade träfönstren, trapporna och samtliga dörrar, både pardörrarna av trä och de plåtbeklädda portarna.

Mellankvarnen 1:1

Kvillsfors kvarn, före 1859

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde
- Samhällshistoriskt värde

Fastighet med bostadshus och gammal kvarnanläggning, där den senare uppfördes någon gång före 1859. Den gamla kvarnbyggnaden vid vattnet är oförvanskad, med undantag för taket, som är av sinuskorrugerad plåt. Dörrar, fönster, fönsterluckor samt fasad och grund är ursprungliga. Kvarnbyggnaden har särskilt höga åldersvärden och äkthetsvärden tack vare sin välbevarade yttre karaktär. Huvudbyggnaden tillkom senare under 1800-talet och uppvisar idag vissa karaktärsdrag från sekelskiftets trähusarkitektur, särskilt med sin detaljrika farstukvist. Även om bostadshuset vid ett senare tillfälle har tilläggsisolerats, bidrar det förutom sitt åldersvärde även med betydande miljöskapande värden. De välbevarade byggnaderna skapar tillsammans en särskilt värdefull miljö intill ån, och kvarnens betydelse för ortens framväxt tillför viktiga samhällshistoriska värden.

Värna kvarnbyggnadens oförvanskade exteriör i sin helhet. Värna även bostadshusets form och volym, fasader i locklistpanel, färgsättningen, farstukvisten, träfönster och dörrar samt det röda tegeltaket. På fastigheten finns dessutom en äldre uthusbebyggelse som bidrar till kvarnmiljöns miljöskapande värden.

Immateriellt värde:

Kvarnrörelsen slutade 1935.

Skorpatorp 2:2

Bostadshus, 1950

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett tidstypiskt egnahemshus från 1950. Byggnaden ingår i ett område med åtta ursprungligen likadana hus, uppförda under samma period. Det som utmärker husen som grupp och som generellt bör värnas är deras enhetliga och bevarade form och volym, med långsidan mot gatan, symmetriska fasadgestaltning, sidolagd entré samt taken som endast bryts av små takkupor med pulpettak. Husets välbevarade exteriör bidrar med höga äkthetsvärden och förstärker områdets 1950-talskaraktär genom sina miljöskapande kvaliteter.

Värna särskilt husets originalfönster och -dörrar, dörromfattningarna i rött tegel, den putsade ljusa fasaden, balkongen, den gjutna trappan samt farstukvisten med sitt plåttäckta tak. Byggnadens kulturhistoriska värde skulle gynnas ytterligare om takets nuvarande täckning med betongpannor vid nästa omläggning byttes till rött lertegel.

Skorpatorp 2:4

Bostadshus, 1950

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett tidstypiskt egnahemshus från 1950. Husets farstukvist och balkong har senare byggts om, men trots denna ändring bedöms huset som mycket välbevarat och tidstypiskt. Byggnaden ingår i ett område med åtta ursprungligen likadana hus, uppförda under samma period. Det som utmärker husen som grupp och som generellt bör värnas är deras enhetliga och bevarade form och volym, med långsidan mot gatan, symmetriska fasadgestaltning, sidolagd entré samt taken som endast bryts av små takkupor med pulpettak. Husets välbevarade exteriör bidrar med höga äkthetsvärden och förstärker områdets 1950-talskaraktär genom sina miljöskapande kvaliteter.

Värna särskilt husets originalfönster och -dörrar, dörromfattningarna i rött tegel, den putsade ljusa fasaden, taktäckningen med trekupiga lertegel och den oinklädda murade skorstenen. Från vägen skymtar även en balkongliknande utbyggnad på första våningen med tidstypiskt smidesräcke och garageportar, som även dessa bör värnas. Byggnadens kulturhistoriska värde skulle stärkas om farstukvisten och balkongen återfick en mer tidstypisk utformning från 1950-talet. Värna även trädgårdens struktur, buskar och träd samt smidesinhägnad, som är typiska för sin tid och bidrar med viktiga miljöskapande värden till fastighetens och områdets karaktär.

Skorpatorp 2:8

Bostadshus, 1950

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett tidstypiskt egnahemshus från 1950. Huset har senare byggts till med ett uterum i en våning, men trots denna ändring bedöms huset som mycket välbevarat och tidstypiskt. Byggnaden ingår i ett område med åtta ursprungligen likadana hus, uppförda under samma period. Det som utmärker husen som grupp och som generellt bör värnas är deras enhetliga och bevarade form och volym, med långsidan mot gatan, symmetriska fasadgestaltning, sidolagd entré samt taken som endast bryts av små takkupor med pulpettak. Husets välbevarade exteriör bidrar med höga äkthetsvärden och förstärker områdets 1950-talskaraktär genom sina miljöskapande kvaliteter.

Värna särskilt originalfönstren, den putsade fasaden i ljus färg, balkongen, det röda tegeltaket och den oinklädda, murade skorstenen. Värna även trädgårdens struktur, buskar och träd samt smidesinhägnad, som är typiska för sin tid och bidrar med viktiga miljöskapande värden till fastighetens och områdets karaktär.

Strömsborg 2:1

Bostadshus, 1800-tal

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Soldattorp med välbevarat och tidstypiskt bostadshus från 1800-talet i traditionellt utförande. Byggnaden är mycket karakteristisk för 1800-talets enkla bostadsbebyggelse, med stora miljöskapande värden genom sin karaktäristiska placering med omgivande ekonomibyggnader och intilliggande öppna ängsmarker. Värna om bostadens form och volym, fasadens rödfärgade träpanel med vita detaljer, taktäckningen av rött lertegel och de spröjsade träfönstren. Även farstun som fick sitt nuvarande utseende omkring 1900-talets mitt är välbevarad och tidstypisk.

Värna entrédörren, plåttäckningen och det lilla skärmtaket. I anslutning till bostadshuset finns flera välbevarade äldre uthus och ekonomibyggnader med höga värden som bör värnas om, liksom omgivande gårdsgårdar i traditionellt utförande.

Immateriellt värde:

Soldattorp. Den siste husaren var distinktionskorpralen Axel Strömblad, född 1863. Han blev sedermera kronofjärdingsman.

Vadkvarnen 1:1 (samt Åby 6:26, Åby 6:27 och del av Åby 7:10)

Fabrikslokal, troligtvis före 1851

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde
- Samhällshistoriskt värde

Fastighet med äldre fabrikslokal, tidigare möbelfabrik och såg. Byggnaden ingår i en särskilt värdefull kulturhistorisk miljö längs ån, där industrier, verksamheter och bostadshus växte fram under 1800-talet. Byggnadernas exakta ålder är oklar, men på lagaskifteskarta 1851 ligger två byggnader på samma plats som nuvarande fabrikslokaler. Fastigheten är igenvuxen och alla byggnadsvolymer var inte fullt tillgängliga vid platsbesöket. Värdebeskrivningen gäller därför främst byggnadskroppen mot gatan som i sin utformning är typisk för den traditionella, äldre, småskaliga industriarkitekturen. Byggnaden är, bortsett från taket som är bytt mot trapetsplåt, oförvanskad och bidrar utöver åldersvärdet med betydelsefulla miljöskapande värden till upplevelsen av områdets äldsta historia. Fabrikens betydelse för ortens framväxt tillför viktiga samhällshistoriska värden.

Värna särskilt äldre detaljer som bidrar till byggnadens ålderdomliga karaktär, så som sockeln i sten, de spröjsade träfönsterna, fasaden med liggande panel, färgsättningen, den murade skorstenen, äldre trädörrar och luckor, snickeridetalljer samt byggnadens form och volym. Värna även anläggningens andra miljöskapande detaljer, såsom sågens träfasader, ursprungliga fönster och dörrar samt det tegeltäckta taket.

Immateriellt värde:

Gökhult träindustri, snickerifabrik. Tillhörde tidigare möbelfabrik (John Lundgren) och såg (Martin Lundgren).

Åby 1:6

Bostadshus, 1800-tal

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus som sannolikt uppfördes under 1800-talet. På lagaskifteskartan från 1851 finns ett bostadshus markerat på samma plats, men det är med stor sannolikhet inte samma byggnad. Huset är ett tydligt exempel på trähusarkitekturens stilideal från 1800-talets andra hälft. Det kännetecknas av en långsträckt volym med frontespiser på båda sidor av taket, dubbla skorstenar och en symmetrisk fasadgestaltning. Entrépartiet är centralt placerat och vetter mot gatan, flankerat av tvåluftsfönster med tre rutor i varje luft. Byggnaden ingår i den särskilt värdefulla kulturhistoriska miljön längs ån, där industrier, verksamheter och bostadshus växte fram under 1800-talet. Den välbevarade byggnaden bidrar trots vissa senare ändringar, utöver åldersvärde, även med betydelsefulla miljöskapande värden till upplevelsen av områdets äldsta historia.

Värna de detaljer som är typiska för 1800-talet, såsom naturstenssockeln, träfönstren, pardörren, fasadmaterialet i locklistpanel med rundbågefris, de murade skorstenarnas position och takmaterialet i rött lertegel, samt byggnadens form och volym. Värna även trädgårdens äldre struktur, inklusive gångar, trappor samt de uppvuxna äldre träden och buskarna.

Åby 1:9

Bostadshus, för 1914

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastigheten med ett mycket välbevarat bostadshus uppfört före 1914, som idag har en för 1920-talsklassicismen typisk gestaltning. Byggnaden har genomgått få förändringar sedan dess, varav takbytet till mörka betongpannor är den mest påtagliga. Med sitt exponerade läge på en hörntomt vid Hantverkarvägen, i anslutning till kyrksamhällets äldsta bostadshus, bidrar byggnaden genom sin välbevarade exteriör, utöver höga ålders- och äkthetsvärden, även med betydande miljöskapande värden.

Värna om byggnadens form och volym, stensockeln, de ursprungliga träfönstren, farstukvisten och trappan, dörren ut mot gatan, fasadens locklistpanel samt den murade skorstenen. Om takets nuvarande mörka betongpannor vid nästa omläggning byttes till röda lertegelpannor skulle byggnadens ursprungliga karaktär framträda ytterligare. På fastigheten finns också äldre, välbevarad uthusbebyggelse som bidrar till fastighetens miljöskapande värden. Värna även trädgårdens ursprungliga gångstruktur och planteringar samt grindstolparna i huggen sten.

Immateriellt värde:

Här bodde en gång skomakare Jonsson med sonen Albin.

Åby 1:10

Bostadshus, trol. 1880-tal

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus som troligen uppfördes på 1880-talet. Byggnaden har genomgått om- och tillbyggnader som förtagit delar av dess karaktär, till exempel i form av en utbyggnad, ny entrédörr och byte av fönster och takmaterial. Byggnaden har dock ett högt åldersvärde och bevarad helhetskaraktär. Byggnaden är en del av ett särskilt värdefullt område med samtida bostadshus längs den gamla landsvägen. Tillsammans med den äldre bebyggelsen, som har vuxit fram i anslutning till kyrkan, bidrar den med betydelsefulla miljöskapande värden och förstärker områdets historiska karaktär. Byggnadens trappa med smidesräcke, entrédörren och balkongen med plåtavskärmning utgör en tydlig årsring från efterkrigstiden och berättar om hur landsbygdens befolkning fick en förbättrad ekonomisk ställning under denna period.

Värna om byggnadens form och volym, den symmetriska fasadgestaltningen, fasadens locklistpanel samt entrédörren, trappan, smidesräcket och balkongskärm. Om takets nuvarande mörka betongpannor vid nästa omläggning byttes till röda lertegelpannor skulle byggnadens ursprungliga karaktär framträda ytterligare. Värna även trädgårdens ursprungliga gångstruktur, äldre fruktträd och planteringar.

Immateriellt värde:

Skomakare Karl-Johan Bomans hus. Fastigheten bildades genom avsöndring 1881.

Åby 1:15

Bostadshus, 1800-tal

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus från 1800-talet. Även uthusen utmed vägen är äldre. Huvudbyggnaden är gestaltad i den så kallade schweizerstilen, som var populär under 1800-talets senare del. Den smäckra verandan med spetsliknande lövsågerier, trädekorationer i gavlarna, tidstypiska fönster, dörrar och trappor samt det tegeltäckta taket ger huset ett tidstypiskt och oförvanskat uttryck. Under efterkrigstiden har fasaderna klätts med eternit, men tack vare en välanpassad färgsättning påverkas husets sekelskifteskaraktär inte påtagligt negativt. Byggnaden ingår i en särskilt värdefull kulturhistorisk miljö längs ån, där industrier, verksamheter och bostadshus växte fram under 1800-talet. Trots senare ändringar bidrar byggnaden, utöver sitt åldersvärde, med betydande miljöskapande värden som förstärker upplevelsen av områdets äldsta historia.

Värna särskilt sockeln i natursten, verandan, trätrappan med handledare i trä, träfönster och fönsteromfattningar, snickeridetalljer, takmaterialet i rött lertegel, den oinklädda, murade skorstenen samt byggnadens form och volym. Även uthusen utmed gatan bidrar med miljöskapande värden till upplevelsen av fastighetens äldre karaktär.

Åby 1:16

Bostadshus, byggt före 1909

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus byggt någon gång före år 1909. På lagaskifteskartan från 1859 finns en äldre torpstuga markerad på samma plats, men det är oklart om det rör sig om samma byggnad. Huset har på senare tid genomgått ändringar som delvis har förtagit delar av dess ursprungliga karaktär. Bland annat har fönstren, entrédörren och taktäckningen bytts ut, och farstun har byggts ut med ett trädäck och en trätrappa. Trots dessa förändringar upplevs huset fortfarande som ett tidstypiskt enklare bostadshus från 1800-talet. Byggnaden är en del av den särskilt värdefulla kulturhistoriska miljön längs ån, där industrier, verksamheter och bostadshus växte fram under 1800-talet. Förutom sitt åldersvärde bidrar huset med betydande miljöskapande värden som förstärker upplevelsen av områdets äldsta historia.

Värna särskilt den synliga sockeln i huggen granit, fasaden i locklistpanel, den symmetriska fasadgestaltningen med centriskt placerad farstu, fönstrens placering och spröjsindelning, det obrutna taket mot gatan, den murade skorstenen samt byggnadens form och volym. Om takets nuvarande mörka taktäckning vid nästa omläggning byttes till röda lertegelpannor skulle byggnadens kulturhistoriska värde förstärkas ytterligare. Till huvudbyggnaden hör också ett par äldre, välbevarade uthus som bidrar till helhetsintrycket av den kulturhistoriskt värdefulla miljön och bör bevaras. Värna även trädgårdens äldre gångstruktur.

Åby 1:19

Bostadshus, 1800-tal

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde
- Äkthetsvärde

Fastighet med bostadshus som ligger på samma plats som en byggnad på lagaskifteskartan 1851. Huset bär idag spår efter flera arkitekturepoker. Takets smäckra form med profilerade taktassar är typiska för det sena 1800-talet. Fönstren, entrédörren den gjutna trappan och även taktäckningen med trekupiga cementpannor tillkom med stor sannolikhet under 1900-talets första decennier, medan färgsättningen och farstukvistens utformning är senare. Byggnaden är en av få bevarade 1800-talshus längs den ursprungliga landsvägen vid den gamla stenvälsbron. Huset bidrar utöver särskilt höga ålders- och äkthetsvärden med betydande miljöskapande värden till upplevelsen av Övre Åbys äldsta bebyggelsemiljö.

Värna om byggnadens typiska form och volym, takets smäckra form med profilerade taktassar, den murade skorstenen, stensockeln, träfönstren och entrén med gjuten trappa och dörr med karosseripanel.

Åby 1:21

Missionshus, 1855

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde
- Samhällshistoriskt värde

På fastigheten finns en byggnad som uppfördes som missionshus 1855 med verksamhet fram till 2000-talet. Byggnaden har på 1900-talet genomgått om- och tillbyggnader som förtagit delar av dess ursprungliga karaktär bland annat genom tilläggsisolering av fasaderna. Trots dessa ändringar är byggnaden fortfarande mycket karakteristisk för väckelserörelsens arkitektur, med en bostadsdel med kök i ena delen av byggnaden och en ljus och stor samlingssal i den andra. Missionshuset är en av få byggnader i Fliseryd som finns bevarad från tiden före laga skifte och ingår i den äldsta bebyggelsemiljön vid kyrkan, som börjat växa fram under 1800-talet, och bidrar med betydelsefulla miljöskapande värden till upplevelsen av områdets äldsta historia. Missionshuset har utöver mycket högt åldersvärde även stort samhällshistoriskt värde i sin tidigare funktion som missionshus då det berättar om den väckelserörelse som spreds över landet under 1800-talet.

Värna om byggnadens panelklädda fasad, träfönster, murade skorstenar samt form och volym. På tomten finns även ett mycket välbevarat uthus med oförvanskat exteriör som bidrar med höga miljöskapande värden.

Immateriellt värde:

Byggnaden uppfördes av Nils Fredrik Wahlström. Utöver missionshus har byggnaden även varit ett barnhem.

Åby 1:23

Bostadshus, före 1859

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett bostadshus som är en av få byggnader i Fliseryd som bevarats på sin ursprungliga plats från tiden före laga skifte. Byggnadens fasader präglas idag av den för det sena 1800-talet typiska panelarkitekturen. Byggnaden har genomgått vissa förändringar, bl.a. genom tillbyggnad av ett långt skärmtak på gårdssidan. Trots denna ändring är byggnaden mycket välbevarad med särskilt höga äkthetsvärden i den oförvanskade exteriören. Byggnaden ingår i den äldsta bebyggelsemiljön vid kyrkan, som börjat växa fram under 1800-talet, och bidrar utöver åldersvärdet med betydelsefulla miljöskapande värden till upplevelsen av områdets äldsta historia.

Värna byggnadens volym och långsmala form som är karaktäristisk för landsbygdens 1800-talsbebyggelse. Värna även byggnadens karaktärgivande detaljer såsom panelarkitekturen, äldre träfönster och -dörrar, de symmetriskt placerade skorstenarna och sadeltaket med röda lertegelpannor. På tomten finns även en mycket välbevarad äldre uthuslänga som tillsammans med bostadshuset bildar en bibehållen äldre gårdsmiljö som bidrar till fastighetens höga miljöskapande värden.

Åby 1:25

Bostadshus, ca 1890

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med mindre bostadshus som genomgått flera ombyggnader som förtagit delar av dess ursprungliga karaktär. Byggnaden har dock trots detta fortfarande tydliga karaktärsdrag från dess uppförandetid kring slutet av 1800-talet. Byggnaden är en del av ett särskilt värdefullt område med samtida bostadshus längs den gamla landsvägen. Tillsammans med den äldre bebyggelsen, som har vuxit fram i anslutning till kyrkan, bidrar den med betydelsefulla miljöskapande värden och förstärker områdets historiska karaktär.

Värna om byggnadens ursprungliga form och volym, träfönster och fasadmaterial av locklistpanel. Om takets nuvarande betongpannor vid nästa omläggning byttes till röda lertegelpannor skulle upplevelsen av byggnadens kulturhistoriska värde gynnas. På fastigheten finns även ett äldre uthus som bidrar med mycket höga miljöskapande värden i området.

Immateriellt värde:

Skomakare Albert Bomans hus.

Åby 1:30

Bostadshus, tidigt 1900-tal

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med mindre bostadshus uppfört i början av 1900-talet. Byggnaden är en enkelstuga med källarvåning och mycket typisk för sekelskiftets enkla bostadsbebyggelse som ofta uppfördes av hantverkare eller arbetare på ofri mark. Byggnaden har genomgått en del förändringar, bland annat genom utvärdig tilläggsisolering samt byte av fönster, dörrar och takmaterial. Trots dessa ändringar är husets ursprungliga karaktär välbevarad. Byggnaden ingår i den äldsta bebyggelsemiljön vid kyrkan, som börjat växa fram under 1800-talet, och bidrar utöver åldersvärdet med betydelsefulla miljöskapande värden till upplevelsen av områdets äldsta historia.

Värna om byggnadens form och mindre skala, fasadens träpanel, fönstrens symmetriska placering, den sidolagda entrén, trappan med smidesräcke, den murade skorstenen samt takets smäckra taksprång. Värna också trädgårdens tidstypiska gångstruktur, inhägnader och äldre fruktträd. På tomten finns även ett välbevarat äldre uthus som bidrar med både höga äkthetsvärden och miljöskapande värden i området. Om bostadshusets nuvarande taktäckning vid nästa omläggning byttes till rött lertegel skulle byggnadens kulturhistoriska värde stärkas ytterligare. Byggnadens äldre karaktär skulle även gynnas om entrédörren och fönsterna gavs en mer tidstypisk utformning.

Åby 1:33

Bostadshus, 1916

- Åldersvärde
- Arkitekturvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med större jugendvilla, uppfört 1916. Byggnaden har genomgått vissa förändringar som förtagit delar av dess ursprungliga karaktär, bl.a. är färgsättningen sentida och taket har fått en täckning av trapetsplåt. Även flertalet fönster är bytta men har utformats med småspröjsade rutor i fönstrens övre del vilket gynnar upplevelsen av husets jugendutformning. Byggnaden ingår i den äldsta bebyggelsemiljön väster om kyrkan, som börjat växa fram under 1800-talet och tidigt 1900-tal. Byggnaden bidrar utöver åldersvärdet med höga arkitekturvärden och betydelsefulla miljöskapande värden till upplevelsen av områdets äldsta historia.

Värna om byggnadens form och volym och stiltypiska detaljer så som fasadens liggande träpanel, ursprungliga trädörrar och fönster, fönstrens indelning med småspröjsade övre delar och verandans snickeridetalljer. Om takets nuvarande täckning av trapetsplåt vid nästa omläggning byttes till ett mer traditionellt plåt- eller papptak skulle upplevelsen av byggnadens kulturhistoriska värde gynnas. Bostadshuset skulle dessutom återfå mycket av sin ursprungliga karaktär med en mer tidstypisk färgsättning. Även komplementbyggnaden på fastighetens bakre del bidrar med miljöskapande värden.

Åby 1:37

Bostadshus, troligtvis före 1859

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus uppfört troligtvis före 1859. På lagaskifteskartan finns en äldre torpstuga markerad på samma plats, som kan vara samma byggnad. Byggnaden är en del av den särskilt värdefulla kulturhistoriska miljön längs ån, där industrier, verksamheter och bostadshus växte fram under 1800-talet. Huset har genomgått ändringar som delvis har förtagit delar av dess ursprungliga karaktär. Bland annat har fönstren och entrédörren bytts ut och en veranda byggts till. Trots dessa förändringar upplevs byggnaden fortfarande som ett tidstypiskt enklare bostadshus från 1800-talet. Förutom sitt åldersvärde bidrar huset med betydande miljöskapande värden som förstärker upplevelsen av områdets äldsta historia. Även de bevarade uthusen samt den lummiga trädgården bidrar med miljöskapande värden.

Värna särskilt fasaden i locklistpanel, färgsättningen, den symmetriska fasadgestaltningen med centriskt placerad entré, fönstrens placering och spröjsindelning, det obrutna tegeltaket mot gatan, snickeridetaler, den murade skorstenen med dekorativt murkrön samt byggnadens form och volym. Uthusens fasad i träpanel, tegeltak och dörrar och fönster är även detaljer som bör värnas för fastighetens helhetsintryck.

Åby 1:43

Bostadshus, 1924

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ett mycket välbevarat mindre bostadshus. Huset har en oförvanskad exteriör med de för 1920-talsklassicismen typiska karaktärsdrag, om än i en tydligt förenklad form. Husets tak är täckt med lokaltillverkade cementpannor. Byggnaden ingår i den mycket värdefulla bebyggelsemiljön vid kyrkan som börjat växa fram under 1800-talet och som under 1900-talets första decennier utvecklat sig till ett typiskt landsbygdssamhälle med hantverksgårdar, verkstäder, handelsbod med mera. Byggnaden har särskilt höga äkthetsvärden och bidrar med betydelsefulla miljöskapande värden till upplevelsen av områdets äldsta historia.

Värna byggnadens form och volym, granitsockeln, trappan, entrédörren, de äldre spröjsade träfönstren, stuprör med skarpa vinklar och tratt, fasadens locklistpanel samt övriga ursprungliga detaljer. När det blir dags att byta de gamla cementpannorna mot ett annat material bör takets smäckra dimensioner bevaras, det rekommenderas därför att välja en täckning med ofalsade tvåkupiga lertegel.

Immateriellt värde:

Byggnaden inrymde tidigare en skomakarverkstad.

Åby 1:47

Bostadshus, troligen 1800-tal

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med en byggnad i 1,5 plan som troligen uppförts under 1800-talet. På lagaskifteskartan från 1859 finns ett torp markerat på samma plats, men det är oklart om det rör sig om samma byggnad. Husets brutna tak liksom den mycket välbevarade farstukvistens detaljrik snickarglädje är typiska för den enklare landsbygdsbebyggelsen på 1800-talets senare del. Byggnaden har dock genomgått vissa ändringar som förtagit delar av husets ursprungliga karaktär. Husets ursprungliga entrédörr ersattes under efterkrigstiden med den nuvarande dörren i karosseripanel, och flera spröjsade fönster byttes ut mot ospröjsade tvålufts-fönster. På senare tid har fasaden tilläggsisolerats och fått ny panel samt taket lagts om med tegelimiterande plåt. Trots dessa ändringar upplevs byggnaden fortfarande som mycket välbevarad och tidstypiskt. Huset ingår i den äldsta bebyggelsemiljön väster om kyrkan, som börjat växa fram under 1800-talet, och bidrar utöver åldersvärdet med betydelsefulla miljöskapande värden till upplevelsen av områdets äldsta historia.

Värna byggnadens form och volym, fasadmaterialet av stående panel, byggnadens äldre träfönster, dörren i karosseripanel, farstukvistens snickeridetalljer och den murade skorstenen. Om takets nuvarande taktäckning vid nästa omläggning byttes till röda lertegelpannor, skulle upplevelsen av byggnadens kulturhistoriska värde gynnas.

Immateriellt värde:

Här bodde en gång snickare Nilsson, som bara hade en hand. ("Enhåningen") Han hade en järnkrok istället för höger hand.

Åby 1:65

Bostadshus, före 1859

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde
- Samhällshistoriskt värde

Fastighet med ett bostadshus som är en av få byggnader i Fliseryd som bevarats på sin ursprungliga plats från tiden före laga skifte. Byggnaden fungerade tidigare som telefonstation och handelsbod. Byggnaden har genom tiden genomgått större förändringar, såsom byte av takmaterial, fönster och dörrar, tillägg av en ny entrétrappa och tilläggsisolering. Trots dessa ändringar har byggnaden fortfarande tydliga karaktärsdrag från uppförandetiden, i form av materialval och färgsättning samt dess form och volym. Huset ingår i den äldsta bebyggelsemiljön väster om kyrkan, som börjat växa fram under 1800-talet, och byggnaden bidrar utöver åldersvärdet med betydelsefulla miljöskapande värden till upplevelsen av områdets äldsta historia. Byggnaden har dessutom ett högt samhällshistoriskt värde genom sin tidigare funktion som telefonstation och handelsbod.

Värna om byggnadens form och volym, locklistpanelen, träfönstren från 1900-talets första halva och snickeridetaler samt de dubbla skorstenar som vittnar om husets ursprungliga planlösning. Om takets nuvarande taktäckning med betongpannor vid nästa omläggning byttes till röda lertegelpannor, skulle upplevelsen av byggnadens kulturhistoriska värde gynnas. På tomten finns även en mycket välbevarad äldre uthuslänga som tillsammans med bostadshuset bildar en bibehållen äldre gårdsmiljö som bidrar till fastighetens höga miljöskapande värden.

Immateriellt värde:

Telefonstation med handelsbod (Gustaf Lind). Fliseryds telefonstation började sin verksamhet 1890. Då fanns det 5 abonnenter. Den förste föreståndaren var folkskolläraren Albert Bäckström. 1907 övertog familjen Gustaf Lind skötseln och hans familj skötte den under 40 år. 1966 blev den automatiserad och fanns det 323 abonnenter.

Åby 1:85

Bostadshus, 1976

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med oförvanskat bostadshus i postmodernistisk stil, uppfört 1976. Byggnadens exteriör är mycket karaktäristisk och tidstypisk, med mycket höga äkthetsvärden. Byggnaden ingår i ett område med kataloghus från främst 1960- och 1970-talen och bidrar här, som enda kataloghus av sitt slag, starkt med miljöskapande värden till områdets sammanhållna karaktär.

Värna om byggnadens tidstypiska form och volym, fasaden i rött tegel, gaveln med joddlarbalkong i trä med nationalromantisk dekoration, sadeltaket med dess mörka betongpannor, de mörka träfönstren, entrén med trädörr i ädelträ samt övriga tidstypiska och ursprungliga detaljer. Värna även trädgårdens inhägnad med låg häck.

Åby 1:92

Jonssons bageri & café

Bostads- och affärshus, 1925

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde
- Samhällshistoriskt värde

Fastighet med kombinerad bostads- och affärsbyggnad uppförd 1925 och som huserade ett bageri med café i omkring 60 år innan verksamheten till sist lades ned 2012. Byggnaden har en mycket välbevarad funktionalistisk exteriör som tillkom under en renovering och ombyggnation under 1950-talet. Den bevarade strama och stiltypiska exteriören har höga äkthetsvärden och genom den tidigare funktionen som bageri har byggnaden också ett mycket högt samhällshistoriskt värde som en av flera verksamheter vid Åby centrum invid bron. Detta område utgör en särskilt värdefull miljö av äldre bebyggelse, i flera fall med koppling till serviceverksamheter, där även det tidigare bageriet bidrar med miljöskapande värde.

Värna om byggnadens form och volym, tillbyggnaden som tillhörde caféverksamheten, den stiltypiskt putsade fasaden, de bevarade träfönstren, skyltfönstren och entrédörrarna.

Immateriellt värde:

Bageriet byggdes 1925 av Algot Johansson. Erik Sjökvist hyrde undervåningen till bageri.

Åby 1:96

Fliseryds kyrka, 1818

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Arkitekturvärde
- Miljöskapande värde
- Samhällshistoriskt värde

Kyrkan skyddas genom kulturmiljölagen. Nedan beskrivning är hämtad ur Riksantikvarieämbetets bebyggelseregister. Den nuvarande kyrkan uppfördes under åren 1816-1818. Den är en korskyrka med timmerstomme som efter några år exteriört försågs med stående träpanel och interiört putsades. Den panelade träkyrkan var enkel till sin utformning, fasaderna var rödfärgade och taket klätt med enkupigt tegel. 1851 reveterades kyrkan utvändigt och 1880 tillbyggdes ett klocktorn i tegel mot kyrkans norra gavel. Tornet gavs i förhållande till kyrkan en ganska kraftfull gestaltning i nygotisk anda och putsades i vitt.

Åby 1:98

Bostadshus, 1800-tal

- Äldersvärde
- Miljöskapande värde

Bostadshusets byggår är oklart, men antas vara från 1800-tal, renoverat kring mitten av 1900-talet. Nuvarande fasadgestaltning har dock särskilt höga värden genom sin oförvanskade årsring från efterkrigstiden som bland annat berättar om hur landsbygdsbefolkningens ekonomiska ställning förbättrades. Byggnaden har senare tillbyggt med ett garage som dock i gestaltningen är väl underordnat husets ursprungliga volym.

Värna om byggnadens reveterade fasader, träfönster och dörrar, plåttäckt farstukvist med stentrappa, balkong med smidesräcke, färgsättning, det röda tegeltaket och övriga tidstypiska detaljer. På fastigheten finns även en äldre komplementbyggnad som bidrar med miljöskapande värden.

Åby 1:100

Bostadshus, 1974

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med oförvanskat bostadshus uppfört 1974 i modernistisk bungalowstil efter internationella förebilder. Byggnadens exteriör är mycket välbevarad, karaktäristisk och tidstypisk, med mycket höga äkthetsvärden. Byggnaden ingår i ett område med kataloghus från främst 1960-1970-talen och bidrar här starkt med miljöskapande värden till områdets sammanhållna karaktär.

Värna om byggnadens typiska form och volym som en låg bungalow med stort valmat tak, takets betongpannor, fasadens kombination av liggande träpanel och mörkt fasadtegel samt de ursprungliga träfönstren och entrédörren. Värna även trädgårdens tidstypiska struktur och växtlighet.

Åby 1:113

Bostadshus, 1800-tal

- Äldersvärde
- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med till stor del välbevarat bostadshus från 1800-talet, uppfört i traditionell stil. Byggnaden har genomgått vissa förändringar såsom tak och dörrbyte men har trots detta ett högt åldersvärde och äkthetsvärde. Förstukvisten med snickarglädje är inte från uppförandetiden, men påverkar inte byggnaden negativt. Huset ingår i den äldsta bebyggelsemiljön söder om kyrkan, som börjat växa fram under 1800-talet, och bidrar med betydelsefulla miljöskapande värden till upplevelsen av områdets äldsta historia.

Värna om byggnadens granitsockel, panelklädda fasad, de spröjsade träfönstren, de dubbla murade skorstenarna, snickeridetalljer samt bevarade form och volym. Om takets nuvarande betongpannor vid nästa omläggning byttes till röda lertegelpannor skulle upplevelsen av byggnadens kulturhistoriska värde gynnas. På tomten finns även en gammal jordkällare samt äldre uthusbebyggelse med bevarade fasadmateriel och äldre dörrar som tillsammans med bostadshuset bildar en bibehållen äldre gårdsmiljö som bidrar till fastighetens höga miljöskapande värden.

Åby 1:114

Bostads- och affärshus, 1895

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde
- Samhällshistoriskt värde

Fastighet med byggnad uppförd 1895 som kombinerat kommunalhus och bostad i typisk 1800-tals träarkitektur. På bottenvåningen inrymdes ett rum för kommunstyrelsen och tre rum för sparbanken medan ovanvåningen användes som bostad. Byggnaden såldes på 1960-talet till hembygdsföreningen men är numera privatbostad. Förutom byggnadens höga åldersvärde har den även genom den tidigare funktionen som kommunalhus, bank, post och distriktssköterskemottagning stora samhällshistoriska värden. Byggnaden har även betydelsefulla miljöskapande värden genom sin för 1800-talets trähusarkitektur tidstypiska bevarade fasadgestaltning, form och volym samt placeringen på den stora tomten som bildar en karaktäristisk miljö ihop med trädgårdens struktur och inhägnad.

Värna om form och volym, fasadens liggande panel och snickeridetalljer, stensockeln och entréernas gjutna trappor. Fönstren är inte ursprungliga men har anpassats till byggnadens karaktär. Byggnadens kulturhistoriska värde skulle gynnas om taket vid nästa omläggning byttes till rött lertegel.

Immateriellt värde:

Sista kommunfullmäktigesammanträdet hölls här den 23 december 1961.

Åby 3:17

Bostadshus, troligen 1800-tal

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med mycket välbevarat bostadshus med höga exteriöra äkthetsvärden samt åldersvärde. Bostadshuset har genomgått mindre ombyggnader och ändringar som dock harmoniserar väl med dess karaktär. T.ex. har fönstren bytts men anpassats till byggnadens traditionella utformning med sidohängda, spröjsade träfönster.

Värna om byggnadens mindre skala, fasadens rödfärgade träpanel, sadeltakets röda lertegeltäckning, murade skorsten, entrédörren med den utsmyckade förstukvisten och övriga snickeridetalljer samt tomtens ålderdomliga inhägnad. På tomten finns även äldre välbevarad uthusbebyggelse som bidrar till fastighetens höga miljöskapande värden.

Åby 3:23

Bostadshus, 1954

- Äkthetsvärde
- Arkitekturvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med oförvanskat bostadshus i tidstypisk folkhemsstil, både i helhet och detaljer. Den välbevarade och stiltypiska byggnaden har utöver särskilt höga exteriöra äkthetsvärden, även höga arkitekturvärden och miljöskapande värden och bidrar till upplevelsen av områdets blandade karaktär.

Värna byggnadens form, volym och placering, sockeln och den ljusa, putsade fasaden, träfönstren, färgsättningen, sadeltaket med det röda lerteglet och den murade skorstenen, de gjutna trapporna med smäckra räcken samt entrédörrarna. Värna även den tidstypiska trädgården med fruktträd och buskar samt trädgårdens gångstruktur, inhägnad och grind. Bostadshuset och trädgården utgör en god representant för en mycket välbevarad folkhemsmiljö. Upplevelsen av miljön förstärks ytterligare av att den ligger granne med en identisk fastighet.

Åby 3:27

Bostadshus, 1950-tal

- Äkthetsvärde
- Arkitekturvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med mycket välbevarat bostadshus i tidstypisk folkhemsstil, både i helhet och detaljer. Vissa ändringar har skett, bl.a. genom byte av en källardörr. Ändringarna påverkar dock inte upplevelsen av huset tidstypiska karaktär från gatan. Den välbevarade och stiltypiska byggnaden har utöver höga exteriöra äkthetsvärden, även höga arkitekturvärden och miljöskapande värden och bidrar till upplevelsen av områdets blandade karaktär.

Värna byggnadens form, volym och placering, sockeln och den ljusa, putsade fasaden, träfönstren, färgsättningen, sadeltaket med det röda lerteglet och den murade skorstenen, de gjutna trapporna med smäckra räcken samt entrédörrarna. Värna även den tidstypiska trädgårdens gångstruktur, ursprungliga inhägnad och grind. Bostadshuset och trädgården utgör en god representant för en välbevarad folkhemsmiljö. Upplevelsen av miljön förstärks ytterligare av att den ligger granne med en identisk fastighet. Om källardörren i framtiden skulle ersättas av en mer tidstypisk dörr i karosseripanel skulle byggnadens kulturhistoriska värde gynnas.

Åby 3:34

Församlingshem, 1950-tal

- Äkthetsvärde
- Arkitekturvärde
- Miljöskapande värde
- Samhällshistoriskt värde

Fastighet med mycket välbevarat församlingshem uppfört under 1950-talet med höga äkthetsvärden. Byggnaden är mycket stiltypisk för den modernistiska arkitekturen kring 1900-talets mitt. Byggnaden är oförvanskad förutom entrédörren som är bytt mot en modern vit metall dörr. Vid norra gaveln finns en sentida mindre utbyggnad som dock väl harmoniserar med byggnadens ursprungliga stil. Med sin tidstypiska exteriör bidrar byggnaden med höga kulturhistoriska värden till kyrkomiljön. I sin funktion som församlingshem och placeringens tydliga koppling till kyrkan besitter byggnaden höga samhällshistoriska värden.

Värna om byggnadens modernistiska utformning med sitt typiska röda fasadtegel, gjutna trappor med smäckra smidesräcken samt bevarade fönster i trä, dörrar, nätta skärmtak och övriga tidstypiska detaljer. Byggnadens kulturhistoriska värde skulle gynnas ytterligare om takets nuvarande betongpannor vid nästa omläggning byttes till rött lertegel. Likaså skulle en mer tidstypisk dörr vid huvudentrén stärka byggnadens utformning.

Åby 3:40

Bostadshus, 1912

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med oförvanskat bostadshus med tidstypisk glasveranda, uppfört 1912. Byggnadens gestaltning är mycket typisk för 1800-talets och sekelskiftets trähusarkitektur. Byggnaden har utöver åldersvärdet och särskilt höga exteriöra äkthetsvärden, även höga arkitekturvärden och miljöskapande värden och bidrar till upplevelsen av områdets äldre, blandade karaktär.

Värna byggnadens form och volym samt välbevarade detaljer såsom stensockeln, de spröjsade träfönstren, den glasade verandan med pardörr, snickeridetalljer, den gjutna betongtrappan, balkongräcke och fasadmateriel samt den ljusa färgsättningen. Byggnadens kulturhistoriska värde skulle gynnas ytterligare om taket vid nästa omläggning byttes till rött lertegel. På tomtens finns även äldre välbevarad uthusbebyggelse och brunn som bidrar till fastighetens höga miljöskapande värden.

Åby 3:44

Bostadshus, ursprungligen troligen 1800-tal

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus som troligen ursprungligen uppförts under andra halvan av 1800-talet men som under efterkrigstiden genomgått en exteriör renovering som givit byggnaden en tydlig funktionalistisk karaktär. Samtidigt vittnar husets form och volym med frontespis och dubbla skorstenar fortfarande om byggnadens ursprungliga 1800-talsarkitektur. Den funktionalistiska renoveringen är utförd med stor omsorg, är mycket stiltypisk och har lämnat en tydlig, välbevarad årsring som ger byggnaden ett äkthetsvärde. Om takets nuvarande täckning vid nästa omläggning byttes till rött lertegel skulle byggnadens kulturhistoriska värde stärkas ytterligare.

Värna byggnadens form och volym, den ljusa, putsade fasaden, dörrarna och den gjutna trappan, träfönstren, balkongens smäckra smidesräcke samt de två murade skorstenarna som vittnar om byggnadens verkliga ålder. Värna även trädgårdens struktur med rundel och det äldre uthuset med bevarade fönster och träpanel.

Åby 6:8

Bostadshus, troligen tidigt 1900-tal

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus, troligtvis uppfört i början av 1900-talet. Byggnaden är i grunden en tidstypisk sekelskiftsvilla med vissa jugenddrag. Under efterkrigstiden genomgick byggnaden en omfattande renovering, vilket har lämnat en mycket tydlig 'årsring'. Trots dessa ändringar är husets ursprungliga karaktär välbevarad och uttrycks i den symmetriskt gestaltade huvudfasaden, de välbevarade träfönstren med småspröjsad övre del, det smäckra tegeltäckta taket med dubbla skorstenar samt den tidstypiska frontespisen med brutet tak och profilerade taktassar. Huset ingår i den äldsta bebyggelsemiljön vid kyrkan, som började växa fram under 1800-talet, och byggnaden bidrar, utöver åldersvärdet, med betydelsefulla miljöskapande värden till upplevelsen av områdets äldsta historia. Efterkrigstidens 'årsring' vittnar om hur landsbygdsbefolkningens ekonomiska ställning förbättrades under perioden, vilket resulterade i omfattande moderniseringar av det äldre byggnadsbeståndet. Från denna period härstammar bland annat eternitfasaden, de ospröjsade träfönstren, dörren i ädelträ, entréns murade dekoration och farstukvistens smidesräcke.

Byggnadens form och volym, samt samtliga ursprungliga detaljer från uppförandetiden, bör värnas, liksom den tidstypiska trädgården med fruktträd och buskar, gångstruktur, inhägnad och grind. Även vissa senare tillägg, som entrédörr, träfönster och smidesdetaljer, bär på höga kvaliteter och bör värnas. Byggnaden är känslig för ytterligare förändringar och nya tillägg som inte passar till byggnadens karaktär. På tomten finns även ett äldre välbevarat uthus som bidrar till höga miljöskapande värden.

Immateriellt värde:

Gustav Svenssons mormors hus (Svenssons ve körka).

Åby 6:11

Bostadshus, troligen före 1851

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus, troligen uppfört före laga skiftet 1851. Byggnaden är en av få bevarade 1800-talshus längs den ursprungliga landsvägen vid den gamla stenvalvsbron. Huset har sedan 1900-talets mitt genomgått flera förändringar som förtagit delar av dess ursprungliga karaktär, bland annat genom tilläggsisolering, byte av dörrar, fönster och takmaterial. Trots dessa ändringar bidrar huset utöver särskilt höga åldersvärden med betydande miljöskapande värden till upplevelsen av Övre Åbys äldsta bebyggelsemiljö.

Värna om byggnadens form och volym, fasadens träpanel och snickeridetaler, de kvarvarande äldre träfönstren samt fastighetens häckinhägnad. Husets 1800-talskaraktär skulle ytterligare gynnas om takets nuvarande betongpannor vid nästa omläggning byttes till röda lertegelpannor och om fönstren flyttades ut i fasadliv. På fastigheten finns även flera värdefulla komplementbyggnader med bevarade detaljer och material som också bör värnas, exempelvis träpaneler, äldre fönster och en murad skorsten.

Åby 6:13

Bostadshus, slutet av 1800-talet

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus från slutet av 1800-talet som genomgått om- och tillbyggnader som förtagit delar av dess karaktär, bland annat i form av en utbyggnad, ny entré och byte av fönster och takmaterial. Byggnaden har dock trots dessa förändringar bevarat mycket av sin ursprungliga sekelskiftskaraktär. Huset ingår i den äldsta bebyggelsemiljön vid kyrkan, som började växa fram under 1800-talet, och byggnaden bidrar, utöver åldersvärdet, med betydelsefulla miljöskapande värden till upplevelsen av områdets äldsta historia.

Värna om byggnadens form och volym, stensockel, fasadens locklistpanel, de spetsformade kattvindsfönstren samt det smäckra taket med profilerade taktassar och dubbla murade skorstenarna. Husets ursprungliga karaktär skulle gynnas om takets nuvarande taktäckning, av svart tegelimiterande plåt, vid nästa omläggning byttes till röda lertegelpannor och om huset fick mer stiltypiska sidohängda spröjsade fönster av trä. På tomten finns även en mycket välbevarad äldre uthuslänga som tillsammans med bostadshuset och trädgården bidrar till fastighetens höga miljöskapande värden.

Åby 6:16

Bostadshus, 1912

Butikslokal, 1940-tal

- Åldersvärde
- Arkitekturvärde
- Miljöskapande värde
- Samhällshistoriskt värde

Fastighet med bostadshus och butikslokal. Här drevs tidigare Lagerqvists chark och sedan blomsteraffär. Idag (2024) inhyser byggnaden en pizzeria. Bostadshuset, som är fastighetens huvudbyggnad, är uppförd 1912 i en blandning mellan jugend och nationalromantik. Under 1950-talet har den ursprungligen mörka, panelade fasaden reveterats och huset fick en ljus färgsättning i enlighet med tidens rådande stilideal. På senare tid har husets tak lagts om med svarta pannor. Trots dessa ändringar är bostadshuset fortfarande mycket karakteristiskt för det tidiga 1900-talet. Affärsbyggnaden är en mindre byggnad i en våning med flackt valmat tak och skyltfönster ut mot gatan. Byggnaden tillkom omkring 1940. Fastigheten ingår i en särskilt värdefull miljö av äldre bebyggelse, i flera fall med koppling till serviceverksamheter. Som en av flera verksamheter vid Åby centrum invid bron har fastigheten ett mycket högt samhällshistoriskt värde, där både bostadshuset och den lilla affärsbyggnaden ut mot gatan bidrar med viktiga miljöskapande värden.

Värna om bostadshusets tidstypiska form och volym, den glasade verandan, stensockeln, den putsade fasaden, frontespiserna, skorstenen, den spegelförsedda pardörren samt de äldre träfönstren. Värna även affärsbyggnadens form och volym, den putsade fasaden och de bevarade skyltfönstren, skärmtaket över dörren och den gjutna betongtrappan. Om bostadshusets nuvarande mörka taktäckning vid nästa omläggning byttes till rött lertegel skulle upplevelsen av byggnadens kulturhistoriska värde gynnas.

Åby 6:17

Bostadshus, 1895

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus uppfört 1895, med om- och tillbyggnader från 1920/30-talet, och det är 1920-talets klassicistiska stilideal som idag fortfarande präglar husets utseende. Efter 1900-talets mitt har byggnaden genomgått flera förändringar som har förtagit delar av dess karaktär, bl.a. har fönster bytts ut och fasader klätts med träpanelimiterande plåt. Byggnaden har ett högt åldersvärde och är dessutom en del av ett särskilt värdefullt område med samtida bostadshus längs den gamla landsvägen. Tillsammans med den äldre bebyggelsen, som har vuxit fram i anslutning till kyrkan, bidrar den med sin typiska placering och karakteristiska form och volym med betydelsefulla miljöskapande värden och förstärker områdets historiska karaktär.

Värna om byggnadens form och volym, det smäckra röda taket med enkla vindskivor, den murade skorstenen och entrédörren. Husets ursprungliga karaktär skulle gynnas om byggnadens plåtinklädda fasad byttes till stående träpanel, likaså om husets pivotfönster ersattes med mer stiltypiska sidohängda spröjsade fönster av trä. Utmed den bakre tomtgränsen finns även ett äldre uthus som bidrar till fastighetens höga miljöskapande värden.

Åby 6:21

Bostadshus, sent 1800-tal

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde
- Samhällshistoriskt värde

Fastighet med bostadshus, uppfört i slutet av 1800-talet. Husets exteriör är typisk för sekelskiftets trähusarkitektur. Byggnaden har genomgått förändringar såsom tilläggsisolering och byte av fönster och dörrar samt en ändrad färgsättning, vilket förtagit delar av byggnadens karaktär. Trots dessa förändringar är husets sekelskiftskaraktär till stor del bevarad, bl.a. i dess form och volym, det smäckra taksprånget med profilerade taktassar, den huggna granitsockeln, samt placeringen av fönster, dörrar och skorstenar. Bostadshuset ingår i en särskilt värdefull miljö av äldre bebyggelse, i flera fall med koppling till serviceverksamheter, där den utöver åldersvärde bidrar med viktiga miljöskapande värden. I byggnadens källare har det dessutom tidigare bedrivits ett bageri och det har även funnits en styckbod på fastigheten. Genom dessa tidigare funktioner har byggnaden ett samhällshistoriskt värde som en av flera verksamheter vid Åby centrum vid bron.

Värna om byggnadens mycket stiltypiska form och volym, sadeltakets tegelpannor, fasadens locklistpanel samt de dubbla murade skorstenarna som vittnar om byggnadens höga ålder. Byggnadens äldre karaktär skulle gynnas om entrédörren gavs en mer anpassad utformning.

Åby 6:35

Bostadshus, 1895

Butikslokal, 1920-tal

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde (avser endast butikslokal)
- Miljöskapande värde
- Samhällshistoriskt värde

Fastighet med välbevarat bostadshus från 1800-talet, troligen uppfört 1895, samt mycket välbevarad butikslokal från 1920-talet. Byggnaden har genomgått vissa förändringar sedan sitt uppförande men har fortfarande en välbevarad helhet med bevarad sekelskiftskaraktär och -detaljer. På fastigheten har det bedrivits gästgiveri och på 1920-talet blev det lanthandel. Utmed vägen finns en mycket välbevarad mindre butikslokal, med entré och skyltfönster riktad mot landsvägen, som vittnar om kyrksamhällets tidigare roll som handels- och samhällscentrum. Båda byggnader har högt åldersvärde och är dessutom en del av ett särskilt värdefullt område med samtida byggnader längs den gamla landsvägen. Tillsammans med den äldre bebyggelsen, som har vuxit fram i anslutning till kyrkan, bidrar fastigheten med betydelsefulla miljöskapande värden och förstärker områdets historiska karaktär. Genom byggnadernas tidigare funktioner bidrar de även med höga samhällshistoriska värden.

Värna om bostadshusets tidstypiska volym och form, fasadernas locklistpanel, det smäckra sadeltaket, frontespisen och de dubbla, dekorativt murade skorstenarna samt den karaktäristiska entrén med gjuten trappa, pardörr och farstukvist med äldre snickeridetalljer. Värna även om butikslokalens form och volym samt läge intill vägen, fasadens träpanel, den murade skorstenen, träfönstren och den bevarade entrén ut mot gatan med dörr och skyltfönster. Om takens nuvarande taktäckning med betongpannor vid nästa omläggning byttes till röda lertegelpannor, skulle upplevelsen av byggnadens kulturhistoriska värde gynnas.

Immateriellt värde:

Tidigare gästgiveri med anor långt tillbaka i tiden. Verksamheten flyttades hit från Yttre Åby 1867 och var igång till slutet av 1920-talet. Därefter öppnade bröderna Ohlsson affär här.

Åby 6:37

Bostadshus, före detta prästgård, 1923

- Äkthetsvärde
- Arkitekturvärde
- Miljöskapande värde
- Samhällshistoriskt värde

På fastigheten finns Fliseryds mycket välbevarade nya prästgård, uppförd 1923 i klassicistisk stil. Byggnaden är uppförd i 1,5 plan, har ett högre brutet tak och stora frontespiser. Prästgården är placerad på tomtens bakre del och omges av en stor trädgård med central infartsväg, rundel och uppvuxna träd. Med sin tidstypiska och representativa gestaltning speglar fastigheten prästens höga sociala status vid denna tid. Byggnadens i stort sett oförändrade exteriör har mycket höga arkitektur- och äkthetsvärden. Prästgårdens placering, intill Fliseryds gamla skola och i kyrkans omedelbara närhet, bidrar dessutom med betydande miljöskapande värden till Fliseryds historiska kyrkomiljö. Genom sin tidigare funktion som prästgård har fastigheten även höga samhällshistoriska värden.

Värna om byggnadens tidstypiska form och volym, stensockeln, fasadens locklistpanel och färgsättning, de spröjsade träfönstren och entrén med trappa och panelklädd pardörr, liksom mansardtaket med rött lertegel, de dubbla murade skorstenarna och frontespisen. Värna även trädgårdens struktur och växtlighet samt det äldre uthuset, som tillsammans med bostadshuset bildar en karaktäristisk miljö med höga upplevelsevärden.

Åby 6:38

Fliseryds gamla skola, 1892

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Arkitekturvärde
- Miljöskapande värde
- Samhällshistoriskt värde

1865 beslutade Fliseryds kyrkostämma att en mindre fast skola skulle uppföras i vardera av socknens sex skoldistrikt och att en byggnadskommitté skulle inköpa passande skolhusritningar. Skolhusen skulle färdigställas senast 1866. I Fliseryds skoldistrikt dröjde skolbygget dock till år 1892. Den s.k. Röda skolan är ett mycket tidstypiskt exempel för ett mindre skolhus från 1800-talets senare del och uppfördes efter en typritning som använts vid många skolbyggnader från den tidsperioden, bl.a. för skolhuset i Finsjö. Röda skolan är uppförd i en våning med T-formad plan, har en hög sockel av granitkvader, sadeltak täckt med röda pannor, rödpanelade väggar och stora vita spröjsade träfönster med varierande indelning. På båda sidor av byggnaden finns det en tillbyggd vitmålad veranda. Här låg ursprungligen de åtskilda ingångarna för pojkar och flickor. Röda skolan är mycket välbevarad och har sedan uppförandet genomgått få exteriöra ändringar. Den mest påtagliga ändringen skedde i mitten av 1900-talet då lärarbostaden på övervåningen renoverades. Med stor sannolikhet tillkom då två takkupor och en balkong ovanför verandorna. Fönstren och balkongen utgör typiska detaljer från denna byggnadsperiod.

Som välbevarad skolbyggnad från slutet av 1800-talet har Röda skolan särskilt höga kulturhistoriska värden. På fastigheten finns även ett mycket välbevarat äldre uthus som också bör betraktas som särskilt värdefull byggnad. Skolans placering, i kyrkans omedelbara närhet, bidrar dessutom med betydande miljöskapande värden till Fliseryds historiska kyrkomiljö. Röda skolan i Fliseryd har därför utöver mycket höga ålders- och äkthetsvärden samt högt arkitekturvärde även särskilt höga miljöskapande och samhällshistoriska värden.

Värna byggnadens form och volym, stensockeln i granit, fasadmateriäl, färgsättning, de välbevarade träfönstren och verandorna. Värna även uthusets form och volym, fasadmateriäl, färgsättning samt de välbevarade träfönstren, portar och dörrar av liggande panel. Om takens betongpannor vid nästa omläggning byttes till traditionella röda lertegel skulle upplevelsen av byggnadernas kulturhistoriska värde gynnas.

Åby 6:41

Bostadshus, 1950.

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med oförvanskat bostadshus i 1,5 plan, uppfört 1950 i folkhemsarkitekturens stil. Med sin enkla utformning och den sparsamma dekoreringsen är huset mycket tidstypiskt.

Värna om byggnadens sockel, den gjutna trappan med smidesräcke, tidstypiskt utformade fönster och dörrar i trä, den putsade fasaden, färgsättningen, balkongen med balkongräcket i originalutförande, takmaterialet i rött lertegel, den oinklädda murade skorstenen samt byggnadens tidstypiska form och volym. På fastigheten finns även en tillhörande garagebyggnad, även den i originalutförande om än möjligtvis med förändrad färgsättning. Denna bör också värnas. Även de ursprungliga grindstolparna i gjuten betong samt tillhörande grindar i smide stärka fastighetens kulturhistoriska värden.

Åby 6:42

Flerbostadshus, 1950.

- Äkthetsvärde
- Arkitekturvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med oförvanskat flerbostadshus uppfört 1950 i en sen funktionalistisk stil. Byggnaden utgör ett tydligt exempel på det arkitektoniska skifte som funktionalismen innebar och har utöver stora äkthetsvärde även arkitekturvärde. Byggnaden bidrar med sin väl synliga placering utmed Hantverkarvägen med betydelsefulla miljöskapande värden till den blandade tidstypiska bebyggelsen i området.

Värna om byggnadens form och volym, sockeln, den gjutna trappan med stiltypiskt trappräcke, fönster och dörrar i originalutförande, den putsade fasaden, färgsättningen, stuprör med skarpa vinklar samt balkongerna med skärmar i sinusplåt och smäckra överliggare i smide. Om takets nuvarande röda betongpannor vid nästa omläggning till ofalsade röda lertegel, skulle upplevelsen av byggnadernas kulturhistoriska värde gynnas.

Immateriellt värde:

I byggnaden inrymdes tidigare Fliseryds distriktsköterskemottagning.

Åby 6:47

Bostadshus, troligen omkring 1900.

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus med okänt byggnadsår, men byggnadens form och fönstersättning tyder på att den kan ha byggts omkring 1900 eller tidigare. Under efterkrigstiden har byggnaden genomgått en omfattande renovering, vilket har lämnat en mycket tydlig 'årsring'. Trots dessa ändringar är husets ursprungliga karaktär bevarad, bland annat i den symmetriska fasadgestaltningen, det smäckra taksprånget och de snedställda kattvindsfönstren i gavlarna. Byggnaden har ett högt åldersvärde och är dessutom en del av ett särskilt värdefullt område med samtida bostadshus längs den gamla landsvägen. Tillsammans med den äldre bebyggelsen, som har vuxit fram i anslutning till kyrkan, bidrar den med sin typiska placering och karakteristiska form och volym med betydelsefulla miljöskapande värden och förstärker områdets historiska karaktär. Efterkrigstidens 'årsring' vittnar om hur landsbygdsbefolkningens ekonomiska ställning förbättrades under perioden, vilket resulterade i omfattande moderniseringar av det äldre byggnadsbeståndet. Från denna period härstammar bland annat eternitfasaden, de ospröjsade träfönstren och entrédörren.

Byggnadens form och volym, samt samtliga ursprungliga detaljer från uppförandetiden, bör värnas, liksom den tidstypiska trädgården med fruktträd och buskar, gångstruktur och smidesgrind. Även vissa senare tillägg, som entrédörr och träfönster, bär på höga kvaliteter och bör värnas. På tomten finns även ett äldre välbevarat uthus som bidrar till fastighetens miljöskapande värden. Om takets nuvarande svarta betongpannor vid nästa omläggning byttes till ofalsade röda lertegel, skulle upplevelsen av byggnadernas kulturhistoriska värde gynnas.

Immateriellt värde:

Här har fjärdingsmannen Ragnar Elmgren bott. Han var verksam som fjärdingsman 1929 - 1962.

Åby 6:50

Bostadshus, 1903

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde
- Samhällshistoriskt värde

Fastighet med bostadshus, verkstadsbyggnad och stor uthuslänga, uppförda 1903. Här låg tidigare Franzéns cementvaruindustri, där takpannor i cement tillverkades. Efter detta blev det lilla huset ut mot gatan en cykelverkstad. Mallar från cementpannetillverkningen finns fortfarande bevarade på hembygdsgården. Byggnaderna har samhällshistoriska värden, då de representerar lokala verkstäder och verksamheter i orten. Bostadshuset har genomgått en del förändringar, bland annat är fönstren bytta, likaså taktäckningsmaterialet. Fasaderna, som ursprungligen var i trä, är idag reveterade. Verkstadsbyggnaden mot gatan däremot är, förutom taktäckningen, mycket välbevarad med fasader i sekelskiftets panelarkitektur samt ursprungliga fönster och dörrar. Även uthuslängan utmed fastighetens gräns är, förutom taket, i tidstypiskt skick.

Bebyggelsen på fastigheten har ett högt åldersvärde och är dessutom en del av ett särskilt värdefullt område med samtida hus längs den gamla landsvägen. Tillsammans med den äldre bebyggelsen, som har vuxit fram i anslutning till kyrkan, bidrar den med sin typiska placering samt karakteristiska form och volym med betydelsefulla miljöskapande värden och förstärker områdets historiska karaktär.

Värna om bostadshusets form och volym, stensockeln, den symmetriska fasadgestaltningen, det smäckra taket med profilerade taktassar och de murade skorstenarna med dekorativa murkrön. Värna även verkstadsbyggnadens mycket välbevarade exteriör samt uthuslängans form, volym, materialval och färgsättning. Även inhägnaden med en häck och den smidda grinden bidrar med viktiga miljöskapande värden och bör bevaras. Om byggnadernas nuvarande taktäckning vid nästa omläggning byttes till röda lertegelpannor, skulle upplevelsen av byggnadernas kulturhistoriska värde gynnas, likaså om bostadshuset och verkstadsbyggnaden fick en mer tidstypisk färgsättning.

Immateriellt värde:

Huset uppfördes ursprungligen av Per Ohls. Hans fru hyrde här ut rum till predikanter med flera. Bland annat lär Sveriges längsta person (242 cm lång och 230 kg tung), jätten Edman, ha övernattnat här.

Åby 6:55

Kommunkontoret, 1961

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde
- Samhällshistoriskt värde

Fastighet med mycket välbevarat kombinerat bostads- och affärshus med flera byggnadskroppar, uppfört 1961 i folkhemsarkitektur. Byggnaden fungerade ursprungligen som kommunalkontor och har även inrymt bank, poliskontor, bibliotek och bostäder. Genom dessa många samhällsviktiga funktioner har byggnaden ett mycket högt samhällshistoriskt värde som berättar om ortens utveckling. Byggnadens exteriör är oförvanskad bortsett från förändrade balkonger och har genom den tydliga, bevarade arkitekturen både höga äkthetsvärden och miljöskapande värden i Fliseryds kärna, där affär, flerbostadshus och flera av de viktiga samhällsfunktionerna legat samlade.

Värna byggnadens form och volym i flera byggnadskroppar med stiltypiska sadeltak, takens taktäckning med rött lertegel, de karaktäristiska fasaderna med rött tegel och ljusa putsade partier, de vita träfönstren, de flera bevarade entrédörrarna i ädelträ, garageportarna samt den glasade länken mellan två av byggnadskropparna. Vissa takytor har i senare tid lagts om med betongpannor. Om dessa vid nästa omläggning byttes tillbaka till rött lertegel skulle upplevelsen av byggnadens kulturhistoriska värde gynnas.

Åby 6:57

Flerbostadshuset, 1965

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med mycket välbevarat flerbostadshus, uppfört 1965 i folkhemsarkitektur. Den mycket välbevarade exteriören är mycket stiltypisk för periodens arkitektur med höga äkthetsvärden och utgör en god representant för folkhemsarkitekturens flerbostadsbebyggelse. Byggnaden är även miljöskapande i Fliseryds kärna där affär och flertalet flerbostadshus ligger placerade.

Värna om byggnadens form och volym, fasadmaterialet med rött tegel som kombinerats med ljust skivmaterial, sadeltaket med dess röda lertegelpannor, de indragna balkongerna med fronter av plåt, entrédörrarna i ek, de gjutna trappstegen ner till källarvåningen samt de kvarvarande bruna garageportarna med träpanel.

Åby 6:59

Bostadshus, 1800-tal.

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus från 1800-talet, uppfört i traditionell stil. På lagaskifteskartan från 1859 finns ett torp markerat på samma plats, men det är oklart om det rör sig om samma byggnad. Husets brutna tak är typiskt för den enklare landsbygdsbebyggelsen på 1800-talets senare del. Byggnaden har genomgått vissa ändringar men är huvudsakligen välbevarad. På flygbilder från 1935 är bostadshuset rödfärgat, vilket skulle kunna vara ursprungskulören. Byggnaden har ett högt åldersvärde och är dessutom en del av ett särskilt värdefullt område med samtida bostadshus längs den gamla landsvägen. Tillsammans med den äldre bebyggelsen, som har vuxit fram i anslutning till kyrkan, bidrar den med sin typiska placering och karakteristiska form och volym med betydelsefulla miljöskapande värden och förstärker områdets historiska karaktär.

Värna om sockel, trappa, träfönster, dörrar, fasadmaterialet i lockpanel, snickeridetaljer, byggnadens form och volym, den murade skorstenen i tegel samt komplementbyggnaden på tomten. Om takets nuvarande betongpannor vid nästa omläggning byttes till röda lertegelpannor skulle upplevelsen av byggnadens kulturhistoriska värde gynnas.

Åby 7:10

Gamla garvarebostaden, före 1859

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Arkitekturvärde
- Miljöskapande värde
- Samhällshistoriskt värde

Fastighet med ett särskilt välbevarat bostadshus, uppfört någon gång före 1859. Byggnaden var tidigare en del av den gamla garveriverksamheten som drevs på fastigheten. Byggnaden är en del av den särskilt värdefulla kulturhistoriska miljön längs ån, där industrier, verksamheter och bostadshus växte fram under 1800-talet. Byggnaden är ett mindre bostadshus i oförvanskad nyklassicistisk stil och har förutom högt ålders- och äkthetsvärde även särskilt höga arkitekturvärden och miljöskapande värden. Garveriverksamhetens betydelse för ortens framväxt tillför dessutom viktiga samhällshistoriska värden.

Värna om de välbevarade detaljerna så som husets stensockel, fasadmaterial, träfönster och -dörrar inklusive omfattningar, stentrappor, takmaterial i rött lertegel, den oinklädda, murade skorstenen samt byggnadens tidstypiska form och volym med brutet tak och frontespis. Värna även grindarna in till tomten.

Immateriellt värde:

Åby/Oskarsfors garveri, nedlagt 1900, därefter inrättades snickeri i verkstadsbyggnaden. Lundgren köpte Vadkvarnssågen och Oskarsfors garveri och inrättade en snickerifabrik i det senare.

Åby 7:12

Vita skolan, 1868

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Arkitekturvärde
- Miljöskapande värde
- Samhällshistoriskt värde

Fastigheten omfattar ett skolbyggnadskomplex, där värderingen avser den äldsta delen från 1868. Skolbyggnaden är uppförd i nyklassicistisk stil med panelarkitektur, halvmåneformade gavelfönster och symmetriskt placerade fönster. Byggnaden är välbevarad med få sentida tillskott, varav en är utbyggnaden åt väster, som dock harmonierar med den ursprungliga karaktären genom en tydligt underordnad gestaltning. Detta ger byggnaden ett högt ålders- och äkthetsvärde, medan de välbevarade nyklassicistiska byggnadselementen bidrar till ett högt arkitekturvärde. Eftersom byggnaden under lång tid har haft en samhällsviktig funktion, har den även ett betydande samhällshistoriskt värde. Byggnadens form och volym, bevarade exteriör och arkitekturstil bidrar till ett mycket högt miljöskapande värde i ett av Fliseryds äldsta områden och förstärker de särskilt höga kulturhistoriska värdena i denna miljö.

Värna särskilt trappan, träfönstren med tidstypisk formgivning, dörrarna, panelfasaden, takmaterialet i rött lertegel samt de dekorativa snickeridetaljerna.

Immateriellt värde:

Vita skolan hette ursprungligen Åbylunds skola.

Åby 7:21

Bostadshuset, 1800-tal

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Bostadshuset uppfört på 1800-talet och enligt fastighetsägaren flyttad till befintlig plats omkring 1900. Byggnadens form och volym, de smäckra taken, placeringen av fönstren och den dekorativa verandan på husets baksida är mycket stiltypiska för 1800-talets panelarkitektur. Under efterkrigstiden har byggnaden genomgått en omfattande renovering, vilket har lämnat en mycket tydlig 'årsring'. Från denna period härstammar bland annat eternitfasaden, de ospröjsade träfönstren och entrédörren i ädelträ. Renoveringen vittnar om hur landsbygdsbefolkningens ekonomiska ställning förbättrades i mitten av 1900-talet, vilket resulterade i omfattande moderniseringar av det äldre byggnadsbeståndet. Trots dessa ändringar är husets ursprungliga sekelskiftskaraktär fortfarande tydligt avläsbar. Båda årsringar är mycket välbevarade och tidstypiska. Byggnaden ingår i en särskilt värdefull miljö av äldre bebyggelse vid Åby centrum invid bron och bidrar utöver höga ålders- och äkthetsvärden med viktiga miljöskapande värden till upplevelsen av områdets äldsta historia.

Värna om byggnadens form och volym, den dekorativa veranda, takets röda lertegelpannor, den murade skorstenen och entréernas stentrappor samt fasadens eternitbeklädnad, de ospröjsade träfönstren och entrédörrarna som är mycket typiska för efterkrigstiden.

Åby 7:27

Bostadshuset, 1903.

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshuset från 1903, som under efterkrigstiden har genomgått en omfattande renovering, vilken har lämnat en mycket tydlig 'årsring'. Trots dessa ändringar är husets ursprungliga karaktär bevarad, bland annat i den symmetriska fasadgestaltningen, frontespisen, profilerade taktassar och den murade skorstenen med dekorativt krön och de snedställda kattvindsfönstren i gavlarna. Byggnaden har ett högt åldersvärde och är dessutom en del av ett särskilt värdefullt område med samtida bostadshuset längs den gamla landsvägen. Tillsammans med den äldre bebyggelsen, som har vuxit fram i anslutning till kyrkan, bidrar den med sin typiska placering och karakteristiska form och volym med betydelsefulla miljöskapande värden och förstärker områdets historiska karaktär. Efterkrigstidens 'årsring' vittnar om hur landsbygdsbefolkningens ekonomiska ställning förbättrades under perioden, vilket resulterade i omfattande moderniseringar av det äldre byggnadsbeståndet. Från denna period härstammar bland annat den reveterade fasaden, de ospröjsade träfönstren, trappan och smidda räcken.

Byggnadens form och volym, samt samtliga ursprungliga detaljer från uppförandetiden, bör värnas. Även vissa senare tillägg, som träfönster, fasadmateriell och färgsättning, bär på höga kvaliteter och bör värnas. Värna även den tidstypiska trädgården med fruktträd och buskar, grusgångar och inhägnader i smide. På tomten finns även ett äldre välbevarat uthus som bidrar till fastighetens miljöskapande värden. Värna uthusets form och volym, fönster, dörrar och fasadmateriell. Om bostadshusets och uthusets nuvarande röda tegelimiterande plåttak vid nästa omläggning byttes till ofalsade röda lertegel, skulle upplevelsen av byggnadernas kulturhistoriska värde gynnas.

Åby 8:1

Åby gård, mangårdsbyggnad, före 1851

- Äkthetsvärde
- Åldersvärde
- Miljöskapande värde
- Arkitekturhistoriskt värde

Åby gård är den enda jordbruksfastigheten i Övre Åby som ligger på samma plats som före laga skifte 1851. Fastigheten består av en representativ mangårdsbyggnad, ekonomibyggnader och komplementbyggnader som tillsammans bildar en välbevarad helhetsmiljö. Bostadshuset, uppfört före 1851 i nyklassicistisk stil, har ett mycket högt åldersvärde. Byggnaden har genomgått vissa förändringar, bland annat takbyte till tegelimiterande plåt samt utbyte av flera fönster. Dock har de nya fönstren i flera fall anpassats till nyklassicismens karaktär. Trots dessa ändringar är bostadshuset mycket karaktäristiskt, med en välbevarad helhet och stiltypisk utformning, vilket ger det både höga äkthetsvärden och arkitekturvärden. Gårdens helhetsmiljö är särskilt miljöskapande, med bostadshuset, ekonomibyggnaderna och komplementbyggnaderna i samspel med den tidstypiska trädgårdsanläggningen.

Värna bostadshusets form och volym, den nyare tillbyggnaden, de ljusa putsade fasaderna, de dubbla murade skorstenarna, entrén med trappa och pardörr liksom äldre och välanpassade träfönster. Värna även ekonomibyggnaderna och komplementbyggnaderna tidstypiska karaktärsdrag, framförallt tidstypiska fönster, dörrar, portar och trappor. Bevara även trädgårdens struktur, inklusive rundeln, grindstolparna och staketet, som bidrar till gårdens kulturhistoriska helhet. För att ytterligare stärka byggnadens kulturhistoriska värde skulle bostadshusets tak vid nästa omläggning kunna ersättas med enkupigt lertegel eller ett skivtäckt plåttak i en tidstypisk utformning.

Åby 8:2

Tornvillan, 1907

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Arkitekturvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med mycket välbevarat representativ villa, uppfört 1907. Byggnaden är en del av den särskilt värdefulla kulturhistoriska miljön längs ån, där industrier, verksamheter och bostadshus växte fram under 1800-talet. Byggnaden är mycket stiltypisk och karaktäristisk för den trähusarkitektur som var populär under 1800-talets andra halva. Den rikligt dekorerade träfasaden är nästintill oförvanskad bortsett från ett fönsterbyte. Genom sin välbevarade och stiltypiska exteriör har den så kallade Tornvillan förutom högt ålders- och äkthetsvärde även särskilt höga arkitekturvärden och miljöskapande värden.

Värna byggnadens stiltypiska form och volym, sockeln och entrétrappan av natursten, sockelns fönster, fasadens liggande pärlspontpanel och flera dekorativa snickeridetalljer såsom takfotstassar, takfotsgesims med konsoler samt balkongräcke. Värna även den glasade verandan och dess pardörr, takets plåttäckning samt övriga utsmyckande element som torn och spiror. Skulle byggnadens nuvarande fönster bytas till mer stiltypiska skulle byggnadens kulturhistoriska värde gynnas ytterligare. På tomten finns även ett äldre uthus med liggande träpanel, snickeridetalljer och ett tak med äldre lokaltillverkade cementpannor. Uthuset bidrar med viktiga miljöskapande värden till upplevelsen av fastigheten. Värna även trädgårdens ursprungliga gångstruktur, grindstolpar i sten samt äldre uppvuxna träd och buskar.

Immateriellt värde:

Den så kallade Tornvillan byggdes av "sillbräder" av "Brännar-Otto" (Otto Jonsson). Han ägde tidigare Kvillegårde gård som såldes till Gustav Johansson. Här har bland annat Ingvar Kamprads mormor bott.

Åby 8:4

Bryggaren Normans bostad
Bostadshus, omkring 1900

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde
- Samhällshistoriskt värde

Fastighet som tidigare huserade ett svagdrickebryggeri, med ett mindre bostadshus uppfört omkring år 1900. Byggnaden ingår i den särskilt värdefulla kulturhistoriska miljön längs ån, där industrier, verksamheter och bostadshus växte fram under 1800-talet. Huset är i grunden ett enklare bostadshus med drag av sekelskiftets trähusarkitektur, men det har genomgått flera ombyggnader som delvis förtagit dess ursprungliga karaktär. Under efterkrigstiden tillkom en eternitfasad, och i senare tid har fönster, entrédörr och takmaterial bytts ut. Trots dessa förändringar är husets sekelskiftskaraktär till viss del bevarad, bland annat i dess vinkelform med gaveln riktad mot gatan, det smäckra taksprånget med profilerade taktassar, den huggna granitsockeln, stentrappan samt placeringen av fönster, dörrar och skorstenar. Förutom sitt åldersvärde bidrar byggnaden med betydande miljöskapande värden som förstärker upplevelsen av områdets äldsta historia. Bryggeriverksamhetens historiska betydelse för ortens framväxt tillför dessutom viktiga samhällshistoriska värden.

Värna alla detaljer från husets uppförandetid. Om takets nuvarande täckning vid nästa omläggning ersattes med röda lertegelpannor och fönster samt dörrar fick en mer tidstypisk utformning, skulle upplevelsen av byggnadens kulturhistoriska värde ytterligare förstärkas.

Immateriellt värde:

Här fanns tidigare ett svagdrickebryggeri. Bostadshuset var ursprungligen bryggaren Normans bostad.

Åby 8:5

Åbyfors kvarn
Industribyggnad, 1868

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde
- Samhällshistoriskt värde

Fastighet med mycket välbevarad kvarnbyggnad ursprungligen tillhörande Åby gård och uppförd 1868 i traditionell stil. Byggnaden ingår i den särskilt värdefulla kulturhistoriska miljön längs ån, där industrier, verksamheter och bostadshus växte fram under 1800-talet. 1905 byggdes kvarnen om och fick sitt nuvarande utseende och har även byggts till. Byggnaden är oförvanskad och bidrar, utöver mycket höga ålders- och äkthetsvärden, även med betydande miljöskapande värden som förstärker upplevelsen av områdets äldsta historia. Kvarnverksamhetens historiska betydelse för ortens framväxt tillför dessutom viktiga samhällshistoriska värden.

Värna byggnadens karaktäristiska form och volym, sockeln av natursten och murat tegel, fasadens liggande träpanel, takmaterialet, de ursprungliga fönstren och dörrarna samt dekorationer och snickeridetalljer.

Immateriellt värde:

Åbyfors kvarn uppfördes 1868 av Carl-Oscar Karlsson på Åby gård. 1905 utarrenderades den till Pettersson på Läggevi och Johan Nilsson i Höckenäs som lät bygga om kvarnbyggnaden i nuvarande utseende. Mjöltnare Per Albin Skoglund köpte kvarnen 1912 och sålde den vidare till Finsjö kraft AB. Skoglund fortsatte att arrendera och driva kvarnen till 1929. Det var vid den här tiden som kvarnen utrustades med en turbin och generator så man kunde bygga luftledningsnät och sälja el-abonnemang i trakten (10 kr lampan). 1929 övertogs arrendet av mjöltnare Konrad Sjögren, som senare efterträddes av sina söner Bertil, Gösta och Birger. 1979 köpte Bertil loss kvarnen från KB Finsjö skogar och fortsatte driva kvarnen en bit in på 1990-talet.

Åby 8:6

Bostadshus, troligtvis uppförd i slutet av 1800-talet.

- Åldersvärde
- Arkitekturvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus, troligtvis uppfört i slutet av 1800-talet med tydliga drag från 1800-talets träarkitektur. Byggnaden har genomgått en del ändringar som förtagit delar av dess ursprungliga karaktär, bland annat genom byte av tak, fönster och dörr samt utbyggnad med en veranda på framsidan under senare tid, troligtvis efter år 2000. Byggnaden har dock trots dessa ändringar betydande värden i sin höga ålder, som finns representerade i dess tidstypiska form och volym, den dekorativa panelningen, det smäckra taket med profilerade taktassar samt övriga snickeridetalljer. Den har även ett högt miljöskapande värde då den bidrar till den äldre sekelskifteskaraktären längs Örnebäcksvägen.

Värna sockeln i natursten, fasadens tidstypiska utformning och snickeridetalljer samt byggnadens form och volym. Om takets nuvarande täckning vid nästa omläggning byttes till rött lertegel skulle byggnadens kulturhistoriska värde stärkas ytterligare. Byggnadens äldre karaktär skulle även gynnas om entrédörren och fönsterna gavs en mer tidstypisk utformning.

Åby 8:8

Bostadshus, 1907

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus uppfört 1907 som har genomgått ändringar som förtagit delar av dess ursprungliga karaktär, bland annat genom tilläggsisolering av husets fasader. Trots dessa ändringar är byggnaden i sin form och gestaltning fortfarande tidstypisk för den enklare bostadsbebyggelsen kring sekelskiftet 1900. Entrédörren är typisk för folkhemstiden då huset med stor sannolikhet genomgick en renovering.

Även uthuset på fastigheten bär drag från den perioden. Bostadshuset har genom sin höga ålder och sitt bevarade tidstypiska och småskaliga uttryck ett särskilt högt kulturhistoriskt värde och bidrar med betydelsefulla miljöskapande värden till upplevelsen av den äldre sekelskiftesbebyggelsen i området längs Örnebäcksvägen.

Värna framför allt den huggna stensockeln, fönstren, fasadmaterial i träpanel, farstuvikten och byggnadens traditionella form och volym. Om takets nuvarande betongpannor vid nästa omläggning byttes till röda lertegelpannor skulle upplevelsen av byggnadens kulturhistoriska värde gynnas. Byggnadens äldre karaktär skulle även gynnas om fönstren flyttades ut i fasadliv.

Åby 11:1

Bostadshus, 1800-tal

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde
- Samhällshistoriskt värde

Gårdsfastighet med en mangårdsbyggnad i traditionell stil, uppförd under 1800-talet och som tidvis fungerat som nämndemansgård och färgeri. Byggnaden ingår i den särskilt värdefulla kulturhistoriska miljön längs ån, där industrier, verksamheter och bostadshus växte fram under 1800-talet. Trots vissa sentida förändringar, såsom byten av fönster och takmaterial, är bostadshuset fortfarande välbevarat och tidstypiskt. Mangårdsbyggnaden bidrar, utöver sina mycket höga åldersvärden, tillsammans med de äldre ekonomibyggnaderna på gården, med betydande miljöskapande värden som förstärker upplevelsen av områdets historiska karaktär. Färgeriverksamhetens roll i ortens framväxt tillför dessutom viktiga samhällshistoriska värden.

Värna bostadshusets traditionella form och volym, fasadens locklistpanel och den klassiska färgsättningen i rött och vitt, entrétrappan och pardörren, förstukvistens snickeridetaler samt den murade skorstenen. Om takets nuvarande röda betongpannor vid nästa omläggning byttes till röda lertegelpannor och fönstren ersattes med sidohängda, spröjsade träfönster skulle byggnadens kulturhistoriska värde ytterligare förstärkas. Utöver mangårdsbyggnaden besitter flera av fastighetens ekonomibyggnader höga kulturhistoriska värden som bör värnas, särskilt den större ladugårdsbyggnaden, som är delvis knuttimrad och delvis uppförd i skiftesverk, med äldre portar och luckor. Mot ån finns ytterligare en välbevarad 1800-talsbyggnad med sadeltak, dubbla putsade skorstenar, pardörr och tidstypiska träfönster. Även denna byggnad har mycket högt bevarandevärde och bidrar till helheten av fastighetens kulturhistoriska betydelse.

Åby 14:2

Bostadshus, 1966

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med mycket välbevarat bostadshus uppfört 1966 i folkhemsarkitektur. Byggnaden är i sin helhet oförvanskad med höga äkthetsvärden i den tidstypiska exteriören och bidrar även miljöskapande tillsammans med ett antal liknande hus från samma period.

Värna byggnadens typiska form och volym, sadeltaket med betongpannor och den murade skorstenen, de gula tegelfasaderna med panelade gavelspetsar, de ursprungliga träfönstren samt entrén med gjuten trappa, smidesräcken och entrédörren i ädelträ med sidoljus.

Åby 14:3

Bostadshus, 1966

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med mycket välbevarat bostadshus uppfört 1966 i folkhemsarkitektur. Byggnaden är i sin helhet oförvanskad med höga äkthetsvärden i den tidstypiska exteriören och bidrar även miljöskapande tillsammans med ett antal liknande hus från samma period.

Värna byggnadens typiska form och volym, sadeltaket med betongpannor och den murade skorstenen, de gula tegelfasaderna med mörka, panelade gavelspetsar, de ursprungliga träfönstren med mörka karmar och vita bågar samt entrén med gjuten trappa, smidesräcken och entrédörren i ädelträ med sidoljus.

Åby 14:4

Bostadshus, 1965

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med mycket välbevarat bostadshus uppfört 1965 i folkhemsarkitektur. Byggnaden är i sin helhet oförvanskad med höga äkthetsvärden i den tidstypiska exteriören och bidrar även miljöskapande tillsammans med ett antal liknande hus från samma period. Enda ändring gäller det tillbyggda garaget som i senare tid på ett varsamt sätt har byggts om till dubbelgarage.

Värna byggnadens typiska form och volym, sadeltaket med betongpannor och den murade skorstenen, de gula tegelfasaderna med mörka, panelade gavelspetsar, de ursprungliga träfönstren med mörka karmar och vita bågar, entrédörren i ädelträ med sidoljus samt entrétrappan med smidesräcken. Värna även det mörka garaget samt trädgårdens tidstypiska struktur och växtlighet.

Åby 15:3

Flerbostadshus, 1973

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med mycket välbevarat flerbostadshus, uppfört 1973. Den oförvanskade exteriören är mycket stiltypisk för periodens arkitektur med höga äkthetsvärden och utgör en god representant för miljonprogrammets flerbostadsbebyggelse. Byggnaden är även miljöskapande i Fliseryds kärna där affär och flertalet flerbostadshus ligger placerade.

Värna om byggnadens form och volym, fasadmaterialet med rött tegel som kombinerats med brunmålade detaljer i träpanel, sadeltaket med dess svarta betongpannor, de framskjutande balkongerna i vitmålad betong, de tidstypiska mörkbruna fönstren och de välbevarade entréerna med ursprungliga trädörrar med dekorativa handtag, glasade partier, skärmtak och markerade trapphus i blå skivmaterial.

Åby 15:17

Bostadshus, 1973

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med oförvanskat bostadshus uppfört 1973 som utgör ett gott exempel på miljonprogrammets arkitektur. Byggnadens exteriör är mycket välbevarad, karaktäristisk och tidstypisk, med mycket höga äkthetsvärden. Byggnaden ingår i ett område med kataloghus från främst 1960-1970-talen och bidrar här starkt med miljöskapande värden till områdets sammanhållna karaktär.

Värna om byggnadens tidstypiska form och volym, byggnadens sadeltak och dess mörka betongpannor, fasadens kombination av vitt mexitegel och mörkbruna träpanel, panelade gavelspetsar, träfönstren och entrédörren i samma mörkbruna kulör, trappsteg med friliggande ballast av sjösten samt den tidstypiska garagebyggnaden och dess port.

Åby 15:18

Bostadshus, 1975

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med oförvanskat bostadshus uppfört 1975 som utgör ett gott exempel på miljonprogrammets arkitektur. Byggnadens exteriör är mycket välbevarad, karaktäristisk och tidstypisk, med mycket höga äkthetsvärden. Byggnaden ingår i ett område med kataloghus från främst 1960-1970-talen och bidrar här starkt med miljöskapande värden till områdets sammanhållna karaktär.

Värna om byggnadens tidstypiska form och volym, den putsade sockeln, fasadens kombination av vitt mexitegel och mörkbrun träpanel, panelade gavelspetsar, sadeltaket och dess mörka betongpannor, de mörka träfönstren, entrén med trädörr och trappsteg med friliggande ballast av sjösten samt den tidstypiska garagebyggnaden. Värna även den tidstypiska trädgården och dess inhägnad.

Åby 15:21

Bostadshus, 1975

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med mycket välbevarat bostadshus, uppfört 1975 i modernistisk bungalowstil efter internationella förebilder. Byggnaden är oförvanskad bortsett från att fönstren fått en ny kulör. Som helhet är byggnadens exteriör mycket välbevarad, karaktäristisk och tidstypisk, med mycket höga äkthetsvärden. Byggnaden ingår i ett område med kataloghus från främst 1960-1970-talen och bidrar här starkt med miljöskapande värden till områdets sammanhållna karaktär.

Värna om byggnadens typiska form och volym, fasadens mexitegel, de ursprungliga fönstren och entrén samt takets mörka betongpannor.

Åby 15:24

Bostadshus, 1974

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med oförvanskat bostadshus uppfört 1974 som utgör ett gott exempel på miljonprogrammets arkitektur. Byggnadens exteriör är mycket välbevarad, karaktäristisk och tidstypisk, med mycket höga äkthetsvärden. Byggnaden ingår i ett område med kataloghus från främst 1960-1970-talen och bidrar här starkt med miljöskapande värden till områdets sammanhållna karaktär.

Värna om byggnadens tidstypiska form och volym, fasadens kombination av rött fasadtegel och svart träpanel, de panelade gavelspetsarna, sadeltaket med dess mörka betongpannor och murade skorsten, de svarta träfönstren, entrén med den gjutna trappan, träräcket och mörkbruna dörr. Värna även den utskjutande garagebyggnaden och dess port. Värna även trädgårdens tidstypiska gångstruktur och planteringar.

SÄRSKILT VÄRDEFULLA BYGGNADER, FINSJÖ

Finsjö 1:7

Finsjö nedre kraftstation, 1903/04

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde
- Samhällshistoriskt värde

Fastighet med vattenkraftverk, uppfört 1903–1904 av Aktiebolaget Bankeberg-Finsjö för att generera kraft till bolagets industriverksamhet. Bolaget ägde även det övre fallet i Finsjö, där ett träsliperi med direktdrivna slipstolar hade anlagts. Kraftstationen är en del av den särskilt värdefulla kulturhistoriska miljön som växte fram omkring sekelskiftet 1900 i anslutning till Finsjö snickerifabrik och bron över Emån. Damm och intag är uppförda i granit och till stora delar bevarade sedan 1903. Kraftstationens byggnader, uppförda i tegel, är både mycket välbevarade och tidstypiska för sekelskiftets industriella arkitektur. De höga fönstren som syns på äldre bilder har delvis satts igen, och intill ställverksbyggnaden står en modern byggnad med fasad av frilagd betong. Vattenkraftverket är ett av landets äldsta och bidrar, utöver sina höga ålders- och äkthetsvärden, med betydande miljöskapande värden till upplevelsen av Finsjöns industriella historia och byggnadsmiljö. Industriutvecklingen längs ån är en central del av berättelsen om Finsjöns samhällsutveckling och historia, vilket innebär att kraftstationen med damm, intagskanal och byggnader också bär på höga samhällshistoriska värden.

Värna dammens och kanalens ursprungliga murning i granit samt byggnadernas form och volym, tegelfasader, flerspröjsade fönster, den gröna färgsättningen på byggnadsdetaljer i trä samt de gröna taken som efterliknar kopparplåt.

Finsjö 1:13

Bostadshus, 1955

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus i funktionalistisk stil, uppfört 1955 i anslutning till Finsjö station. Byggnaden är mycket välbevarad, och den arkitektoniska stilen framträder tydligt i de kvarvarande byggnadsdetaljerna, såsom balkongen, byggnadens form och volym. Byggnadens exteriör är i sin helhet oförvanskad och har mycket höga äkthetsvärden. Som sådan utgör

byggnaden en god representant för funktionalismens bostadsbebyggelse. Byggnaden är en del av den blandade 1900-talsbebyggelsen längs denna del av Stationsvägen och bidrar genom sin stiltypiska utformning med betydande miljöskapande värden till upplevelsen av Finsjös industriella historia och byggnadsmiljö.

Värna byggnadsdetaljer som den gjutna trappan med stiltypiska smidda räcken, ursprungliga träfönster i en eller två lugter, den ursprungliga entrédörren i massivt trä, den putsade ljusa fasaden, balkongen med tidstypisk utformning och material, balkongdörren, takmaterialet i rött lertegel, den oinklädda murade skorstenen samt byggnadens form och volym. Intill huset finns även ett nedsänkt garage med ursprungliga träportar, vilka bidrar med höga äkthetsvärden och bör värnas. På tomten finns också ett uthus i trä med bevarade tidstypiska byggnadsdetaljer i fasadmaterial och dörrar. Detta ingår i den kulturhistoriskt värdefulla miljön och bör också värnas.

Finsjö 1:17

Bostadshus, 1906

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde
- Samhällshistoriskt värde

Fastighet med banvaktarstuga i nationalromantisk stil, uppförd 1906 i samband med anläggningen av järnvägslinjen mellan Ruda och Oskarshamn. Byggnaden är en del av den särskilt värdefulla kulturhistoriska miljön som växte fram omkring sekelskiftet 1900 i anslutning till Finsjö snickerifabrik och bron över Emån. Banvaktarstugan genomgick en omfattande renovering omkring mitten av 1900-talet, vilket förtog delar av dess ursprungliga karaktär, bland annat genom byte av fönster och dörrar. I senare tid har dessutom taktäckningen ersatts med tegelimiterande svart plåt och en veranda byggts till. Trots dessa förändringar är byggnaden mycket välbevarad och karakteristisk för sekelskiftets järnvägsbebyggelse. Byggnaden ligger intill cykelvägen som följer den gamla järnvägsbanken och bidrar, utöver sina höga ålders- och äkthetsvärden, med betydande miljöskapande värden till upplevelsen av Finsjös industriella historia och byggnadsmiljö. Etableringen av järnvägen hade stor betydelse för utvecklingen av industrisamhället i Finsjö och banvaktarstugan har därför även mycket stora samhällshistoriska värden.

Värna byggnadens form och volym, fasadmaterialet i liggande panel och den oinklädda, murade skorstenen. Värna även efterkrigstidens tvåluftsfönster och dörrar i trä. Om byggnadens nuvarande taktäckning av trapetsplåt vid nästa omläggning ersattes med rött lertegel skulle upplevelsen av byggnadens kulturhistoriska värde gynnas. På tomten finns även ett äldre uthus med bevarade ytskikt och byggnadsdetaljer, såsom dörrar och fasadmaterial. Detta bör också värnas, då det bidrar med både ålders- och äkthetsvärden samt miljöskapande värden.

Finsjö 1:18

Industribyggnad, 1892

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Arkitekturvärde
- Miljöskapande värde
- Samhällshistoriskt värde

Fastighet med industribyggnad, uppförd 1892 som Finsjö snickerifabrik, vilken var i drift fram till 1910. Därefter hyste byggnaden Finsjö spikfabrik mellan åren 1917 och 1932. Huvudbyggnaden intill ån är uppförd i tegel och är mycket tidstypisk för sekelskiftets industriella arkitektur. Finsjö snickerifabrik utgör kärnan i den särskilt värdefulla kulturhistoriska miljön som växte fram omkring sekelskiftet 1900 i anslutning till bron över Emån. Byggnaden bidrar, utöver sina särskilt höga ålders- och äkthetsvärden, med betydande miljöskapande värden till upplevelsen av Finsjöns industriella historia och byggnadsmiljö. Industriutvecklingen längs ån är en viktig del av berättelsen om Finsjöns samhällsutveckling och historia, vilket också innebär att byggnaden bär på höga samhällshistoriska värden.

Värna byggnadsdetaljer såsom den dekorerade tegelfasaden på huvudbyggnaden, den gamla tågplattformen som är en lämning från tiden då Finsjö hade järnväg, de äldre träfönstren, äldre dörrar och portar samt byggnadernas form och volym.

Immateriellt värde:

Gustav Johansson, Patron Gustav startade här i slutet av 1800-talet en snickerifabrik för tillverkning av prefabricerade hus. Fabriken var en av de första i Sverige. Även en massafabrik gick i verksamheten.

Finsjö 1:19

Bostadshus, 1890

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Arkitekturvärde
- Miljöskapande värde
- Samhällshistoriskt värde

Fastighet med bostadshus från 1890, uppförd i 1800-talets träarkitektur. Byggnaden är en del av den särskilt värdefulla kulturhistoriska miljön som växte fram omkring sekelskiftet 1900 i anslutning till Finsjö snickerifabrik och bron över Emån. Den har endast genomgått ett fåtal förändringar, såsom byte av fönster och dörr, men helhetsmässigt är den ursprungliga karaktären mycket välbevarad. Byggnaden bidrar, utöver sina särskilt höga ålders- och äkthetsvärden, med betydande miljöskapande värden till upplevelsen av Finsjöns industriella historia och byggnadsmiljö. Fasaden är dessutom ett fint exempel på hantverksskicklighet och tidstypisk panelarkitektur från sekelskiftet, vilket ger byggnaden arkitekturvärden. Dess koppling till den gamla industriverksamheten, då den uppfördes som tjänstebostad för snickerifabriken, förstärker dess betydelse och bidrar med samhällshistoriska värden.

Värna byggnadens form och volym, stensockeln, fasadmaterialet i panelarkitektur – särskilt de rundade spånen på gaveln och taktassarna – samt andra tidstypiska snickeridetaler. Värna även takmaterialet i falsad plåt och de murade, detaljrikt krönte skorstenarna, som också visar på husets ursprungliga rumsindelning. Husets äldre karaktär skulle gynnas om entrédörren gavs en mer tidstypisk utformning och om fönster med tidstypisk gestaltning återställdes. På tomten finns även mindre uthus och komplementbyggnader som följer huvudbyggnadens arkitektoniska drag. Dessa bidrar också till fastighetens kulturhistoriska värde och bör värnas.

Kvarntorp 1:23>4

Ekonomibyggnad, innan 1945

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med mycket välbevarad mindre ekonomibyggnad, troligtvis uppförd under 1900-talets första halva. Byggnaden är typisk för landsbygdens ekonomibyggnader och är till sin helhet oförvanskad med mycket höga äkthetsvärden i den välbevarade exteriören. Byggnadens gestaltning och placering intill vägen bidrar även starkt miljöskapande. Värna om byggnadens typiska form och volym, den traditionella färgsättningen, fasadmaterialet och den bevarade porten och dörren.

Kvarntorp 1:23>5

Bostadshus, före 1918

Ekonomibyggnad, 1897

- Äldersvärde
- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus, troligen uppfört före 1918, samt flera uthus och en stor ekonomibyggnad som ligger på andra sidan av landsvägen. Ekonomibyggnaden är troligen från 1897 och utgör ett väl synligt och karaktäristiskt landmärke i det gamla jordbrukslandskapet. Bostadshuset har 1936 genomgått en större renovering, vilken har lämnat en mycket tydlig ”årsring” som idag präglar husets karaktär. På senare tid har även taket och entrédörren bytts. Med sin för det sena 1930-talet typiska exteriör och den karaktäristiska placeringen, omgiven av uthus, ekonomibyggnader och jordbrukslandskapet, bidrar byggnaden med betydande miljöskapande värden längs Finsjövägen.

Värna husets form och volym, den reveterade fasaden, de gjutna trapporna med smidesräckan, de spröjsade ursprungliga träfönstren, trädörrarna och den murade skorstenen. Värna även de tidstypiska och välbevarade uthusen samt ekonomibyggnaden, som är mycket viktiga för upplevelsen av områdets äldsta historia.

Kvarntorp 1:27>1

Ekonomibyggnad, 1900-talets första hälft

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med mycket välbevarad ekonomibyggnad, uppförd under 1900-talets första halva, som ursprungligen hör samman med bostadshuset på andra sidan av landsvägen. Byggnaden är mycket tidstypisk och karaktäristisk för ekonomibyggnader i sin form, volym och gestaltning och har ett mycket högt äkthetsvärde. Byggnaden bidrar även starkt med miljöskapande värden med sin placering intill vägen där den utgör ett väl synligt och karaktäristiskt landmärke i det gamla jordbrukslandskapet.

Värna om byggnadens tidstypiska form och volym samt dess karaktäristiska utformning med rödfärgade fasader med lockläkt, småspröjsade träfönster och bevarade portar, dörrar och luckor samt det karaktäristiska eternittaket.

Kvarntorp 2:4

Bostadshus, 1943

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med mycket välbevarat bostadshus, uppfört som egnahemshus 1943. Byggnaden är sedan sitt uppförande oförvanskad och har mycket höga äkthetsvärden i den välbevarade exteriören. Byggnaden är dessutom tidstypisk för periodens bebyggelse och bidrar med starka miljöskapande värden i den blandade bebyggelsen längs med Finsjövägen.

Värna om byggnadens form och volym, det branta sadeltaket med trekupiga cementpannor, den murade skorstenen, fasadens locklistpanel, de bevarade ospröjsade träfönstren samt entrépartiet med förstukvist, trappa och ursprunglig dörr. På fastigheten finns även en värdefull ekonomibyggnad från 1940 med flera bevarade detaljer, såsom fasad, fönster och port. Ekonomibyggnaden bidrar även miljöskapande tillsammans med bostadshusets placering på tomten.

Kvarntorp 2:7

Bostadshus, före 1920

- Äldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus uppfört någon gång före år 1920 i traditionell stil. Under efterkrigstiden genomgick byggnaden förändringar som har förtagit delar av dess karaktär. Bland annat fick huset då ospröjsade tvålufsfönster och en dörr i karosseripanel, och det har även tilläggsisolerats. Trots dessa förändringar upplevs byggnaden till sin karaktär som någorlunda välbevarad. Huset är en del av den särskilt värdefulla kulturhistoriska miljön längs ån, där industrier, verksamheter och bostadshus växte fram under 1800-talet och fram till mitten av 1900-talet. Till denna miljö bidrar byggnaden, utöver ett högt äldersvärde, med betydande miljöskapande värden.

Värna byggnadens form och volym, den symmetriska fasadgestaltningen, den huggna granitsockeln, farstuvisten, fasaden i locklistpanel, äldre träfönster och -dörrar, takmaterialet i rött lertegel och den oinklädda murade skorstenen. Om fönstren flyttades ut i fasadliv skulle husets äldre karaktär gynnas. Värna även trädgårdens äldre gångstruktur, uppvuxna fruktträd och inhägnad med spjälstaket samt det äldre uthus med bevarade portar och fasadmaterial i locklistpanel, vilka alla bidrar till fastigheten med betydande miljöskapande värden.

Kvarntorp 2:19

Bostadshus, omkring 1900

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde
- Åldersvärde

Fastighet med mycket välbevarat bostadshus, uppfört omkring 1900 i sekelskiftets panelarkitektur. Byggnaden har dock genomgått vissa förändringar som har förtagit delar av dess ursprungliga karaktär, bland annat genom ett takbyte och tillbyggnad av en uteplats framför husets ursprungliga glasveranda. Byggnaden är en del av den särskilt värdefulla kulturhistoriska miljön som växte fram omkring sekelskiftet 1900 i anslutning till Finsjö snickerifabrik och bron över Emån. I denna miljö bidrar byggnaden, utöver sitt höga ålders- och äkthetsvärde, även med betydande miljöskapande värden till upplevelsen av Finsjöns industriella historia och byggnadsmiljö.

Värna om byggnadens form och volym, fasadens pärlspontspanel, de ursprungliga träfönstren, den dekorativa glasverandan med spröjsade fönster och pardörr, den oinklädda murade skorstenen samt dekorativa taktassar och övriga snickeridetalljer. Om takets nuvarande mörka betongpannor vid nästa omläggning byttes till rött lertegel skulle upplevelsen av byggnadens kulturhistoriska värde gynnas.

Kvarntorp 2:32

Bostadshus, början av 1900-talet

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus från början av 1900-talet och tillhör de äldsta bevarade husen i området. Byggnadens gestaltning är mycket typisk för 1800-talets och sekelskiftets trähusarkitektur. Byggnaden har genomgått vissa ändringar, bl.a. har fönstren delvis bytts mot ospröjsade tvåluftsfönster. Trots förändringar är byggnaden till sin karaktär mycket välbevarad, med stiltypiska snickerier runt verandan och pardörrarna med småspröjsade fönster. Byggnaden bidrar utöver höga ålders- och äkthetsvärden tillsammans med den tidstypiska trädgården med betydelsefulla miljöskapande värden till den äldre bebyggelsemiljön vid Kvarntorps gamla pappersbruk. Byggnaden utgör det gamla bostadshuset till Kvarntorp 2:64.

Värna byggnadens form och volym, den huggna stensockeln, trapporna och smidesräcken, den dekorativa verandan, träfönster med spröjs, pardörren med spröjsade fönsterrutor, fasadmaterialet av locklistpanel, de plåttäckta smäckra utbyggnaderna, det lertegeltäckta taket och den murade skorstenen. Värna även trädgårdens gångstruktur, inhägnader samt uthuset.

Kvarntorp 2:35

Bostadshus, byggt före 1909

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus uppfört någon gång före 1909, som tillhör de äldsta bevarade husen i området. På fastigheten finns även flera äldre uthus samt en välbevarad stenkällare. Byggnaden är oförvanskad och bidrar, utöver sina höga ålders- och äkthetsvärden, tillsammans med uthusbebyggelsen med betydelsefulla miljöskapande värden till den äldre bebyggelsemiljön vid Kvarntorps gamla pappersbruk.

Värna husets form och volym, den huggna granitsockeln, trappan, träfönstren, dörrarna, fasadmaterialet i locklistpanel, det tegeltäckta taket samt den oinklädda murade skorstenen. Värna även stenkällaren samt de äldre uthusen med välbevarade ytskikt såsom panelfasad, enkla trädörrar och överljus.

Kvarntorp 2:49

Bostadshus, omkring 1900

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus, ursprungligen uppfört omkring 1900 i sekelskiftets panelarkitektur. Byggnaden har under 1900-talets andra del genomgått omfattande renoveringar, vilka har lämnat en mycket tydlig "årsring" som idag präglar husets karaktär, i form av den eternitklädda fasaden, sentida dörrar och fönster samt taktäckning i trapetsplåt. Trots dessa ändringar är byggnaden fortfarande ett tidstypiskt exempel på sekelskiftets arkitektur. Byggnaden är en del av den särskilt värdefulla kulturhistoriska miljön som växte fram omkring sekelskiftet 1900 i anslutning till Finsjö snickerifabrik och bron över Emån. I denna miljö bidrar byggnaden, utöver sitt höga åldersvärde, även med betydande miljöskapande värden till upplevelsen av Finsjöns industriella historia och byggnadsmiljö.

Värna byggnadens ursprungliga form och volym, den symmetriska fasadgestaltningen, den murade skorstenen samt efterkrigstidens tidstypiska ospröjsade träfönster och dörrar i karosseripanel. Värna även tomtens stödmurar i natursten. Om takets nuvarande taktäckning av trapetsplåt vid nästa omläggning ersattes med en traditionell skivtäckning eller rött lertegel skulle byggnadens kulturhistoriska värde gynnas.

Kvarntorp 2:60 och 2:52

Bostadshus, byggd före 1874

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus uppfört någon gång före 1874 i traditionell stil. Byggnaden är ett av endast två bevarade bostadshus som tidigare låg i anslutning till Kvarntorps pappersbruk, vilket var i drift mellan 1868 och 1880. Byggnaden har genomgått få ändringar, de flesta troligen under 1900-talets första decennier. Till den tiden dateras fönster, dörrar och takmaterial. Byggnaden är i sin helhet mycket välbevarad och bidrar, utöver sitt mycket höga åldersvärde, även med höga äkthetsvärden och miljöskapande värden till upplevelsen av områdets äldsta historia.

Värna byggnadens form och volym, fasadmaterialet i locklistpanel, färgsättningen, de spröjsade tvåluftsfnstren i trä, trädörrarna och den oinklädda murade skorstenen. När det blir dags att byta de gamla cementpannorna mot ett annat material bör takets smäckra dimensioner bevaras. Det rekommenderas därför att välja en täckning med ofalsade tvåkupiga lertegel. På tomten finns även ett välbevarat äldre uthus som bidrar miljöskapande till fastighetens ålderdomliga karaktär. Detta uthus bör också värnas.

Kvarntorp 2:65

Bostadshus, sent 1970-tal

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med oförvanskat bostadshus, uppfört under sent 1970-tal. Byggnaden är mycket karaktäristisk och tidstypisk för 1970-talets bebyggelse, både i gestaltning och materialval. Den besitter mycket höga äkthetsvärden och utgör en god representant för miljonprogrammets villabebyggelse.

Värna byggnadens form och volym, fasaden av mörk panel och vitt mexitegel, taktäckningen av mörka betongpannor, den gjutna trappan med mörkt träräcke, originalfönster i mörkt trä, entrédörren i ädelträ med sidoljus samt det tillbyggda garaget i mörk träpanel. Värna även trädgårdens typiska gångstruktur och inhägnad med tidstypiskt jägarstaket.

Kvarntorp 2:69
Missionshus, 1924

- Äktetsvärde
- Miljöskapande värde
- Samhällshistoriskt värde

Fastighet med missionshus som uppfördes av missionsföreningens medlemmar på lediga stunder och invigdes den 30 november 1924. Byggnaden har genomgått vissa förändringar som har förtagit delar av byggnadens ursprungliga karaktär, såsom byte av takmaterial. Byggnaden är en del av den särskilt värdefulla kulturhistoriska miljön som växte fram omkring sekelskiftet 1900 i anslutning till Finsjö snickerifabrik och bron över Emån. I denna miljö bidrar byggnaden, utöver sitt höga äktetsvärde även med betydande miljöskapande värden till upplevelsen av Finsjö industriella historia och byggnadsmiljö. Byggnaden har dessutom ett mycket högt samhällshistoriskt värde i sin funktion som missionshus och har haft betydelse för människorna i bygden där missionsverksamheten går ända tillbaka till 1890-talet.

Värna om byggnadens typiska form och volym, fasadens träpanel, entrén med dörr och gjuten trappa samt de bevarade spröjsade träfönstren. Om takets nuvarande taktäckning av trapetsplåt vid nästa omläggning ersattes med rött lertegel skulle byggnadens kulturhistoriska värde gynnas. På tomten finns även en välbevarad äldre uthusbyggnad med träpanel och ursprungliga portar som även bör värnas.

Kvarntorp 2:84
Bostadshus, 1870

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med delvis välbevarat bostadshus, uppfört 1870 i 1800-talets trähusarkitektur. Byggnaden har genomgått vissa förändringar, såsom byte av tak, fönster och dörr, som har förtagit delar av husets ursprungliga karaktär. Trots förändringarna är byggnaden fortfarande karakteristisk för det sena 1800-talets arkitektur. Byggnaden är en del av den särskilt värdefulla kulturhistoriska miljön som växte fram omkring sekelskiftet 1900 i anslutning till Finsjö snickerifabrik och bron över Emån. I denna miljö bidrar byggnaden, utöver sitt höga åldersvärde, även med betydande miljöskapande värden till upplevelsen av Finsjö industriella historia och byggnadsmiljö.

Värna om byggnadens form och volym, fasadens locklistpanel, snickeridetalljer och ursprungliga spröjsade träfönster. Värna även efterkrigstidens tidstypiska trädörr och sidohängda tvålufts-fönster i trä. Om takets nuvarande taktäckning vid nästa omläggning byttes till rött lertegel skulle upplevelsen av byggnadens kulturhistoriska värde gynnas. I anslutning till bostadshuset, på grannfastigheten Kvarntorp 2:83, ligger en äldre komplementbyggnad med dass, som bidrar med miljöskapande värden till upplevelsen av den ursprungliga miljön.

Immateriellt värde:

Byggnaden tillhörde ursprungligen Högsrums gård och köptes 1936 av John Stockhaus.

Kvarntorp 2:92

Disponent Oskar Halles bostadshus, omkring 1950

- Äkthetsvärde
- Arkitekturvärde
- Miljöskapande värde
- Samhällshistoriskt värde

Fastighet med oförvanskat bostadshus, uppfört omkring 1950 i modernistisk stil. Byggnaden beboddes av disponent Oskar Halle, som ägde och drev Finsjö pappersbruk 1916–1966. Den modernistiska arkitekturen har en särpräglad och omsorgsfull utformning och håller en hög kvalitet både i sin helhet och i detalj. Huset är en del av den särskilt värdefulla kulturhistoriska miljön längs ån, där industrier, verksamheter och bostadshus växte fram under 1800-talet och fram till mitten av 1900-talet. Till denna miljö bidrar byggnaden, utöver särskilt höga äkthets- och arkitekturvärden, även med betydelsefulla miljöskapande värden. Genom sin koppling till Oskar Halle besitter byggnaden även ett samhällshistoriskt värde som berättar om den tidigare pappersbruksverksamheten i Finsjö, vilken avsevärt bidrog till ortens utveckling.

Värna om byggnadens bevarade volym och form, det röda tegeltaket, den strama putsade fasaden och sockeln, färgsättningen, den dekorativa balkongen med smidesräcke, verandan med kolonner och naturstensbröstning, balkong- och verandadörrar samt de ospröjsade träfönstren. Värna även trädgårdens tidstypiska struktur och planteringar samt terrasserings och trappor i natursten.

På fastigheten finns ytterligare ett mycket välbevarat bostadshus, uppfört under samma period i liknande modernistisk utformning. Även denna byggnad är i sin helhet oförvanskad och har mycket höga äkthetsvärden, bortsett från en altanbyggnad och en modern dörr till denna. Byggnaden bidrar även avsevärt till fastighetens miljöskapande värden. Värna byggnadens form och volym, det valmade taket med rött lertegel, den putsade fasaden och de bevarade ospröjsade träfönstren samt övriga tidstypiska bevarade detaljer.

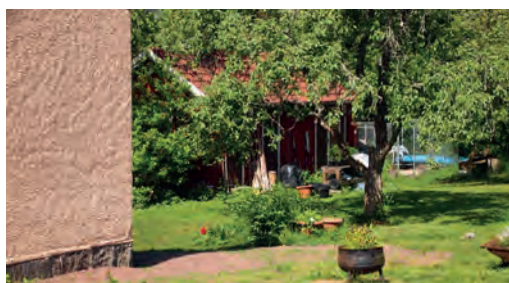
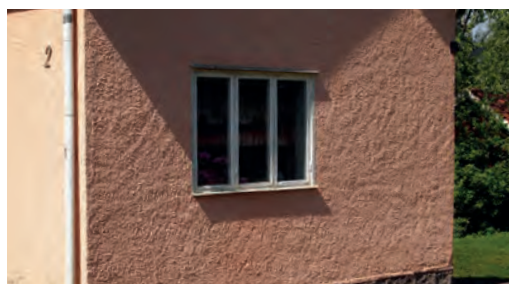
Kvarntorp 2:108

Bostadshus, 1963

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med oförvanskat bostadshus, uppfört 1963 i folkhemsarkitektur. Huset ingår i ett sammanhållet bostadsområde som planlades på 1950-talet i anslutning till pappersbruket. Byggnaden är i sin helhet oförändrat, bortsett från ett takbyte då husets ursprungliga lertegel ersattes med röda betongpannor. Byggnaden är i sin form och gestaltning tids- och stiltypisk för 1960-talets folkhemsbebyggelse och har höga äkthetsvärden tack vare de många bevarade ursprungliga detaljerna. Byggnaden bidrar även med miljöskapande värden till upplevelsen av områdets sammanhållna bebyggelse med kataloghus från 1960-1970-talen.

Värna om byggnadens stiltypiska volym och form, det karaktäristiska gula fasadteglet och fönster- och dörrinfattningarna i rött tegel, den murade skorstenen, de ursprungliga ospröjsade träfönstren samt byggnadens entréparti med bevarad entrédörr och gjuten trappa.

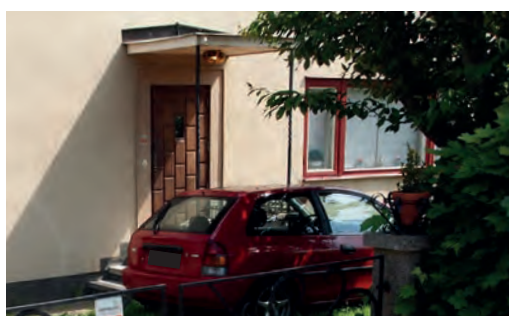
Kvarntorp 2:111

Bostadshus, 1891

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde
- Samhällshistoriskt värde

Fastighet med bostadshus, ursprungligen uppfört 1891 som kontor till snickerifabriken. Byggnaden har genomgått senare renoveringar, varav en från omkring 1940-talet som gav den en funkisprägel, särskilt väl bevarad i bland annat fönster och ytskikt. Byggnaden har, förutom sitt höga åldersvärde, även ett betydande samhällshistoriskt värde då dess uppkomst är kopplad till industriverksamheten i Finsjö runt sekelskiftet 1900. Dess placering bidrar med miljöskapande värden som en äldre del av det tidigare industriområdet.

Värna byggnadens äldre detaljer, såsom fönstren och fasadputsen från 1940-talets ombyggnad, den huggna granitsockeln samt byggnadens form och volym från dess ursprungliga uppförande. På tomten finns även ett äldre uthus med bevarade ytskikt, såsom fasadpanel och äldre dörrar. Denna byggnad bidrar till fastighetens kulturhistoriska värde och bör också värnas.

Kvarntorp 2:114

Bostadshus, 1947

- Äkthetsvärde
- Arkitekturvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med mycket välbevarat bostadshus, uppfört 1947 i funktionalistisk-modernistisk stil. Byggnaden är oförvanskad bortsett från ett byte av takmaterial och är mycket stil- och tidstypisk för periodens arkitektur, med mycket höga äkthetsvärden i dess exteriör. Som sådan utgör byggnaden en god representant för funktionalismens arkitekturitade bostadsbebyggelse. Huset är en del av den särskilt värdefulla kulturhistoriska miljön längs ån, där industrier, verksamheter och bostadshus växte fram under 1800-talet och fram till mitten av 1900-talet. Till denna miljö bidrar byggnaden, utöver särskilt höga äkthets- och arkitekturvärden, även med betydelsefulla miljöskapande värden.

Värna om byggnadens typiska volym och form, den ljusa putsade fasaden, färgsättningen, de bevarade ospröjsade träfönstren samt entrén med dörr av ädelträ och bevarat skärmtak. Om byggnadens nuvarande betongpannor vid nästa omläggning byttes till rött lertegel skulle upplevelsen av byggnadens kulturhistoriska värde gynnas. På fastigheten finns även en välbevarad garagebyggnad som också bidrar till de miljöskapande värdena och bör värnas. Värna även trädgårdens struktur, planteringar, smidesgrind samt inhägnaden med en låg häck.

Kvarntorp 4:1

Industribyggnad, 1880

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde
- Samhällshistoriskt värde

Finsjö pappersbruk startades 1880 av fabrikör A. Westelius och var i drift fram till den 30 november 1970, då verksamheten lades ner. Fabriken uppfördes och utvidgades i omgångar, och efter nedläggningen har delar av fabriken rivits medan andra delar har byggts om. Trots dessa förändringar kvarstår flera viktiga kvaliteter som gör den betydelsefull både ur ett lokalt och historiskt perspektiv. Byggnaden representerar en epok i Finsjöns utveckling från jordbrukssamhälle till industrisamhälle och fungerar som en tydlig påminnelse om områdets industriella historia. Med sin framträdande position i samhället och starka visuella koppling till både Emån, som varit en central kraftkälla, och den omgivande bebyggelsen, utgör pappersbruket en viktig del av Finsjöns kulturarv.

Finsjö pappersbruk är inte bara en byggnad utan en bärande del av Finsjöns historia och identitet. Det har ett åldersvärde genom sitt historiska ursprung, ett miljöskapande värde genom sin starka koppling till landskapet och bebyggelsen, samt ett samhällshistoriskt värde som representant för områdets industriella utveckling. Dessa aspekter gör Finsjö pappersbruk till en kulturhistoriskt särskilt värdefull byggnad som bör bevaras och värnas för framtiden.

VÄRDEFULLA BYGGNADER, FLISERYD

Kvillegärde 1:23

Bostadshus, före 1909

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus, uppfört före 1909. Byggnaden har genomgått om- och tillbyggnader som förtagit delar av dess ursprungliga karaktär, såsom exempelvis tak och fönsterbyte samt tilläggsisolering. Byggnaden är dock trots detta i sin form och volym fortfarande tidstypisk för den enklare bostadsbebyggelsen kring sekelskiftet 1900 och har genom detta både höga miljöskapande värden och åldersvärden.

Värna om byggnadens typiska form och volym, placering på tomten, den obrutna takfoten mot gatan, den murade skorstenen, fasader i träpanel samt den traditionella färgsättningen i rött och vitt. Byggnadens kulturhistoriska värde skulle gynnas ytterligare om takets nuvarande plåttäckning vid nästa omläggning byttes till rött lertegel.

Kvillegärde 1:43

Bostadshus, 1942

- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus, uppfört 1942 i funktionalistisk stil. Byggnaden ingår i ett sammanhållet bostadsområde som planlades omkring 1940 i anslutning till Jungnerfabriken. Byggnaden har genomgått en del förändringar såsom byte av fönster och tak. Trots förändringarna har byggnaden ett starkt funktionalistiskt tidsuttryck och bidrar genom sitt exponerade läge miljöskapande till upplevelsen av områdets blandade bebyggelse från huvudsakligen 1940-1960-talen.

Värna byggnadens strama gestaltning med typisk form och volym, den putsade, ljusa fasaden, fönstrens placering, källartrappan och dess smidesräcke samt trädgårdens funktionalistiska inhägnad. Om det nuvarande mörka betongtaket vid nästa omläggning byttes till lertegel skulle upplevelsen av byggnadens kulturhistoriska värde gynnas.

Kvillegärde 1:44

Bostadshus, 1950-tal

- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus, uppfört under 1950-talet i en tidstypisk modernistisk stil. Huset ingår i ett sammanhållet bostadsområde som planlades omkring 1940 i anslutning till Jungnerfabriken och byggdes samtidigt som det ursprungligen identiska, men spegelvända, grannhuset. Byggnaden har genomgått större förändringar som påverkat dess ursprungliga karaktär, exempelvis genom fönster- och takbyte. Trots förändringarna har huset ett starkt tidsuttryck och bidrar genom sitt exponerade läge med miljöskapande värden till upplevelsen av områdets blandade bebyggelse från främst 1940- till 1960-talen.

Värna husets form och volym, sadeltaket med liten frontespis, fönstrens placering och indelning, den centralt placerade entrén med ursprunglig entrédörr i ädelträ, skärmtak och trappa med smidesräcke samt det karakteristiska tillbyggda garaget med ursprungliga portar. Om det nuvarande mörka betongtaket vid nästa omläggning byttes till lertegel skulle upplevelsen av byggnadens kulturhistoriska värde gynnas.

Kvillegärde 1:48

Bostadshus, 1962

- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus, uppfört 1962 i folkhemsarkitektur. Huset ingår i ett sammanhållet bostadsområde som planlades omkring 1940 i anslutning till Jungnerfabriken. Byggnaden har genomgått förändringar som påverkat delar av dess ursprungliga karaktär, bland annat genom en tillbyggd altan på entrésidan samt byte av fönster och tak. Trots detta har huset kvar sin karakteristiska utformning med det gula fasadteglet, det flacka sadeltaket och den bevarade, tidstypiska fönstersättningen. Gaveln mot gatan är mycket tidstypisk med sin garagenerfart och ursprungliga garageportar i den höga källarsockeln. Huset har fortfarande ett starkt tidsuttryck och bidrar genom sitt öppna läge på fastigheten med miljöskapande värden till upplevelsen av områdets blandade bebyggelse från främst 1940- till 1960-talen.

Värna byggnadens karaktäristiska fasadmateriäl, den murade skorstenen, den bevarade entrédörren samt garagenedfarten med ursprunglig garageport och källardörr. Om altanutbyggnadens räcke anpassades bättre till byggnadens folkhemsstil skulle upplevelsen av dess kulturhistoriska värde ytterligare stärkas.

Kvillegärde 1:52

Bostadshus, 1948

- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus från 1948 som ingår i ett sammanhållet bostadsområde planerat omkring 1940 i anslutning till Jungnerfabriken. Huset har genomgått vissa förändringar som påverkat delar av dess ursprungliga karaktär, bland annat genom flera tillbyggnader, byte av takmaterial och entrédörr samt ett nytt balkongräcke. Trots dessa ändringar är byggnaden mycket tidstypisk för 1940-talets egnahemshus och bidrar med sin enkla och avskalade gestaltning med viktiga miljöskapande värden till upplevelsen av områdets blandade bebyggelse från 1940- till 1960-talen.

Värna byggnadens form och volym, fasadens locklistpanel, skorstenen, de ospröjsade träfönstren samt den sidoplacerade entrén med farstukvist och gjuten betongtrappa. Värna också trädgårdens tidstypiska gångstruktur och planteringar. Om entrédörren gavs en mer tidstypisk utformning och balkongräcket målades vitt skulle byggnadens kulturhistoriska värde förstärkas.

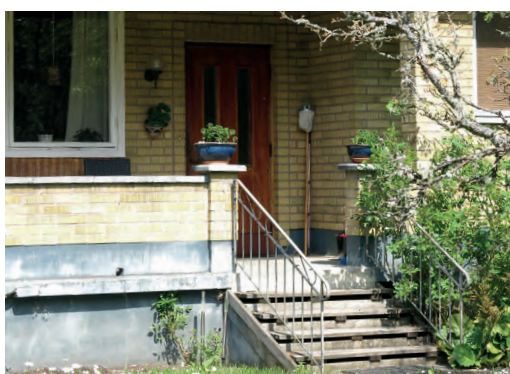
Kvillegärde 1:54

Bostadshus, 1962

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med välbevarat bostadshus, uppfört 1962 i folkhemsarkitektur. Huset ingår i ett sammanhållet bostadsområde som planlades omkring 1940 i anslutning till Jungnerfabriken. Byggnaden har genomgått vissa förändringar, såsom byte av takmaterial och garageport. Byggnaden har trots detta en välbevarad helhet och är i sin form och gestaltning fortfarande tids- och stiltypisk för 1960-talets folkhemsbebyggelse med höga äkthetsvärden i de många bevarade ursprungliga detaljerna. Den bidrar även med viktiga miljöskapande värden till upplevelsen av områdets blandade bebyggelse från 1940- till 1960-talen.

Värna byggnadens karaktäristiska form och volym, fasadens gula tegel, den murade skorstenen, de bevarade träfönstren samt entrén med trappa, smidesräcken och tidstypisk dörr. Om taket vid nästa omläggning byttes till rött lertegel och garageporten vid nästa byte anpassades bättre till byggnadens arkitekturstil skulle upplevelsen av byggnadens kulturhistoriska värde gynnas.

Kvillegärde 1:55

Bostadshus, 1962

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med välbevarat bostadshus, uppfört 1962 i folkhemsarkitektur. Huset ingår i ett sammanhållet bostadsområde som planlades omkring 1940 i anslutning till Jungnerfabriken. Trots ett byte av takmaterial är byggnaden i sin form och gestaltning fortfarande tids- och stiltypisk för 1960-talets folkhemsbebyggelse och har höga äkthetsvärden genom de många bevarade ursprungliga detaljerna. Den bidrar även med viktiga miljöskapande värden till upplevelsen av områdets blandade bebyggelse från 1940- till 1960-talen.

Värna byggnadens karaktäristiska form och volym, fasadens gula tegel, den murade skorstenen, de bevarade träfönstren samt entrén med trappa, räcken och den tidstypiska dörren. Värna även garagetillbyggnaden och trädgårdens struktur med terrasserings i natursten samt äldre fruktträd och planteringar. Om takets mörka taktäckning vid nästa omläggning byttes till rött lertegel skulle byggnadens kulturhistoriska värde förstärkas.

Kvillegärde 1:56

Bostadshus, 1977

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med mycket välbevarat bostadshus i postmodernistisk stil, uppfört 1977, som i sin gestaltning påminner om den traditionella bebyggelsen i Alperna, kombinerat med för 1970-talet typiska prefabricerade material. Huset ingår i ett sammanhållet bostadsområde som planlades omkring 1940 i anslutning till Jungnerfabriken. Med sin mycket ovanliga exteriör bidrar byggnaden med höga äkthetsvärden och miljöskapande värden till upplevelsen av områdets blandade bebyggelse, som i övrigt är från främst 1940- till 1960-talen. Värna om byggnadens tidstypiska form och volym, fasaden där ljus puts kombineras med mörk liggande panel, balkongen med tidstypisk skärm i plåt och aluminium, de ursprungliga fönstren och dörrarna samt den murade skorstenen.

Kvillegärde 1:57

Bostadshus, 1956

- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus, uppfört 1956 i folkhemsarkitektur. Huset ingår i ett sammanhållet bostadsområde som planlades omkring 1940 i anslutning till Jungnerfabriken. Byggnaden har genomgått vissa förändringar som förtagit delar av dess ursprungliga karaktär, såsom tilläggsisolering och byte av takmaterial. Trots detta är byggnaden fortfarande tids- och stiltypisk för 1960-talets folkhemsbebyggelse, med flera välbevarade detaljer. Den bidrar med viktiga miljöskapande värden till upplevelsen av områdets blandade bebyggelse från 1940- till 1960-talen. Värna om byggnadens bevarade form, volym och mindre skala, fasadens träpanel, de bevarade träfönstren samt entrépartiet med gjuten trappa, smidesräcke och tidstypisk entrédörr. Värna även trädgårdens gångstruktur, inhägnaden med låg häck, äldre fruktträd och planteringar, samt den tidstypiska garagebyggnaden på fastighetens bakre del.

Kvillegärde 1:60

Bostadshus, 1974

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus, uppfört 1975. Byggnaden är till stor del välbevarad, bortsett från byte av fönster på framsidan och att fönstren har fått markerade foder. Utöver dessa förändringar är byggnaden fortfarande mycket tids- och stiltypisk för miljonprogrammets bebyggelse och har höga äkthetsvärden. Den välbevarade exteriören bidrar också miljöskapande i sin omgivning, som består av bebyggelse från främst 1930- till 1970-talen. Värna byggnadens karaktäristiska form och volym, det flacka sadeltaket, takets mörka betongpannor, fasadens typiska kombination av vitt mexitegel och mörka panelade partier, de panelade gavelspetsarna, källarfönstren och övriga bevarade fönster, samt entrén med den breda trappan och den bevarade entrédörren med sidoljus. Värna även byggnadens garage, trädgård och komplementbyggnaden i form av ett fristående dubbelgarage, som ytterligare bidrar till byggnadens miljöskapande värde.

Kvillegårde 1:66

Järnvägsmagasinet, 1950-tal

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde
- Samhällshistoriskt värde

Fastighet med gammalt järnvägsmagasinet, uppfört på 1950-talet i rött lertegel. Ett antal fönster är bevarat, men byggnaden har fått nya dörrar och portar. Magasinet låg ursprungligen intill järnvägsspåret och är en av få byggnader som kvarstår från den stora industrianläggningen på Jungnerholmarna, vilken var avgörande för Fliseryds utveckling som industrisamhälle. Med sin koppling till Jungnerverket och järnvägen, samt den typiska industriella karaktären, har magasinet, utöver höga äkthetsvärden, även samhällshistoriska och miljöskapande värden. Byggnaden är viktig för förståelsen av områdets ursprungliga struktur. Värna om fasadmaterialet i tegel, de bevarade ursprungliga fönstren, den enkla taktäckningen av sinusplåt samt byggnadens karakteristiska form och volym.

Läggevi 8:3

Verkstadsbyggnad, 1940-tal

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med välbevarad bilverkstad, uppfört under 1940-talet i funktionalistisk stil. Byggnaden, som har byggts till i omgångar i takt med att verksamheten utvecklades, är mycket representativ för denna typ av verkstadsbyggnader, med sin strama gestaltning, slätputsade vita fasader samt plåttäckta sadel- och pulpettak. Byggnaden ingår i ett mindre industriområde som växte fram i anslutning till Fliseryds station under 1900-talets första decennier. Förutom den bevarade brandstationen fanns här även två sågverk. Verkstadsbyggnaden bidrar, utöver äkthetsvärdet, även med viktiga miljöskapande värden. Genom sin funktion som bilverkstad vittnar den också om bilismens genombrott under efterkrigstiden. Värna om byggnadens form och volym, de vita slätputsade fasaderna, de äldre fönstren av olika utformning samt bilservice-skyld på gaveln mot landsvägen.

Läggevi 8:8

Bostadshus, 1950-tal

- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus, uppfört under 1950-talet i funktionalistisk stil. Byggnaden är till stor del välbevarad men har genomgått vissa förändringar, såsom byte av dörr och några fönster. Byggnaden har ett starkt tidsuttryck och är i sin strama form och gestaltning mycket stiltypisk för funktionalismen. Genom detta bidrar den med viktiga miljöskapande värden i sin omgivning. Värna om byggnadens typiska form och volym, den ljusa putsade fasaden, den murade skorstenen och de kvarvarande ursprungliga fönstren. Om entrédörren anpassades bättre till byggnadens arkitekturstil och trappträcket utfördes i smide skulle upplevelsen av byggnadens kulturhistoriska värde gynnas. Värna även den tidstypiska trädgården med bevarad gångstruktur, grindstolpar i sten, uppvuxna fruktträd och det samtida garaget.

Läggevi 8:20

Bostadshus, 1974

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med välbevarat bostadshus, uppfört 1974 i miljonprogrammets arkitektur. Byggnaden har genomgått mindre förändringar, såsom att entrédörren fått en ljus färgsättning och ett litet trädäck med räcken har tillkommit vid entrén. Trots dessa förändringar har byggnaden höga äkthetsvärden och miljöskapande värden knutna till den välbevarade exteriören, som fortfarande har ett starkt tidsuttryck från uppförandetiden.

Värna om byggnadens typiska form och volym, det branta sadeltaket med mörka betongpannor, fasadens vita tegel i kombination med de mörkbruna, panelade gavelpetsarna, de bevarade ospröjsade träfönstren samt entrédörren. Om den vitmålade dörren återfick en mörkare färgsättning skulle upplevelsen av byggnadens kulturhistoriska värde gynnas.

Läggevi 8:52

Bostadshus, omkring 1900

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde
- Samhällshistoriskt värde

Fastighet med äldre bostadshus, vars byggår är okänt, men byggnadens volym är typisk för enklare bostadshus från omkring sekelskiftet 1900. Enligt den ekonomiska kartan från 1951 ligger huset i direkt anslutning till Läggevi gårds stora trädgårdsanläggning och har troligen haft en koppling till den, eventuellt som gårdens tidigare trädgårdsmästarbostad. Byggnaden har genomgått stora förändringar som har påverkat dess ursprungliga karaktär, bland annat genom takbyte, fönsterbyte, dörrbyte och tilläggsisolering. Trots dessa förändringar har byggnaden ett högt åldersvärde och typiska karaktärsdrag från uppförandetiden, såsom form och volym, den symmetriska fasadgestaltningen och materialval. Byggnaden vittnar om de funktioner som tidigare varit kopplade till storgårdens drift, och genom sitt läge i anslutning till trädgården bidrar den miljöskapande till områdets karaktär tillsammans med den intilliggande Läggevi herrgård och ekonomibyggnaderna i området.

Värna om byggnadens form och volym, den karaktäristiska frontespisen och fasadens locklistpanel. Om takets nuvarande taktäckning byttes till rött lertegel vid nästa omläggning, och om fönstren fick en mer tidstypisk utformning och flyttades ut i fasadliv, skulle upplevelsen av byggnadens kulturhistoriska värde gynnas.

Läggevi 8:54

Magasin, 1950-tal

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med välbevarad magasinsbyggnad, uppförd i traditionell stil under 1950-talet. Byggnaden har genomgått få förändringar sedan uppförandet och bidrar med höga äkthetsvärden och miljöskapande värden till gårdsmiljön tillhörande Läggevi herrgård. Värna om byggnadens volym och typiska form, fasadens rödfärgade träpanel, de vita bevarade träfönstren och dess fönstersättning samt de mörka ursprungliga dörrarna och portarna. På fastigheten finns ytterligare en välbevarad magasinsbyggnad som även den bidrar miljöskapande i gårdsmiljön och bör därför värnas.

Läggevi 10:2

Bostadshus, trol. 1930-tal

- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus uppfört på 1930-talet åt dåvarande ägare till mejeriet. Byggnaden ligger idag på en egen fastighet men har en historisk koppling till mejeriverksamheten, vilket ger bostadshuset ett betydande samhällshistoriskt värde. Byggnaden är i en kvardröjande 20-talsklassicism men har genomgått vissa förändringar som har förtagit delar av byggnadens ursprungliga karaktär, bland annat genom byte av takmaterialet och ändring av farstun som idag saknar trappa. Dessutom har huvudfasaden förlorat sin ursprungligen symmetriska gestaltning i och med att fönster har satts igen. Trots dessa förändringar är byggnaden mycket karakteristisk för uppförandetiden med många bevarade tidstypiska detaljer och bidrar miljöskapande i sin omgivning.

Värna om byggnadens form och volym, den putsade höga sockelvåningen, fasadmaterialet i locklistpanel, de tidstypiska träfönstren och dörrarna. Om takets nuvarande svarta taktäckning byttes till rött lertegel vid nästa omläggning skulle upplevelsen av byggnadens kulturhistoriska värde gynnas.

Läggevi 11:1

Emågårdsparken Dansbana, 1950-tal

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde
- Samhällshistoriskt värde

Fastighet med folkpark och en välbevarad dansbana från 1950-talet. Folkparken köptes av Fliseryds kommun från disponent Oskar Halle och överläts senare till Emågårdsparken. Den välbevarade dansbanan har höga äkthetsvärden och är mycket typisk och karaktäristisk för sin tid, med sin scen och dansgolv. Dansbanan, tillsammans med sin omgivning, har höga miljöskapande värden som starkt bidrar till folkparkskaraktären. Funktionen som folkpark och dansbana har dessutom höga samhällshistoriska värden som en försvinnande rest av en tidigare vanlig företeelse för nöjen och dans.

Värna om dansbanans form och volym, scenens fasadmateriäl i locklistpanel, den bevarade lamparmaturen i dansbanans mitt, dansbanans trappa och dansgolv samt räcket. På fastigheten finns även flera mindre byggnader som ingår i folkparken och bidrar till dess karaktär, såsom biljettkiosken vid parkens entré. Även dessa bör bevaras för att värna folkparkens läsbarhet.

Immateriellt värde:

Den så kallade Emågårdsparken inköptes 1949 från disponent Oskar Halle av Fliseryds kommun som sedan överlät densamma till den 1950 bildade Föreningen Emågårdsparken u. p. a. (I interimstyrelsen ingick representanter för samtliga föreningar och sammanslutningar inom kommunen. Parken har varit en mycket omtyckt festplats.

Örnebäck 1:1

Bostadshus, 1941

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus från 1941 som har genomgått vissa förändringar som förtagit delar av dess ursprungliga karaktär bland annat genom byte av tak och entrédörr. Trots dessa ändringar är byggnaden mycket tidstypisk för 1940-talets egnahemshus och bidrar med sin enkla och avskalade gestaltning med viktiga miljöskapande värden.

Värna om byggnadens form och volym, fasadens locklistpanel, den murade skorstenen, de ospröjsade träfönstren och den sidolagda entrén med farstukvist och gjuten betongtrappa. Värna också trädgårdens tidstypiska gångstruktur och planteringar. Om entrédörren gavs en mer tidstypisk utformning och om takets nuvarande mörka betongpannor vid nästa omläggning byttes till röda lertegelpannor skulle upplevelsen av byggnadens kulturhistoriska värde gynnas. Även en mer tidstypisk färgsättning skulle bidra till att återskapa husets ursprungliga karaktär. På tomten finns även en äldre uthusbebyggelse som bidrar med höga miljöskapande värden.

Örnebäck 1:6

Bostadshus, 1946

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus från 1946 som har genomgått vissa förändringar som förtagit delar av dess ursprungliga karaktär bland annat genom byte av fönster och dörr. Trots dessa ändringar är byggnaden mycket tidstypisk för 1940-talets egnahemshus och bidrar med sin enkla och avskalade gestaltning med viktiga miljöskapande värden.

Värna om byggnadens ljusa putsade fasad, form och volym, sadeltak med den röda taktäckningen samt den sidolagda entrén med farstukvist och gjuten betongtrappa. Värna också trädgårdens tidstypiska gångstruktur och planteringar. Om entrédörren gavs en mer tidstypisk utformning och fönstren ersattes av sidohängda ospröjsade tvålufts-fönster i trä skulle upplevelsen av byggnadens kulturhistoriska värde gynnas.

Skorpatorp 2:3

Bostadshus, 1950

- Miljöskapande värde

Fastighet med ett tidstypiskt egnahemshus från 1950. Byggnaden ingår i ett område med åtta ursprungligen likadana hus, uppförda under samma period. Det som utmärker husen som grupp och som generellt bör värnas är deras enhetliga och bevarade form och volym, med långsidan mot gatan, symmetrisk fasadgestaltning, sidolagd entré samt taken som endast bryts av små takkupor med pulpettak. Huset har genomgått om- och tillbyggnader som förtagit delar av dess karaktär, men trots dessa ändringar är huset fortfarande mycket tidstypiskt och förstärker områdets 1950-talskaraktär genom sina miljöskapande kvaliteter.

Värna särskilt husets originalfönster med två respektive tre ospröjsade lufter, den gjutna trappan med ursprungligt smidesräcke, den ljusa, putsade fasaden och balkongens enkla funktionalistiska utformning. Byggnadens kulturhistoriska värde skulle gynnas om takets nuvarande täckning med betongpannor vid nästa omläggning byttes till rött lertegel.

Skorpatorp 2:7

Bostadshus, 1950

- Miljöskapande värde

Fastighet med ett tidstypiskt egnahemshus från 1950. Byggnaden ingår i ett område med åtta ursprungligen likadana hus, uppförda under samma period. Det som utmärker husen som grupp och som generellt bör värnas är deras enhetliga och bevarade form och volym, med långsidan mot gatan, symmetrisk fasadgestaltning, sidolagd entré samt taken som endast bryts av små takkupor med pulpettak. Huset har genomgått om- och tillbyggnader som förtagit delar av dess karaktär, men trots dessa ändringar är huset fortfarande mycket tidstypiskt och förstärker områdets 1950-talskaraktär genom sina miljöskapande kvaliteter.

Värna särskilt husets originalfönster med fönsterluckor, den ljusa, mönsterputsade fasaden, balkongens enkla funktionalistiska utformning samt uthuset med intressant bevarad exteriör. Byggnadens kulturhistoriska värde skulle gynnas om takets nuvarande täckning med betongpannor vid nästa omläggning byttes till rött lertegel.

Åby 1:8

Bostadshus, byggd före 1909

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus som troligen uppfördes under 1800-talets andra hälft. Byggnaden hade ursprungligen en mycket enkel form med en långsträckt volym och obrutet tak, men har i senare tid genomgått stora förändringar som har förtagit delar av dess ursprungliga karaktär. Bland annat har huvudfasaden byggts till med en farstu, balkong och frontespis, och på ena gavelsidan har en större byggnadsvolym i en våning tillkommit. Även fönster och tak är bytta. Idag framstår huset mer som en sekelskiftsvilla i panelarkitektur. Byggnaden ingår i den särskilt värdefulla kulturhistoriska miljön längs ån, där industrier, verksamheter och bostadshus växte fram under 1800-talet. Till denna miljö bidrar huset, trots senare ändringar, med viktiga miljöskapande värden.

Värna fasaden i träpanel, de äldre spröjsade träfönstren, den murade, oinklädda skorstenen och andra äldre detaljer. Om dörrar och fönster flyttades ut i fasadliv skulle husets äldre karaktär gynnas.

Åby 1:14

Algots varuhus, tidigt 1900-tal

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde
- Samhällshistoriskt värde

Fastighet med kombinerat bostads- och affärshus. Byggnaden uppfördes under tidigt 1900-tal och har fungerat som lanthandel, affär och bostadshus. Byggnaden är i grunden en äldre byggnad men har byggts om och till i omgångar. Under slutet av 1950-talet fick byggnaden sin nuvarande modernistiska utformning. Trots att byggnaden är starkt förändrad från sin uppförandetid har den ett åldersvärde och har genom sin långa tradition som affär mycket höga samhällshistoriska värden. Byggnaden har även en viktig placering i Fliseryds kärna, där flera av de viktiga samhällsfunktionerna legat samlade, och bidrar här med miljöskapande värde i korsningen mellan Åbyvägen och Kyrkvägen.

Värna om byggnadens form och volym, samt bevarade tidstypiska detaljer så som skyltfönstren, äldre träfönster, entrédörren, gjuten trappa med smidesräcke, byggnadens fasadmateriäl, balkong med skärm i sinusplåt och den murade skorstenen. På tomten finns även en värdefull komplementbyggnad som bör värnas. Komplementbyggnaden är mycket typisk för 1950-talet med bevarad putsad fasad, träfönster, gjuten trappa och entrédörr med dekorativ omfattning.

Immateriellt värde:

Ursprungligen var detta PW Anderssons handelsbod, senare Algot Johanssons affär.

Åby 1:18

Bostadshus, 1900-talets början

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus som uppförts under 1900-talets början. Byggnaden har genomgått flera förändringar som har förtagit stora delar av dess ursprungliga karaktär. Byggnaden ingår i den äldsta bebyggelsemiljön väster om kyrkan, som börjat växa fram under 1800-talet och tidigt 1900-tal. Byggnaden bidrar utöver åldersvärdet med viktiga miljöskapande värden till upplevelsen av områdets äldsta historia.

Värna byggnadens form och volym, symmetrisk fasadgestaltning och den obrutna takfoten mot Hantverkarvägen. Värna även inhägnaden av naturstensmurar och låga häckar samt trädgårdens äldre gångstruktur och växtlighet. Husets ursprungliga karaktär skulle gynnas, om takets nuvarande mörka betongpannor vid nästa omläggning byttes till röda lertegelpannor och fasadplåten ersattes med träpanel. På tomten finns en äldre stenkällare samt ett äldre uthus som bidrar med mycket höga miljöskapande värden i området.

Åby 1:28

Bostadshus, 1974

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med välbevarat kataloghus från 1974. Värna byggnadens form och volym med det sammanbyggda garaget, byggnadens låga sockel, tegelfasaden med panelade partier, färgsättningen, sadeltaket med mörka betongpannor, de mörka träfönstren, trappan och entrédörren samt garagets portar. Byggnaden framstår i sin helhet som en mycket välbevarad representant för miljonprogrammets egnahemshus.

Åby 1:29

Bostadshus, 1800-tal

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus med okänd ålder, som dock i grunden är från 1800-talet. Huset fick sin nuvarande ovanliga korsform med brutet tak vid en stor ombyggnation omkring år 1920. Byggnaden har på 2010-talet genomgått ändringar som förtagit delar av dess ursprungliga karaktär, bland annat genom tilläggsisolering samt byte av tak, panel, fönster och dörr. Byggnaden har dock trots dessa ändringar betydande värden i sin höga ålder och den iögonfallande form och volym samt den för 1920-talsklassicismen typiska fasadgestaltningen och fönstersättningen. Genom sitt väl synliga läge i direkt anslutning till den känsliga kyrkomiljön bidrar fastigheten med betydande miljöskapande värden.

Värna om byggnadens form och volym och tidstypiska fasadmaterial och fönstersättning. På fastigheten finns även en äldre komplementbyggnad med kulturvärde. Om taket vid nästa omläggning byttes mot röda lertegel och om panel, fönster och dörrar gavs en för 1920-talet mer tidstypiska färgsättning skulle upplevelsen av byggnadens kulturhistoriska värde gynnas. Komplementbyggnaden skulle med fördel vid nästa renovering kunna målas om i traditionell faluröd kulör.

Åby 1:49

Bostadshus, 1946

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus uppfört 1946 i folkhemsarkitektur. Byggnaden har genomgått vissa förändringar men har en välbevarad helhet med ett mycket tidstypiskt uttryck och flera bevarade detaljer. Fasaden har klätts med eternit, vilket är mycket tidstypiskt och möjligen husets ursprungliga fasadmaterial. Utöver äkthetsvärde har byggnaden även genom sin tidstypiska volym och form ett miljöskapande värde i det omgivande gaturummet.

Värna om byggnadens gjutna trappa, träfönster, entrédörr och garageport med karosseripanel samt sadeltaket med röda tvåkupiga lertegelpannor. Värna även trädgårdens äldre gångstruktur och uppvuxna fruktträd.

Åby 1:68

Bostadshus, 1954

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med egnahemshus från 1954. Byggnaden är, förutom byte av takmaterial till korrugerad plåt och en liten farstukvist, i oförändrat skick.

Värna husets tidstypiska form och volym, de ljusa putsade fasaderna, de ospröjsade tvåluftsfönstren i trä, entrén med murad omfattning och dörr i ädelträ, den gjutna trappan med smidesräcke samt den murade skorstenen. Om takets nuvarande mörka plåttak vid nästa omläggning byttes till röda lertegelpannor skulle byggnadens ursprungliga karaktär framträda ytterligare. Även återställande av husets ursprungliga skärmtak skulle lyfta byggnadens karaktär.

Åby 1:71

Bostadshus, 1956

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus, uppfört 1956 i folkhemsarkitektur som under 1970-talet genomgått en ombyggnad där byggnaden har breddats, förlängts och försetts med joddlarbalkong. Detta har lett till två fasader i välbevarad tidstypisk folkhemsarkitektur från 50-talet och två fasader i välbevarad tidstypisk modernism från 70-talet. Trots att byggnaden har förändrats har den på detta vis ett starkt tidsuttryck från två olika perioder, båda med höga äkthetsvärden, och bidrar även miljöskapande i sin omgivning.

Värna om byggnadens form och volym, fasadmaterialet samt tidstypiska fönster, de välbevarade entrépartierna med skärmtak, trappor, smidesräcken, dörrar och övriga stiltypiska detaljer.

Åby 1:76

Bostadshus, 1963

- Miljöskapande värde
- Äkthetsvärde

Fastighet med välbevarat bostadshus, uppfört 1963. Trots vissa förändringar, såsom byte av takmaterial, garageport och utbyggnad för uterum på baksidan, är byggnaden i sin gestaltning fortfarande tids- och stiltypisk för 1960-talets folkhemsbebyggelse och har höga äkthetsvärden i de många bevarade ursprungliga detaljerna. Byggnaden ingår också i ett område med kataloghus från främst 1960-1970-talen och bidrar här starkt med miljöskapande värde till områdets sammanhållna karaktär.

Värna den ursprungliga byggnadskroppens tidstypiska form och volym, det gula fasadteget med dekorativa röda tegelomfattningar kring fönster och dörrar samt det flacka sadeltaket, den murade skorstenen, träfönstren, den gjutna entrétrappan med smidesräcke och entrédörren i mörkt trä. Byggnadens kulturhistoriska värde skulle gynnas om takets nuvarande täckning med betongpannor vid nästa omläggning byttes till rött lertegel.

Åby 1:79

Bostadshus, 1963

- Miljöskapande värde
- Äkthetsvärde

Fastighet med bostadshus, uppfört 1963. Byggnaden är till stor del välbevarad bortsett från att fönstren fått ny färgsättning och taket bytts ut till betongpannor. Byggnaden är dock i sin form och gestaltning fortfarande tids- och stiltypisk för 1960-talets folkhemsbebyggelse och har höga äkthetsvärden i de många bevarade ursprungliga detaljerna. Byggnaden ingår också i ett område med kataloghus från främst 1960-1970-talen och bidrar här starkt med miljöskapande värde till områdets sammanhållna karaktär.

Värna byggnadens tidstypiska form och volym och flacka sadeltak, fasadens karaktäristiska gula fasadtegel, den gjutna entrétrappan med smidesräcken, den mörka entrédörren, träfönstren och trädgårdens dekorativa inhägnad. Om takets nuvarande mörka betongpannor vid nästa omläggning byttes till rött lertegel skulle upplevelsen av byggnadens kulturhistoriska värde gynnas.

Åby 1:81

Bostadshus, 1960

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med välbevarat bostadshus, uppfört 1960. Trots ett byte av takmaterial är byggnaden i sin form och gestaltning fortfarande tids- och stiltypisk för 1960-talets folkhemsbebyggelse och har höga äkthetsvärden i de många bevarade ursprungliga detaljerna. Byggnaden ingår också i ett område med kataloghus från främst 1960-1970-talen och bidrar här starkt med miljöskapande värde till områdets sammanhållna karaktär.

Värna byggnadens form och volym i mindre skala och flackt sadeltak, den putsade sockeln och det röda fasadteglet, den murade skorstenen, träfönstren, entrédörren av ädelträ, entréns gjutna trappa med smidesräcken samt källar- och garagedörrar med karosseripanel. Om takets nuvarande täckning vid nästa omläggning byttes till rött lertegel skulle upplevelsen av byggnadens kulturhistoriska värde gynnas.

Åby 1:83

Bostadshus, 1963

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus, uppfört 1963. Byggnaden är delvis välbevarad men har genomgått vissa ändringar som förtagit delar av dess ursprungliga karaktär, såsom byte av fönster och takmaterial. Trots dessa förändringar har byggnaden ett starkt tidsuttryck och är i sin gestaltning mycket typisk för 1960-talets arkitektur och besitter ett äkthetsvärde. Byggnaden ingår i ett område med kataloghus från främst 1960-1970-talen och bidrar här starkt med miljöskapande värde till områdets sammanhållna karaktär.

Värna om byggnadens karaktäristiska form och volym, fasadens kombination av liggande träpanel och fasadtegel, panelade gavelspetsar, den gjutna entrétrappan med smidesräcke, entrédörren samt garageporten. Om takets nuvarande betongpannor vid nästa omläggning byttes till rött lertegel skulle upplevelsen av byggnadens kulturhistoriska värde gynnas.

Åby 1:91

Bostadshus, 1965

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med i stort sett välbevarat bostadshus i folkhemsarkitektur från 1965. Då många av byggnadsdetaljerna är ursprungliga har byggnaden ett högt äkthetsvärde. Utöver detta har fastigheten ett miljöskapande värde då det bidrar till den blandade 1900-talsbebyggelsen längs Örnebäcksvägen. Om takets nuvarande mörka betongpannor vid nästa omläggning byttes till röda lertegelpannor skulle byggnadens ursprungliga karaktär framträda ytterligare.

Värna om byggnadens fasad i gult fasadtegel, byggnadens ursprungliga form och volym med delvis förskjuten byggnadskropp, gjuten trappa och tillhörande, tidstypiskt trappräcke, samt dörrar och fönster i originalutförande.

Åby 1:112

Bostadshus, 1911

- Äldersvärde
- Miljöskapande värde

Äldre jordbruksfastighet med ett bostadshus, uppfört 1911, samt en vinkelbyggd ekonomibyggnad från före 1950-talet. Byggnaderna ligger utmed den gamla landsvägen mellan Övre och Yttre Åby. Ekonomibyggnaden är oförvanskad, medan bostadshuset har genomgått förändringar som förtagit delar av dess ursprungliga karaktär, bl.a. genom tilläggsisolering och byte av fönster och dörrar. Trots dessa förändringar är bostadshuset genom sin placering, sin bevarade form och volym samt materialbruk fortfarande tidstypisk för den enklare bostadsbebyggelsen kring sekelskiftet 1900. Tillsammans med ekonomibyggnaden bildar bostadshuset en karakteristisk mindre jordbruksmiljö och bidrar utöver höga miljöskapande värden även med äldersvärden.

Värna därför om byggnadens form och volym, fasadens träpanel, frontespisen, sadeltakets röda lertegelpannor, de dubbla, putsade skorstenarna samt entréns gjutna trappa. Husets sekelskiftskaraktär skulle gynnas om fönster och dörrar i framtiden fick en mer stiltypisk utformning och färgsättning. Värna även ekonomibyggnadens fasader av rödfärgad locklistpanel, takmaterialet och de bevarade fönstren och portarna som bidrar med särskilt höga äkthetsvärden till miljön.

Åby 3:8

Bostadshus, troligen 1800-tal

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus från 1800-talet som har genomgått omfattande ändringar dels under efterkrigstiden, dels i senare tid. Huset är i grunden en traditionell timmerstuga i en våning. Husets dubbla skorstenar vittnar om den ursprungliga planlösningen som parstuga. Stugans tidigare panelklädda väggar är idag reveterade, möjligen sedan 1940/50-talet då även en del av fönstren byttes mot nuvarande ospröjsade tvåluftsfönster i trä. Några fönster är fortfarande spröjsade träfönster och av äldre karaktär. Huset har på baksidan även byggts till med en lägre volym. Trots dessa ändringar, som förtagit stora delar av husets ursprungliga 1800-talskaraktär, är husets traditionella och tidstypiska form och volym väl bevarade. Huset ingår i den äldsta bebyggelsemiljön söder om kyrkan, som börjat växa fram under 1800-talet, och bidrar med betydelsefulla miljöskapande värden till upplevelsen av områdets äldsta historia. På fastigheten finns även en äldre uthusbebyggelse som även den bidrar med betydande miljöskapande värden.

Värna byggnadens ursprungliga form och volym, det smäckra taket med en äldre bevarad skivtäckning och ståndränna samt övriga äldre bevarade byggnadsdetaljer. Byggnadens äldre karaktär skulle gynnas om entrédörren gavs en mer tidstypisk utformning och färgsättning.

Åby 3:19

Bostadshus, 1905

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus som har genomgått ombyggnader som förtagit stora delar av dess ursprungliga karaktär. Trots dessa ändringar är husets för sekelskiftet 1900 tidstypiska form och volym väl bevarade liksom delar av den tidigare snickeriutsmäckningen på gavlarna. Byggnaden har ett åldersvärde och ingår i den äldsta bebyggelsemiljön söder om kyrkan, som börjat växa fram under 1800-talet, och bidrar med betydelsefulla miljöskapande värden till upplevelsen av områdets äldsta historia.

Värna om byggnadens fasadmaterial och snickeridetalljer. Om takets nuvarande taktäckning vid nästa omläggning byttes till röda lertegelpannor och om fasaden skulle få en mer tidstypisk färgsättning, skulle upplevelsen av byggnadens kulturhistoriska värde gynnas.

Åby 3:25

Bostadshus, troligt 1800-tal

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus i en våning, troligen uppfört under 1800-talet. På lagaskifteskartan från 1859 ligger ett torp på samma plats, och den nuvarande byggnaden kan vara den gamla torpstugan. Huset är en typisk enkelstuga som har genomgått en renovering under efterkrigstiden, då bland annat de nuvarande ospröjsade träfönstren tillkom. Huset har även byggts till på baksidan, och taket har på senare tid ersatts med svarta tegelpannor. Även om flera av dessa ändringar har förtagit delar av husets ursprungliga karaktär, upplevs byggnaden fortfarande som ett äldre, tidstypiskt och enkelt bostadshus. Huset ingår i den äldsta bebyggelsemiljön söder om kyrkan, som började växa fram under 1800-talet, och bidrar med betydelsefulla miljöskapande värden till upplevelsen av områdets äldsta historia.

Värna husets ursprungliga form och volym, fasadbeklädnad i rödfärgad träpanel samt de vitmålade träfönstren. Om takets nuvarande taktäckning vid nästa omläggning ersattes med röda lertegelpannor skulle upplevelsen av byggnadens kulturhistoriska värde gynnas. På fastigheten finns även flera äldre uthus med bevarandevärde. Ett av uthusen har en mycket sällsynt plåttäckning, troligen framställd av återvunna gamla plåttunnor.

Åby 3:33

Bostadshus, 1938

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus från 1938 som har genomgått ombyggnader som förtagit delar av dess karaktär. Trots dessa ändringar är byggnaden mycket tidstypisk för 1930-talets egnahemsarkitektur och bidrar med viktiga miljöskapande värden till upplevelsen av områdets äldre blandade bebyggelsekaraktär. Värna om byggnadens fasadmateriell, tvålufts-fönster av trä, gjutna trappa, snickeridetalljer, balkong, frontespis och murade skorsten,

Värna också trädgårdens tidstypiska gångstruktur och planteringar. Om takets nuvarande taktäckning vid nästa omläggning byttes till röda lertegelpannor skulle upplevelsen av byggnadens kulturhistoriska värde gynnas. På tomten finns även värdefull äldre komplementbebyggelse med bland annat bevarade fönster som bidrar med viktiga upplevelsevärden.

Åby 3:39

Bostadshus, troligt 1800-tal

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastigheten med bostadshus, troligtvis från 1800-talet. Byggnaden har under efterkrigstiden genomgått en omfattande renovering, vilket har lämnat en mycket tydlig 'årsring' som idag präglar husets karaktär. Husets takvinkel och proportioner vittnar dock om att huset i grunden är betydligt äldre. Fotografier från 1935 visar ett mindre bostadshus med vinkelbygggnad, rödfärgade träfasader och spröjsade vita fönster. Huset ingår i den äldsta bebyggelsemiljön vid kyrkan, som började växa fram under 1800-talet, och byggnaden bidrar, utöver åldersvärdet, med viktiga miljöskapande värden till upplevelsen av kyrkomiljön och områdets äldsta historia. Efterkrigstidens 'årsring' vittnar om hur landsbygdsbefolkningens ekonomiska ställning förbättrades under perioden, vilket resulterade i omfattande moderniseringar av det äldre byggnadsbeståndet. Från denna period härstammar bland annat den ljusa putsade fasaden och de ospröjsade träfönstren.

Värna om husets form och volym och efterkrigstidens bevarade byggnadsdetaljer. Husets ursprungliga karaktär skulle gynnas, om takets nuvarande mörka betongpannor vid nästa omläggning byttes till röda lertegelpannor. Värna även trädgårdens äldre gångstruktur och terrassering i natursten samt uppvuxna träd.

Åby 3:41

Bostadshus, troligt 1800-tal

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus med okänt byggnadsår, men antas vara från 1800-tal. Huset är en traditionell timrad enkelstuga på naturstensgrund som har byggts om och till omkring 1950-talet. Från denna tid härstammar bland annat husets ospröjsade träfönster med fönsterluckor. Trots ändringar är husets ursprungliga karaktär välbevarad. Byggnaden ingår i den äldsta bebyggelsemiljön söder om kyrkan, som börjat växa fram under 1800-talet och har utöver ett högt åldersvärde även höga miljöskapande värden.

Värna om byggnadens stensockel, panelklädda rödfärgade fasad, vita träfönster, snickeridetalljer samt bevarade form och volym. På tomten finns även en flera äldre uthus som bidrar till fastighetens höga miljöskapande värden.

Åby 6:2

Ålderdomshem, 1912

- Åldersvärde
- Arkitekturvärde
- Miljöskapande värde
- Samhällshistoriskt värde

Fastighet med delvis välbevarat ålderdomshem. Den ursprungliga byggnadskroppen uppfördes 1912 i jugendstil. Byggnaden har därefter i flera omgångar genomgått olika tillbyggnader, vilka i sin tur är tidstypiska för sina tillkomstperioder. Den ursprungliga byggnaden har dock trots flera senare tillbyggnader och ändringar en delvis välbevarad helhetskaraktär där till exempel fönstren har bytts ut men anpassats till en tydlig jugendkaraktär med småspröjsade överluffer. Byggnaden har dessutom ett högt åldersvärde och exteriörens jugendutformning bidrar miljöskapande i området. Genom byggnadens kontinuitet som ålderdomshem har byggnaden också ett högt samhällshistoriskt värde.

Värna byggnadens sockel, putsade fasader, den ursprungliga byggnadskroppens plåttak och fönstrens typiska jugendutformning. Värna även tillbyggnadernas tidstypiska byggnadsdetaljer. På fastigheten finns även en mycket välbevarad äldre komplementbyggnad som även den bidrar med miljöskapande värden.

Immateriellt värde:

Ålderdomshemmet döptes om till Ekåsa 1970 efter en tillbyggnad.

Åby 6:40

Bostadshus, 1950

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med egnahemshus från 1950. Byggnaden har genomgått vissa om- och tillbyggnader som förtagit delar av dess ursprungliga karaktär, men den har fortfarande ett starkt tidsuttryck i sin kompakta enkla volym med brant takfall och litet taksprång, de putsade fasaderna, de tidstypiska tvåluftsfönstren i trä och färgsättningen. Fönstersättningen med fönster placerade utmed husets hörn är en detalj som lever kvar från funktionalismens tid. De bevarade detaljerna bidrar till byggnadens äkthetsvärde.

Värna särskilt originalfönsterna, den oinklädda skorstenen i tegel, den ljusputsade fasaden och byggnadens form och volym. Husets ursprungliga karaktär skulle gynnas, om takets nuvarande mörka betongpannor vid nästa omläggning byttes till röda lertegelpannor.

Åby 6:49

Bostadshus, uppfört före 1909.

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus, byggt innan 1909 i traditionellt utförande. Byggnaden har genomgått vissa förändringar, som till exempel byte av takmaterial och färgsättning, men har fortfarande en välbevarad tidstypisk karaktär. Husets tvåluftsfönster i trä tillkom troligen vid en renovering kring 1900-talets mitt. Byggnaden har ett högt åldersvärde och är dessutom en del av ett särskilt värdefullt område med samtida bostadshus längs den gamla landsvägen. Tillsammans med den äldre bebyggelsen, som har vuxit fram i anslutning till kyrkan, bidrar den med sin typiska placering och karakteristiska form och volym med betydelsefulla miljöskapande värden och förstärker områdets historiska karaktär.

Värna om byggnadens form och mindre skala, stensockeln, fasaden i locklistpanel och träfönster. På tomten finns även en komplementbyggnad som genomgått en del förändringar under 1900-talets gång, men kvarvarande överljus tyder på att byggnaden är äldre. Sådana detaljer har särskilt bevarandevärde. Om takets nuvarande taktäckning vid nästa omläggning byttes till röda lertegelpannor, skulle upplevelsen av byggnadens kulturhistoriska värde gynnas, likaså om huset fick en mer tidstypisk färgsättning. Uthusets enkla karaktär skulle stärkas om byggnaden målades i röd slamfärg med mörka dörrar.

Immateriellt värde:

Snickare Kalle Hultkvists hus.

Åby 6:52

Bostadshus, 1907

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus, uppfört 1907 i traditionell utformning. Byggnaden har genomgått förändringar som förtagit delar av dess karaktär, såsom tilläggsisolering, förändrad färgsättning och byte av fönster, dörrar och tak samt en större tillbyggnad på trädgårdssidan. Trots dessa förändringar är bostadshuset genom sin placering, sin mot gatan bevarade form och volym samt det bevarade materialbruket i form av fasadens locklistpanel fortfarande karakteristisk för den enklare bostadsbebyggelsen kring sekelskiftet 1900. Byggnaden ligger i en välbevarad tidstypisk trädgård med uppvuxna fruktträd, spjälstaket mot gatan och ett äldre välbevarat uthus, utmed tomtens bakre fastighetsgräns. Med sin framträdande placering i korsningen mellan Åbyvägen och Kyrkvägen bidrar byggnaden, utöver ett högt åldersvärde, även med viktiga miljöskapande värden.

Värna om byggnadens form och volym samt fasadens locklistpanel. Husets sekelskiftskaraktär skulle gynnas av en mer stiltypisk färgsättning och utformning av fönster och dörrar, samt om takets mörka betongpannor vid nästa omläggning byttes till röda lertegelpannor. Värna även trädgårdens äldre struktur och vegetation, uthuset samt inhägnaden med spjälstaket.

Immateriellt värde:

Målare Karlssons bostad. Han dog 1959 och var den siste som färdades i den likvagn som idag finns i hembygdsparken.

Åby 6:53

Bostadshus, 1959

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med folkhemshus från 1959. Byggnaden har genomgått vissa om- och tillbyggnader som förtagit delar av dess ursprungliga karaktär, men den har fortfarande ett starkt tidsuttryck i sin form och volym, med förskjutna byggnadskroppar i tidstypiskt gult fasadtegel, samt i de många bevarade ursprungliga byggnadsdetaljer, såsom trädörrar, träfönster, trappor och smidesräcken. Detta bidrar till husets äkthetsvärde, som också sätter prägel på omgivande miljö.

Värna även den tidstypiska trädgården med stensatta gångar, äldre fruktträd och staket i smide. Husets ursprungliga karaktär skulle gynnas, om takets nuvarande mörka betongpannor vid nästa omläggning byttes till röda lertegelpannor.

Åby 7:7

Bostadshus, okänt byggår, troligt 1800-tal

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus med okänt byggår. På lagaskifteskartan från 1859 finns ett torp markerat på samma plats, men det är oklart om det rör sig om samma byggnad. Byggnadens form och volym, naturstensgrunden (numera putsad), gatufasadens symmetriska gestaltning samt placeringen av skorstenen indikerar att det är en gammal byggnad. Byggnaden har genomgått en del förändringar som har förtagit delar av dess ursprungliga karaktär, bland annat genom byte av fönster, dörrar och takmaterial. Som en del av den äldsta bebyggelsemiljön vid kyrkan, som började växa fram under 1800-talet, har byggnaden höga kulturhistoriska värden. Utöver sitt åldersvärde bidrar byggnaden, trots senare ändringar, med viktiga miljöskapande värden till upplevelsen av områdets äldsta historia.

Värna om byggnadens form och volym samt placeringen av fönster och dörrar, fasadmaterialet i locklistpanel, trappan med smidesräcke, det obrutna taket mot gatan och den oinklädda skorstenen i tegel. Husets ursprungliga karaktär skulle gynnas om takets nuvarande mörka betongpannor vid nästa omläggning ersattes med röda lertegelpannor och om fönster och dörrar i framtiden återfick en mer tidstypisk utformning.

Åby 7:8

Bostadshus, troligt sent 1800-tal

- Åldersvärde
- Arkitekturvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus, troligtvis uppfört i slutet av 1800-talet med tydliga drag från 1800-talets träarkitektur. Byggnaden har genomgått en del ändringar som förtagit delar av dess ursprungliga karaktär, bland annat genom byte av tak, fasadmateriäl, fönster och dörr samt tilläggsisolering. Byggnaden har dock trots dessa ändringar fortfarande tydliga karaktärsdrag från uppförandetiden, som inte minst finns representerade i dess tidstypiska form och volym samt den dekorativa verandan. Huset ingår i den äldsta bebyggelsemiljön vid kyrkan, som började växa fram under 1800-talet, och byggnaden bidrar, utöver åldersvärdet, med betydelsefulla miljöskapande värden till upplevelsen av områdets äldsta historia.

Värna byggnadens form och volym, den huggna stensockeln, bevarade snickeridetalljer, verandan, stentrappan och balkongräcke, det smäckra taket med profilerade taktassar samt skorstenarnas placering. Om takets nuvarande täckning vid nästa omläggning byttes till ett mer stiltypiskt material skulle byggnadens kulturhistoriska värde stärkas ytterligare. Byggnadens äldre karaktär skulle även gynnas om entrédörren och fönsterna gavs en mer tidstypisk utformning, och om de ursprungliga panelklädda fasaderna återställdes. Värna också trädgårdens tidstypiska grusgångar, äldre fruktträd, spjälstaket och smidesgrind. Till fastigheten hör även ett välbevarat äldre uthus som bidrar med viktiga miljöskapande värden.

Åby 7:15

Bostadshus, 1921

- Miljöskapande värde
- Samhällshistoriskt värde

Fastighet med bostadshus från 1921 som tidigare var gästgivargård. Detta ger byggnaden ett högt samhällshistoriskt värde. Byggnaden har genomgått flera om- och tillbyggnader som har förtagit delar av dess ursprungliga karaktär, men den har fortfarande ett starkt tidsuttryck i sin form och volym och vissa bevarade byggnadsdetalljer. Byggnaden är en del av ett särskilt värdefullt område med många bevarandevärda hus längs den gamla landsvägen. Tillsammans med den äldre bebyggelsen, som har vuxit fram i anslutning till kyrkan, bidrar byggnaden med sin typiska placering samt karakteristiska form och volym till betydelsefulla miljöskapande värden och förstärker områdets historiska karaktär.

Värna om bostadshusets bevarade karaktärsskapande detaljer, inte minst den symmetriska fasadgestaltningen, sockeln i natursten, de tidstypiska träfönstren och de dubbla skorstenarna. Värna också trädgårdens tidstypiska struktur, med äldre fruktträd och inhägnad av häck. Bostadshuset skulle återfå mycket av sin ursprungliga karaktär med en mer tidstypisk färgsättning. Dessutom skulle nuvarande taktäckning av svart tegelimiterande plåt, vid nästa omläggning, med fördel kunna ersättas med röda lertegelpannor.

Immateriellt värde:

Gästgiveriet Persborg, som byggdes 1921 av Per Borg.

Åby 7:20

Bostadshus, 1933

- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus från 1933 i en kvardröjande 1920-talsklassicistisk arkitekturstil. Byggnaden genomgått ombyggnader som förtagit delar av dess ursprungliga karaktär, bl.a. genom byte av fönster och ett stort trädäck som omsluter huset på två sidor. Byggnaden har dock trots dessa ändringar ett bevarat tidstypiskt uttryck och bidrar med viktiga miljöskapande värden till områdets äldre blandade bebyggelsekaraktär.

Värna om byggnadens ursprungliga form och volym, fasadmaterial i locklistpanel, det tegeltäckta taket, träfönstren samt den oinklädda skorstenen i tegel. På tomten finns även ett välbevarat äldre uthus som bidrar till fastighetens höga miljöskapande värden.

Åby 7:23

Bostadshus, 1965

Ekonomibyggnad, före 1935

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde
- Samhällshistoriskt värde

Tidigare jordbruksfastigheten med en mycket välbevarad äldre lada samt ett bostadshus i folkhemsarkitektur från 1965. Ladan är den enda bevarade jordbruksbyggnaden i Fliseryds kyrksamhälle och vittnar om tiden efter lagaskiftet, då gårdarna flyttades ut från den ursprungliga bykärnan i Övre Åby. Ladan har därför mycket höga samhällshistoriska värden och bidrar även med betydelsefulla miljöskapande värden till upplevelsen av områdets historiska karaktär. Bostadshuset, som uppfördes efter rivningen av gårdens ursprungliga mangårdsbyggnad, är ett för 1960-talets folkhemsarkitektur typiskt kataloghus med många välbevarade ursprungliga byggnadsdetaljer, såsom fönster, fasadmaterial och dörr.

Värna om bostadshuset ursprungliga form och volym, fasad i rött tegel med indragna fogar, dörrar och fönster i originalutförande, den gjutna trappan och tillhörande trappräcke samt den murade skorstenen. Bostadshusets ursprungliga karaktär skulle gynnas om takets nuvarande mörka betongpannor vid nästa omläggning byttes till röda lertegelpannor. Värna även särskilt om ladans form och volym, portar, dörrar, träfönster, fasadmaterial och tegeltak.

Åby 8:3

Bostadshus, ca 1930-tal.

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus från 1930-tal. Byggnaden har genomgått förändringar, främst genom byte av takmaterialet, men är fortfarande mycket tidstypisk för 1930-talets egnahemshus och bidrar med sin enkla och avskalade gestaltning med viktiga miljöskapande värden till områdets äldre blandade karaktär.

Värna om byggnadens form och volym, panelade fasad, de välbevarade ospröjsade träfönstren, entrédörren i ädelträ, smidesräcken samt den rödmålade ekonomibyggnaden på tomten. Om takets nuvarande taktäckning vid nästa omläggning byttes till röda lertegelpannor skulle upplevelsen av byggnadens kulturhistoriska värde gynnas.

Åby 8:7

Bostadshus, troligen omkring 1900

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus som har genomgått en del ändringar som förtagit delar av dess ursprungliga karaktär, men är i sin form och gestaltning fortfarande tidstypisk för den enklare bostadsbebyggelsen kring sekelskiftet 1900. Byggnaden har genom sin höga ålder och sitt bevarade tidstypiska och småskaliga uttryck ett särskilt högt kulturhistoriskt värde och bidrar med betydelsefulla miljöskapande värden till upplevelsen av områdets 1800-talshistoria.

Värna byggnadens snickeridetaler, den murade skorstenen med dekorativt krön, takmaterialet i rött lertegel och byggnadens form och volym. Byggnadens äldre karaktär skulle gynnas om entrédörren och fönstren gavs en mer tidstypisk utformning. Även komplementbyggnaden på fastighetens bakre del bidrar med miljöskapande värden.

Åby 8:9

Bostadshus, 1924

- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus från 1924, som genomgått ombyggnader som förtagit delar av dess karaktär, bland annat genom byte av fönster, flytt av entrén till husets baksida, tilläggsisolering och ny panel. Byggnaden har dock trots dessa ändringar en för 1920-talsklassicismen tidstypiskt uttryck och bidrar med viktiga miljöskapande värden till områdets äldre blandade bebyggelsekaraktär.

Värna om byggnadens ursprungliga form och volym, den huggna stensockeln, träfönstren samt den oinklädda skorstenen i tegel. Om takets nuvarande betongpannor vid nästa omläggning byttes till röda lertegelpannor skulle upplevelsen av byggnadens kulturhistoriska värde gynnas. På tomten finns även ett murat uthus som bidrar till fastighetens höga miljöskapande värden.

Åby 8:10

Bostadshus, troligtvis 1920/30-tal.

- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus från troligtvis 1920/30-tal som genomgått ombyggnader som förtagit delar av dess karaktär, bland annat genom byte av fönster och tillbyggnad av ett utskjutande tak ovanför den ursprungliga farstun. Byggnaden har dock trots dessa ändringar en för 1920-talsklassicismen tidstypiskt uttryck och bidrar med viktiga miljöskapande värden till områdets äldre blandade bebyggelsekaraktär.

Värna om byggnadens ursprungliga form och volym, fasadmateriäl, fönstrens symmetriska placering och rutindelning, samt farstuns plåttak.

Åby 8:11

Bostadshus, 1949

- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus, troligtvis från 1949, som genomgått vissa ändringar som förtagit delar av husets ursprungliga karaktär, bland annat i form av fönsteromfattningar i allmogestil och utbyggda veranda. I övrigt är byggnaden tidstypisk för 1940-talet egnahemshus och bidrar med sin enkla och avskalade form med viktiga miljöskapande värden. Värna om husets form och volym, de ursprungliga ospröjsade träfönstren, taktäckning med rött lertegel och den murade skorstenen. Det finns även en värdefull komplementbyggnad på tomten som bör värnas.

Åby 8:16

Bostadshus, 1800-tal.

- Äldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus i en våning som troligen uppförts under 1800-talet. På lagaskifteskartan 1859 ligger ett torp på samma plats och delar av den gamla torpstugan kan ingå i nuvarande byggnad. Huset är i grunden en timmerstuga med plåttäckt farstu mot söder som senare har byggts om och till. Under 1900-talets första decennier har taket täckts med lokaltillverkade cementpannor. Under efterkrigstiden har huset bland annat fått tidstypiska ospröjsade fönster och en tillbyggnad med pulpettak mot söder som idag inrymmer entrén. Trots dessa ändringar är husets ursprungliga karaktär som enkel torpstuga fortfarande tydligt avläsbar.

Värna husets ursprungliga form och volym, den plåttäckta farstun, fasadbeklädnad i rödfärgad träpanel samt de vitmålade träfönstren. När det blir dags att byta de gamla cementpannorna mot ett annat material bör taket täckas med röda ofalsade lertegel. Det finns även värdefulla uthus på tomten som bör värnas.

Åby 14:6

Radhus, 1970

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med radhuslänga i en våning, uppfört 1970 i en kvardröjande folkhemsarkitektur. Byggnaden består av två förskjutna volymer med sadeltak och fasader av rött tegel, kombinerat med stående träpanel i en ljus blågrå kulör. En tredje byggnadsvolym revs 2007. Det råder vissa osäkerheter kring huruvida färgsättningen motsvarar husets ursprungliga, som i övrigt är mycket välbevarat med tidstypiska fasadmaterial och ursprungliga dörrar, träfönster och detaljer i smide. Byggnaden ingår i ett område med flerbostadshus som vuxit fram kring Fliseryds nya kommunhus, uppfört 1961, och bidrar här med viktiga miljöskapande värden. Värna husets karakteristiska form och volym, materialbruk samt samtliga ursprungliga detaljer.

Åby 15:5

Bostadshus, 1973

- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus uppfört 1973. Byggnaden ingår i ett mindre grupphusområde med kataloghus från samma tid. Dörr, tak och fönster är inte ursprungliga. Däremot är fasadmaterialet bevarat, med vitt mexitegel och mörk panel. Den nya dörrens utförande i ädelträ och taktäckningen med svarta betongpannor tar hänsyn till husets ursprungliga utseende. Huset bidrar med miljöskapande värden i området. Garagebyggnaden är också välbevarad i sitt yttre.

Värna fasadmaterialet, sockeln, garagebyggnaden och byggnadens form och volym. Bostadshusets ursprungliga karaktär skulle gynnas om senare fönster återskapades som mörka träfönster och om fönsteromfattningarna återfick sin mörka färgsättning.

Åby 15:12

Bostadshus, 1973

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus från 1973, som ingår i ett mindre grupphusområde med kataloghus från samma tid. Byggnaden skiljer sig dock från den övriga bebyggelsen i området genom sin modernistiska gestaltning i bungalowstil, inspirerad av internationella förebilder. Huset är i stort sett oförändrat, bortsett från enstaka bytta fönster och takfoten, som har bytt färg, troligtvis från en svartbrun kulör. Dessa förändringar är enkla att återställa. Bungalowen ligger väl synlig på en hörnfastighet och bidrar med viktiga miljöskapande värden till områdets 1970-talskaraktär.

Värna fasadmaterialet i vitt mexitegel, den ursprungliga mörkbruna kassettdörren med sidofönster, bräddörrarna i ädelträ i carporten, de bevarade originalfönstren i mörkbrunt trä, taktäckningen av mörka betongpannor samt byggnadens form och volym. Värna även trädgårdens inhägnad med en låg häck samt grindstolpar i mexitegel.

Åby 15:13

Bostadshus, 1972

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus från 1972, som ingår i ett mindre grupphusområde med kataloghus från samma tid. Byggnaden är i princip oförändrad, bortsett från enstaka fönster som har bytts och fönsterfoder som fått en ljus färgsättning.

Värna om samtliga originaldetaljer som finns kvar, såsom de kvarvarande originalfönstren i brunt trä, den gjutna trappan med tillhörande handledare, dörrarna, fasaden i brunsvart panel och vitt mexitegel, den murade skorstenen samt byggnadens form och volym.

Åby 15:20

Bostadshus, 1976

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med välbevarat bostadshus, uppfört 1976 i modernistisk bungalowstil efter internationella förebilder. Byggnaden har genomgått ett fönsterbyte som delvis påverkar upplevelsen av byggnadens ursprungliga karaktär men har trots detta en välbevarad helhet. Den välbevarade exteriören är mycket karaktäristisk och tidstypisk för 1970-talets bebyggelse i både gestaltning och materialval och besitter höga äkthetsvärden. Byggnaden ingår i ett område med kataloghus från främst 1960-1970-talen och bidrar här starkt med miljöskapande värden till områdets sammanhållna karaktär.

Värna om byggnadens typiska form och volym som en låg bungalow med stort valmat tak, fasadens kombination av mörkbrun lockpanel och vita mexitegel, den ursprungliga entrédörren och trappan med friliggande ballast av sjösten, takets mörka betongpannor samt den panelade, mörka garageporten.

Finsjö 1:7

Finsjö övre kraftstation, 1917

Maskinstation, 1930-/40-tal

- Åldersvärde
- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde
- Samhällshistoriskt värde

Fastighet med vattenkraftverk, anlagt 1917 på platsen där ett nedlagt träsliperi, byggt 1901–1903, tidigare stod. Träsliperiets maskineri revs ut, men dammar och vattenvägar återanvändes för den nya kraftstationen. Det vackra stenarbetet från 1903 finns delvis kvar. Kraftstationen är en del av den särskilt värdefulla kulturhistoriska miljön som växte fram omkring sekelskiftet 1900 i anslutning till Finsjö snickerifabrik och bron över Emån. Maskinstationen uppfördes på 1930- eller 1940-talet i funkisstil. Byggnaden är mycket välbevarad i både byggnadsdetaljer och färgsättning, vilket ger den ett högt äkthetsvärde. Den bidrar även med betydande miljöskapande värden till upplevelsen av Finsjöns industriella historia och byggnadsmiljö. Industriutvecklingen längs ån är en central del av berättelsen om Finsjöns samhällsutveckling och historia, vilket också innebär att anläggningen bär på höga samhällshistoriska värden.

Värna byggnadsdetaljer som de ursprungliga träfönstren, paneldörren, den putsade, ljus färgade fasaden, skärmtaket samt byggnadens form och volym. Värna även de bevarade delarna av den gamla dammen och intagskanalen.

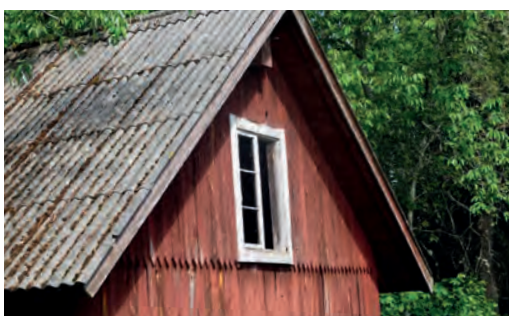

Finsjö 1:7

Magasin, före 1945

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med magasinsbyggnad, troligen med tidigare koppling till järnvägen, uppförd någon gång före 1945 i traditionell stil. Byggnaden är en del av den särskilt värdefulla kulturhistoriska miljön som växte fram omkring sekelskiftet 1900 i anslutning till Finsjö snickerifabrik och bron över Emån. Den oförvanskade byggnaden bidrar med betydande miljöskapande värden till upplevelsen av Finsjöns industriella historia och byggnadsmiljö. Värna fönster i trä, äldre dörrar och portar i trä, fasadpanelen med dekorativt tandsnitt samt byggnadens form och volym.

Finsjö 1:12

Bostadshus, 1945

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med egnahemshus, uppfört 1945 i anslutning till Finsjö station. En utbyggnad åt väster härrör från cirka 1960–70-talet. Byggnaden är välbevarad, bortsett från takmaterialet, ytterdörren och mindre förändringar av farstukvisten. Byggnaden är en del av den blandade 1900-talsbebyggelsen längs denna del av Stationsvägen och bidrar med viktiga miljöskapande värden till upplevelsen av Finsjös industriella historia och byggnadsmiljö.

Värna tvåluftsfönstren i trä, fasadmaterialet av lockpanel, snickeridetaljerna runt farstukvisten samt byggnadens form och volym. Om takets nuvarande mörka betongpannor vid nästa omläggning ersattes med röda lertegelpannor skulle byggnadens ursprungliga karaktär gynnas. På tomten finns även ett äldre uthus som bidrar med miljöskapande värden och bör värnas.

Finsjö 1:16

Bostadshus, 1951

- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus i funktionalistisk stil, uppfört 1951 i anslutning till Finsjö station. Byggnaden är välbevarad, bortsett från en balkong som har fått tak och blivit inglasad samt ett mindre fönster som har tillkommit på ovanvåningen. Byggnaden är en del av den blandade 1900-talsbebyggelsen längs denna del av Stationsvägen och bidrar med viktiga miljöskapande värden till upplevelsen av Finsjös industriella historia och byggnadsmiljö.

Värna husets ursprungliga tvåluftsfönster, balkongdörren, fasadmaterialet i ljusmålad locklistpanel, den oinklädda murade skorstenen och det röda taket. Om balkongen på gavelsidan återställdes till ett mer stiltypiskt utförande skulle byggnadens ursprungliga karaktär framhävas ytterligare. På tomten finns även ett garage som bidrar med miljöskapande värden och bör värnas, liksom den tidstypiska grinden och staketstolparna vid infarten till fastigheten.

Finsjö 1:20

Bostadshus, omkring 1900

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde
- Samhällshistoriskt värde

Fastighet med bostadshus, uppfört omkring 1900 som arbetarbostad för arbetare vid snickerifabriken, även kallad ”den första kasernen”. Byggnaden är en del av den särskilt värdefulla kulturhistoriska miljön som växte fram omkring sekelskiftet 1900 i anslutning till Finsjö snickerifabrik och bron över Emån. Byggnaden har genomgått omfattande förändringar som har förtagit stora delar av dess ursprungliga sekelskiftskaraktär. Trots dessa ändringar bidrar byggnaden, utöver sitt åldersvärde, även med viktiga miljöskapande värden till upplevelsen av Finsjöns industriella historia och byggnadsmiljö. Dess koppling till den gamla industriverksamheten, då den uppfördes som arbetarbostad för snickerifabriken, förstärker dess betydelse och ger den höga samhällshistoriska värden.

Värna byggnadens form och volym, fasaden i panelarkitektur samt placeringen av fönster och dörrar. Om byggnadens nuvarande taktäckning av mörka betongpannor vid nästa omläggning ersattes med rött lertegel, och om fönstrens och dörrarnas ursprungliga utseende återställdes, skulle upplevelsen av byggnadens kulturhistoriska värde gynnas. Värna även uthuset på baksidan, inklusive dess ytskikt och byggnadsdetaljer.

Immateriellt värde:

Den så kallade första kasernen. Byggs av Gustav Johansson som arbetarbostad för de som arbetade på snickerifabriken.

Finsjö 1:21

Bostadshus, omkring 1900

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med äldre bostadshus, uppfört omkring 1900. Byggnaden är en del av den särskilt värdefulla kulturhistoriska miljön som växte fram omkring sekelskiftet 1900 i anslutning till Finsjö snickerifabrik och bron över Emån. Byggnaden består av en äldre volym som senare har byggts till i vinkel, troligen under 1900-talets första decennier. På senare tid har husets tak, entrédörr och flera äldre fönster bytts mot nya. Dessutom har en veranda och en farstukvist byggts till. Trots dessa ändringar är husets ursprungliga sekelskiftskaraktär fortfarande tydlig. Byggnaden bidrar, utöver sitt åldersvärde, även med viktiga miljöskapande värden till upplevelsen av Finsjöns industriella historia och byggnadsmiljö. På fastigheten finns även ett oförvanskad uthus som bidrar med betydande miljöskapande värden till upplevelsen av fastighetens äldre karaktär.

Värna huvudbyggnadens form och volym, den dekorativa fasadbeklädnaden av både liggande och stående panel, de bevarade äldre träfönstren med hörnjärn och den oinklädda murade skorstenen. Värna även uthuset i sin helhet. Om bostadshusets nuvarande taktäckning av mörka betongpannor vid nästa omläggning ersattes med rött lertegel skulle upplevelsen av byggnadens kulturhistoriska värde framhävas ytterligare.

Finsjö 1:22

Stationshus, 1906

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde
- Samhällshistoriskt värde

På fastigheten står Finsjös tidigare stationshus, uppfört 1906 i samband med anläggningen av järnvägslinjen mellan Ruda och Oskarshamn. Byggnaden, som numera är ombyggd till bostadshus, tillverkades av Finsjö snickerifabrik i den för sekelskiftet typiska panelarkitekturen. I samband med ombyggnationen har huset genomgått omfattande förändringar som har förtagit stora delar av dess ursprungliga karaktär. Idag är samtliga ytskikt, fönster och dörrar av sentida ursprung. Den för sekelskiftets stationshus karakteristiska form och volym är dock fortfarande bevarad. Byggnaden är en del av den särskilt värdefulla kulturhistoriska miljön som växte fram omkring sekelskiftet 1900 i anslutning till Finsjö snickerifabrik och bron över Emån. Den ligger intill cykelvägen som följer den gamla järnvägsbanken och bidrar, utöver sina höga åldersvärden, med betydande miljöskapande värden till upplevelsen av Finsjös industriella historia och byggnadsmiljö. Etableringen av järnvägen hade stor betydelse för utvecklingen av industrisamhället i Finsjö, och stationshuset har därför även mycket stora samhällshistoriska värden.

Värna stationshusets ursprungliga form och volym, liksom sambandet mellan husets placering och den gamla järnvägsbanken. På fastigheten finns även ett för stationsmiljöerna karakteristiskt äldre uthus som förstärker upplevelsen av den ursprungliga miljön och bör värnas.

Finsjö 1:23

Bostadshus, 1900

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus, uppfört omkring 1900 i traditionell stil. Byggnaden är en del av den särskilt värdefulla kulturhistoriska miljön som växte fram omkring sekelskiftet 1900 i anslutning till Finsjö snickerifabrik och bron över Emån. Huset bär på en tydlig årsring från en renovering under efterkrigstiden men har även genomgått senare ändringar. Trots dessa förändringar har huset fortfarande tydliga karaktärsdrag från uppförandetiden. Byggnaden ligger intill cykelvägen som följer den gamla järnvägsbanken och bidrar, utöver sina höga åldersvärden, med viktiga miljöskapande värden till upplevelsen av Finsjös industriella historia och byggnadsmiljö.

Värna husets form och volym, äldre träfönster och dörrar samt fasadmaterialet i locklistpanel och färgsättningen i rött och vitt. Om takets nuvarande betongpannor vid nästa omläggning ersattes med röda lertegelpannor skulle upplevelsen av byggnadens kulturhistoriska värde framhävas ytterligare. På tomten finns även ett välbevarat äldre uthus som också bör värnas.

Finsjö 1:25

Ekonomibyggnad, före 1945

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med ekonomibyggnad med tidigare koppling till järnvägen, uppförd någon gång före 1945 i traditionell stil. Byggnaden är en del av den särskilt värdefulla kulturhistoriska miljön som växte fram omkring sekelskiftet 1900 i anslutning till Finsjö snickerifabrik och bron över Emån. Den mycket välbevarade byggnaden bidrar med betydande miljöskapande värden till upplevelsen av Finsjöns industriella historia och byggnadsmiljö. Värna fönster i trä, äldre dörrar och portar i trä, fasadpanelen med dekorativ taklist och tandsnitt samt byggnadens form och volym.

Kvarntorp 1:10

Bostadshus, 1800-talets slut

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus, uppfört i slutet av 1800-talet i traditionell stil och ett av de äldsta bevarade husen längs Finsjövägen. Byggnaden har genomgått om- och tillbyggnader som har förtagit delar av dess karaktär. Den har dock bevarat sin tidstypiska form och volym samt fasadmaterial och är miljöskapande genom sin karaktäristiska placering utmed landsvägen och det omgivande jordbrukslandskapet.

Värna om byggnadens volym och form, den murade skorstenen och fasadens locklistpanel. Om takets nuvarande taktäckning vid nästa omläggning byttes till rött lertegel skulle upplevelsen av byggnadens kulturhistoriska värde gynnas. På fastigheten finns även en välbevarad och värdefull komplementbyggnad som bör värnas.

Kvarntorp 1:15

Bostadshus, 1905

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus, uppfört 1905 och ett av de äldsta bevarade husen längs Finsjövägen. Byggnaden har genomgått förändringar som har förtagit delar av dess karaktär. Den har dock bevarat sin tidstypiska form, volym och fasadmaterial och är miljöskapande genom sin karaktäristiska placering utmed landsvägen och det omgivande jordbrukslandskapet. Om takets nuvarande taktäckning vid nästa omläggning byttes till rött lertegel skulle upplevelsen av byggnadens kulturhistoriska värde gynnas.

Kvarntorp 1:25

Bostadshus, 1903

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus uppfört 1903 och ett av de äldsta bevarade husen i området. Byggnadens gestaltning är mycket typisk för 1800-talets och sekelskiftets trähusarkitektur. Byggnaden har dock genomgått förändringar som förtagit delar av dess ursprungliga uttryck, bl.a. har byggnaden tilläggsisolerats, försetts med burspråk och genomgått byte av takmaterial, fönster och dörrar. Trots förändringarna bidrar byggnaden, utöver sitt höga åldersvärde, med betydande miljöskapande värde till den blandade bebyggelsen längs med Finsjövägen.

Värna byggnadens typiska volym och form, fasadens locklistpanel och de kvarvarande snickeridetaljerna som vittnar om byggnadens ursprungliga uttryck. Om takets nuvarande mörka betongpannor vid nästa omläggning byttes till skivplåt eller rött lertegel skulle upplevelsen av byggnadens kulturhistoriska värde gynnas. Värna även inhägnaden med låg häck och trägrinden.

Immateriellt värde:

Huset byggdes 1903 av Gustav Johansson

Kvarntorp 1:27>2

Bostadshus, före 1929

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus, uppfört innan 1929 i traditionell stil, troligen betydligt äldre än så. Byggnaden hör ursprungligen samman med ekonomibyggnaden på andra sidan av landsvägen. Under efterkrigstiden genomgick byggnaden förändringar som har förtagit delar av dess karaktär. Bland annat fick huset då sina ospröjsade tvåluftsfönster och en dörr i karosseripanel. Trots dessa förändringar har byggnaden bevarat sin tidstypiska form, volym, symmetriska fasadgestaltning samt fasadmaterial och är miljöskapande genom sin karaktäristiska placering utmed landsvägen och det omgivande jordbrukslandskapet.

Värna byggnadens volym och form, den putsade skorstenen, fasadens locklistpanel, de äldre träfönstren, entrédörren och trappstegen i natursten. Om takets nuvarande taktäckning av korrugerad plåt vid nästa omläggning byttes till rött lertegel skulle upplevelsen av byggnadens kulturhistoriska värde gynnas.

Kvarntorp 2:5

Ekonomibyggnad, okänd ålder

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med mycket välbevarad ekonomibyggnad i traditionell stil med okänd ålder. Fastigheten skapades 1872. Byggnaden är en del av den särskilt värdefulla kulturhistoriska miljön som växte fram omkring sekelskiftet 1900 i anslutning till Finsjö snickerifabrik och bron över Emån. Byggnaden är typisk för landsbygdens ekonomibyggnader och har en oförvanskad exteriör med mycket höga äkthetsvärden. Byggnadens gestaltning och placering intill vägen bidrar även starkt miljöskapande till upplevelsen av Finsjöns industriella historia och byggnadsmiljö. Värna om byggnadens typiska form och volym, sadeltaket med lertegel, den traditionella färgsättningen, träfasaden, det småspröjsade fönstret samt de bevarade portarna.

Kvarntorp 2:17

Finsjö gamla skola
Skola, omkring 1905

- Åldersvärde
- Samhällshistoriskt värde

Fastighet som avstyckades 1903 för uppförandet av Finsjö skola, vilken stod klar 1905. Byggnaden är ett tidstypiskt exempel på ett mindre skolhus från sekelskiftet 1900 och uppfördes efter en typritning som användes vid många skolbyggnader från denna tidsperiod, bland annat skolhuset i Fliseryd. Finsjö skola var i drift till början av 1960-talet när Gula skolan uppfördes i Fliseryd, som numera är riven och ersatt med nya Fliseryds skola. Fastigheten togs sedan över av företaget Skoinlägg, som lät uppföra en utbyggnation på byggnaden, och hade tillverkning på platsen fram till slutet av 1980-talet. Byggnaden har dock genomgått större förändringar som har förtagit delar av dess ursprungliga karaktär, såsom byte av takmaterial och fönster samt en stor sentida utbyggnad på framsidan mot vägen. Bakom utbyggnaden är byggnadens karakteristiska form och volym dock fortfarande tydlig. Genom sin tidigare funktion som skola har byggnaden, utöver sitt höga åldersvärde, även ett mycket högt samhällshistoriskt värde.

Värna skolans ursprungliga form och volym, fönstrens placering, fasadens träpanel, färgsättningen i rött och vitt, de dubbla murade skorstenarna med dekorativt krön samt bevarade dekorativa snickeridetaljer. På fastigheten finns även en äldre uthuslänga som bör värnas. Om byggnadens nuvarande taktäckning av trapetsplåt vid nästa omläggning ersattes med rött lertegel och fönstrens ursprungliga utseende återställdes skulle upplevelsen av byggnadens kulturhistoriska värde gynnas.

Kvarntorp 2:20

Bostadshus, omkring 1900

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus, uppfört omkring år 1900 och ett av de äldsta bevarade husen i området. Byggnaden har genomgått om- och tillbyggnader som förtagit delar av dess karaktär, bland annat har dörrar, fönster och takmaterial bytts ut. Byggnaden är en del av den särskilt värdefulla kulturhistoriska miljön längs ån, där industrier, verksamheter och bostadshus växte fram under 1800-talet och fram till mitten av 1900-talet. I denna miljö bidrar byggnaden, utöver ett högt åldersvärde, även med betydande miljöskapande värden. Värna byggnadens form och volym, den huggna stensockeln, den gjutna trappan, fasadmaterialet i locklistpanel, färgsättningen och den oinklädda murade skorstenen.

Värna även trädgårdens äldre gångstruktur, uppvuxna fruktträd och inhägnad med spjälstaket samt den äldre uthusbebyggelsen utmed tomtgränsen, vilka bidrar till fastigheten med betydande miljöskapande värden. Om takets nuvarande tegelimiterande plåttak vid nästa omläggning byttes till röda lertegelpannor skulle byggnadens ursprungliga karaktär framträda ytterligare. Likaså skulle en bättre anpassad dörr vid huvudentrén stärka byggnadens tidstypiska utformning.

Kvarntorp 2:22

Bostadshus, 1903

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus, uppfört 1903 i 1800-talets trähusarkitektur. Byggnaden tillhör de äldsta bevarade husen i området och är en del av den särskilt värdefulla kulturhistoriska miljön längs ån, där industrier, verksamheter och bostadshus växte fram under 1800-talet och fram till mitten av 1900-talet. Byggnaden har genomgått förändringar som har förtagit delar av dess ursprungliga karaktär, såsom tilläggsisolering, byte av takmaterial och installation av modern entrédörr samt moderna fönster med lös spröjs. Trots dessa ändringar bidrar huset, utöver sitt höga åldersvärde, även med viktiga miljöskapande värden till den äldre bebyggelsemiljön vid pappersbruket.

Värna byggnadens form och volym, fönstrens placering, den murade skorstenen, fasadens locklistpanel och bevarade snickeridetaler. Om takets nuvarande mörka taktäckning vid nästa omläggning ersattes med rött lertegel skulle upplevelsen av byggnadens kulturhistoriska värde gynnas.

Kvarntorp 2:26

Bostadshus, omkring 1900

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus, uppfört omkring 1900 i 1800-talets trähusarkitektur. Byggnaden tillhör de äldsta bevarade husen i området och är en del av den särskilt värdefulla kulturhistoriska miljön längs ån, där industrier, verksamheter och bostadshus växte fram under 1800-talet och fram till mitten av 1900-talet. Byggnaden har genomgått förändringar som har förtagit stora delar av dess ursprungliga karaktär, bland annat genom om- och tillbyggnader, byte av tak, fönster och dörrar samt förändrad färgsättning. Trots dessa ändringar bidrar huset, utöver sitt höga åldersvärde, även med viktiga miljöskapande värden till den äldre bebyggelsemiljön vid pappersbruket.

Värna husets ursprungliga form och volym, den murade skorstenen samt de bevarade snickeridetaljerna, exempelvis de dekorativa taktassarna. På tomten finns även ett äldre uthus med bevarade äldre fönster, som bör värnas. Om bostadshuset vid nästa ommålning fick en mer tidstypisk färgsättning och det nuvarande taket byttes till rött lertegel skulle upplevelsen av byggnadens kulturhistoriska värde gynnas.

Kvarntorp 2:28

Fastighet med två bostadshus, uppförda 1880 i 1800-talets panelarkitektur. Byggnaderna tillhör de äldsta bevarade husen i området och är en del av den särskilt värdefulla kulturhistoriska miljön längs ån, där industrier, verksamheter och bostadshus växte fram under 1800-talet och fram till mitten av 1900-talet.

Huvudbyggnaden har i omgångar genomgått förändringar som har förtagit delar av dess ursprungliga karaktär. Under mitten av 1900-talet tillkom en takkupa med balkong samt nya fönster och dörrar. Senare har takmaterialet bytts och huset tilläggsisolerats. Trots dessa ändringar bidrar byggnaden, utöver sitt höga åldersvärde, även med betydande miljöskapande värden till den äldre bebyggelsemiljön vid pappersbruket. Värna byggnadens volym och form, den murade skorstenen, fasadens träpanel, färgsättning i rött och vitt, fasadens symmetriska gestaltning samt dekorativa taktassar och övriga 1800-talsdetaljer. Från efterkrigstidens renovering har träfönstren, balkongdörren och balkongräcket bevarandevärde.

Det mindre bostadshuset på fastigheten är, förutom byte av takmaterial, mycket välbevarat och tidstypiskt för det sena 1800-talet. Byggnaden har utöver särskilt höga ålders- och äkthetsvärden även mycket höga miljöskapande värden. Värna huset i sin helhet. Om taken på de båda bostadshusen vid nästa omläggning byttes till rött lertegel skulle upplevelsen av fastighetens kulturhistoriska värde och samlade intryck gynnas.

Kvarntorp 2:29

Bostadshus, 1917

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus, uppfört 1917 i sekelskiftets panelarkitektur. Byggnaden tillhör de äldsta bevarade husen i området och är en del av den särskilt värdefulla kulturhistoriska miljön längs ån, där industrier, verksamheter och bostadshus växte fram under 1800-talet och fram till mitten av 1900-talet. Byggnaden har under 1900-talets senare del genomgått omfattande renoveringar som har lämnat en tydlig ”årsring” som idag präglar dess karaktär, i form av sentida fasadmaterial, dörrar och fönster samt färgsättningen och taktäckningen med betongpannor. Trots dessa ändringar bidrar byggnaden, utöver sitt höga åldersvärde, även med betydande miljöskapande värden till den äldre bebyggelsemiljön vid pappersbruket.

Värna byggnadens form och volym, stensockeln i granit, fönstrens symmetriska placering, den murade skorstenen samt det smäckra taket med profilerade taktassar. Värna även 1970-talets entrédörr i ädelträ samt smidesräckena vid trappa och balkong. Om byggnadens nuvarande aluminiumbeklädda fasad ersattes med ett mer tidstypiskt material, såsom träpanel, och taket fick en taktäckning av rött lertegel, skulle upplevelsen av byggnadens kulturhistoriska värde gynnas.

Kvarntorp 2:30

Verkstadsbyggnad, 1930

- Miljöskapande värde
- Samhällshistoriskt värde

Fastighet med välbevarad verkstadsbyggnad, uppförd som skoinläggsfabrik år 1930. Byggnaden är en del av den särskilt värdefulla kulturhistoriska miljön längs ån, där industrier, verksamheter och bostadshus växte fram under 1800-talet och fram till mitten av 1900-talet. Byggnaden har genomgått ett takbyte som delvis har påverkat dess ursprungliga karaktär men är i övrigt mycket välbevarad och bidrar med betydelsefulla miljöskapande värden som en del av Finsjöes indutriebbyggelse och i anslutning till det gamla bruket. Genom sin koppling till Finsjöes äldre industrier och verksamheter har verkstadsbyggnaden även ett högt samhällshistoriskt värde.

Värna om byggnadens oförändrade volym och form, fasadens liggande träpanel, de bevarade mindre träfönstren samt den panelklädda porten.

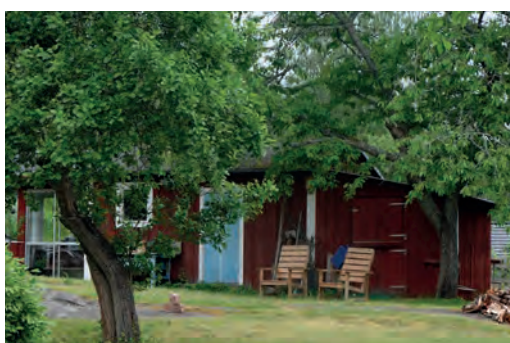
Kvarntorp 2:31

Bostadshus, omkring 1900

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus, uppfört omkring 1900 i 1800-talets träarkitektur. Byggnaden tillhör de äldsta bevarade husen i området och är en del av den särskilt värdefulla kulturhistoriska miljön längs ån, där industrier, verksamheter och bostadshus växte fram under 1800-talet och fram till mitten av 1900-talet. Huset bär på en välbevarad årsring från en renovering under efterkrigstiden. Trots dessa förändringar har huset fortfarande tydliga karaktärsdrag från uppförandetiden och bidrar, utöver sitt höga åldersvärde, även med betydande miljöskapande värden till den äldre bebyggelsemiljön vid pappersbruket.

Värna byggnadens ursprungliga form och volym, den symmetriska fasadgestaltningen och det smäckra taket med profilerade taktassar. Värna även efterkrigstidens tillägg i form av den reveterade fasaden, ospröjsade tvåluftsfönster i trä, fönsterluckor, dörrar, trappor med smidda trappräcken, balkongdörren samt portarna till källaren. Värna också trädgårdens struktur och stenläggningar. Om takets nuvarande mörka betongpannor vid nästa omläggning ersattes med röda lertegelpannor skulle byggnadens ursprungliga karaktär framträda ytterligare.

Kvarntorp 2:34

Bostadshus "Hagalund", 1906

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus från 1906 enligt skylt på verandan. Byggnaden tillhör de äldsta bevarade husen i området och är en del av den särskilt värdefulla kulturhistoriska miljön längs ån, där industrier, verksamheter och bostadshus växte fram under 1800-talet och fram till mitten av 1900-talet. Byggnaden har genomgått om- och tillbyggnader som har förtagit stora delar av dess ursprungliga karaktär. Bland annat är fönstren, dörren och taket bytta, fasaden tilläggsisolerad och verandan har fått en ändrad form med sadeltak. Trots dessa ändringar bidrar huset, utöver sitt höga åldersvärde, även med miljöskapande värden till den äldre bebyggelsemiljön vid pappersbruket.

Värna kvarvarande och karaktäriserande detaljer såsom husets ursprungliga form och volym, den huggna granitsockeln, den symmetriska fasadgestaltningen, fasaden i locklistpanel och snickeridetaljerna. Värna även trädgårdens gångstruktur, uppvuxna fruktträd samt inhägnaden med en låg häck. På tomten finns även ett äldre uthus som bidrar med miljöskapande värden till den omgivande miljön. Husets ursprungliga karaktär skulle gynnas om fönster, dörr och taktäckningsmaterial vid framtida byte fick en mer tidstypisk utformning för sekelskiftet 1900.

Kvarntorp 2:43

Verkstadsbyggnad, före 1935

- Miljöskapande värde
- Samhällshistoriskt värde

Fastighet med verkstadsbyggnad uppförd någon gång före 1935.

Byggnaden är en del av den särskilt värdefulla kulturhistoriska miljön längs ån, där industrier, verksamheter och bostadshus växte fram under 1800-talet och fram till mitten av 1900-talet. Verkstadsbyggnaden är välbevarad och bidrar med betydelsefulla miljöskapande värden som en del av Finsjöes industribebyggelse och i anslutning till det gamla bruket. Med sin koppling till Finsjöes äldre industrier och verksamheter har verkstadsbyggnaden även ett samhällshistoriskt värde.

Värna detaljer som sockeln, de kvarvarande fyrspröjsade fönstren i trä, fasadmaterialet i träpanel, portar och dörrar samt byggnadens form och volym.

Kvarntorp 2:45

Bostadshus, 1903

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus uppfört 1903, som tillhör de äldsta bevarade husen i området. Byggnaden är en del av den särskilt värdefulla kulturhistoriska miljön längs ån, där industrier, verksamheter och bostadshus växte fram under 1800-talet och fram till mitten av 1900-talet. Byggnaden har under 1900-talets andra del genomgått omfattande renoveringar, vilka har lämnat en mycket tydlig 'årsring' som idag präglar husets karaktär, i form av den eternitklädda fasaden, sentida dörrar och fönster samt taktäckning i trapetsplåt. Trots dessa ändringar är byggnaden med sin mycket karakteristiska form och volym fortfarande ett tidstypiskt exempel för sekelskiftets arkitektur och bidrar utöver åldersvärde även med viktiga miljöskapande värden till den äldre bebyggelsemiljön i området.

Värna byggnadens form och volym, den huggna granitsockel, fönstrens och dörrarnas placering, den oinklädda murade skorstenen och övriga ursprungliga detaljer. Värna även de gjutna trapporna med smidesräcken, träfönstren och dörrarna som tillkom i mitten av 1900-talet. Även trädgårdens äldre struktur och äldre träd bör värnas. Om takets nuvarande taktäckning av trapetskorrugerad plåt byttes mot falsat plåttak skulle byggnadens ursprungliga karaktär framträda ytterligare.

Kvarntorp 2:59

Bostadshus, byggt före 1874

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus uppfört före 1874. Byggnaden är i grunden en traditionell enkelstuga men har genomgått om- och tillbyggnader som har förtagit delar av dess ursprungliga karaktär. I mitten av 1900-talet fick huset en fasadbeklädnad av eternitplattor samt ospröjsade träfönster. Huset har även i senare tid byggts till på gavelsidan och fått en taktäckning av trapetsplåt. Byggnaden är ett av endast två bevarade bostadshus som tidigare låg i anslutning till Kvarntorps pappersbruk, som var i drift mellan 1868 och 1880. Byggnaden har ett högt åldersvärde och är en del av den särskilt värdefulla kulturhistoriska miljön längs ån, där industrier, verksamheter och bostadshus växte fram under 1800-talet och fram till mitten av 1900-talet.

Värna detaljer som vittnar om husets ursprungliga ålder, såsom den murade skorstenen samt byggnadens form och volym. Värna även äldre träfönster, dörrar och övriga karaktärsskapande detaljer från efterkrigstidens renovering. Om takets nuvarande mörka taktäckningsmaterial vid nästa omläggning byttes till röda lertegelpannor skulle byggnadens ursprungliga karaktär framträda ytterligare. Om tillbyggnaden på gavelsidan målades i faluröd eller annan mörk kulör skulle den träda tillbaka och bostadshusets ursprungliga volym framhävas.

Kvarntorp 2:53 och 2:8

Bostadshus, uppfört omkring 1905

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus, ursprungligen uppfört omkring 1905. Byggnaden tillhör de äldsta bevarade husen i området och är en del av den särskilt värdefulla kulturhistoriska miljön längs ån, där industrier, verksamheter och bostadshus växte fram under 1800-talet och fram till mitten av 1900-talet. Byggnaden har genomgått om- och tillbyggnader som har förtagit stora delar av dess ursprungliga karaktär, bland annat genom en omfattande renovering i mitten av 1900-talet, då huset reveterades och en del av fönstren byttes ut mot ospröjsade träfönster. Efter detta har huset genomgått ytterligare ändringar.

Värna husets ursprungliga sekelskiftskaraktär som finns bevarad i dess form och volym, den symmetriska fasadgestaltningen, kvarvarande träfönster med fasta spröjs samt husets placering på fastigheten. Värna även de tidstypiska detaljerna från 1950-talet, såsom den reveterade fasaden, den gjutna trappan med smidesräcke, de äldre träfönstren och den murade oinklädda skorstenen. På tomten finns även äldre, bevarade uthus som bidrar med miljöskapande värden till den omgivande miljön. Husets ursprungliga karaktär skulle gynnas om dörren och taktäckningsmaterialet vid framtida byte fick en mer tidstypisk utformning.

Kvarntorp 2:61

Bostadshus, 1940

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med välbevarat bostadshus, uppfört 1940 i traditionell funktionalistisk stil. Byggnaden är i sin helhet välbevarad men har genomgått vissa förändringar som har förtagit delar av dess ursprungliga karaktär, såsom byte av takmaterial och färgsättning. Trots dessa förändringar har byggnaden ett starkt tidsuttryck med ett äkthetsvärde i exteriören, som fortfarande upplevs som typisk för periodens bebyggelse. Genom sin välbevarade helhet och sin oförändrade form och volym har byggnaden även ett betydande miljöskapande värde längs Finsjövägen och den framträdande placering vid Finsjös norra infart.

Värna om byggnadens typiska form och volym, skorstenen, balkongen, fasadens locklistpanel, den bevarade entrén med gjuten trappa, träräcke och ursprunglig dörr, balkongdörren och de ospröjsade träfönstren. På fastigheten finns även två uthusbyggnader med flera bevarade detaljer som bör värnas, såsom fasadmaterial, fönster, dörrar och portar. Om bostadshuset anpassades bättre genom att taket och färgsättningen återställdes till sitt ursprungliga utförande skulle upplevelsen av byggnadens kulturhistoriska värde gynnas.

Kvarntorp 2:64

Ekonomibyggnad, före 1935

- Miljöskapande värde
- Samhällshistoriskt värde

Fastigheten härrör från en av de äldre, större jordbruksfastigheterna i området. Byggnaderna som finns på platsen är huvudsakligen från tiden före 1960 och kopplade till jordbruket. Den stora ladan är troligen fastighetens äldsta byggnad, uppförd före 1935, då den syns på ett flygfoto. Gårdens bostadshus ligger idag på fastigheten Kvarntorp 2:32 på andra sidan vägen. Byggnaderna varierar i ålder, storlek och karaktär och har haft olika funktioner. Som grupp har de ett betydande miljöskapande och samhällshistoriskt värde, som karaktäristiska landmärken i det gamla jordbrukslandskapet. Värna byggnadernas skiftande skala, den traditionella färgsättningen och de tidstypiska byggnadsmaterialen.

Kvarntorp 2:81

Bostads- och affärshus, troligen omkring 1940

- Miljöskapande värde
- Samhällshistoriskt värde

Fastighet med Finsjös tidigare Konsumbutik, uppförd vid okänt årtal men troligen ombyggd till sin funktionalistiska form och volym omkring 1940. Eftersom byggnaden tidigare har hyst en lokal affär har den ett högt samhällshistoriskt värde, då den berättar om Finsjös historiska samhällsstruktur och uppbyggnad. Byggnaden är en del av den särskilt värdefulla kulturhistoriska miljön längs ån, där industrier, verksamheter och bostadshus växte fram under 1800-talet och fram till mitten av 1900-talet. Även om byggnaden har genomgått en del ändringar som har förtagit delar av dess ursprungliga karaktär, bidrar den med miljöskapande värden till upplevelsen av Kvarntorps gamla brukssamhälle.

Värna om detaljer som vittnar om husets ursprungliga funktion som butik samt om byggnadens form och volym, äldre fönster och dörrar i trä samt de oinklädda murade skorstenarna. Husets ursprungliga funktionalistiska karaktär skulle gynnas om sentida dörrar, fönster och balkongräcke vid framtida byte fick en mer tidstypisk utformning.

Immateriellt värde:

Den sista affärsinnehavaren var Albert Svensson, som flyttade sin verksamhet från sin ursprungliga affär på fastighet Kvarntorp 2:24.

Kvarntorp 2:82

Bostadshus, 1940

- Miljöskapande värde

Fastighet med egnahemshus, uppfört 1940. Byggnaden har genomgått vissa förändringar som till viss del har påverkat dess ursprungliga uttryck, bland annat genom att husets farstukvist har byggts in och de tidigare ospröjsade tvåluftsfnstren har ersatts med mörka spröjsade fönster. Trots dessa förändringar har byggnaden ett starkt tidsuttryck och tillsammans med den tidstypiska trädgården med fruktträd, buskar, gångar och den välbevarade uthuslängan har fastigheten mycket höga miljöskapande värden i korsningen mellan Finsjövägen och Kråkmossevägen.

Värna om byggnadens form och volym, den reveterade fasaden, fnstrens placering, sadeltaket med rött lertegel, den gjutna entrétrappan, trädgården och uthuslängan.

Kvarntorp 2:85

Bostadshus, 1946

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus från 1946 i funkisarkitektur. Byggnaden är en del av den särskilt värdefulla kulturhistoriska miljön längs ån, där industrier, verksamheter och bostadshus växte fram under 1800-talet och fram till mitten av 1900-talet. Även om byggnaden har genomgått vissa ändringar som har förtagit delar av dess ursprungliga karaktär, bland annat genom ett fönsterbyte, bidrar den med miljöskapande värden till upplevelsen av Kvarntorps gamla brukssamhälle.

Värna byggnadens form och volym, fasaden i locklistpanel, det tidstypiska entrépartiet med gjuten trappa, smidesräcke, mörk dörr och fribärande skärmtak, den fribärande balkongen, takmaterialet i tvåkupigt rött lertegel, den oinklädda skorstenen, stuprören med skarpa vinklar samt det tidstypiska tillbyggda garaget med ursprunglig port i karosseripanel. Värna även den tidstypiska inhägnaden med spjälstaket.

Kvarntorp 2:87

Bostadshus, omkring 1905

- Åldersvärde
- Miljöskapande

Fastighet med bostadshus, uppfört omkring 1905 i traditionell stil. Byggnaden tillhör de äldsta bevarade husen i området och är en del av den särskilt värdefulla kulturhistoriska miljön längs ån, där industrier, verksamheter och bostadshus växte fram under 1800-talet och fram till mitten av 1900-talet. Byggnaden har i omgångar genomgått förändringar som har förtagit delar av dess ursprungliga karaktär, bland annat genom flyttad entré, bytta fönster samt förändrat fasadmaterial och takmaterial. Trots dessa ändringar bidrar byggnaden, utöver sitt höga åldersvärde, även med betydande miljöskapande värden till den äldre bebyggelsemiljön vid pappersbruket.

Värna om byggnadens form och volym samt entrén med trappa och entrédörr. Om husets ursprungliga fönster återställdes, samt fasadens nuvarande aluminiumbeklädnad och takets nuvarande plåttäckning ersattes med material som bättre harmoniserar med byggnadens uppförandetid skulle upplevelsen av dess kulturhistoriska värde gynnas.

Kvarntorp 2:96

Bostadshus, 1960

- Äkthetsvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med välbevarat bostadshus, uppfört 1960 i folkhemsarkitektur. Huset ingår i ett sammanhållet bostadsområde som planades på 1950-talet i anslutning till pappersbruket. Byggnaden har genomgått mindre förändringar, bland annat i form av ett sentida altanstaket i vitmålat trä. Byggnaden har ett starkt tidsuttryck och ett högt äkthetsvärde tack vare den stiltypiska exteriören och de många välbevarade detaljerna. Dessutom

har byggnaden ett betydande miljöskapande värde, dels som en del av ett område med kataloghus från 1960- och 1970-talen, dels inom den blandade bebyggelsen längs Finsjövägen.

Värna om byggnadens form och volym med förskjuten byggnadskropp, det tidstypiska röda fasadteglet, taktäckningen med brunrå betongpannor, den murade skorstenen, de bevarade vita träfönstren, gavelfönstren med blyspröjs samt verandans fönster i färgat glas. Värna även tomtens inhägnad med stenmur och trappan som jämnar ut nivåkillnaderna i den kuperade terrängen. Husets ursprungliga folkhemskaraktär skulle gynnas om altanracket vid ett framtida byte fick en mer tidstypisk utformning, till exempel i smide.

Kvarntorp 2:105

Bostadshus, 1962

- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus, uppfört 1962 i folkhemsarkitektur. Huset ingår i ett sammanhållet bostadsområde som planlades på 1950-talet i anslutning till pappersbruket. Byggnaden har genomgått förändringar som har påverkat delar av dess ursprungliga karaktär, bland annat genom byte av fönster, entrédörr och tak. Trots detta har huset kvar sin karakteristiska utformning med det gula fasadteglet, det flacka röda sadeltaket och den bevarade tidstypiska fönstersättningen. Huset har fortfarande ett starkt tidsuttryck och bidrar med miljöskapande värden till upplevelsen av områdets sammanhållna bebyggelse med kataloghus från 1960- och 1970-talen.

Värna om byggnadens stiltypiska volym och form, det karaktäristiska gula fasadteglet, den murade skorstenen, den bevarade entrétrappan, källardörren och tomtens tidstypiska inhägnad. Värna även trädgårdens gångstruktur och tidstypiska buskar och planteringar. Om takets nuvarande betongpannor vid nästa omläggning byttes till rött lertegel skulle upplevelsen av byggnadens folkhemskaraktär gynnas.

Kvarntorp 2:107

Bostadshus, 1963

- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus, uppfört 1963 i folkhemsarkitektur. Huset ingår i ett sammanhållet bostadsområde som planlades på 1950-talet i anslutning till pappersbruket. Byggnaden har genomgått förändringar som har påverkat delar av dess ursprungliga karaktär, bland annat genom byte av tak och vissa fönster. Trots detta har huset kvar sin karakteristiska utformning, ett starkt tidsuttryck och bidrar med miljöskapande värden till upplevelsen av områdets sammanhållna bebyggelse med kataloghus från 1960- och 1970-talen.

Värna om byggnadens stiltypiska volym och form, det karaktäristiska gula fasadteglet och entréomfattningen av rött tegel, den murade skorstenen, den bevarade entrédörren samt entréns gjutna trappa. Värna även trädgårdens gångstruktur och inhägnad med en låg häck. Om takets nuvarande betongpannor vid nästa omläggning byttes till rött lertegel och om altanracket fick en mer tidstypisk utformning, till exempel i smide skulle upplevelsen av byggnadens folkhemskaraktär gynnas.

Kvarntorp 2:110

Bostadshus, omkring 1900

- Åldersvärde
- Miljöskapande värde

Fastighet med bostadshus, uppfört omkring 1900 i 1800-talets trähusarkitektur. Byggnaden tillhör de äldsta bevarade husen i området och är en del av den särskilt värdefulla kulturhistoriska miljön längs ån, där industrier, verksamheter och bostadshus växte fram under 1800-talet och fram till mitten av 1900-talet. Byggnaden har genomgått förändringar som har förtagit stora delar av dess ursprungliga karaktär, bland annat genom byte av dörrar, fönster, tak och fasadpanel. Trots detta är byggnadens karakteristiska och stiltypiska volym bevarad, och huset bidrar därför, utöver sitt åldersvärde, även med viktiga miljöskapande värden till den äldre bebyggelsemiljön vid pappersbruket.

Värna husets ursprungliga form och volym, den murade skorstenen samt de bevarade äldre träfönstren, som härstammar från en renovering omkring 1940.

UNDERLAG OCH KÄLLOR

Nedan följer de viktigaste källorna som använts i framtagandet av denna rapport. Utöver dessa har även Riksantikvarieämbetets material om arkeologi, samt kommunens egna kulturminnesprogram från 2003 använts. Mycket av rapportens innehåll baseras även på fältstudier.

Skyddad bebyggelse

Fliseryds kyrka och Fliseryds begravningsplats är skyddade som kyrkliga kulturminnen enligt kulturmiljölagen (KML).

Fornlämningar

Informationen ligger till grund för kapitlet om fornlämningar är hämtad från Riksantikvarieämbetets digitala resurs ”Fornsök”.

Kulturhistorisk värdering av bebyggelse

2002 utgavs handboken ”Kulturhistorisk värdering av bebyggelse” som presenterar ett genomtänkt system för att bedöma, skydda, dokumentera och vårda byggnader och byggnadsmiljöer. Det vardagliga och det representativa ska värnas, lika väl som det exklusiva och unika. Byggnader och deras miljöer är en historisk och hantverksmässig faktabank, och de har bestämda skönhets- och upplevelsevärden. Axel Unnerbäck och Per Lierud är författare.

Kulturminnesvårdsprogram för Mönsterås kommun

Kulturminnesvårdsprogrammet fastställdes 2003 av kommunfullmäktige. Programmet utarbetades 1999-2002 av Gunnar Svensson, och beskriver kommunens historia samt lyfter fram intressanta kulturmiljöer i hela Mönsterås kommun.

Litteratur

Sigurd Erixon, Sveriges bebyggelse. Kalmar län, del II, Uddevalla 1958.
 Martin Tärnfors, Historik över Fliseryds socken, Oskarshamn 1979.
 Gösta Persson, Fliseryd vår barndoms bygd, Oskarshamn 1985.
 Thorsten Jansson, Jungnerholmarna – En industriepok vid Emån, Virserum 1999.
 Jan Christensen, Industrins tidevarv – Några huvudlinjer i Kalmar läns industriella utveckling, Kalmar läns museum, 2001.
 Lotta Lamke, Mönsterås kommuns industriarv, Kalmar länsmuseum, 2005.
 Mönsterås kommun, Mitt Fliseryd – En oas för boende och naturupplevelse, Ortsanalys för Fliseryd, 2021.

Bilder

Fotograf anges i bildtexten. Där inget annat anges är fotografierna tagna av byggnadsantikvarier från Byggekult. Jordartskartorna kommer från SGU och figurerna är framtagna av Mönsterås kommun.

Ett särskilt tack till

Fliseryds hembygdsförening som har bidragit med immateriella värden samt lämnat synpunkter på rapporten.